

מסכת מועד קטן (מ)

● פרק ראשון - משקין בית השלחין ● פרק שני - מי שהפך ● פרק שלישי - אלו מגלחין

פרק ראשון - משקין בית השלחין

ב. ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י. יא.

פרק שני - מי שהפך

יא. יב. יג. יד.

פרק שלישי - אלו מגלחין

יד. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט.
יד. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט.

פרק ראשון - משקין בית השלחין

דף ב - א

מתני' משקין בית השלחין במועד ובשביעית בין ממעיין שיצא בתחילה בין ממעיין שלא יצא בתחילה אבל אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון ואין עושין עוגיות לגפנים ר' אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה בתחילה במועד ובשביעית וחכמים אומרים עושין את האמה בתחילה בשביעית ומתקנין את המקולקלות במועד ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים וחוטטין אותן ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צורכי הרבים ומציינין את הקברות ויוצאין אף על הכלאים: גמ' השתא יש לומר ממעיין שיצא בתחילה דאתי לאינפולי משקין ממעיין שלא יצא בתחילה דלא אתי לאינפולי מיבעיא אמרי אצטריך אי תנא מעיין שיצא בתחילה הוה אמינא הכא הוא דבית השלחין אין בית הבעל לא משום דאתי לאינפולי אבל מעיין שלא יצא בתחילה דלא אתי לאינפולי אימא אפילו בית הבעל נמי קא משמע לן לא שנא מעיין שיצא בתחילה ולא שנא מעיין שלא יצא בתחילה בית השלחין אין בית הבעל לא ומאי משמע דהאי בית השלחין לישנא דצחותא היא דכתיב {דברים כה-יח} ואתה עיף ויגע ומתרגמינן ואת משלהי ולאי ומאי משמע דהאי בית הבעל לישנא דמייתבותא היא דכתיב {ישעיה סב-ה} כי יבעל בחור בתולה ומתרגמינן ארי כמה דמיתותב עולם עם בתולתא יתייתבון בגויך בנייך מאן תנא דפסידא אין הרווחה לא ואפילו במקום פסידא מיטרח נמי לא טרחינן אמר רב הונא ר' אליעזר בן יעקב היא דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את השדה כולה אימור דשמעת ליה לרבי אליעזר הרווחה דלא טירחא במקום פסידא מי שמעת ליה אלא אמר רב פפא הא מני רבי יהודה היא דתניא מעיין היוצא בתחילה משקין ממנו אפילו שדה בית הבעל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אין משקין אלא שדה בית השלחין שחרבה רבי אלעזר בן עזריה אומר לא כך ולא כך יתר על כן אמר רבי יהודה לא יפנה אדם אמת המים וישקה לגינתו ולחורבתו בחולו של מועד מאי חרבה אילימא חרבה ממש למה לי דמשקי לה אמר אביי שחרבה ממעיין זה ויצא לה מעיין אחר רבי אלעזר בן עזריה אומר לא כך ולא כך לא שנא חרב מעיינה ולא שנא לא חרב מעיינה מעיין שיצא בתחילה לא וממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יהודה בית השלחין אין בית הבעל לא אלא מעיין שיצא בתחילה

רפ"י מתני' משקין בית השלחין במועד. שדה שהיא עומדת בהר ונריך להשקותה תמיד משקין אותה אפילו בחולו של מועד לפי שהיא לו הפסד גדול אם אינו משקה אותה ודבר של הפסד התירו חכמים לטרוח בו בחולו של מועד כמו שאנו מואלין במסכת חגיגה (דף יח.) דכתיב (דברים יז) ששת ימים תאכל מלאת וזיום השביעי עזרת לה' אלהיך מה שביעי עבור בעשיית מלאכה אף ששה עצורים בעשיית מלאכה אי מה שביעי עבור בכל מלאכה אף ששה עצורים בכל מלאכה תלמוד לומר השביעי שביעי עבור בכל מלאכה ואין ששה עצורים בכל מלאכה הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזו מלאכה אסורה בחוש"מ ואי זו מותרת ומלאכה שיש בה הפסד אם אינו עושה אותה כגון להשקות בית השלחין התירו חכמים: ובשביעית. מפרש בגמרא: ממעיין שלא בתחילה. לעכשיו מתחיל לנבוע שעדיין לא החזיקה דרכה: בין ממעיין שלא ילא בתחילה. אלא מעיין נובע מזמן מרובה: אבל לא ממי גשמים. משום דאית ביה טירחא יתירא כדמפרש בגמרא: גמ' דאחי לאינפולי. הקרקע שסביבה לעדיין לא החזיקה דרכה: משקין. בחולו של מועד ולא חיישינן דלמא נפיל ואזיל וטרח טירחא יתירא: מעיין שלא ילא בתחילה. שכבר החזיק דרכו: מיבעיא. דמשקה ממנו בחולו של מועד: בית הבעל. שדה הוא בעמק ואינו נריך להשקותה ואין בה הפסד אם אין משקה אותה: הא משמע לן. מתניתין דתני בין ממעיין שלא ילא בתחילה: בית השלחין אין בית הבעל. אפילו ממעיין שלא ילא בתחילה לא: (נישלהי). וה"א מתחלף בחי"ת: מאן תנא. דמתני' דפסידא שרי למיטרח בה בחוש"מ כגון בית השלחין: הרווחה לא. כגון דבית הבעל דאסור להשקותה מאחר שאין בה הפסד שאין נריך להשקותה אלא להרווחה דמילתא לשוויה אפלי חרפי: אפילו במקום פסידא מיטרח לא טרחינן. דקתני מתניתין אבל לא ממי גשמים כו' משום דאית ביה טירחא: מושכין המים מאילן לאילן. בחולו של מועד אם יש מים תחת אילן אחד עושין דרך קטן מאילן לאילן כדי שימשכו המים מאילן זה לאילן אחר: לא יסקה את השדה כולה. בבית הבעל קמייירי דהרווחה היא אלמא דהרווחה דמילתא אסר ר' אליעזר: אילימא חרבה ממש. שנעשה צור למה לי למשקה להיא דהא אין לה תקנה לעולם: שחרבה ממעיין זה וילא לה מעיין אחר. שחרב מעיינה שרגילה לשותת

ממנו לכיון פרגולה לשתות אי לא מפקה לה עכשיו אית ליה פסידא יתירא אפילו הכי לא פרי ר' יהודה אלא ממעיין פילא לה דלאו טירחא הוא אכל מי גשמים ומי קילון לטירחא הוא לא פרי אפילו לבית השלחין ועוד חזינן דקאמר רבי יהודה לא יפנה מים כו' אלמא דלא פרי ר' יהודה טירחא יתירא אלמא מתני' ר' יהודה היא דהא ראב"ע ל"פ חרב מעיינה ממעיין פילא לה בתחילה ול"פ לא חרב תרוייהו אסר: (רש"י)

תוספות **מתני'** משקין בית השלחין. שדה שאינה מסתפקת במי גשמים וצריך להשקותה תמיד ואם אין משקין אותה תדיר נפסדת והלכך משקין אותה בחוה"מ ומשום פסידא שרו ליה רבנן כדאמרינן בפ' אין דורשין (חגיגה דף יח. ושם) תניא אידך ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך מה שביעי עצור אף ששה עצורים אי מה שביעי עצור מכל מלאכה אף כל ששה עצורים מכל מלאכה תלמוד לומר השביעי ה"א יתירא השביעי עצור מכל מלאכה ואין הששה עצורים מכל מלאכה הא לא: מסרן הכתוב אלא לחכמים ללמדך איזה יום אסור ואיזה יום מותר איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת: **וחוטטין** אותה. שאם נתמלא הבור מותר לחטוט להעמיקו שהעפר תיחוח אבל לחופרה בתחילה שהקרקע קשה לא משום דאיכא טירחא יתירא: **ומציינין**. דליכא טירחא: **ויוצאין** על הכלאים. מצוה הוא לצאת כדאמרינן בגמ' ולא דמי להני אחריני דקתני ומתקנין דהאי חובה הוא כדמוכח בגמרא: **עיף** ויגע. צמא למים כדכתיב הרויתי נפש עיפה (ירמיה לא): **מאן** תנא פסידא אין. משום דאשכחן לקמן דרבי מאיר פליג עלה דמתני' והאי סתם מתניתין לא אתיא אליביה כשאר סתמי משום הכי קבעי הש"ס מאן תנא: **מושכין** אמת המים כו'. שאם יש שם מים תחת אילן זה יכול למושכם במועד תחת אילן אחר משום דאילן כבית השלחין דמי וצריכין למים טפי והא דתנא מושכין ולא תנא משקין אורחא דמילתא קתני דבענין זה רגילין. להשקות אילנות: **יתר** על כן אמר רבי יהודה. עוד היה מחמיר יותר אפילו בבית השלחין קא אסר להפנות משום דהוי טירחא יתירא: **לגינתו** ולחורבתו. של בית השלחין גינה מקום זרעים חורבה מקום שחרבו אילנותיו וחרשו וזרעו ונטעו ושמא הוא צריך למים יותר ולא זו אף זו קתני אי נמי חרב ביתו ועשאו גינה וצריכה מים תדיר יותר משאר בית השלחין ומשום דאיכא טירחא יתירא לא: (תוספות)

דלמא אתי לאינפולי אבל מעיין שלא יצא בתחילה דלא אתי לאינפולי אפילו בית הבעל נמי אם כן מתניתין אמאן תרמייה אלא לרבי יהודה לא שנא מעיין שיצא בתחילה ולא שנא מעיין שלא יצא בתחילה בית השלחין אין בית הבעל לא והאי דקתני מעיין שיצא בתחילה להודיעך כחו דר' מאיר דאפילו מעיין היוצא בתחילה משקין ממנו אפילו שדה הבעל אתמר המנכש והמשקה מים לזרעים בשבת משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום חורש רב יוסף אמר משום זורע אמר רבה כוותי דידי מסתברא מה דרכו של חורש לרפויי ארעא האי נמי מרפויי ארעא אמר רב יוסף כוותי דידי מסתברא מה דרכו של זורע לצמוחי פירא הכא נמי מצמח פירא אמר ליה אביי לרבה לדידך קשיא ולרב יוסף קשיא לדידך קשיא משום חורש אין משום זורע לא לרב יוסף קשיא משום זורע אין משום חורש לא וכי תימא כל היכא דאיכא תרתי לא מיחייב אלא חדא והאמר רב כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום נוטע ואחת משום קוצר קשיא איתביה רב יוסף לרבה המנכש והמחפה לכלאים לוקה רבי עקיבא אומר אף המקיים בשלמא לדידי דאמינא משום זורע היינו דאסירא זריעה בכלאים אלא לדידך דאמרת משום חורש חרישה בכלאים מי אסירא אמר ליה משום מקיים והא מדקתני סיפא ר"ע אומר אף המקיים מכלל דתנא קמא לאו משום מקיים הוא כולה ר' עקיבא היא ומאי טעם קאמר מאי טעם המנכש והמחפה בכלאים לוקה משום מקיים שר"ע אומר אף המקיים מאי טעמא דר' עקיבא דתניא [ויקרא יט-](#) [יט](#) שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זורע מקיים מניין תלמוד לומר כלאים שדך לא תנן משקין בית השלחין במועד ובשביעית בשלמא מועד משום טירחא הוא ובמקום פסידא שרו רבנן אלא שביעית בין למאן דאמר משום זורע ובין למאן דאמר משום חורש זריעה וחרישה בשביעית מי שרי אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר [דברים טו-ב](#) וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט

כספים ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים רבא אמר
אפילו תימא רבנן אבות אסר רחמנא

דף"י דלמא אחי לאינפולי. אכל ממעיין שלא ילא בתחילה אפילו בית הבעל נמי
שרי רבי יהודה ומתניתין דקתני נמי ממעיין שלא ילא בתחילה בית השלחין אין
בית הבעל לא לאו רבי יהודה היא: אם כן מתניתין אמאן תרמייה. לא ר"א בן
יעקב כדאמרן ולא כר"מ דשרי אפילו בית הבעל ולא כר' אלעזר בן עזריה דאפילו
בית השלחין לא שרי ממעיין שיאל בתחילה: אלא לרבי יהודה ולא שנא כו'.
ומתניתין ר' יהודה היא: להודיעך כחו דרבי מאיר. דאפילו ממעיין שיאל בתחילה
שרי אפילו לבית הבעל: מנכס. תולס עשבים רעים מתוך הטובים וכי עקרי להו
למחי הני טפי: משקה מים בזרעים. שזרק מים בעיקרי העשבים: משום מאי
מתרינן ביה. דמאי מלאכה קא חשבינן ליה דודאי קואר לא חשבינן שאינו מתכוין
ליטול העשבים אלא לתקן עשבים הטובים שבשדה: חורף וזרע וקואר אבות
מלאכות הן בפרק כלל גדול (שבת 77 עג.). לריפויי. לרכך: משום חורף אין
משום זרע לא. אמאי לא מיחייב בתרווייהו הא עביד תרווייהו ואשכחינן במלאכה
דמיחייב תרתי: זומר. בשבת: ורריך לעלים חייב. משום קואר שהרי לריך לעלים
וחייב משום נוטע דמשום הזימור גדלי טפי: המחפה. שמכסה את הזרעים בעפר:
לוקה. משום לא תזרע כלאים (ויקרא יט): אף המקיים. שרואה כלאים זרוע ואינו
מבטלו: בשלמא לדידי דאמינא. דמנכס הוי משום זרע משום הכי מנכס בכלאים
לוקה דהא אסירא זריעה בכלאים דכתיב לא תזרע: חרישה. לאורך זריעת כלאים
מי אסירא דבשעת חרישה ליכא כלאים כלל: אמר ליה. מנכס אינו לוקה אלא
משום מקיים: תלמוד לומר כלאים שדך לא. ואע"ג דכתיב לא תזרע כלאים
גורעין ודורשין לא כלאים לא יהא כלאים מכל מקום שחייב אתה לבטלו: בשלמא
מועד. משום הכי שרי ללא אסיר בשום מלאכה אלא משום טירחא: וכל מקום
פסידא שרו רבנן. למיטרח בחולו של מועד במקום פסידא כדפרשין לעיל: בין
למאן דאמר משום חורף. דפליגי רבה ורב יוסף לעיל במשקה מים לזרעים דחד
אמר משום חורף וחד אמר משום זרע: חרישה בשביעית מי שרי. הא נפקא
מבחריש ובקאיר תשבות דאמרינן אם אינו ענין לשבת שאינו לריך שהרי כבר נאמר

כל מלאכה תנהו ענין לשביעית: בשביעית בזמן הזה. לרבנן: ורבי היא. לאמר
הוא מדרבנן ומילתא לפסידא פרו רבנן: וזה דבר השמטה שמוט. כתיב בהשמטת
כספים אמאי כתיב תרי זימני שמטה שמוט: בזמן שאי אתה משמט קרקע כו'.
מכלל לחיובא זמן ללא משמט קרקע ואיזה זה בזמן הזה: אפילו תימא רבנן.
לפליגי עליה דרבי ואמרי לשביעית בזמן הזה לאורייתא: אבות מלאכות. אסר
רחמנא בשביעית: (כ"ז)

תוספות אם כן אמאן תרמייה. ואם נפשך לומר ממאי דרמינן אליבא דר' יהודה
יותר מר"א כמו דאקשינן לעיל לר"א הכי נמי פרכינן אליבא דרבי יהודה ומאי
אלימא להשי"ס מילתא דרבי יהודה דמוכח מיניה דמתניתין אתיא אליביה יותר
מדרבי אליעזר איכא למימר משום דבתרתי מילי אשכחן בהדיא במילתיה דר"י
כמו במתניתין דפסידא אין הרווחה לא ובמקום פסידא נמי מיטרח לא טרח אבל
לר"א ליכא לאוכוחי ממילתיה אלא חד מילתא כדלעיל דהרווחה אסיר הלכך
ניחא ליה לאוקמי כר' יהודה ולא כרבי אליעזר: כחו דר' מאיר דמיקל. ואם
תאמר וליתני שלא יצאו בתחילה להודיעך כחו דר' יהודה דמחמיר כח דהתיירא
עדיף: משום מאי מתרינן. דאין אדם לוקה ולא נהרג אלא בהתראה שמתרינן
בו לא תעשה הך איסורא כדמפקינן בסנהדרין (דף מא.). מקרא דצריך לפרש שם
האיסור בהדיא: קא מרפויי ארעא. דבתר עיקר המלאכה אזלינן ודומה לחורש
ורב יוסף אע"ג דעיקר מלאכה דומה לחורש מחשבת הנפש לאו לרפויי ארעא
ובהכי פליגי דרבה סבר לבתר המעשה מדמינן לה ולא אחר המחשבה ורב יוסף
סבר בתר מחשבה אזלינן דהויא עיקר ולא אזלינן בתר הדמיון: וצריך לעצים.
אבל אם אין צריך לעצים לא נאמר בו דחייב משום קצירה דלא דמיא לקצירה
דקוצרין למאכל או מידי שצריכין לאיזה דבר כגון רפואה וכיוצא בהן ואי לאו
שקוצרין לצורך גופו פטור דלא מיחייב משום תולדה דתולדה צריך
שתהא דמי לאב מלאכה: חייב שתים. קשיא לרבה דאזיל בתר הדמיון דהכא
זומר לא דמי כלל לנוטע ואעפ"כ חייב משום נוטע וקשיא לרב יוסף דאפילי אינו
מתכוין לצמוח הגפן כיון דודאי מצמחה מחמת הזימור חייב משום נוטע דהא
סתם קאמר רב כהנא אפילו לא חישב ליטע ואי קשיא הא דאמרינן בדוכתא
אחריתי (כתובות דף לו.) משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום
שתי רשעיות תריץ הכי כגון דאיכא מיתה ומלקות אבל תרתי מילי דאסירן
דדמיין להדדי בשתי מלקיות תרוייהו חד רשעה הוא ולא ממעטי מרשעתו דכל
שם מלקות חד רשעה הוא והכי נמי אמר במס' פסחים בפ' כל שעה (דף כד. ושם)
אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע ואע"ג דרב כהנא אמורא הוא מקשי מיניה
לרבה ורב יוסף משום דגברא רבה הוה כדאשכחן (ב"ק דף ק"ז.) במעשה דר'

יוחנן דהוה חריף טובא וקשיא לייג כיון דלאו תנא הוא לא חשיב לה כל כך.
ופליגי עליה: (תוספות)

א

-

ג

דף

תולדות לא אסר רחמנא דכתיב [\[ויקרא כה-ד\]](#) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שדך לא תזרע וגו' מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא כתבינהו רחמנא למימרא דאהני תולדות מיחייב אאחרנייתא לא מיחייב ולא והתניא שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור אין לי אלא זירוע וזימור מנין לניכוש ולעידור ולכיסוח ת"ל שדך לא כרמך לא לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך מנין שאין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסגין באילן ת"ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך מנין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין באילן ת"ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך לא וכל מלאכה שבכרמך לא יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר תחת הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עוגיות לגפנים ת"ל שדך לא תזרע זריעה בכלל היתה ולמה יצתה להקיש אליה לומר לך מה זריעה מיוחדת עבודה שבשדה ושכרם אף כל שהיא עבודה שבשדה ושכרם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וקשקוש בשביעית מי שרי והא כתיב [\[שמות כג-יא\]](#) והשביעית תשמטנה ונטשתה תשמטנה מלקשקש ונטשתה מלסקל אמר רב עוקבא בר חמא תרי קשקושי הוו חד אברויי אילני וחד סתומי פילי אברויי אילן אסור סתומי פילי שרי איתמר החורש בשביעית ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה לימא בדרי אבין אמר רבי אילעא קמיפלגי דאמר רבי אבין אמר ר' אילעא כל מקום שנאמר כלל בעשה ופרט בלא תעשה אין דנין אותו בכלל ופרט וכלל מאן דאמר לוקה לית ליה דרבי אבין אמר רבי אילעא ומאן דאמר אינו לוקה אית ליה דר' אבין לא דכולי עלמא לית ליה דרבי אבין אמר ר' אילעא מאן דאמר לוקה שפיר ומאן דאמר אינו לוקה אמר לך מכדי

זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא כתבינהו רחמנא למימר דאהני תולדות הוא דמיחייב אתולדה אחרינא לא מיחייב ולא והתניא שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור אין לי אלא זירוע וזימור מנין לעידור ולקישקוש ולכיסוח ת"ל שדך לא כרמך לא לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך ומנין שאין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסגין באילן ת"ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך לא כל מלאכה שבכרמך לא כרמך לא לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך לא וכל מלאכה שבכרמך לא יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר תחת הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עוגיות לגפנים תלמוד לומר שדך לא תזרע זריעה בכלל היתה ולמה יצתה להקיש אליה לומר לך מה זריעה מיוחדת עבודה שבשדה ושבכרם אף כל שהיא עבודה שבשדה ושבכרם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא

רש"י תולדות. כגון מסקה זרעים שלא היה במשכן לא אסר רחמנא: זמירה בכלל זריעה. שדרכו של זומר לזמורי פירי כזרע: בצירה בענבים כקצירה בתבואה וקצירה אב מלאכה היא צפ' כלל גדול (שבת דף עג.) בצירה בכלל קצירה דשניהן חותכין: זימור. מחתך ענפים יבשין של גפן: עידור. שחופר תחת הגפנים לרפויי ארעא: כיסוח. בעשבים שחותך הרעים מן הטובים ולא היינו ניכוס דמעקר העיקרים מן הקרקע דלזה אין עוקרין אלא חותכין למעלה: תלמוד לומר שדך לא כרמך לא. מדלא כתיב לא תזרע שדך לא תזמור כרמך אלא שדך לא תזרע כרמך לא תזמור משמע שדך לא כרמך לא: מקרסמין. היינו זימור אלא שקירסום שייך באילנות: מזרדין. מחתך ענפים יבשים ולחים לפי שיט לאילן ענפים יותר מדאי: מפסגין. סומכים האילן שהוא רענן יותר מדאי: מזבלין. מניחים זבל בעיקרי האילן: מפרקין. אבנים שעל עיקרי האילן: מאבקים. ששרשיו נראין ומכסין אותן באבן: מעשנין. עושין עסן תחת האילן כדי שינשרו התולעים שעליו: יקשקש. היינו עידור אלא שעידור בגפנים וקשקוש בזיתים: עוגיות. חופר גומא תחת הגפן ליתן בו מים: זריעה בכלל היתה. ובשנה השביעית שבת שבתון וגו': אף כל עבודה שהיא בשדה ובכרם. כגון כל הני פרטי ילא קשקוש ועידור ומים בנקעים ועוגיות שאינן בשניהן כו': לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר כו'. ואם תקשי הא אסר עידור לעיל קא תריץ לקמן בעוגיות הא בחדתי והא בעתיקי והוא

הדין לעידוד: כל הני מדרבנן. אצל מדאורייתא לא הוי אלא זמירה וצליה כדאמרין לעיל הני אין מידי אחרינא לא: מלסקל. להוציא אבנים מן הכרם: סתומי פילי. שמתם בקעים של אינן: שרי. לאית ביה משום פסידא: אצרוי אינני אסור. דהוי משום רווחא והאי דשרי הקוקש היינו סתומי פילי והאי דאסיר היינו אצרוי אינני: כל מקום שנאמר כלל בעשה ופרט בלא תעשה. כגון הכא דכתיב (ויקרא כה) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ כלל היינו עשה שך לא תזרע וכרמך לא תזמור פרט היינו לא תעשה: אין דנין אותו בכלל ופרט וכלל. ואף על גב דכתיב כלל בתריה כגון הכא דכתיב בתריה (שבת) שבתון כלומר אין לו דין דשאר כלל ופרט וכלל שכתובין כולו בעשה או בלאו דאמר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט דמרבין כל מידי דדמי לפרט אלא דיינין ליה בכלל ופרט הואיל דנשתנה משאר כלל ופרט וכלל אמרינן אין בכלל אלא מה שפרט הני אין מידי אחרינא לא: דכולי עלמא לית להו דרבינן כו' מאן דאמר לוקה שפיר. כדאמר דדרשינן בכלל ופרט וכלל: אחרינא לא. להכי חורף אינו לוקה: (רש"י)

תוספות אף כל שבשדה ושבכרם. וכל הני עבודות דלעיל נוהגות בין בשדה ובין בכרם ואפילו שיש מהן שאין עתה נוהגין כן י"ל שבמקומן היו עושין כך ורגילין לעשותן בשדה ובכרם: אין דנין אותו בכלל ופרט וכלל. הכי הוה שמיע ליה לר' אילעא דכיון דהפרט בלא תעשה הכלל האחרון אינו מוציא הפרט ממשמעותיה ואינו כלל ופרט וכלל דדיינין ליה בכלל ופרט ולא נהירא לי דמנלן דרבי אילעא ס"ל הכי אימא דהפרט שהוא בלא תעשה בטל אבל הכלל עומד במקומו לפי דבריו ועוד לפי לשון זה קשה לי אמאי תירץ דכולי עלמא לית להו דר' אבין והא הוה מצי לתרוצי דכולי עלמא אית להו. דבכל מקום סוגיית הש"ס היא דכיון דמצי למימר דכולי עלמא אית להו סברת האמורא לא מתרצינן לית להו ולימא הכי דכולי עלמא אית להו דרבי אבין מאן דאמר אינו לוקה שפיר ומאן דאמר לוקה סבירא ליה כי הך ברייתא דמפקא ליה לתולדות מקרא וקסבר לאו אסמכתא הוא אלא דרשה גמורה היא ולי נראה דהא לימא בדר' אבין אמר ר' אילעא וכו' קאזיל בכה"ג דליכא הכא אלא כלל ופרט דכלל בתרא לא חשיב כיון דהאי כלל בקרא אחרינא וחשיב בכלל המרוחק זה מזה כיון דלא הוה בחד קרא דהכי מוכח בפ"ק דפסחים (דף ו: ושם) דאיכא למאן דאמר כיון דהוה בתרי קראי לא מיצטרפי למיהוי כלל ופרט וכלל והכא נמי לא הוי אלא כלל ופרט והכי איכא הגירסא [בירושלמי דכלאים] בפ"ח חד אמר לוקה סבר לה כרבי אילעא דאינו

נדון בכלל ופרט כיון דהפרט בלא תעשה הפרט בטל והכלל במקומו עומד ולפיכך אמר כל החורש בשביעית לוקה וחד אמר החורש בשביעית אינו לוקה לא סבר להא דר' אילעא אלא דנין אותו בכלל ופרט הני אין מידי אחרינא לא ודחי לה דכולהו אית להו דרבי אילעא מאן דאמר לוקה שפיר ומאן דאמר אינו לוקה מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה כו' ואם נפשך לומר למאן דאמר לוקה אמאי כתב רחמנא זמירה ובצירה שמא קסבר ללאו יתירא אתי אי נמי קסבר כרם משדה לא הוה יליף הלכך הוצרך למיכתב בין בשדה בין בכרם: (תוספות)

דף ג - ב

כי אתא רב דימי אמר יכול ילקה על התוספת ונסיב לה תלמודא לפטורא ולא ידענא מאי תלמודא ומאי תוספת ר' אלעזר אמר חרישה והכי קאמר יכול ילקה על חרישה דאתיא מכלל ופרט וכלל ונסיב ליה תלמודא לפטורא דאם כן כל הני פרטי למה לי ור' יוחנן אמר ימים שהוסיפו חכמים לפני ראש השנה והכי קאמר יכול ילקה על תוספת ראש השנה דאתיא [\[שמות לד-כא\]](#) מבחריש ובקציר תשבות ונסיב לה תלמודא לפטורא כדבעינן למימר לקמן מאי ימים שלפני ראש השנה כדתנן עד מתי חורשין בשדה אילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שיפה לפני וב"ה אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו ועד מתי חורשין שדה הלבן ערב שביעית משתכלה הלחה וכל זמן שבני אדם חורשים ליטע מקשאות ומדלעות ר' שמעון אומר א"כ נתנה תורה שיעור לכל אחד ואחד בידו אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד העצרת (וב"ה אומרים ואמר ר' שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו ובטלום אמר ליה רבי זירא לר' אבהו ואמרי לה ריש לקיש לר' יוחנן רבן גמליאל ובית דינו היכי מצו מבטלי תקנתא דב"ש וב"ה והא תנן אין ב"ד יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין [\[דניאל ד-טז\]](#) אשתומם כשעה חדא אמר ליה אימור כך התנו ביניהן כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל דידהו היא הלכה למשה מסיני היא דאמר ר' אסי אמר ר'

יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוד המים הלכה למשה מסיני אמר רבי יצחק כי גמירי הלכתא שלשים יום לפני ראש השנה ואתו הני תקון מפסח ומעצרת ואתנו בדידהו כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל והני הלכתא נינהו קראי נינהו (דתנן) [\[שמות לד-כא\]](#) בחריש ובקציר תשבות ר' עקיבא אומר אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר [\[ויקרא כה-ד\]](#) שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור אלא חריש של ערב שביעית

רש"י כי אתא רב דימי. מארץ ישראל לבבל: אמר. שמעית דאמרי בא"י יכול ללקה על תוספת: ושמעית דנסיב עליה תלמודא לפטורא. ולא ידענא מאי תוספת ולא פטור: רבי אלעזר אמר חרישה. בשביעית להכי קרי ליה תוספת דלא נפיק עיקרו מן התורה אלא מכלל ופרט וכלל כדאמרי לעיל: ונסיב תלמודא לפטורא. כדאמרינן הני אינן: דאם כן. דהוי לקי: כל הני פרטי. דפריט בהדיא לאסור בשביעית זריעה וזימור קצירה וצ'ירה: למה לי. דכתב רחמנא אלא למימרא דאהגך הוא דלוקה וכו' שמע מינה אחרישה לא לקי: ימים שלפני ראש השנה. של שביעית שהוא תוספת על השביעית: דאתיא מבחריש ובקציר. כדאמר לקמן אם אינו ענין לשביעית שהרי כתיב שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור תנהו לענין ששית שנכנס לשביעית דשביעית נמי אסור: כדבעינן למימר לקמן. גמר שבת שבתון משבת בראשית: כל זמן שיפה לפני. כלומר כל זמן שחרישה יפה לפירות שגדלו בששית דהיינו נמי קרוב לעצרת אבל מכאן ואילך לא דהוי כמתקן פירות שביעית: שדה לבן. של תבואה: שתכלה הלחה. שכלין הגשמים של שנה ששית דעד ההיא שעתא מהני חרישה לזריעה דשנה זו אבל משתכלה הלחה אינו יכול לחרוש דמחזי כחורש לכורך שביעית דהיינו כל זמן שבני אדם חורשין ליטע מקשאות: נתנה תורה שיעור לכל אחד ואחד בידו. כלומר נתת דבריך לשיעורין שפעמים זה חורש קודם חזירו ליטע מקשאות: על שני פרקים. דפסח ועצרת: ובטלום. דחורשין עד ראש השנה: תקנתא דשמאי והלל. דרבי שמעון דאמר עד פסח ועד עצרת והיינו אליבא דב"ש וב"ה: כך התנו. שמאי והלל בשעת תקנתם: דידהו היא. תקנתם היא: חורתן. מקום: י' נטיעות. המפוזרות בתוך בית סאה שהוא נ' על נ' חורשין כל השדה שלה בשבילן בערב שביעית עד ר"ה ואמרי הני הואיל וילדות

הן איכא פסידא יתירא לכך חורקין עד ראש השנה אצל זקינה אין חורקין עד ראש השנה אלמא להלכה למשה מסיני הן: וערבה. להקיף המזבח: כי גמירי הלכתא. לאין חורקין לזקינה עד ראש השנה אצל חורקין עד שלשים יום לפני ראש השנה: ואתו. בתקנה דידהו דהרחיקו עד הפסח ועד העלאת: וכל הרואה לבטל יבוא ויבטל. ורבן גמליאל לבטל לא בטל אלא מפסח ומערכת עד שלשים יום לפני ראש השנה: (כ"ט)

תוספות רבי אלעזר אומר חרישה. מהא ליכא למימר תסתיים דר' אלעזר לעיל דאמר אינו לוקה דאיכא למימר דרבי אלעזר לא שמיע ליה הא דאמר לקמן דהתירו תוספת שביעית הלכך הוה אמר הכי דליכא לפרש מילתא דרב דימי אלא בחרישה אבל לדידיה אסור ולוקה דלא ס"ל אי נמי דכיון דאיתא בהדיא כי הך דלעיל במילי דחרישה אינו צריך לומר תסתיים דאין דרך הש"ס לומר תסתיים בדבר המפורש בהדיא כל כך: **יכול** ילקה על תוספת של ראש השנה. ואם תאמר מלקות מנלן והלא לא כתיב בתוספת לאו אלא עשה גרידא בחריש ובקציר תשבות איכא למימר דמבחריש ובקציר מפקינן דצריך תוספת כלומר שהשביעית מתחלת משנה הששית וכל דין שביעית יהיה לששית דהכי קאמר רחמנא דשביעית מתחלת קודם שנת שביעית וא"כ הוא כשביעית: **עד** עצרת. דהיינו יותר דבכל מקום בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא לבד מאותן דברים דקחשיב בעדיות (פ"ה): **וקרובים** דברי אלו. קא משמע לן דאין ב"ש מחמירין אלא מעט על ב"ה ולא שמועין מילתייהו דבית שמאי פירש הכי: **כל** הרוצה לבטל יבא ויבטל. שמא יתקלקלו הקרקעות ואינן מגדלין תבואה בלא חרישה לאחר זמן זה התנו שיהא כח להתיר לצריכים שחשו להפסד רבים שלא יגרמו רעה לעולם: **הלכה** למשה מסיני. מהכא איכא לדקדק מדשרא רחמנא ילדה מכלל דזקינה אסורה הרי על ידי הלכה למשה מסיני נאסרה תוספת שביעית אבל להתירא לחוד לילדה לא אצטריך דמהיכא תיתי לאסור: **נטיעות**. תנן במסכת שביעית פרק קמא עד אימתי נקראו נטיעות ר' אלעזר בן עזריה אומר עד שיחולו רבי יהושע אומר בת שבע שנים רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה אילן שנגמם פירוש שנחתך והוציא חליפין מטפח ולמטה כנטיעה מטפח ולמעלה כאילן דברי רבי שמעון: **ניסוך המים**. והא דאמרינן בעלמא (שבת דף קג:) מ"ם יו"ד מ"ם לרבות ניסוך המים מן התורה אינו אלא אסמכתא בעלמא כפ"ח: **שהרי** כבר נאמר שדך לא תזרע וגו'. ואח"כ כתיב את ספיח קצירך לא תקצור אלמא קצירה לא אצטריך ואפילו אם תימצי לומר חרישה צריכה דאזהרת חרישה לא אשכחן אלא הכא מיהא קצירה לא אצטריך ולהיא דרשא דאתיא קצירה אתיא חרישה כיון דכתבינהו גבי הדדי אי נמי ס"ל לר"ע כי ההיא דאמרן

לעיל דלוקה על חרישה וכדאמרינן טעמא לעיל סבר ר' עקיבא ותרוייהו מיותרין
ואליבא דר' עקיבא קפריש ואזיל דר' עקיבא סבר אם אינו ענין לשבת תנהו גבי
שביעית ובמשמעות שבא להחמיר ולא להקל ולא בעי לאוקמי בשבת כר'
ישמעאל להקל דהכי עדיפא ליה ור' ישמעאל עדיפא ליה לאוקמי בשבת דפשטיה
דקרא מיירי ביה ואפילו להקל מלאוקמי בשביעית דלא מיירי ביה ולהחמיר:
(תוספות)

א

-

ד

דף

שנכנס לשביעית וקציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל
אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהיא מצוה אלא
אמר רב נחמן בר יצחק כי גמירי הלכתא למישרי ילדה קראי למיסר
זקינה וכיון דהלכתא למשרי ילדה לאו ממילא זקינה אסירה אלא
הלכתא לרבי ישמעאל קראי לר' עקיבא ור' יוחנן אמר רבן גמליאל ובית
דינו מדאורייתא בטיל להו מאי טעמא גמר שבת שבת משבת בראשית
מה להלן היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין אף כאן היא אסורה לפניה
ולאחריה מותרין מתקיף לה רב אשי מאן דאמר הלכתא אתיא גזרה שוה
עקרה הלכתא ומאן דאמר קרא אתיא גזרה שוה עקרה קרא אלא אמר
רב אשי רבן גמליאל ובית דינו סברי לה כרבי ישמעאל דאמר הלכתא
גמירי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שבית המקדש קיים דומיא דניסוך
המים אבל בזמן שאין בית המקדש קיים לא: אבל לא ממי הגשמים וממי
הקילון: בשלמא מי קילון איכא טירחא יתירא אלא מי גשמים מאי
טירחא איכא אמר ר' אילעא א"ר יוחנן גזירה מי גשמים אטו מי קילון
רב אשי אמר מי גשמים גופייהו לידי מי קילון אתו וקמיפלגי בדרי זירא
דאמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל נהרות המושכין מים מן
האגמים מותר להשקות מהן בחולו של מועד מר אית ליה דרבי זירא ומר
לית ליה דרבי זירא גופא אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל
נהרות המושכין מים מן האגמים מותר להשקות מהן בחולו של מועד
איתיביה רבי ירמיה לרבי זירא אבל לא ממי גשמים ולא ממי קילון אמר

ליה ירמיה ברי הני אגמים דבבל כמיא דלא פסקי דמו תנו רבנן הפסיקות והבריכות שנתמלאו מים מעיו"ט אסור להשקות מהן בחולו של מועד ואם היתה אמת המים עוברת ביניהן מותר אמר רב פפא והוא שרובה של אותה שדה שותה מאותה אמת המים רב אשי אמר אע"פ שאין רובה של אותה שדה שותה כיון דקא משכא ואתיא מימר אמר אי לא שתיא לחד יומא תשתי לתרי ותלתא יומי ת"ר בריכה שנוטפת מים משדה בית השלחין זו מותר להשקות ממנה שדה בית השלחין אחרת והא עבידא דפסקא אמר ר' ירמיה ועדיין היא מטפטפת אמר אביי והוא שלא פסק מעיין ראשון תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר שתי ערוגות זו למעלה מזו לא ידלה מן התחתונה וישקה את העליונה יותר על כן אמר רבי אלעזר בר שמעון אפילו ערוגה אחת חציה נמוך וחציה גבוה לא ידלה ממקום נמוך וישקה למקום גבוה תנו רבנן מדלין לירקות כדי לאוכלן ואם בשביל לייפותן אסור רבינא ורבה תוספאה הוו קא אזלי באורחא חזו לההוא גברא דהוה דלי דוולא בחולא דמועדא אמר ליה רבה תוספאה לרבינא ליתי מר לשמתיה א"ל והתניא מדלין לירקות כדי לאוכלן א"ל מי סברת מאי מדלין מדלין מיא מאי

ר"י סנכנס לשביעית. כל שיץ לו ליכנס לשביעית שאסור לחרוץ לפני ר"ה: מה חריץ רשות. בכל מקום: קציר העומר. מותר לקצור בשבת: שהיא של מצוה. אע"פ שמלא קצור קוצר דבעינן קצירה לשמה אבל אם מלא חרוץ אינו חרוץ: הלכתא למישרא ילדה. עשר נטיעות עד ר"ה: קראי למיסר זקינה. שלשים יום קודם ראש השנה ואתו בית שמאי והלל וגזרו מפסח ועד עצרת: ממילא שמעת מינה. דזקינה אסור לחרוץ: אלא הלכתא. לרבי ישמעאל. ללא נפיק ליה מקראי דדריץ לקרא לדקשה אחרינא להוציא קציר העומר: מדאורייתא בטלו. כלומר אשכחו סמך מן התורה להכי בטלו הלכתא: מאן דאמר הלכתא. לפני ר"ה אסור: אתא גזירה שוה עקרה להלכתא. כלומר משום גזרה שוה דאינהו גמירו מנפשייהו משבת בטלו הלכתא הא אין אדם דן ג"ש מעלמו: כי גמירו הלכתא בזמן שבת המקדש קיים. וכי שרו רבן גמליאל ובית דינו בזמן שאין בית המקדש קיים: גזירה מי גשמים. דלמא אתי למעבד מי קילון: מי גשמים נמי אתי לידי מי קילון. כלומר כי מדלו מינה ללא הויא מליאה נעשית ממילא מי קילון שאינו

מלא וטריחא מלתא: נהרות המושכין מן האגמים. השתא משמע ליה מי אגמים עבידא דפקי: מותר להסקות מהן בחולו של מועד. ולא גזרי דלמא פסיקא מי אגמים ואזל וטרח ואייתי מן נהר אחר: ר' אילעא אמר ר' יוחנן דאמר גזרינן מי גשמים אפילו היכא דלא פסקי אטו מי קילון מדקאמר רב אשי מי גשמים לידי קילון אתי מכלל דר' יוחנן אסר אפילו דלא אתיא לידי מי קילון לית ליה דר' זירא דלא גזר: מיתיבי אבל לא מי קילון. דלמא מפסקי וטרח להוציא מן העמוק הכא נמי אמאי לא ניחוש דלמא מפסקי מי אגמים: א"ל כמיא דלא פסקי דמו. וליכא למיחש: פסיקות ובריכות. חדא מילתא היא: אם אמת המים עוברת ביניהן. בין הבריכות הללו מותר להסקות ממי גשמים דאי פסקי מי גשמים משקה מאמת המים: והוא שרובה של אותה שדה שותה מאותה אמת המים כו'. שיכול להסקות רוב השדה בפעם אחת מאותה אמת המים רוב של שדה אינו משקה מפסיקות ובריכות דלמא מפסיק ואזיל: תישתי לתרי או תלתא יומי. מההיא אמת המים ולא טרח ומייתי מאמת המים אחרינא: בריכה שנטפה משדה בית השלחין זו מותר להסקות ממנה בית השלחין אחר. בית השלחין שהיה גבוה והיה מעיין נובע מלדו וכלד אחד היה בית השלחין נמוך ובין אלו בית השלחין היה כלד השלחין הנמוך בריכה קטנה וכשמשקים בית השלחין הגבוה מן המעיין נוטף טיפין מן בית השלחין הגבוה לבריכה הנמוכה מותר להסקות אותו בית השלחין הנמוך מאותה בריכה אע"ג דבריכה עבידא דפסקא הואיל ומטפטף בו מבית השלחין הגבוה מים שצאו לו מחמת המעיין: והא עבידא דפסקא. בריכה ואזיל ומייתי: עדיין היא מטפטפת. מבית השלחין גבוה לתוך הבריכה דודאי לא פסקא: אמר אביי והוא שלא פסק מעיין. המטפטף מבית השלחין גבוה לבריכה מותר להסקות מבריכה לבית השלחין נמוך אבל אי פסיק מעיין אע"ג דעדיין מטפטף מבית השלחין גבוה לתוך הבריכה אין משקין מן הבריכה לבית השלחין נמוך דלמא פסיק ואזיל וטרח ומייתי ממעיין אחר: לא ידלה מן התחתון ויסקה לעליון. דאיכא טירחא יתירא: מדלון לירקות. משמע שהוא דולה מים ומסקה לירקות כדי לאוכלן בחולו של מועד:

ואם נצטיל ליפותו. פיגדלו הירקות אסור להרוחה היא: להוה ללי דוולא. דולכה
לליות מים לירקות וחכמים לא התירו כי אם לבית הפלחין בלכד: (כ"ז)

תוספות אלא אמר רב נחמן בר יצחק. האי אלא קאי אהאי דרבי יצחק לעיל כי
גמירי הלכתא לשלשים יום לפני ראש השנה דהיינו באילנות זקנים לא תימא
דלהכי אתיא הלכתא אלא סבר רב נחמן דאיסור שלשים לפי אומד חכמים ואף
החמירו בהם בדבריהם ויש דמשבשי ליה להאי אלא דרב נחמן ואין להאריך
בדבריהם: מה להלן היא אסורה לפניה ולאחריה מותרין. ואי קשיא והא מפקינן
מקרא במס' יומא פרק בתרא (דף פא:): דצריך לעשות תוספת גבי שבת בין
בכניסתה בין ביציאתה להוסיפה מחול על הקודש איכא למימר ההוא פורתא
לא קא חשיב כיון דלא הוי אלא כל שהוא וכי ההוא שיעורא נמי יהא מודה רבן
גמליאל דצריך להוסיף: אלא אמר רב אשי רבן גמליאל כו'. כלומר ודאי
מדאורייתא בטיל ולא היינו טעמא כדקאמר אלא סבירא ליה כרבי ישמעאל
וקא דייק רבן גמליאל מה שייכא תוספת שביעית גבי ניסוך שניתנו למשה גבי
הדדי דבכל מקום שונה הני שלשה ביחד דכך ניתנו אלא ודאי למילף סמכינהו
רחמנא: בשלמא מי קילון כו' אלא מי גשמים. מיירי בכי האי גוונא דקים לן
דלא פסקי ולית בהו איסור אלא מהאי טעמא דמפרש אבל אי פסקי אית להו
איסורא כדלקמן דבכל מידי דפסיק איכא איסורא משום דאזיל ומייתי ממקום
רחוק כיון שהתחיל להשקות שלא יפסיד שדהו הלכך איכא לאוקמי הכא דלא
פסקי: (תוספות)

ב - ד דף

מדלין שלופי כדתנן המידל בגפנים כשם שהוא מידל בשלו כך הוא מידל
בשל עניים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר בשלו רשאי ואינו רשאי בשל
עניים אמר ליה והתניא מדלין מים לירקות כדי לאוכלן אמר ליה אי
תניא תניא: ואין עושין עוגיות לגפנים: מאי עוגיות אמר רב יהודה בנכי
תניא נמי הכי אלו הן עוגיות בדידן שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים
איני והא רב יהודה שרא לבני בר ציתאי למעבד בנכי לכרמיהון לא קשיא
הא בחדתי הא בעתיקי: ר' אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה:

בשלמא מועד משום דקא טרח אלא שביעית מאי טעמא פליגו בה רבי זירא ורבי אבא בר ממל חד אמר מפני שנראה כעודר וחד אמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה מאי בינייהו איכא בינייהו דקא אתו מיא בתריה מאן דאמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה איכא ומ"ד מפני שנראה כעודר ליכא ולמאן דאמר מפני שנראה כעודר ליחוש מפני שמכשיר אגפיה לזריעה אלא איכא בינייהו דקא שקיל מיניה ושדי לבראי למאן דאמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה ליכא למ"ד מפני שנראה כעודר איכא ולמ"ד מפני שמכשיר אגפיה לזריעה ליחוש מפני שנראה כעודר עוודר נמי כי קא שקיל בדוכתיה מנח ליה אממר מתני לה מפני שנראה כעודר וקשיא ליה דרבי אלעזר בן עזריה אדר' אלעזר בן עזריה ומי אמר ר' אלעזר בן עזריה כל שנראה כעודר אסור ורמינהי עושה אדם את זבלו אוצר ר' מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה טפחים או עד שיגביה ג' טפחים היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך רבי אלעזר בן עזריה אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע ר' זירא ור' אבא בר ממל חד אמר כגון שהעמיק וחד אמר זיבלו מוכיח עליו: ומתקנין את המקולקלת במועד: מאי מקולקלת אמר רבי אבא שאם היתה עמוקה טפח מעמידה על ששה טפחים פשיטא חצי טפח על שלשה טפחים כיון דלא עבר מיא לא כלום הוא טפחיים על שנים עשר דקא טרח טירחא יתירא לא טפחיים על שבעה מהו הכא חמשה קא מעמיק והכא חמשה קא מעמיק או דלמא כיון דאיכא טפח יתירא איכא טירחא טפי תיקו אביי שרא לבני בר המדך לשחופי נהרא רבי ירמיה שרא להו לבני סכותא למיכרא נהרא טמימא רב אשי שרא להו לבני מתא מחסיא לאקדוחי נהר בורניץ אמר כיון דשתו מיניה רבים כרבים דמי ותנן עושין כל צורכי רבים: ומתקנין את

רש"י **שלוף**. כשהירקות רלופין נוטל מהן מזינתיים לאוכלן מותר ליפותן אסור בצביל ליפותן אותם שנשארים: המידל. תולש בגפנים שיסגן ביחד יותר מדלוי: **בשל עניים**. צפאה א"נ עוללות שאין לו לא כתף ולא נטף: **בנכי**. בורות תחת הגפנים וזיתים ונותן בהם מים: **עוגיות**. עגול סביב כמו עג עוגה ועמד בתוכה (תענית דף יט.) ובדידין נמי הן גומות: **איתאי**. מקום: **למעבד בנכי**. עוגיות והיכי שרי והא תנן אין עושין עוגיות הא בחדתי. שמעולם לא היו שם עוגיות אסור לעשות בחולו של מועד לאיכא טירחא יתירא אכל עתיקי שכבר היו לו שם עוגיות

ונסתמו מותר לחזור ולחופרן בחולו של מועד: מפני שנראה כעודר. לאורך שביעית שהרי חופר כעודר: שמכסיר אגפיה לזריעה. כשחופר האמה ומניח העפר שבאמה על שפת האמה מתקן אגפיה לזריעה דעביד לה ארעא רכיכא: דקא אתו מיא בתריה. דכי חפר באמה אתו לאלתר מים בהדי חפירה: מ"ד מפני שמכסיר אגפיה לזריעה איכא. אע"ג דאתי מיא בתריה דהא קדא ארעא רכיכא אגפי האמה: ומ"ד מפני שנראה כעודר ליכא. דהא אתי מיא ובעודר ליכא מים ולכך לא דמי לעודר: אלא. לעולם דלא אתו מיא בתריה ואיכא בינייהו דסקיל וקדי לבראי דחפיר באמה וקדי עפר לבראי רחוק מאגפי אמה דלא מכסיר אגפיה לזריעה: מאן דאמר מפני שנראה כעודר איכא. דהא חפיר ולא אתו מיא בתריה: בדוכתיה מנח ליה. דלא קדי ארעא לבראי דלא עביד אלא מרכז ארעא אצל הכא קדי לבראי לכך לא דמי לעודר: אמימר מתני. בהדיא הא דאמר ר' אלעזר אין עושין את האמה בשביעית מפני שנראה כעודר: עושה אדם זבלו אורא. שמכנים כל זבלו בשביעית בשדה ולא אמרינן דנראה כמזבל שדהו בשביעית: עד שיעמיק שלשה טפחים. ומכנים הזבל לשם דמוכחא מלתא דלא עביד כדי לזבל שדהו בשביעית: היה לו מעט זבל. באותה שדה קודם שביעית מוסיף עליו זבל והולך בשביעית ואין צריך להעמיק: רבי אלעזר אומר. אפילו אם היה שם מעט זבל קודם שביעית להוסיף עליו בשביעית: עד שיעמיק שלשה. או שיתן הזבל על הסלע שבשדה דלא נראה כמזבל והיכי שרי רבי אלעזר לחפור ולהעמיק בשביעית ולא חייש לנראה כעודר: כגון שהעמיק. קודם לכן כלומר הא דאמר רבי אלעזר עד שיעמיק לא אמר עד שיעמיק בשביעית אלא שהיה עמוק קודם שביעית: זבלו מוכיח עליו. כלומר אע"ג דמעמיק בשביעית הוא נראה כעודר ואסור הכא מותר שהרי זבלו שמניח לשם מוכיח עליו דלא עביד מקום עודר: שאם היתה עמוקה טפח. כלומר שלכתחילה היה שם אמת המים בת ששה טפחים ונסתמה עד טפח מעמידה עד ששה טפחים כלומר חוזר ומעמיק אותן חמשה טפחים שנסתמה: חצי טפח על שלשה. אם היתה בתחלה בת שלשה טפחים ונסתמה עד חצי טפח דודאי אינו חוזר וחופר אותן שני טפחים ומחלה אע"ג דהוי דומיא דהיתה עמוקה טפח ומעמידה על ו' טפחים: כיון דמעיקרא לא עברי בה מיא. כלומר ודאי

באמה בת שלשה טפחים לא עצרי זה מיא שפיר לא קודם לכן ולא עכשיו הוי טירחא ללא כריך: טפחיים על שנים עשר. ללכתחילה היתה של שנים עשר ונסתמה עד שני טפחים אסור להעמיק עוד עד י' טפחים על אותן שנים הראשונים משום דהוי טירחא יתירא דקא מעמיק כל כך ולהגביה קרקעית הגומא למעלה משקה טפחים: טפחיים על שבעה טפחים. ונסתמה עד שני טפחים: מהו. להעמיק אותן חמשה שנסתיירו: הכא חמשה קא מעמיק. דהיתה עמוקה טפח ומעמידה על ששה ולא הוי טירחא יתירא להעמיק כל כך בקרקע: והכא. נמי לא מעמיק במועד אלא חמשה טפחים: כיון דאיכא טפח יתירא. ללא כריך כל הטפח [דסגי בד']]: איכא טירחא טפי. שקוחה עלמו בשביל אותו טפח יותר מדאי: לשחופי נהרא. לעקור ענפי אילנות הגדלים בנהר: למיכרא נהרא טמימא. לפנות מקור המעיין שנסתם: לאקדוחי נהרא. לפנות שירטון שבאמצע הנהר: בורניץ. שם הנהר: (רש"י)

תוספות **מדלין** לירקות. ממוקם עמוק קרי דילוי ואע"ג דאיכא טירחא יתירא בשביל לאכול התירו אבל לייפות אפילו ליכא טירחא לא התירו: כך מידל בשל עניים. דכי אסר רחמנא ליקח עוללות ה"מ בשעת בצירה כדכתיב (דברים כד) כי תבצור כרמך לא תעולל איסור עוללות עליהו: מפני שמכשיר אגפיה לזריעה. ונראית חרישה ממש שסבורין הרואין שלכך מתכוין אי נמי חשיב ליה עבודת קרקע ממש ואע"ג שאינו מתכוין לכך מיהו מלאכה היא ואע"ג דאמר ר' שמעון דבר שאין מתכוין מותר הא אמרינן. מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ורבנן סברי כיון דע"י שינוי עביד ליה לאו מלאכה היא ומותר דלא שמיה חרישה: זבלו מוכיח עליו. דליכא למיחש להא דמאן דחזי החפירה (. לא) חזי ליה לזבל שבחפירה: (תוספות)

א - ה דף

קילקולי המים שברה"ר וכו': חטיטה אין חפירה לא אמר ר' יעקב אמר

ר' יוחנן לא שנו אלא שאין רבים צריכין להם אבל רבים צריכין להם אפילו חפירה מותר וכי רבים צריכין להם מי שרי והתניא חוטטין בורות שיחין ומערות של יחיד ואין צריך לומר של רבים ואין חופרין בורות שיחין ומערות של רבים ואין צריך לומר של יחיד מאי לאו בשרבים צריכין להם לא בשאין רבים צריכין להם דכוותה גבי יחיד שאין יחיד צריך להם חטיטה מי שרי והתניא בורות שיחין ומערות של יחיד כונסין מים לתוכן אבל לא חוטטין ולא שפין את סדקיהן ושל רבים חוטטין אותן ושפין את סדקיהן ואלא מאי בשיחיד צריך להם דכוותה גבי רבים בשרבים צריכין להם חפירה מי אסיר והתניא בורות שיחין ומערות של יחיד כונסין מים לתוכן וחוטטין אותן אבל לא שפין את סדקיהן ולא חוטטין לתוכן ולא סדין אותן בסיד ושל רבים חופרין אותן וסדין אותן בסיד אלא קשיא הך קמייתא תריץ הכי חוטטין בורות של יחיד בשיחיד צריך להם ואין צריך לומר בשל רבים כשרבים צריכין להם דאפילו חפירה מותר ואין חופרין בורות שיחין ומערות של רבים בשאין רבים צריכין להם ואין צריך לומר של יחיד דכי אין יחיד צריך להם אפילו חטיטה נמי אסור אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני עושין כל צורכי רבים כל לאתויי מאי לאו לאתויי חפירה לא לאתויי הא דתניא יוצאין לקוץ את הדרכים ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות ולמוד את המקואות וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה מרגילין לתוכו ארבעים סאה ומנין שאם לא יצאו ועשו כל אלו שכל דמים שנשפכו שם מעלה עליהם הכתוב כאילו הם שפכום ת"ל [{דברים יט-י}](#) והיה עליך דמים הא בהדיא קתני לה ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת המקואות ועושין כל צורכי רבים לאתויי מאי לאו לאתויי חפירה שמע מינה: מציינין את הקברות: אמר ר"ש בן פזי רמז לציון קברות מן התורה מנין תלמוד לומר [{יחזקאל לט-טו}](#) וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון א"ל רבינא לרב אשי הא מקמי דליתי יחזקאל מאן אמר וליטעמיך הא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו [{יחזקאל מד-ט}](#) כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי (לשרתני) מקמי דליתי יחזקאל מאן אמר אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא הכא נמי גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא רבי אבהו אמר מהכא [{ויקרא יג-מה}](#) וטמא טמא יקרא טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש וכן אמר רבי עוזיאל בר בריה דרבי עוזיאל רבה טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש והאי להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לכדתניא וטמא

טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשין עליו רחמים אי"כ ליכתוב וטמא יקרא מאי וטמא טמא שמעת מינה תרתי אביי אמר מהכא {ויקרא יט-יד} ולפני עור לא תתן מכשול רב פפא אמר {ישעיה נז-יד} ואמר סלו סלו פנו דרך רב חיננא אמר הרימו מכשול מדרך עמי ר' יהושע בריה דרב אידי אמר {שמות יח-ב} והודעת להם את הדרך (אשר) ילכו בה מר זוטרא אמר {ויקרא טו-לא} והזרתם את בני ישראל מטומאתם רב אשי אמר {ויקרא יח-ל} ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת רבינא אמר {תהילים נ-כג} ושם דרך אראנו בישע אלהים אריב"ל כל השם אורחותיו זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא שנאמר ושם דרך אל תקרי ושם אלא ושם דרך אראנו בישע אלהים רבי ינאי הוה ליה ההוא תלמידא דכל יומא הוה מקשי ליה בשבתא דריגלא לא הוה מקשי ליה

רס"י קילקולי המים. כגון אבנים שנפלו מחמת הצור: חוטטין. נפלו כרורות בקרקעית הצור מעלה אותן במועד: אבל לא חוטטין אותן. אי אמרת בשלמא הא דקתני ההיא ברייתא שלמעלה של יחיד היינו בשיחיד כריך לו איכא לאוקמי ההיא דקתני ההיא ברייתא אבל לא חוטטין בשאין יחיד כריך לו אלא אי אוקמת לה הא דחוטטין בשאין יחיד כריך לו א"כ הא דקתני אבל לא חוטטין במאי מוקמת לה: אלא מאי בשיחיד כריך לו כו'. כלומר במאי מוקמת הא דקתני חוטטין בשרבים כריכים להן והתניא כו' של רבים חופרין אותן: אלא קשיא קמייתא. דקתני אין חופרין בורות של רבים בשרבים כריכין לו קשיא להא ברייתא דקתני הכא של רבים חופרין אותן: אלא תריץ הכי. ואין כריך לומר בשל רבים דאפילו חפירה מותר ולא קשיא לרבי יוחנן דאמר לא שנו כו': מתניתין נמי דיקא. דבשרבים כריכין לו דחפירה נמי מותר: לקוץ את הדרכים. לפנות קוליס שדרכים: מרגילין להיות בתוכו ארבעים סאה. שמרגילין שיהא נוגע במקוה אמת המים כדי שיהא בו ארבעים סאה: כל דמים שנשפכו פס. כגון בקוליס שדרכים: הא. דקאמרת דלאתויי הני נמי בהדיא קתני במתני' מתקנין כו' אלא ודאי הא דקתני ועושין כל אורכי רבים לאתויי חפירה קא אתו: מלניין את הקצרות. שעושין סימנים על הקצרות בסיד כדאמר במרובה (ב"ק דף סט.). של קצרות בסיד דחזור כעצמות כדי שלא ילכו אוכלי תרומה לשם: דכתיב וראה עצם

וכו'. יחזקאל מתנבא על העתיד לבא שיעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים המושלכין ורמז הוא שלא בא הכתוב אלא להזהיר וללמד שיהא אדם עושה ציון: כל בן נכר וערל בשר. שמתו אחיו מחמת מילה ולא ראו למולו שיראים פן ימות גם הוא כאחיו לא יבא אל מקדשי לשרתני שאסורין בעבודה: גמירי. מסיני: טומאה קוראה לו פרוש. כלומר עושים סימנים על הטומאה כדי שיהא מרגיש ופורש: לפני עור לא תתן מכשול. כלומר עשו דבר על הטומאה שלא יהו נכשלים בזה נושאי תרומה וטהרות: והזרתם. ומתרגמינן ותפרשון: עשו משמרת למשמרתי. עשו משמרת לאוכלי תרומה דכתיב בזה משמרת דכתיב (במדבר יח) ואני נתתי לך את משמרת תרומותי שלא יהו מטמאים: ופס דרך. שעושין סימן באיזה דרך ילכו: אראנו זינע אלהים. זה הפס אורחותיו המחשב הפסד מלוא כנגד שכרה ופכר עבירה כנגד הפסדה ופס כמו שמוין: בשבתא דריגלא לא הוה מקשי ליה. משום דאתו כולי עלמא לפירקא ואי מקשי ליה ולא הוה מאי לפרוקי הוה מכסיף: (רש"י)

תוספות לאתוויי הך דתניא. קא סלקא דעתיה דהאי דקפריך הכא דבכלל מתקנין הדרכים לא הוי קוץ דרכים דתיקון משמע שמתקן הגבשושיות והגומות הלכך פריך הכי ומתרץ כל אלו בהדיא קתני להו דהו בכלל מתקנין כו' אי"נ האי דמקשה הך קושיא לא היתה מתניתא שגורה בפיו ולא הוי ידע. דגרס בה ומתקנין את הדרכים: והיה עליך דמים. פיי רבינו חננאל נקיט ליה להאי קרא מפרשת מעקה דדמי להאי דהוי מכשול ממתני' עם הגמרא יש ללמד שאסור להשקות קרקעות אלא אותן דהו דבר האבד שיתקלקלו התבואה והאילנות הנטועים בה והוא הדין לשאר עבודת קרקע אסור בחולו של מועד והא דאמרין דמותר להשקות הני מילי כגון מאמת המים העוברת בשדה עצמו דליכא טירחא יתירא ומותר לתקן בורות שיחין ומערות של יחיד ושל רבים מותר לחפור לכתחילה כיון דצריכי למים דהכי תניא לעיל כדפרישית: רמז לציון. דהאי קרא לא כתיב אלא לעתיד אבל לא בזמן הזה ומיהו משני דאיכא למילף מהתם: הא מקמי דליתי יחזקאל. כלומר לדידך דאמרת דבזמן הזה הוי מדאורייתא אם כן מקמי דליתי יחזקאל הוה ליה להקדוש ברוך הוא לאשמועינן דצריך ציון ומתרץ הרבה דברים דקים לן דאסורין מן התורה דלא כתיב בקרא אלא בהלכה עד דאתא יחזקאל והאי הכי נמי: רב פפא אמר סלו סלו. כל חד וחד נקיט מאי דהוה מסיק אדעתיה ולא פליגי אלא אורחיה דמלתא דכל חד מסיק אדעתיה מאי דלא מסיק חבריה אדעתיה: בשבתא דריגלא. שבת של יום הרגל שהיו דורשין והיו מתקבצין כל בני העיר לשמוע הלכות של רגל: (תוספות)

קרי עליה **[תהילים נ-כג]** ושם דרך אראנו בישע אלהים תנו רבנן אין מציינין לא על כזית מן המת ולא על עצם כשעורה ולא על דבר שאינו מטמא באהל אבל מציינין על השדרה ועל הגולגולת על רוב בנין ועל רוב מנין המת ואין מציינין על הוודאות אבל מציינין על הספיקות ואלו הן הספיקות סככות ופרעות ובית הפרס ואין מעמידין ציון במקום טומאה שלא להפסיד את הטהרות ואין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל וכזית מן המת אינו מטמא באהל והא (תניא) אלו שמטמאין באהל כזית מן המת אמר רב פפא הכא בכזית מצומצם עסקינן דסוף סוף מיחסר חסר מוטב ישרפו עליו תרומה וקדשים לפי שעה ואל ישרפו עליו לעולם ואלו הן הספיקות סככות ופרעות סככות אילן המיסך על הארץ פרעות אבנים פרעות היוצאות מן הגדר בית הפרס כדתנן החורש את הקבר הרי הוא עושה בית הפרס וכמה הוא עושה מלא מענה מאה אמה ובית הפרס מי מטמא באהל והאמר רב יהודה אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך ורב יהודה בר אמי משמיה דעולא אמר בית הפרס שנידש טהור אמר רב פפא לא קשיא כאן בשדה שאבד בה קבר כאן בשדה שנחרש בה קבר ושדה שנחרש בה קבר בית הפרס קרי ליה אין והתנן שלשה בית הפרס הן שדה שנאבד בה קבר ושדה שנחרש בה קבר ושדה בוכין מאי שדה בוכין רב יהושע בר אבא משמיה דעולא אמר שדה שמפטירין בה מתים וטעמא מאי אמר אבימי משום יאוש בעלים נגעו בה ושדה שנחרש בה קבר לא בעי ציון והא תניא מצא שדה מצויינת ואין ידוע מה טיבה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר ר' יהודה אומר עד שיהא שם זקן או תלמיד לפי שאין הכל בקיאין בדבר אמר רב פפא כי תניא ההיא בשדה שאבד בה קבר דציינוה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר אין

בה אילנות בידוע שאבד בה קבר וליחוש דלמא אילנות מגואי וקבר מבראי כדאמר עולא בעומדין על הגבולין הכא נמי בעומדין על הגבולין

ה"י קרי עליה וס' דר' . שמהשב בשעות אי זה מהן להקשות אי זה מהן שלא להקשות: אבל מצינין על השדרה. שאע"פ שאינה אלא עכס אחד מטמא טומאה בזהל: רוב בנינו. כגון עצמות גדולות כגון קוליות אע"פ שאין זו רוב בנינו: רוב בנינו. רוב העצמות ואע"פ שאין זו רוב בנינו: אין מצינין על הוודאות. הואיל דברור לכולי עלמא דאית ביה טומאה ודאית לא מטלטלי באותו מקום טהרות: אבל מצינין על הספיקות. שיש עליהן אהל כגון סככות ופרעות הסמוכות לרה"ר הסמוך לבית הקברות דמספקא לן בהו טומאה דכיון דיך עליהן אהל רגילים לקבור ס' במקום כנוע: סככות ופרעות ובית הפרס. מפרס לקמן: אין מעמידין הציון על הטומאה שלא להפסיד טהרות. שאם הטומאה ממש תחת הציון אינו מרגיש עד שזא על הציון פתאום ויטמאו הטהרות שהרי הטומאה תחת הציון אלא עושין הציון סמוך לטומאה ברחוק כל שהוא וכשבא על הציון מרגיש מן הטומאה ואינו הולך עליה: אין מרחיקין את הציון ממקום טומאה. יותר מכל שהוא: שלא להפסיד ארץ ישראל. שכשרואה הסימן מיד פורס ונמצא ארץ ישראל בטומאה שלא לצורך: וכזית מן המת אינו מטמא בזהל. דקתני אין מצינין על כזית מן המת ולא על כל דבר שאינו מטמא בזהל: אמר רב פפא. לעולם כזית מטמא בזהל והא דקתני אין מצינין בכזית מלמאם עסקינן דמחסר חסר בקרקע ולהכי אין מצינין: ישרפו עליו [תרומות] וטהרות שעה אחת. לכל העובר על אותו כזית כשנקבר מחדש שורפין טהרותיו דעדיין לא חסר: ואל ישרפו עליו לעולם. שאם מצינין אותו שורפין עליו (על) כל תרומה שעוברין על אותו ציון לעולם שלא לצורך שהרי חסר וזימנין דלא חזי ליה כגון בלילה וכי הדר חזי ליה ואמר נטמאת תרומתי ושרף לה והיא לא נטמאת דהיא כזית כבר חסר וכשאין מצינין אותו אין שורפין עליו אלא מחדש שלא חסר: אינן המיסך על הארץ. וטומאה תחת נוף אחד ואינו יודע תחת איזה נוף עושה ציון: בית הפרס. חזי מענה תלם אחד של מאה אמה: מנפח אדם. ההולך לשחוט פסחו דאם יש עכס כשעורה המטמא בהיסט מתפזר ברוח ועושה פסח בבית הפרס אזיל לו ואי

מטמא בזהל. היכי אזיל עליה בשדה שאבד זה קבר. קתני דמצינין דמטמא בזהל אבל בשדה שנחרש זה קבר אין צריך לציין ולא מטמא בזהל דנימא מחרישה סלקיה לטומאה: שלשה בית הפרס הן. שאין הולכין בו אוכלי תרומה: שמפטירין זה את המתים. שכשמציאין מתים ממוקם למוקם לקבור כשבאין בשדה סמוך לעיר נפטרין אלו שהביאום ממוקמן והולכין להם ובאין אנשי המוקם ומקבלין אותן ורוחצין אותן עם וקוצרין אותן: וטעמא מאי. חוששין ביה משום טומאה: משום יאוש בעלים. לפי שהביאום ממוקם רחוק נלדל אבר ונפל עם ונתייאשו אלו על אלו והניחוהו עם: ושדה שנחרש זה קבר לא בעי ציון. דקא מתרלת הא דקתני מנפח אדם בית הפרס כשנחרש: ואינו יודע מה טיבה. אם הוא שדה שנחרש זה קבר ויכול לילך בניפוח ואם מפני שאבד זה קבר ואינו יכול להכנס זה בנפיחה דמטמא בזהל: יש זה אילנות בידוע שנחרש. השדה לאורך האילנות ויכול להלך שאינו מטמא בזהל אלמא מדקתני זה מלא שדה מצוינת דמצינין בית הפרס שנחרש: אין זה אילנות בידוע שאבד זה קבר. ולא נחרש ומטמא בזהל: רבי יהודה אומר. לעולם לא הוי בחזקת שנחרש עד שיהא עם זקן או ת"ח שיהא יודע שנחרש: אמר רב פפא. לעולם בית הפרס שנחרש לא בעי ציון והאי דקתני בידוע שנחרש זה קבר בשדה שאבד זה קבר וצינה לאלתר: יש זה אילנות בידוע שנחרש. לאחר שצינוה ולעולם בית הפרס שנחרש לא בעי ציון: אין זה אילנות בידוע שאבד זה קבר. ולא נחרש: וליחוש דלמא אילנות מגואי וטומאה מצבראי. ולא נחרש במקום טומאה מבחוץ לאילנות אלא בין האילנות והוי שדה שאבד זה קבר ולא נחרש ואמאי קאמר בידוע שנחרש זה קבר: בעומדין האילנות על הגבולין. של רשות הרבים דולאי ליכא טומאה מצבראי דלא קברי אינשי ברשות הרבים אלא בין האילנות הויא טומאה ונחרש בשביל האילנות: . (רש"י)

תוספות אין מציינין. אין צריך ציון ואי גבי יום טוב מיירי הברייתא איכא לפרש אסור לציין ואסור לטרוח ביום טוב: עצם כשעורה. והוא הדין יותר מכשעורה כדמוכח בסמוך אינו מטמא באהל והאי דנקט כשעורה משום דבהאי שיעורא מטמא במגע דהכי הלכה למשה מסיני כדאמרין בשחיטת חולין (חולין דף קכו:): שאינו מטמא באהל. כגון תרווד רקב כדאיתא בהעור והרוטב (חולין דף קכו: ושם) ושדה שנחרש בה קבר כדלקמן בשמעתין ואפילו איכא ספק טומאה

שמטמא בהיסט בלא נגיעה לא הצריכום ציון דהיסט לאו מילתא דשכיחא היא שידרוס על קנה שטומאה עליו ולכך לא החמירו חכמים לציין משום היסט: אילן המיסך על הארץ. סמוך לבית הקברות דמספקא לן אי איכא טומאה תחתיו אי לא מסתמא אמרינן דמת תחתיו כיון דדרך מקום צנוע הוא ולכך בעי ציון ע"א דידעינן ודאי דאיכא טומאה תחת נוף אחד של אילן ויש הפרש בין נוף לחבירו ואין ידוע באיזה מקום ישנה והכי נמי איכא לפרש גבי אבנים שיש אבנים זו אצל זו הבולטות מן הגדר: מנפח אדם בית הפרס והולך דמסתמא ליכא למימר שהגיעה המחרישה עד המת וליכא לאחזוקי מקום טהור בטמא מספק אלא חכמים החמירו משום חומרא דטהרות ומשום הכי הקילו דליכא ספיקא דאורייתא הם אמרו והם אמרו ולא היו רגילים לקבור מתים בעומק כי השתא בזמן הזה הילכך לא חיישינן שמא המת בעומק תחת המחרישה ומן הדין אפילו נפוח לא צריך כי אם חומרא בטהרות שהחמירו חכמים בדבר ואמאי לא חייש שיהא מת בקרקע ואין נוגע בו ומטמא באהל אי נמי בלא המאהילים מן הצדדים הווי מטמאין לאדם באהל אלא שמע מינה דלא מטמא באהל: יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר. דתניא התם (תוספתא דאהלות פ"ז) שדה שאבד בה קבר אינה ניטעת כל נטע וכגון שראויה לאילנות ויש לנו לומר דמסתמא אם לא שאבד בה קבר היו נוטעים בתוכה אי נמי בידוע לאו דוקא ואגב דנקט רישא בידוע נקט סיפא בידוע וכן צ"ל לפי הקונטרס:

א

-

ו

דף

ודלמא טומאה מגואי ואילנות מבראי במסובכין ואיבעית אימא הא אמרן אין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד את א"י ר' יהודה אומר עד שיהא שם זקן או תלמיד לפי שאין הכל בקיאים בדבר אמר אביי שמע מינה צורבא מרבנן דאיכא במתא כל מילי דמתא עליה רמיא אמר רב יהודה מצא אבן מצויינת תחתיה טמא שתים אם יש סיד ביניהן ביניהן טמא ואם אין סיד ביניהן ביניהן טהור ואע"ג דליכא חורש והתניא מצא אבן אחת מצויינת תחתיה טמא שתים אם יש חורש ביניהן ביניהן טהור ואם לאו ביניהן טמא אמר רב פפא הכא כשהסיד שפוך על

ראשיהן ומרודה לכאן ולכאן אי איכא חורש ביניהן ביניהן טהור דאימור מחמת חורש הוא דאיכפל ואי לא סיד דביני ביני הוא וטמא א"ר אסי מצר אחד מצוין הוא טמא וכל השדה וכל השדה כולה טהורה שנים הם טמאין וכל השדה כולה טהורה שלשה הם טמאין וכל השדה כולה טהורה ארבעה הן טהורין וכל השדה כולה טמאה דאמר מר אין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד את א"י: ויוצאין אף על הכלאים: ואכלאים בחולו של מועד נפקין ורמינהו באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכים ויוצאין לקוץ את הדרכים ולתקן הרחובות ולמוד המקואות ועושין כל צורכי רבים ומציינין את הקברות ויוצאין על הכלאים רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא חד אמר כאן בבכיר כאן באפיל וחד אמר כאן בזרעים כאן בירקות א"ר אסי א"ר יוחנן לא שנו אלא שאין ניצן ניכר אבל ניצן ניכר יוצאין עליהן מאי שנא בחולו של מועד דנפקין אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן משום שכר פעולה דמוזלי גבן אמר רב זביד ואיתימא רב משרשיא שמע מינה כי יהבינן להו שכר מתרומת הלשכה יהבינן להו דאי סלקא דעתך מדידהו יהבינן להו מאי נפקא לן מינייהו כל כמה דבעו ליתן להו ועד כמה אמר רב שמואל בר יצחק כאותה ששנינו כל סאה שיש בה

כ"י ודלמא טומאה מגואי. ולא צין האילנות ולא נחרץ במקום טומאה: מסוככין. שאינן עומדין בצורה אחת סביב הגבולין אלא מעורבין בכל השדה דודאי נחרץ כל השדה בצביל האילנות: הא אמרן אין מרחיקין ציון ממקום טומאה. וכיון שסמוך לאילנות הציון ודאי טומאה צין האילנות היא ונחרץ בצביל האילנות: כל מיילי דמתא עליה רמיא. דתלמיד בקי הוא: מלא אבן אחת מצוינת. בסיד תחתיה טמא ומפי מורי הזקן אבן אחת מצוינת שיט סיד על גבה דאינו כריך להרחיק הציון מן האבן לפי שהאבן גבוהה על גבי קרקע ורואה את הציון מיד קודם שיהא נוגע בו אבל בשדה מרחיקין לה ציון בסמוך דזמנין לא חזי ציון עד לחתי ונגע ומאהיל: שתיים מצוינות. תחתיהן טמא אבל ביניהן אם יש סיד ביניהם על הארץ טמא למקום ציון הוא: אע"ג דליכא חורש. שלא חרש ביניהם מעולם טהור כי ליכא סיד: אם אין חורש ביניהן טמא. ואע"ג דליכא סיד לפי שאין את האבנים שמכאן ומכאן לא חרש לציון ביניהם: הכא. דקתני כי ליכא חורש טמא

כגון סיד שפוך על ראשי אבנים ומרודה לכאן ולכאן ביניהן דאי איכא חורף מחמת חורף הוא דאיכלף שנקלף מן האבנים ונפלו שם ביניהם וטהור ואי לא סיד דביני ביני הוא ומחמת כיון נעשה שם להודיע שיש גם ביניהם טומאה: אין מרחיקין כיון ממקום טומאה. ולהכי כיון כל ארבעה מצדיו דתהא כל השדה נטמאה ובכיון דמצד אחד לא סגי לכולה דאין מרחיקין כיון ממקום טומאה: ואכלאים בחולו של מועד נפקינן ורמינהו באחד באחד משמיעין על השקלים. שיהו ישראל מביאין תרומת שקלים בניסן דכתיב בחדשו לחדשי השנה חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה: בכרכים. המוקפין חומה מימות יהושע בן נון: ואת מקואות המים. מקואות המים של מ' סאה שחוטטין אותן מן הזבל שנכנס לתוכן כל ימות הגשמים והאי דלא פריך נמי בגמרא אשאר מתני' דתני ומתקנים הדרכים והרחובות בחולו של מ' והכא תנא בט"ו באדר משום דלאו פירכא הוא דבדין הוא דמתקנין להו תרי זימני דכי מתקן בט"ו באדר אתו גשמים ומקלקלי להו והדרי ומתקני להו בחולו של מועד אצל אכלאים כיון דעקרו להו לגמרי בחמשה עשר באדר למה לי למיפק בו בחולו של מועד ולהכי קא מיבעיא: כאן בצכיר כאן באפיל. על הזכירות יולאים בט"ו באדר על האפילות בחולו של מועד דפסח: בזרעים. על התבואה יולאין בט"ו באדר שקודמין לירקות: לא שנו. דאין יולאין עליהן קודם אדר וקודם חולו של מועד: משום שכל פעולה דמוזלי גבן. כלומר שיכול לשכור פועלין בזול לפי שאינן עוסקין במלאכה בחולו של מועד: שמע מינה. מדעסקינן לשכור פועלים בזול: כי יהבינן להו. שכירות לפועלים דבטלי כלאים: דאי סלקא דעתך מדידהו. דבעל הבית יהיב להו אמאי יולאין להכי בחולו של מועד משום שכל פעולה לבטלו בכל זמן אף על גב דליכא שכל פעולה בזול וכל מה דבעי ליתב להו אלא מתרומת הלשכה יהבינן להו וכל כמה דמאינן לאמאס מעות דהקדש עבדינן: ועל כמה. הוי כלאים דחייב לבטלו: (רש"י)

תוספות אם יש סיד ביניהם. הציון הוא מסיד כדתנן פרק ה' דמעשר שני (מ"א) ומייתי לה פרק מרובה (ב"ק סט. ושם) אם יש סיד ביניהם לא ידענא כמה: אע"ג דליכא חרס. גרסינן ומצאתי מפרש חרס דומה הוא לחרסית ואין לבן כמו סיד ונ"ל פירושו אם יש חרסית ביניהם דומה שמצינין להודיע שהוא טהור שעד שם אין בית הקברות שאינה לבן בינתים: אמר רב פפא כשהסיד שפוך. פירוש ודאי

כי ליכא סיד וחרסית טהורין אבל כשהוא מרובה ושפוך על ראשו אז צריך חרסית שאם יש חרסית יש לתלות שנתן לצידי האבן חרסית והסיד נתחבר בו וצרפו הסיד שעל ראשו עמה ואם אין חרסית אי"כ סיד הוא של ציון בינתים ולפירוש הקונטרס גרסינן אף על גב דליכא חורש ומפרש ביניהם טהור דאינתקא לה טומאה דהוי לה קבר שנחרש ותימה לי נהי דטהור מטומאת אהל טהור לא הוי דהוי כמו שדה שנחרש בה קבר ושמא טהור מאהל קאמר אי"נ לגמרי ע"י דישה וניפוח אי"נ ביניהם איכא טובא ספיקות ושרי ספק אי איכא ציון הטומאה שביניהם אי לא ואפילו איכא ציון הרי נחרש ומצאתי מפרש דהשתא סלקא דעתיה דה"פ אם יש ביניהם חורש טהור דודאי לא היה שם טומאה דאם היה ביניהם לא היה חורשו אדם תימה לי אמאי לא פריך דקתני בקמייתא אם יש סיד ביניהם בינתים טמא אע"ג דאיכא חורש והכא קתני אם יש חורש ביניהם טהור ואע"ג דאיכא סיד ונ"ל דסלקא דעתיה דהך בתרייתא איירי בדליכא סיד דכי איכא סיד לא היה טהור לעולם דהא אין מציינין אם לאו על הטומאה וכי חורשו לא יהא טהור ולהכי לא מקשה כי אם מסיפא דברייתא קמייתא דאיירי בדליכא סיד: **דאמר** מר אין מרחיקים. כך פירש בתוספתא ובקונט' ובספרים מצאתי דאמר מר אין מעמידין ציון כו' ולפי זה אינו נותן טעם למה כל השדה טמא אלא נותן טעם למה תחתיהן טהורין דאין מעמידין ציון במקום הטומאה ונהי דברוח אחד או שנים או שלשה יש לנו לומר דכל תחתיה טמא כי אין הטומאה בפחות מן הציון אבל בארבעה יש לתלות הטומאה בכל השדה לפיכך תחתיהן טהורים: **ואכלאים** בחולו של מועד נפקין. במשנה פי' מאי טעמא לא מקשה על אינד ובירושל' מקשה מציינין על הקברות ולא כבר ציינו ומתרץ כגון שירד שטף מים של גשמים ושטפו: **בט"ו** קורין את המגילה. הוי מצי למתני בי"ד בו (בכפרים) אלא משום דט"ו זמן דדברים אחרים הוא כגון ומתקנין את הדרכים וכו': **דמוזלי** גבן. למ"ד לקמן (דף יג.) שכר פעולה שאין לו מה יאכל שרי ניחא שיכולין ליטול שכרן אלא למאן דאמר אסור לא ידעינן היכן ישכרו פועלים במועד ושמא יש לומר דהני דמצות התירו: **מתרומת** הלשכה. אין להקשות הא אית בהן מעילה דלב בי"ד מתנה עליהו ובפרק בתרא דכתובות (דף קו. ושם) איכא מילי טובא שנוטלין שכרן מתרומת הלשכה: **שיש** בה רובע. פירוש כשרוצה לזרוע דהא קתני סיפא ר' יוסי אומר יבור והא לא שייך בנזרע כבר ובפרק המוכר פירות (בי"ב דף צד. ושם) מייתי לה מיהו בשמעתין דאיירי בנזרע כבר יש לומר דלא פליגי: (תוספות)

רובע זרע ממין אחר ימעט והתניא התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה דתניא בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפני בהמתן והיו בעלי בתים שמחין שתי שמחות אחת שמנכשין להם שדותיהן ואחת שמשליכין לפני בהמתם התקינו שיהו עוקרין ומשליכין על הדרכים ועדיין היו שמחין שמחה גדולה שמנכשין שדותיהן התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה: [מתני'](#) ר"א בן יעקב אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה זרעים שלא שתו לפני המועד לא ישקם במועד וחכמים מתירין בזה ובזה: [גמ'](#) אמר רב יהודה אם היתה שדה מטוננת מותר תניא נמי הכי כשאמרו אסור להשקותן במועד לא אמרו אלא בזרעים שלא שתו מלפני המועד אבל זרעים ששתו לפני המועד מותר להשקותן במועד ואם היתה שדה מטוננת מותר ואין משקין שדה גריד במועד וחכמים מתירין בזה ובזה אמר רבינא שמע מינה האי תרביצא שרי לתרבוצי בחולא דמועדא שדה גריד מאי טעמא דאפלא משוי לה חרפא ה"נ אפלא משוי לה חרפא ת"ר מרביצין שדה לבן בשביעית אבל לא במועד והא תניא מרביצין בין במועד בין בשביעית אמר רב הונא לא קשיא הא ר"א בן יעקב הא רבנן תניא אידך מרביצין שדה לבן ערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית ולא עוד אלא שמרביצין שדה לבן בשביעית כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית: [מתני'](#) צדין את האישות ואת העכברים משדה האילן ומשדה הלבן כדרכו במועד ובשביעית וחכ"א משדה האילן כדרכו ומשדה הלבן שלא כדרכו ומקרין את הפירצה במועד ובשביעית בונה כדרכו: [גמ'](#) מאי אישות אמר רב יהודה בריה שאין לה עינים אמר רבא בר ישמעאל ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא [\[תהילים נח-ט\]](#) כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת בל חזו שמש ת"ר צדין את האישות ואת העכברים משדה הלבן ומשדה האילן כדרכו ומחריבין חורי נמלים כיצד מחריבין רשב"ג אומר מביא עפר מחור זה ונותן לתוך חור זה והן חונקין זה את זה אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי והוא דקאי בתרי עברי נהרא והוא דליכא גשרא והוא דליכא גמלא והוא דליכא מצרא

רש"י רובע. הקב אחד מכ"ד בסאה: הכי גרס ימעט. שאם זרע רובע הקב ימעטנו ויעקרנו: והתניא כל השדה כולה. ואת אמרת ימעט: שמנכשין שדותיהו. שלוחי ב"ד משלהן דכשנוטלין הכלאים מאליו מתנכש: מתני' מושכין המים מאילן לאילן. דהוי כשדה בית השלחין דפסידא יתירא איכא אבל לא יסקה את השדה כולה שדה בית הבעל: זרעים שלא שחו לפני המועד. שלא היו מלומדין לשחות תמיד לפני המועד: לא יסקם במועד. דהואיל ולא משקה להו תדיר לפני המועד. לא הוי ליה פסידא אי לא משקה להו במועד: וחכמים מתירים בזה וביה. להשקות את כל השדה כולה ולהשקות במועד זרעים שלא שחו לפני המועד והאי חכמים היינו ר"מ דאמר לעיל (דף ב.). משקין ממנו אפילו שדה בית הבעל: גמ' אמר רב יהודה. הא דאמר ר"א אבל לא יסקה את השדה כולה אבל אם היתה שדה מטוננת לחה ויבשה מותר להשקותה אע"ג דהוה שדה בית הבעל דכיון דהויא לחה עד השתא אי לא משקה לה הוי פסידא יתירא: שדה גריד. יבשה מעולם שאין צריך להשקותה: בזה וביה. בשדה גריד ובזרעים שלא שחו לפני המועד: תרביאלא. גינה: שרי לתרבווי. לזלף עליה מים אע"ג דליכא פסידא לתרבווי להשקות לשון אין מכבדין ואין מרביצין היינו השקאה פורתא כדי שיאלו הירקות וכדמפרש באידך ברייתא לקמיה ומשקין היינו השקאה גמורה של בית השלחין: אפלא לשוויי חרפא. דליכא פסידא ואפ"ה שרי להשקותה כך ולהשביחה ה"נ בגינה מרביצין: שדה לבן. בית הבעל: הא. דקתני אבל לא יסקם במועד היינו ר"א בן יעקב דאמר אבל לא יסקה את כל השדה כולה והא דתני בין במועד בין בשביעית היינו חכמים דמתירין להשקות אפי' כל השדה: כדי שיאלו בשביעית. אבל לא יסקה בשביעית כדי שיאלו בשביעית: מתני' לדין האישות. בשדה האילן במועד מפני שמפסידין בו: כדרכו. שאין צריך לשנות בלידה: ובשביעית. אע"ג דמתקן השדה: בשדה האילן. אד כדרכו מפני שהפסד מרובה הוא: ובשדה לבן שלא כדרכו. ואינו יכול לאוד כדרכו בשדה לבן משום דלא מפסיד כולי האי בשדה לבן: ומקריין את הפירצה. שאם נפלה מקלחה חוזר ומתקנה במועד: ובשביעית בונה כדרכו. מתחילה אע"ג דמיחזי דעביד נטירותא לפירי: גמ' בריה שאין לה עינים. וחופר בקרקע: מאי קרא. דאישות בריה שאין לה עינים: דכתיב כמו שכלול תמס יהלך. שכלול שקורין

לימאון תמס יהלך. כלומר כשיואל חוץ מנרתיקו רירות נופלות ממנו עד שהוא נימוח ומת תמס כמו ונמס: נפל אשת כל חזו שמש. כלומר כך איסות נופלות פתאום לארץ ומתים ללא חזו: וחונקין זו את זו. מפני שמריחין את העפר ואין מכירין באותו עפר: והוא דקאי בתרי עצרי נהרא. לכיון דאיכא הפסק מים בין הני תרתי חורי נמלים אין מכירים הני בעפר דהני: גישרא. גשר: גמלא. שאין לו גשר אלא מנסר אחד: ומלרא. עדיין קטן מגמלא אין יכול להלך עליו אלא כשקושרים חבל אחד משני עצרי הנהר בשתי יתידות ואוחזין בו והולכין על אותו גשר כל חבל אי איכא חד מהן מכירין הני בחורי דהני: (כ"ט)

תוספות ואין משקין שדה גריד. פי' בית הבעל לפי שהוא רגיל להיות יבש וגריד בדליית וכן פירש בערוך [ובתוס'] הרב ברי"ש כמו חמרא מיגרר גריר (פסחים דף קז): **וחכמים** מתירין בזה ובזה. והני תרי פלוגתא דבהך ברייתא .. היינו כעין פלוגתא במתניתין ות"ק דהכא הוא ר"א בן יעקב: שרי לתרבוצי. וקשה הא קיימא לן משנת ר"א קב ונקי ועוד הקשה בתוספות דרבינא גופיה דאמר לעיל (דף ד.) מדלין ירקות כדי לאוכלן אבל לייפותן אסור אלמא הרווחא אסור ותירץ דתרביצא אינה כ"א השקאה פורתא ולפי"ז נראה דה"פ דהאי תרביצא שרי לתרבוצי אפילו לראב"י דכי היכי דשרו רבנן אפלא לשוויי חרפא גם לראב"י יתיר ג"כ השקאה פורתא או שמא סבר כ"א בהשקאה ופליג בהרבה וי"מ דפלוגתא דשדה גריד לאו היינו פלוגתא דמתני' דמיירי בה ראב"י וחכמים ופליגי באפלא לשוויי חרפא ת"ק חשיב ליה הרווחא ואסור ורבנן סברי דלאו היינו הרווחא דיש אוהב יותר אפלא ויהיו נגמרים יותר ומבושלים בטוב ור"ח פי' אמר רבינא שמע מינה האי תרביצא פי' שדה . שאין זרוע עדיין שכבר השקוהו קודם מותר להשקותו במועד לזרועו אחר המועד דסבר לה כראב"י דאמר זרעים ששתו לפני המועד וקסבר . תרביצא הוי כמו זרעים ששתו לפני המועד דהיינו שם תרביצא שהרביצוהו קודם המועד ומקשינן עלה שדה גריד אסור משום דאי משקי ליה האידנא יבכיר קודם אבל לא פסיד תרביצא נמי אי משקה האידנא קדים ובכיר ולא פסיד וזה השיטה הולכת דסבירא לן כראב"י. כך פירש ר"ח: **מרביצין** שדה לבן בשביעית. לגבי שביעית פי' הקונטרס השקאה פורתא ונראה שחזר בו ממה שפירש במשנה משקין בית השלחין במועד ולגבי שביעית שרי אפילו בית הבעל ואני פירשתי במשנה דשביעית נמי לא שרי אלא בבית השלחין כדפי' בקונטרס כאן אבל ק"ל שמא הכא איירי בהשקאה גמורה דפליגי לגבי מועד ראב"י ורבנן ופלוגתייהו הוי בהשקאה מרובה ואדרבה נראה לי דמיירי בהשקאה גמורה אלא לגבי שלחין שצריך השקאה נקט משקין וגבי בית הבעל קרוי הרבצה לכן נראה יותר פי' הקונטרס שבמשנה ולפי' דהכא צ"ל דהשקאה

גמורה אסורה בבית הבעל והרבצה מועטת שרי בשביעית ובמועד אסור אפילו הרבצה מועטת לר"א בן יעקב ולרבנן שרי אפי' השקאה גמורה: צדין את האישות במועד ובשביעי'. תימה מאי קמ"ל בשביעית והלא אין זו עבודת קרקע ורבי יהודה מאי טעמא דאסר כדרכו וי"ל דודאי צריך למיסקל אבנים מתוך שדהו כשמפנה האישות ותנן פ"ג דשביעית המסקל שדהו נוטל העליונות ומניח התחתונות הנוגעות בארץ וכן גרגיר של צרורות וכו' אישות מפורש בירושלמי חולדה:

א

-

ז

דף

עד כמה עד פרסה: רבי יהודה אומר משדה האילן כדרכו ומשדה הלבן שלא כדרכו: תנו רבנן כיצד כדרכו חופר גומא ותולה בה מצודה כיצד שלא כדרכו נועץ שפוד ומכה בקורדום ומרדה האדמה מתחתיה תניא (ר"ש בן אלעזר) אומר כשאמרו משדה לבן שלא כדרכו לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לעיר אבל בשדה לבן הסמוכה לשדה האילן אפילו כדרכו שמא יצאו משדה הלבן ויחריבו את האילנות: ומקרין את הפירצה במועד: כיצד מקרין רב יוסף אמר בהוצא ודפנא במתניתא תנא צר בצרור ואינו טח בטיט אמר רב חסדא לא שנו אלא כותל הגינה אבל כותל החצר בונה כדרכו לימא מסייע ליה כותל הגוחה לרשות הרבים סותר ובונה כדרכו מפני הסכנה התם כדקתני טעמא מפני הסכנה ואיכא דאמרי תא שמע כותל הגוחה לרה"ר סותר ובונה כדרכו מפני הסכנה מפני הסכנה אין שלא מפני הסכנה לא לימא תיהוי תיובתיה דרב חסדא אמר לך רב חסדא התם סותר ובונה הכא בונה ולא סותר התם נמי ליסתור ולא ליבני א"כ מימנע ולא סותר אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ובשביעית בונה כדרכו דהיכא אילימא דחצר צריכא למימר אלא לאו דגינה ואע"ג דמיחזי כמאן דעביד נטירותא לפירי שמע מינה: מתני' ר' מאיר אומר רואין את הנגעים (בתחילה) להקל אבל לא להחמיר וחכמים אומרים לא להקל ולא להחמיר: גמ' תניא רבי מאיר אומר רואין את הנגעים להקל אבל לא להחמיר רבי יוסי אומר לא להקל ולא

להחמיר שאם אתה נזקק לו להקל נזקק לו אף להחמיר אמר רבי נראין דברי רבי מאיר במוסגר ודברי רבי יוסי במוחלט אמר רבא בטהור כ"ע לא פליגי דלא חזו ליה בהסגר ראשון דכ"ע לא פליגי דחזי ליה כי פליגי

ר"י עד כמה. מרוחקין הני תרי חורי נמלים דכי איכא נהרא בינייהו וליכא גיטרא דאין מכירין הני בחורי דהני: עד פרסה. אי ליכא פרסה בינייהו אע"ג דאיכא נהרא וליכא מעבר מכירין הני בחורי דהני: נועץ שפוד. במקום שהן מאוין ומרדה האדמה וממעך אותן: הולא. ענפי דקל דתמרים: דפנא. בייר וקעבד גדר מדפנא ומגדל אותה מהולי הדקל: כר בצרור. מניח אבנים זה על גב זה: אמר רב חסדא לא שנו. דאמר מתני' מקרין אצל אינו בונה כדרכו: ככותל גינה. דליכא פסידא יתירא אי עיילי בה אינשי: אצל כותל חצר בונה כדרכו. דאיכא פסידא יתירא אי עיילי בה גנבי וגנבי ממוניה: גוחה. שוחה ונטווי: סותר ובונה כדרכו. דהיינו כותל חצר מסייע ליה לרב חסדא: מפני הסכנה. שלא תפול על הולכי ברשות הרבים: שלא מפני הסכנה לא. קשיא לרב חסדא דאמר כותל חצר בונה כדרכו אע"פ דליכא סכנה: תריץ. לא קשיא לרב חסדא דהא דקתני במקום סכנה היינו דסתר לה כשגוחה ובונה לה שפיר: הבא. דקאמר רב חסדא שלא במקום סכנה בונה כדרכה כשהיא סתורה קודם לכן אצל לא סתר לה במועד: התם. במקום סכנה לסתור משום דאיכא סכנה ולא ליבני דבבנין ליכא סכנה: א"כ ללא בני: ממנעי ולא סתרי. והוי סכנה: מתניתין נמי דיקא. כרב חסדא דגינה אינו בונה במועד כדרכו: אלא לאו בגינה. ובשביעית בונה כדרכו אצל במועד אינו בונה כדרכו: מתני' רואין את הנגעים להקל. כלומר רואה הכהן נגע ארעת במועד לטהר: לא להחמיר. שאם רואה הכהן שהוא טמא אינו אומר כלום שאם מטמאו נמלא מלערו במועד ורחמנא אמר (דברים טז) ושמתח בחגך: גמי' שאם אתה נזקק לו להקל אתה נזקק לו להחמיר. כלומר מאחר שרואהו הכהן אומר בין הוא טמא בין הוא טהור: א"כ נראין לי דברי ר' מאיר במוסגר. שרואין ודברי רבי יוסי במוחלט: בהסגר ראשון. שאם מטהר ליה משמח ליה אי לא מטהר ליה לא מטמא ליה יותר מדמעיקרא אלא מסגר ליה פעם שניה: (ר"י)

תוספות עד כמה עד פרסה. דאין מכירין זה את זה ביותר מפרסה אפי' בלא נהר א"נ ה"פ כשיש נהר מתי קרויין מכירין עד פרסה אבל ביותר מיקרי אין מכירין ודוקא דאיכא נהר: **תניא** ר"ש בן אלעזר אומר. לא ידענא מה הוא אם הוא תנא שלישי או שמא מילתיה דת"ק מפרש או שמא י"ל דרבי יהודה מודה בשדה לבן הסמוכה לשדה האילן וחכמים מיירי בשדה הסמוכה לבית השלחין לא בשדה הסמוכה לבית האילן ונראה לי דגרסינן הכי באיזה שדה לבן מתירין חכמים ויש ספרים שכתוב בהן כשאמרו בשדה לבן שלא כדרכו לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לעיר וקאי על דברי רבי יהודה כו': **אמר** רב אשי מתניתין נמי דיקא. פסק בתוס' דהר"ר פרץ דהלכתא הכי דכותל חצר מותר לבנותו ופירש דהיינו דוקא במקום סמוך לרה"ר שיש לו לחוש לגנבים אבל בין חצר לחצר ומשום בני חצר אסור לבנותו כדרכו: **אמר** רבי נראין דברי ר"מ במוסגר. מה שפירש בקונטרס דמוסגר אסור בתשמיש המטה לא נדע מנין לו דהא תנן בפרק קמא דמגילה (ד' ח:) אין בין מוסגר למוחלט אלא פריעה ופרימה משמע דלענין תשמיש המטה שוין דלמאן דאמר מוחלט מותר כל שכן דמוסגר מותר ולמ"ד דמוחלט אסור ה"ה מוסגר אסור דהא מוחלט מאי טעמא דאסור משום דאיכא ק"ו לימי חלוטו כדאמרינן בשמעתין והכי נמי ק"ו. לימי הסגירו וגמרינן ימי הסגר מימי ספרו ואי משום דאין טעון פריעה ופרימה בימי ספרו נמי אין טעון פריעה ופרימה והא דקאמר התם בגמרא הא לענין שילוח טומאה זה וזה שוין ה"ה לענין תשמיש המטה הן שוין אלא לא פסיק ליה לאיסור או להיתר וגם מה שפירש בקונט' דמוסגר אינו משתלח חוץ לג' מחנות מזה חזר בו דהא בפרק קמא דמגילה (ד' ח:) קאמר הא לענין שילוח זה וזה שוין ולפי זה קשה מאי שייך צוותא דאשתו וצוותא דעלמא במוסגר ובמוחלט בשלמא צוותא דעלמא יש ליישב שהוא צריך פריעה ופרימה כשהוא מוחלט וטמא טמא יקרא ופורש מבני אדם בימי חלוטו יותר מבימי הסגירו אבל לתשמיש שניהן שוין ע"כ נראה דהא דקאמר מר סבר צוותא דעלמא ניחא ליה ומר סבר צוותא דאשתו עדיף אמוחלט קאי וה"פ נראין דברי ר' מאיר במוחלט דרואין דאי מטמא ליה תחילה נמי טמא הוה ואי מטהר ליה מאי אפסדיה דצוותא דאשתו אינו חושש דצוותא דעלמא עדיפא ליה ונראין דברי ר' יוסי במוסגר דמטמא ליה ופסיד צוותא דעלמא שיהיה טעון פריעה ופרימה וטמא טמא יקרא וצריך לפרוש מבני אדם וגם יפסיד שיצטער שעד עתה היה מצפה להיות טהור ואין מצפה עתה ליטהר ותנא אחרינא סבר צוותא דאשתו ניחא ליה והכי פירושו נראין דברי ר' מאיר דרואין במוסגר דאי מטמא ליה לא יפסיד דשניהן מוסגר ומוחלט דינם שוה חוץ מפריעה ופרימה ובהך הפסד אינו חושש אפי' קרינא ליה הפסד צוותא דעלמא כדפי' אינו חושש אלא אצוותא דאשתו אבל מוחלט אין רואין דאי מטהר ליה יפסיד צוותא דאשתו דקסבר צוותא דאשתו עדיפא ליה מצוותא דעלמא וקצת ק"ל מהו נראין דברי ר"מ הא לית ליה לרבי מאיר כלל דהכהן מחויב לומר ואי בעי שתיק ור'

קסבר דלעולם כהן אינו רשאי לשתוק כלל ולדברי ר' לא תמצא בשום אחד רואין להקל ולא להחמיר דאינו רשאי לשתוק כלל והכי הוה ליה למימר נראין דברי ר' יוסי כו' ואין נראין דברי יוסי כו' והכי איתא בשמעתין דטיפת חלב (חולין ד' קט.) : **בהסגר** ראשון כולי עלמא לא פליגי. מה שפירש בקונטרס בסוף הסגר ראשון ומשום הכי רואין אי טהור שפיר ואי עומד בעיניו תחילה נמי בבית הכלא היה עומד וקשה דלמא פשה הנגע ויהיה טמא מוחלט והכי משמע בנגעים פ"א דארבע מראות הללו מצטרפין זה עם זה לפטור את העומד סוף שבוע שני להחליט את שנולד בו מחיה או שער לבן בתחילה בסוף שבוע ראשון או בסוף שני לאחר הפטור להחליט את שנולד בו פיסיון בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני ויש לפרש בהסגר ראשון כ"ע לא פליגי דחזי ליה הוי הטעם משום דלטהרו או לטמאו לא שייך למדרש עד שעה שצריך לטמאותו דהיינו בסוף הסגר שני אבל בסוף הסגר ראשון ראוי הוא להסגיר עוד ולא יטמאנו וכל זה דוחק לכך נראה דברי רבינו יצחק בהסגר ראשון היינו תחילת הסגר ראשון שיכול לשמח בהן דהא לא שייך לטהרו או לטמאו בהסגר שני והוא בתחילת הסגר שני שמא אינו יכול לשתוק והוא הדין בסוף הסגר שני : (תוספות)

דף ז - ב

בהסגר שני מר סבר בכהן תליא מילתא אי טהור אמר ליה טהור ואי טמא שתיק ומר סבר **[ויקרא יג-נט]** לטהרו או לטמאו כתיב אמר מר אמר רבי נראין דברי רבי יוסי במוחלט ודברי ר' מאיר במוסגר והתניא איפכא תנאי היא אליבא דרבי מר סבר צוותא דעלמא עדיף ליה ומר סבר צוותא דאשתו עדיפא ליה למימרא דמוחלט מותר בתשמיש המטה אין והתניא **[ויקרא יד-ח]** וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים שיהא אסור בתשמיש המטה ואין אהלו אלא אשתו שנאמר **[דברים ה-ל]** לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ר' יהודה אומ' **[יחזקאל מד-כו]** שבעת ימים יספרו לו ימי ספירו ולא ימי חלוטו ר' יוסי בר' יהודה אומר ז' ימי ספירו ק"ו לימי חלוטו וא"ר חייא דנתי לפני רבי לימדתנו רבינו יותם לא היה לו לעוזיהו אלא בימי חלוטו אמר לו אף אני כך אמרתני במאי קמיפלגי ר' יוסי בר' יהודה

סבר גלי רחמנא בימי ספירו וכ"ש בימי חלוטו ומר סבר מאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי למימרא דבכהן תליא מילתא אין והתניא [\[ויקרא יג-יד\]](#) וביום הראות בו יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו שבעת ימי הרגל דברי רבי יהודה ר' אומר אינו צריך הרי הוא אומר [\[ויקרא יד-לו\]](#) וצוה הכהן ופנו את הבית אם ממתנינים לו לדבר הרשות כל שכן לדבר מצוה מאי בינייהו אמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו ורבא אמר דבר הרשות איכא בינייהו ורבי יהודה מהתם לא גמרינן דחידוש הוא

רפ"י בהסגר שני. דאי מטמא ליה מחליט ליה בטומאה חמורה ומלער ליה: מר. ר"מ דאמר רואה להקל לטהר אבל לא לטמא: סבר צכהן תלא רחמנא. דאי מטמא ליה הוי טמא ואי לא בעי מטמא ליה לא הוי טמא ולהכי חזי ליה להקל אבל לא להחמיר דאי חזי ליה דהוי טמא לא לימא ליה כלום ולא הוי טמא: ומר. ר' יוסי דאמר לא להקל: סבר לטהרו ולטמאו כתיב. דכי חזי ליה כהן דטמא. לא מצי למשקק וללמא הוי טמא ונמלא מלערו שטמאו במועד: והא תניא איפכא. דברי ר"מ במוחלט דברי ר' יוסי במוסגר: מר סבר כוותא דאשתו עדיף ליה. ולהכי חזי ליה במועד בהסגר שני דאי מטהרו משמחו ואפי' מטמא ליה ומחליט ליה ומשדר ליה חוץ מג' מחנות ולית ליה כוותא דאינשי דעלמא אפ"ה לית ליה כערא דהא אית ליה כוותא דאשתו ומותר הוא באשתו להתיחד עמה בימי חלוטו ודברי ר' יוסי במוחלט דאפי' מטהר ליה דאע"ג דקרי ליה למחנה ישראל אית ליה כערא דלית ליה כוותא דאשתו דאסור הוא דכיון דמטהר ליה מחלוטו מיבעי ליה למימני קבע ימי ספירו ובימי ספירו אסור בתשמיש המטה דכתיב וישב מחוץ לאהלו קבעת ימים ואהלו זו אשתו דכתיב קובו לכם לאהליכם: ומר סבר כוותא דעלמא עדיף ליה. האי תנא דאמר א"ר נראין דברי ר"מ במוחלט ודברי ר' יוסי במוסגר סבר כוותא דעלמא עדיף ליה ולהכי חזי בימי חלוטו דאי מטמאו לא מטמא יותר מדמעיקרא ואי מטהרו משמחו דאית ליה כוותא דעלמא אף על גב דאסור בתשמיש המטה כוותא דעלמא עדיף ליה ודברי רבי יוסי במוסגר דלא חזי ליה דלמא מטמא ליה חוץ לג' מחנות ולית ליה כוותא

דעלמא ומלער ליה: ימי ספירו. אסור בתשמיש המטה ולא ימי חלוטו: יותם לא היה לעוזיהו אלא בימי חלוטו. כלומר לא נתעברה אמו דיותם אלא בימי חלוטו דעוזיהו דעוזיהו היה מלורע ולא נזקק לאשתו בימי ספירו אלא בימי חלוטו: אף אני כך אמרתי. דמלורע מותר בתשמיש המטה דויסב מחוץ לאהל בימי ספירו כתיב: ורבי סבר מאי דגלי גלי. להכי אמרי' ימי ספירו ולא ימי חלוטו: למימרא דצכהן תליא מילתא. פריך בין לר"מ בין לרבי יוסי דר"מ אומר בהדיא אי טמא שתיק ורבי יוסי קאמר אין רואין כלל מכלל דרבי יוסי סבר אי לא צעי לא חזי ליה ולא הוי טמא: נותנין לו ז' ימי המשתה. ללא חזי ליה דלמא מטמא ליה: ולכסותו. אם נראה הנגע בכסותו: אם ממתניין לדבר הרשות. הרי ממתניין לו שאין מטמאין עד שפנה כל הכלים שבצית וילפי' מינה דטומאה דגופיה נמי ממתין לדבר הרשות דומיא דהכא כיון דאשכחן דטומאה דגופיה ממתניין לו לדבר הרשות כ"ף דמתניין לו לדבר מלוא כגון חתן ורגל: משמעות דורשין. דמר דריש מהאי קרא ומר דריש מהאי קרא: דבר הרשות איכא בינייהו. רבי יהודה דמפיק מציוס הראות צו ומכאן אמרו חתן ורגל דהיינו מלוא ממתניין לו אבל לדבר הרשות אין ממתניין לו דטומאה דגופיה ורבי סבר דלדבר רשות נמי ממתניין לו כדאמרי' לעיל דרבי יליף טומאה דגופיה להמתין לו מטומאה דציתו: לא גמרינו. דהוי חידוש ומחידוש לא ילפינן דכל היכא דאיכא חידוש אין לך דבר צו אלא חידוש: (רש"י)

תוספות לטהרו או לטמאו כתיב. בפי בתרא דנזיר (דף סה : ושם) דריש מיניה פתח הכתוב בטהרה תחילה גבי ספק שער לבן קודם לבהרת והתם דריש מדכתיב לטהרו ברישא והכא דריש מגופיה דקרא : ה"ג בתורת כהנים שבעת ימים ימי ספירו וכו'. ואגב שנכתב בפסוק בטר ואחרי טהרתו וגו' כתבוהו כאן : **יותם** לא היה לו לעוזיהו אלא בימי חלוטו. פירש הר"ר קלונימוס דכתיב (ישעיה ז) ובעוד ששים וחמש שנה יחת אפרים מעם והיינו מנבואת עמוס אע"פ שישעיה אמרה וישעיה נתנבא בשעה שנתנגע עוזיהו כדמוכח קראי שהיה רעש ע"י שרעשו עליונים לשורפו ותחתונים לבלעו הוא מונה לנבואת עמוס שנתנבא שנתים לפני הרעש וישראל גלה יגלה מעל אדמתו (עמוס ז) שאז נגזרה גזירה וכמה יש עד גלות הושע בן אלה שהיה בשנת שש לחזקיהו חשבונו ס"ה שנים ב' שנים קודם נגעו וכ"ה דנגעו דעוזיהו נתנגע כ"ה שנים לפני מותו וי"ו דיותם ושש עשרה דאחז

ושש לחזקיה היה הגלות הרי ס"ה שנים ויותר בן כ"ה שנים כשמלך וא"כ היה עיבורו בימי חלוטו מכל מקום אין ר' יוסי בר' יהודה מוקשה די"ל דנתנגע בסוף השנה ועיבורו היתה בתחילת השנה ובפ"י נביאים פרש"י חשבון זה וכן מוכיח בסדר עולם ומאחר שזה אמת נמצא שצריך ליישב והלא עוזיהו וירבעם מלכו כאחת דהא ירבעם מלך מ"א שנה וא"כ כשמת היה מ"א למלכות עוזיהו והכתוב אומר בשנת שלשים ושמונה לעזריה מלך יהודה מלך זכריה בן ירבעם וא"כ חסר ג' שנים וי"ל דמלך ג' שנים בחיי אביו וכן הגיה במקצת פירושים דהכי הוה מעשה דזכריה מלך בחיי ירבעם אביו ג' שנים : מאי דלא גלי לא גלי. יש מקשין למה אין רבי דורש ק"ו הא אדם דן ק"ו מעצמו ושמה יש שם פירכא או שמא מצורע חידוש הוא אי"נ ז' ימים משמע מיעוט לאפוקי ימי חלוטו ואידך דמצטריך לגופיה מיהו מדכתיב ביה לו שמע מינה למעוטי : יש יום שאי אתה רואה בו. תימה לר"מ למה אינו רואה להקל ועוד למאי דפי' רבינו יצחק דלכולי עלמא בתחילת הסגר רואין להקל לעולם יכול לראות ועוד ופינו את הבית עד שיראו למה טורח לפנות שמא ימצא טהור : משמעות דורשין איכא בינייהו. ר' דורש מופינו וביום אצטריך למידרש ביום ולא בלילה כדלקמן וי"ו לא משמע ליה ור' יהודה דורש מוביום אבל ופינו את הבית שמא אצטריך לרבי יהודה אפי' חבילי קש וחבילי עצים כדתנן בנגעים (פי' י"ב מ"ה) לרבי יהודה : דבר הרשות איכא בינייהו. דרבי יהודה סבר חידוש הוא ואין ללמוד הימנה שאר המתנות ומביום הראות בו לא משמע אלא המתנה דמצוה דמשמע דתלוי הדבר בקביעת היום כגון רגל והוא הדין לחתן ורבי סבר לרבות נמי המתנה שאינה מצוה וגמרינן שפיר להמתנה מופינו כל דבר הרשות בבית לא פליגי דהא בהדיא כתיב ופינו את הבית. אלא דבר הרשות דגופיה איכא בינייהו ואין נראה לפרש שאר דברי רשות כגון חבילי קש ופליגי בבתים דלרבי יהודה דאמר חידוש הוא לא ילפינן : (תוספות)

א

-

ח

דף

דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאו והכא מטמאו ורבי אמר אצטריך דאי כתב רחמנא וביום הראות בו הוה אמינא לדבר מצוה אין לדבר הרשות לא כתב רחמנא וצוה הכהן ואי כתב רחמנא וצוה הכהן הוה אמינא הני אין דלאו טומאה דגופיה אבל טומאה דגופיה אימא מיחזא

חזיא ליה צריכא אמר מר יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו מאי משמע אמר אביי א"כ ליכתוב רחמנא ביום מאי וביום שמע מינה יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו רבא אמר כולה קרא יתירא הוא דא"כ לכתוב רחמנא ובהראות מאי וביום שמע מינה יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו ואביי ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ורבא ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [\[ויקרא יג-יב\]](#) מלכל מראה עיני הכהן ואביי ההוא מיבעי ליה למעוטי סומא באחת מעיניו ורבא נמי מיבעי ליה להכי אין הכי נמי ואלא ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [\[ויקרא יד-לה\]](#) מכנגע נראה לי בבית לי ולא לאורי ואביי אי מהתם הוה אמינא הני מילי טומאה דלאו דגופיה אבל טומאה דגופיה אפילו לאורו נמי קא משמע לן: [\[מתני'\]](#) ועוד אמר ר' מאיר מלקט אדם עצמות אביו ואמו מפני ששמחה היא לו ר' יוסי אומר אבל הוא לו לא יעורר אדם על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום: [\[גמ'\]](#) ורמינהו המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום ולערב אין מתאבל עליהן ואמר רב חסדא אפילו צרורין לו בסדינו אמר אביי אימא מפני ששמחת הרגל עליו: ולא יערער על מתו: מאי לא יערער על מתו אמר רב כד הדר ספדנא במערבא אמרי יבכון עמיה כל מרירי ליבא: קודם הרגל שלשים יום: מאי שנא שלשים יום אמר רב כהנא אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שכינס מעות לעלות לרגל ובא ספדן ועמד על פתח ביתו ונטלתן אשתו ונתנתן לו ונמנע ולא עלה באותה שעה אמרו לא יעורר על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום ושמואל אמר

רש"י דהא עלים. פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה: ורבי אמר אכטריד. כלומר אע"ג דליף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרקות מוטה הכהן איכטריד ביום הראות זו: אצל טומאה דגופיה אימא לא. ללא יליף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרקות מוטה הכהן דהוה אמינא חידוש הוא קמ"ל וביום הראות דהיינו טומאה דגופיה דממתינין לו לדבר מטה והואיל ואשכחן דממתינין לו לטומאה דגופיה מיהא לדבר מטה אית ליה נמי כח למילף מוטה הכהן דממתינין לטומאה דגופיה לדבר הרקות נמי אף על גב דחידוש הוא: כולה קרא יתירא. כלומר כולה תיבה דביום הראות קרא יתירא: מראה עיני

הכהן. משמע זיום שיכול לראות: לי ולא לאורי. שאין צריך לאור הנר דהיינו זיום ובהוא שעתא נמי וזא הכהן אלמא דאין רואין אלל זיום: קמ"ל. וזיום הראות זו דבו היינו טומאה דגופיה: מתני' מלקט אדם עצמות אביו ואמו. ומוליכן למקום אחר לקוברן בקברות אבותם: מפני ששמחה היא לו. שקוברן בקברי אבותיו ולא מלטער במועד: ר' יוסי אומר. לא ילקט מפני שאבל הוא לו: לא יערער על מחו. אם מת לו מת חדש או חדשים קודם המועד לא יערער מפרש בגמ' כד הדר ספדנא במערבא כלומר שלא ישכור ספדן לחזור על קרוביו לומר זכו עמי כל מרי נפש: לא יספידנו. שאם מת לו מת בתוך שלשים יום לפני הרגל לא ישכור ספדן להספידו ושלשים יום אחריוהו קאי וטעמא דשלשים יום מפרש בגמ': גמ' הרי הוא מתאבל עליהן. וקשיא לרבי מאיר דאמר מפני ששמחה היא לו: אפילו לרורין בסדינו. שאינו מלקטן ואינו רואה אותן הרי זה מתאבל כל זמן שלא נקברו: מפני ששמחת הרגל עליו. כלומר הרבה הוא עוסק בשמחת הרגל ואינו מלטער במלקט עצמות אביו ואמו: יזכון עמיה. (אפילו) הכי אסור למימר במועד היינו לא יעורר על מחו: אומר רב (נחמן) מעשה כו'. כלומר שהיו לו מעות מזומנין לצורך לעלות לרגל ונתנתן אשתו להספדנים ונמנע מלעלות לרגל: (כ"ז)

תוספות דהא עצים ואבנים לא מטמאו. ואפי"ה מטמאו כאן עצים ואבנים לא דוקא דהא תנן במסכת נגעים (פי"ב מ"ה) לרבי יהודה אפילו חבילי קש וחבילי תבן וא"כ צריך לומר דרבי נמי מודה לר' יהודה וכן משמע מדלא מסיק דרבי סבר לה כר' שמעון דפליג התם: מאי וביום יש יום שאתה רואה. משמע לאבי דר' יהודה דריש וי"ו וכן פ"ק דסנהדרין (דף יד. ושם) גבי ושופטיך ופי' אלו מציאות (ב"מ דף כז.) גבי ומצאת וקשה איהו גופיה לא דריש וי"ו דואם המר ימיר בפ"ק דתמורה (דף ב:) ובסוף פרק טרף בקלפי (יומא ד' מה.) גבי והאש ושמא דריש ליה לדרשה אחרינא מיהו הכא קשה טפי כיון דר' יהודה דריש וי"ו מאי טעמא לא אמר רבא דהכא נמי דריש וי"ו למה חולק על אביי .. היה לו להזכירה ושמא רבא קאמר אפילו לא דריש ר' יהודה וי"ו הכא להאי דרשה יש ליישבה. : נפקא ליה מכנגע נראה לי ולא .. ' לאורי. תימה דהא לעיל אמר רבא לר' יהודה חידוש הוא ולא גמרינן מיניה ולפירוש שפירש דרבי יהודה לטעמיה דמצריך ופינו בעצים ובאבנים ניחא דלענין פינו דוקא חידוש ועי"ל כיון דלאורו אינו יכול לראות בלא נר אי"כ פוסל מטעם ראייה יש לנו ללמוד הימנו כיון דחזינן

דבעלמא נמי אשכחנא קפידא בראיה טפי מעולי רגלים דבעינן שתי עינים ובעינן נמי שלא יהא יום המעונן ותימה דהכא משמע דרבא ממעט לילה מהאי קרא ובפי' אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד : ושם) מייתי קרא וביום הראות בו והיינו כאביי וי"ל דאורחיה דהש"ס לאתויי דרשות הפשוטים יותר ושמא אי לא כתב כנגע נראה לי הוה מוקמינן וביום הראות למעוטי לילה וכן בפי"ב דמגילה (דף כ.). ולא מוהלין אלא ביום דריש התם מביום השמיני ביום ולא בלילה ובפי' ר' אליעזר דמילה (שבת קלב. ושם) דריש מיניה ביום אפילו בשבת ומבן שמונת ימים דרשינן ימים ולא לילות ובפי' החובל (ב"ק דף פז.). מייתי שבח נעורים לאביה מבנעוריה בית אביה וברישי פ"ק דקדושין (דף ג:) מוקי לה בהפרת נדרים דוקא ושבח נעורים נפקי מוכי ימכור וגו' וכן בפי' קמא דקדושין (ג : יד.) מייתי ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה מספר כריתות ובפרק [המביא גט] (גיטין דף כא:) מפקי לה רבנן מוכתב לה וספר כריתות אצטריך לדרשה אחרינא ומיהו תימה היאך נוכל ליישב הסוגיא דפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לד :). אליבא דרבא דמייתי לה התם למיגמר דין ביום מנגעים ובשלמא אי מייתי מוביום הראות בו מצינו לאוקמי בגמר דין אלא כנגע נראה לי היינו תחילת דין ואביי דאמר אי מהתם הני מילי דטומאה לאו דגופיה. וקיימא פירכא דלעיל דמגופיה דאית ליה לאביי משמעות דורשין איכא בינייהו דמשמע דרבי יהודה לא דריש מופינו הוה דריש ליה נמי שפיר ואצטריך וביום הראות ע"כ נראה לי דה"פ לעיל משמעות דורשין איכא בינייהו רבי סבר דביום הראות אצטריך לדרשה אחרינא דביום ולא בלילה כדפרישית נמי לעיל ורבי יהודה סבר דתרוייהו דרשינן ואיצטריך לתרי קראי כי היכי דאית ליה לרבי דמופינו ה"א טומאה דלאו גופיה קמ"ל וביום ומביום לא שמעינן אלא לדבר מצוה קמ"ל ופינו ולפי זה לכ"ע ממתנינן לדבר הרשות דהא תרוייהו דרשי ופינו כדפרישית ומלתא דאתיא מק"ו טרח וכתב לה קרא דהיינו דבר מצוה וקשה קצת אליבא דרבי יהודה שמה שיש בחומרא חידוש אין ללמוד הימנו קולא דקאמר משום דחידוש הוא דהא עצים ואבנים לא מטמאו אין ללמוד ממנה אלא דכוותיה אמרינן פרק כל הבשר (חולין ד' קח. ושם) בשר בחלב חידוש הוא ופירש רבינו יעקב דאי תרי ליה כולי יומא בחלבא שרי וכי מבשל ליה אסור והחידוש אינו מן האיסור דבהדי הדדי אסור והאי לחודיה והאי לחודיה שרי דהא כלאים נמי כל חדא שרי ובהצטרפות אסירי כדמסיק בפי' אלו עוברין (פסחים דף מד:) משמע כשהאיסור חידוש אין ללמוד ממנו קולא מהאי טעמא היה מיישב רבינו יצחק בר אברהם ההיא דעדים זוממין דחידוש הוא : **ורמינהו** המלקט כו'. במס' שמחות (פרק יב ע"ש) והוה מצי לשנויי הא מני ר' יוסי היא דאמר במשנה אבל הוא לו : **ולערב**. אינו מתאבל ואמר רב חסדא. בלא דרב חסדא הקשה היטב אלא כך רגילות הש"ס אגב גררא להביא פירוש הברייתא דאפילו צרורין לו בסדינו אינו מתאבל לערב ויש מפרשים דארישא קאי אפילו צרורין לו בסדינו כמה ימים צריך

להתאבל כל זמן שרואה אותן ופיי קמא ניחא טפי אבל לא שייך הכא כל כך לפירוש ראשון דהא מסיפא אינו מתאבל לערב לא מצי להקשות על המשנה כי אם מרישא וצריך לומר דמייתי סיפא אגב גררא והא דרב חסדא אגב גררא לגררא:

(תוספות)

דף - ח ב

לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום מאי בינייהו איכא בינייהו דקעביד בחנם: **מתני'** אין חופרין כוכין וקברות במועד אבל מחנכין את הכוכין במועד ועושין נברכת במועד וארון עם המת בחצר רבי יהודה אוסר אלא אם כן יש עמו נסרים: **גמ'** מאי כוכין ומאי קברות אמר רב יהודה כוכין בחפירה וקברות בבנין תניא הכי אלו הן כוכין ואלו הן קברות כוכין בחפירה וקברות בבנין: אבל מחנכין את הכוכין: כיצד מחנכין אמר רב יהודה שאם היה ארוך מקצרו במתניתא תנא מאריך בו ומרחיב בו: ועושין נברכת כו': מאי נברכת אמר רב יהודה זו בקיע והתניא הנברכת והבקיע אמר אביי ואיתימא רב כהנא גיהא ובר גיהא: וארון עם המת בחצר: תנינא להא דתנו רבנן עושין כל צורכי המת גוזזין לו שערו ומכבסין לו כסותו ועושין לו ארון מנסרין המנוסרין מערב יו"ט רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מביאין עצים ומנסרין בצינעא בתוך ביתו: **מתני'** אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מייבמין מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר הוא את גרושתו ועושה אשה תכשיטיה במועד רבי יהודה אומר לא תסוד מפני שניוול הוא לה ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב ומסרגין את המטות רבי יוסי אומר ממתחין: **גמ'** וכי שמחה היא לו מאי הוי אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא ואמרי לה אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה רבה בר [רב] הונא אמר מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרבה בר [רב] הונא דרב הוא דאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב מנין שאין נושאים

נשים במועד שנאמר [\[דברים טז-יד\]](#) ושמחת בחגך בחגך ולא באשתך עולא אמר מפני הטורח רבי יצחק נפחא אמר מפני ביטול פריה ורביה מיתבי כל אלו שאמרו אסורין לישא במועד

רש"י לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום. כלומר כיון דמת אין משתכח מן הלב שלשים יום אם מספידו פחות משלשים יום לפני הרגל אחי למספד צרגל דעדיין לא שכחו: דעביד צחנס. מ"ד משום מעות שזימן לרגל כיון דספדן עביד צחנס שפיר דמי ומ"ד לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום צחנס נמי אסור: מתני' אין חופרין כוכין וקצרות. לאורך מתים שדרכן לחפור כוכין וקצרות לזמןן לאורך מתים שימותו לטירחא יתירא הוא: מחנכין. מפרש בגמ': נברכת. צריכה של כובסין ולית ציה טירחא כולי האי: וארון עם המת בחכר. שהמת שם מותר לעשות ארון ולנסר הנסרים מתחילה לאורך הארון ולעשותו כולו אבל לא בחכר אחרת שלא יאמרו מלאכה אחרת היא: ר' יהודה אוסר. להביא עאים ולעשותן נסרים לאורך הארון אח"כ היו מנוסרים בתחילה קודם י"ט: גמ' גיהא ובר גיהא. צריכה גדולה שעושין בחכר שיכנסו בו כל השופכים בקיע בר גיהא צריכה קטנה שעושין סמוך לגדולה כדי שיכנסו המים היוצאין מן הגדולה לקטנה שהיא מליאה ונכנסין לקטנה: וארון עם המת בחכר. כלומר כשמת בחכר (שפיר דמי) דמוכחא מילתא דלאורך המת עבידא מצי למיעבד ארון וצאותה חכר: מנסרין המנוסרין. יק עמו נסרין מתוקנין מערב המועד לטורח גדול לעשותן במועד: מתני' מפני שמחה היא לו. מפרש בגמ': מחזיר גרושתו. דאינה שמחה כל כך: ועושה אשה תכשיטיה. הני תכשיטין דקא מפרש בגמ': לא תסוד. בסיד מפני שניוויל הוא אכלה עכשיו במועד שהיא תסוד בסיד ומלטערת: ומסרגין את המטות. בגמ' מפרש: גמ' מאי הוי. וכי שמחה אסורה ציו"ט: דאין מערבין שמחה בשמחה. כלומר בעינן דלישמח בשמחת מועד לחודיה: מפני הטורח. ליטרח לאורך נישואין וטירחא במועד אסור: משום ביטול פריה ורביה. דאי שרי נשואין ציו"ט אין אדם נושא אשה כל השנה כולה אלא ממתין עד המועד שיהא עושה סעודה אחת למועד ולנשואין: (רש"י)

תוספות דקא עביד בחנם. ונראה דהלכה כרב באיסורי. ואפילו לשמואל י"ל דלא אסירי אלא ע"י ספדנא אבל הוא עצמו שרי יותר מתאפק מצערו על ידי צעקה וישמח לאחר זמן: **אין** חופרין כוכין וקברות במועד. פ"י בקונטרס לצורך מתים הוא עושה אפילו כשאין צריך עתה כדתנן בהמוכר פירות (ב"ב דף ק:). המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבר עושה רחבה של מערה אבל לצורך המת שמת כבר מותר אפילו ביו"ט שני למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא כדאמר בפ"ק דביצה (דף ו. ושם) כ"ש חול המועד ואע"פ שיש לחלק דחול המועד דאורייתא ויו"ט שני דרבנן כמו יו"ט שני דעצרת ויו"ט שני דשביעי של פסח ושמיני עצרת אין נראה דבכל יום שני קאמר בביצה ועוד כל ענין מלאכה חמיר טפי י"ט שני מחול המועד וכמו שפירש בקונטרס דאיירי בחופר מחיים כך פרי"ח אבל לאחר מיתה שרי והא דתנינן כוכין וקברות אפילו בלא מת וארון דוקא עם המת שמא כשחופר הוא רגיל לחפור בבית והוי הכירא דצריך למת נראה לי והא דלא שרי הכא לר' יהודה אלא מנסרים המנוסרים מערב יו"ט והתם שרי למיגז ליה גלימא ואסא שמא נסרים יכולים למצוא מנוסרים הרבה אבל גלימא ואסא לא ימצא עשויים או שמא בנסירת נסרים יש קול ופירסום גדול וי"מ דאין חופרין מיירי אפילו לאחר מיתה דומיא דמחנכין דמשמע לאחר מיתה דמפרש בגמ' שאם היה ארוך מקצרו ומחיים אין רגילות לשנותו כי אינו יודע מי ישים בו ויש לפרש שעושה לצורכו או לצורך אחר וכמו שפירש שהיו עושין והא דשרינן בפ"ק דביצה (דף ו. ושם) למיגז ליה גלימא ואסא היינו דוקא כדפרישית שלא ימצא גלימא ואסא עשוי מערב יו"ט אבל כוכין וקברות ימצא הרבה שהיו רגילים לחפור מחיים ומהאי טעמא יכול להיות מותר בזמן הזה לפי שאין עושין כוכין וקברות מחיים: **ועושין** נברכת במועד. תימה ואמאי צריך במועד והלא אין מכבסין במועד וי"ל לצורך כל אותם שהתירו חכמים לכבס לקמן בפרק בתרא (דף יג:). וי"מ לרחוץ את המת ותכריכין: **וארון** עם המת בחצר. אמרינן בירושלמי אמר רבי מנא הדא דאמר במת שאינו מפורסם אבל במת שמפורסם עושין לו ארון אפילו בשוק כהדא דרבי חנינא חבריהו דרבנן דמך בחול המועד עבדי ליה ארון בשוקא ונראה דלדידן שיש קהלות מועטין חשבינן להו מפורסם לכולהו מתים: **גיהא** ובר גיהא. פ"י ר"ח מחמצן ונדיין דפרק לא יחפור (ב"ב דף יט.). וליתא דהתם תנן מרחיקין את הנברכת שלשה טפחים וקאמרינן בגמ' לא שנו אלא מן החמצן אבל מן הנדיין ארבע אמות ובתוספתא. תני מרחיקין את הנברכת ואת הבקיעה שלשה טפחים: **ומנסרין** בצנעא. ואסור בפרהסיא ויש ליתן טעם דלא דמי לההיא (שבת דף קמו:). דכל שאסרו חכמים משום מראית העין כו' ודמי טפי לההיא דפ' אע"פ (כתובות ס. ושם) צינור שעלו בו קשקשים כו': **אבל** מחזיר גרושתו. בירושלמי הדא דתימא מהנישואין פירוש גרשה אחר נישואין והחזיר אבל לא מן האירוסין: **לפי** שאין מערבין שמחה בשמחה. גזירת הכתוב כדדריש לקמן מקרא דשלמה ובירושלמי דריש מדכתיב מלא שבוע זאת וטעם נראה קצת דכמו

שאינן עושין מצות חבילות דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה וכן שמחה בשמחה יהיה לבו פנוי בשמחה: **בחגך** ולא באשתך. עיקר דרשה הוא ולא אסמכתא כדאמרינן פ"ק דחגיגה (ד' ח: ושם) ורב אשי האי בחגך מאי דריש ביה: **מפני** הטורח. ומתניתין הכי פי' מפני שמחה היא לו וטורח בה יותר מדאי: **מפני** ביטול פריה ורביה. ומתני' ה"פ ... מפני שמחה היא לו ומשהה אותה ברצון עד הרגל שיהא שמח או שיהיה פנוי והא דקתני אבל מחזיר גרושתו שאין שמחה לו ולא שייך עירוב בשמחה ולא מניח שמחת הרגל וגם אין טורח בה וגם ביטול פריה ורביה אין כאן שהיה לו אשה כבר וסתמא דמילתא יש לו בנים וגם אין רגיל לשהות דבר זה עד הרגל וסעודת ברית מילה מותר לעשות בחול המועד דליכא שמחה כדאמרינן פי' קמא דכתובות (ד' ח.). דלא מברכין שהשמחה במעונו משום דאית ליה צערא לינוקא אי נמי כיון שזמנו קבוע אין לבטל זה מפני זה אבל סעודת פדיון הבן צריך עיון אם מותר לעשות במועד ואין לומר הא זמנה קבוע תינח בזמנה שלא בזמנה היאך יהא מותר ונראה לי דקיימא לן כרב אשי דדריש בחגיגה בפ"ק (ד' ח: ושם) **בחגך** ולא באשתך ואינו אסור לערב שמחה בשמחה ועי"ל דלא חשיבי שמחה בשמחה כי אם סעודת נישואין לבד: (תוספות)

א

-

ט

דף

מותרין לישא ערב הרגל קשיא לכולהו לא קשיא למאן דאמר משום שמחה עיקר שמחה חד יומא הוא למ"ד משום טירחא עיקר טירחא חד יומא הוא למ"ד משום ביטול פריה ורביה לחד יומא לא משהי איניש נפשיה ודאין מערבין שמחה בשמחה מנלן דכתיב **[מלכים א ח-סה]** ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים [לפני ה' אלהינו] שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי ליה למינטר עד החג ומיעבד שבעה להכא ולהכא ודלמא מינטר לא נטרינן והיכא דאתרמי עבדינן איבעי ליה לשיורי פורתא שיורי בנין בהמ"ק לא משיירינן איבעי ליה לשיורי באמה כליא עורב אמה כליא עורב צורך בנין הבית הוא אלא מדמייתר קרא מכדי כתיב ארבעה עשר יום שבעת ימים ושבעת ימים למה לי שמע מינה

הני לחוד והני לחוד א"ר פרנך א"ר יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא מאי דרוש אמרו קל וחומר ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה מקדש דקדושתו קדושת עולם וקרבן צבור ויום הכפורים דענוש כרת לא כ"ש אלא אמאי היו דואגים התם צורך גבוה הכא צורך הדיוט הכא נמי מיעבד ליעבדו מיכל לא ניכלו ולא לישתו אין שמחה בלא אכילה ושתיה ומשכן דדחי שבת מנלן אילימא מדכתיב [\[במדבר ז-יב\]](#) ביום הראשון וביום השביעי דלמא שביעי לקרבנות אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא [\[במדבר ז-עב\]](#) ביום עשתי עשר יום מה יום כולו רצוף אף עשתי עשר כולן רצופין ודלמא ימים הראויין כתיב קרא אחרינא [\[במדבר ז-עח\]](#) ביום שנים עשר יום מה יום כולו רצוף אף שנים עשר יום כולן רצופין ודלמא הכא נמי ימים הראויין אם כן תרי קראי למה לי ומקדש דדוחה יום הכפורים מנלן אילימא מדכתיב ארבעה עשר יום ודלמא ימים הראויין גמר יום מהתם יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא ומנלן דאחיל להו דתני תחליפא [\[מלכים א ח-טו\]](#) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו לאהליהם שהלכו ומצאו נשיהם בטהרה שמחים שנהנו מזיו השכינה וטובי לב שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר על כל הטובה שיצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמא לישראל עמו דאחיל להו עון יום הכפורים אלא לדוד עבדו מאי היא אמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש שלמה להכניס ארון למקדש דבקו שערים זה לזה אמר שלמה עשרים וארבע רננות ולא נענה פתח ואמר [\[תהילים כד-ז/ט\]](#)

ב

-

ט

דף

כאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים הדר יתבי וקא מבעי להו כתיב [\[משלי ג-טו\]](#) יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה הא חפצי שמים ישוו בה וכתוב [\[משלי ח-יא\]](#) כל חפצים לא ישוו בה דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה כאן במצוה שאפשר לעשותה

ע"י אחרים כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים אמרו ליה מאי בעית הכא אמר להו דאמר לי אבא זיל גבייהו דליברכוך אמרו ליה יהא רעוא דתזרע ולא תחצד תעייל ולא תיפוק תיפוק ולא תעייל ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך לבלבל פתורך ולא תחזי שתא חדתא כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מבעיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי צעורן א"ל מאי אמרו לך הכי והכי אמרו לי א"ל הנך כולהו ברכתא נינהו תזרע ולא תחצד תוליד בניס ולא ימותו תעייל ולא תיפוק תעייל כלתא ולא לימותו בנך דליפקון תיפוק ולא תעייל תוליד בנתא ולא ימותו גוברייהו וליהדרו לותיך ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך דהאי עלמא אושפיזך וההיא עלמא ביתא דכתיב [\[תהילים מט-יב\]](#) קרבם בתימו לעולם אל תקרי קרבם אלא קברם לבלבל פתורך בבני ובנתא ולא תיחזי שתא חדתא דלא תמות אנתך ולא תנסב אינתתא אחריתי ר' שמעון בן חלפתא אפטר מיניה דרב א"ל (אבוה) זיל לגביה דליברכוך א"ל יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש אתא גבי אבוה א"ל מאי אמר לך א"ל מילין בעלמא הוא דאמר לי א"ל ברכך ברכתא דברכן קודשא בריך הוא לישראל ותנא בה דכתיב [\[יואל ב-כו\]](#) ואכלתם אכול ושבוע והללתם וגו' ולא יבושו עמי לעולם וידעתם כי בקרב ישראל אני וגו' ולא יבושו עמי לעולם: ועושה אשה תכשיטיה: ת"ר אלו הן תכשיטי נשים כוחלת ופוקסת ומעבירה (סרק) על פניה ואיכא דאמרי מעברת סרק על פניה של מטה דביתהו דרב חסדא מקשטא באנפי כלתה יתיב רב הונא בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר לא שנו אלא ילדה אבל זקנה לא א"ל האלהים אפילו אמך ואפילו אימא דאימך ואפילו עומדת על קברה דאמרי אינשי בת שיתין כבת שית לקל טבלא רהטא: ר' יהודה אומר לא תסוד: תניא רבי יהודה אומר אשה לא תסוד מפני שניוול הוא לה ומודה ר' יהודה בסיד שיכולה לקפלו במועד שטופלתו במועד שאע"פ שמצירה היא עכשיו שמחה היא לאחר זמן ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא והתנן רבי יהודה אומר נפרעין מהן מפני שמצר אמרו לו אע"פ שמצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן אמר רב נחמן בר יצחק הנח להלכות מועד דכולהו מצר עכשיו ושמח לאחר זמן נינהו רבינא אמר כותי לענין פרעון לעולם מצר אמר רב יהודה בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו לשנים עניות טופלות אותן בסיד עשירות טופלות אותן בסולת בנות מלכים בשמן המור שנאמר [\[אסתר ב-יב\]](#) ששה חדשים בשמן המור מאי שמן המור רב הונא בר חייא אמר סטכת רב ירמיה בר אמי אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא רבי יהודה אומר אנפיקינן שמן זית. שלא הביא שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השער ומעדן את הבשר רב ביבי הוה ליה ברתא טפלה אבר אבר שקל בה ד' מאה זוזי הוה ההוא כותי בשבבותיה דה"ל ברתא טפלה בחד זמנא ' ומתה אמר קטלא ביבי לברתי אמר רב נחמן רב ביבי דשתי שיכרא בעיין בנתיה טפלא אנן דלא שתינן שיכרא לא בעיין בנתין טפלא:

רע"י ובמורה ש"א"א לעשותה ע"י אחרים. אל תפלט אלף מלוא שכל לידך בין גדולה בין קטנה עשה: וכל הפליך לא ישוו בה. שתבטל כל הפליך כשכיל שתעסוק בחורה: חפלי שמים ישוו בה. כלומר שאם יש לך לעסוק במלוא הבטל תלמוד תורה ועסוק במלוא: דאפילו חפלי שמים לא. דמבטל מלוא ועוסק בתלמוד תורה: תעייל ולא תיפוק תיפוק ולא תעייל. משמע ליה בסחורה תעייל ולא תיפוק שתביא סחורה ולא תמכרנה תיפוק ולא תעייל שתוציא בסחורה במקום אחר ולא תביאנה: תעייל כלתא. שדרך כלתא הולכת אלל העבד: ולא תיפוק. ללא לימות בנך דהדרי נפקי

מינך והדרי לבי נשייהו: שתא חדתא. זו שנה ראשונה של נישואין דכתיב כי יקח איש אשה חדשה לא ילא וגו' (דברים כד): ליחרב ביתך. בית קברתך לכל תמות אללא תחיה לאורך ימים: לא תבוס ולא תתבייש. לא תבוס אחריני כדי שלא תתבייש שלא תבא לידי כך פן תתבייש: ותנא בה. ופנה זה לא יבוס עמי לעולם והיינו לא תבייש ולא תתבייש: כוחלת. נותנת כחול בין עיניה כדי שדומות נאים: פוקסת. מחלקת שיערה לכאן ולכאן: ומעברת סרק על פניה. סם אחד כדי שתראה אדומה: סכין על פניה של מטה. כדי להעביר שער של מטה: היתה מיקשטא. כי הני קשטין כדאמר הכא: באנפי כלתה. שהיתה כל כך זקינה שהיתה לה כלה שהיא אשת בנה: לא שנו. הא דאמר עושה אשה תכשיטיה: אללא ילדה. בחורה שדרכה בכך ולהכי הוי לה שמחה במועד: אבל זקינה לא. והיכי עבדא אשתך הכי דמיקשטא הא הויא זקינה: ואפילו עומדת על פתח קברה. שריא להתקשט: לקל טבלא רהטא. פירוש הקושף הזוג ר"ל מיני זמר בהילולא וכי היכי דרהטא ילדה בת שית לקל הילולא הכי עבדא בת שיתין והכי נמי מיקשטא: שניוול הוא לה. שגנאי הוא לה וניוול בסיד ומאטערת בסיד: שיכולה לקפלו במועד. אע"פ שהיא מנוולת בסיד: שמחה היא לאחר זמן. במועד לסוף המועד לאחר שקפלתו את הסיד שטפלה לפי שמסיר את השער ומעדן את הבשר והואיל דהאי סיד משמחה לאחר זמן להכי שרי לה לטופלו במועד אע"פ שהיא מזכירה עכשיו: ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא. אע"ג שהיא מזכירה עכשיו שמחה וכו': נפרעים מהם. מהכותים ביום חגם מפני שהוא מצער דכל אדם שפורע מיצר אבל לא משלמים להם ממון ביום חגם לפי שמשמחם ביום חגם ומודה לע"ז כדפי' במס' ע"ז: שמח הוא לאחר זמן. שפרע לו ואמאי נפרע מהן אבל לרבי יהודה לא אית ליה האי סברא דמשום שמיצר עכשיו שרי והיכי אית ליה האי סברא גבי טפול אע"ג שהיא מזכירה עכשיו שמחה היא לאחר זמן: הנח להלכות מועד. להכי א"ר יהודה הכא דשרי אע"פ שהיא מזכירה כו': דכולהו הלכות מועד. דשרי משום האי טעמא נמי שרו כגון אפיה ובישול דמצער השתא כשהוא אופה ומבשל ולהכי שרי דשמח הוא כשהוא אוכל אפייתו ובישולו ביו"ט: כותי לעולם מיצר. שפורע ולהכי לא אית ליה לר' יהודה התם אע"פ שמיצר שמח וכו' אבל לעיל גבי טפול אית ליה לר' יהודה אע"פ שמזכירה עכשיו שמחה לאחר זמן: שהגיעו לפירקן. לשיער: ולא הגיעו לשנים. שאינו בנות י"ב שנה ויום אחד שעדיין אינו דין שיהא להן שער ובשות על כך: עניות טופלות. השיער בסיד ומסירות אותו: אנפיקינון. היינו אנפיקינון דקתני התם במנחות (דף פה:) אנפיקינון לא יביא אותו שמן שעושין מזיתים: שלא הביאו שלישי. שלא בישלו שלישי: ולמה סכין אותו. אכל הני קא מהדר דקאמר טופלין כו': ושקל זה ארבע מאה זוזי. שנתייפת ונטל מצעלה כך: טפלה כולה בחד זימנא. דסבר למיעבד כרב ביבי ומתה: בעיין בנתין טפלא. דשכר מגדל השער ומעבה את הבשר: (רש"י)

תוספות כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים. עשיית מצוה עדיף שהרי מפסיקין אפילו לר"ש בן יוחי לעושה סוכה ולולב כדאי' בירושלמי. אבל בהפסקה דתפלה וק"ש אין מפסיקין לר"ש בן יוחי ובירושלמי זה שגנו וזה שגנו ואין מפסיקין שגנו מפני שגנו: פוקסת. פי' בקונטרס מתקנת שער שלא יתפזר וקשה דבפרק המצניע (שבת דף צד: ושם) אמר דמתחייב בשבת משום טוה ועוד דסורקת ה"ל למיתני כמו גבי נזיר (נזיר מב.) ובפ' קמא דכתובות (דף ד: ושם) פירש בקונטרס קליעת שער וקשיא דבפרק המצניע שונה גודלת ופוקסת ואין לפרש מעברת סרק על

פניה דהכא תני תרוייהו וגם בפ'. קמא דכתובות ויש לפרש דמתקנת שעה בידיה חוץ לצעיק וריב"א מפרש שנותנת חוטין של בצק [דקין] על פניה להאדים הבשר והיינו טווייה והאי דקורא ליה בירושלמי צובע שהוא מאדים הבשר ובנין נמי שייך בתיקון האשה למאי דמפורש סוף המצניע (שבת דף צה.). משום בונה ומייתי קרא דויבן את הצלע: סטכת. בפרק כל הקרבנות (מנחות דף פו.). מפרש דשמן המור הוא סטכת ובפ' קמא. דמגילה (דף יג.). מאי שמן המור רב הונא אמר רבי חייא סטכת: (תוספות)

א

-

י

דף

ההדיוט תופר כדרכו: היכי דמי הדיוט אמרי דבי רבי ינאי כל שאינו יכול להוציא מלא מחט בבת אחת רבי יוסי בר חנינא אמר כל שאינו יכול לכיין אימרא בחפת חלוקן: והאומן מכליב: מאי מכליב רבי יוחנן אמר מפסיע רבה בר שמואל אמר שיני כלבתא: מסרגין את המטות: מאי מסרגין ומאי ממתחין כי אתא רב דימי אמר פליגי בה ר' חייא בר אבא ור' אסי ותרוייהו משמיה דחזקיה ור' יוחנן חד אמר מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב וחד אמר מסרגין שתי בלא ערב וממתחין שאם היה רפוי ממתחו איני והא תני רב תחליפא בר שאול ושויין שאין מפשילין חבלים לכתחלה בשלמא למאן דאמר מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב היינו דקתני רב תחליפא בר שאול ושויין שאין מפשילין חבלים לכתחלה אלא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב ממתחין שאם היה רפוי היה ממתחו השתא שתי וערב אמרת לא חבלים לכתחלה מיבעיא קשיא א"ל רב נחמן בר יצחק לרבי חייא בר אבין מי איכא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב והתנן רבי מאיר אומר המטה משיסרוג בה שלשה בתים אלא כי אתא רבין אמר במסרגין כולי עלמא לא פליגי דשתי וערב אלא כי פליגי בממתחין מר סבר ממתחין שתי בלא ערב ומר סבר שאם היה רפוי ממתחו מיתבי מסרגין את המטה ואין צריך לומר שממתחין דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר ממתחין אבל לא מסרגין וי"א אין ממתחין כל עיקר בשלמא למאן דאמר ממתחין שתי בלא ערב היינו דאתו יש אומרים לאיפלוגי אלא למאן דאמר שאם היה רפוי ממתחו ליש אומרים ממתחו נמי לא אין כיון דאפשר לממלייה במאני לא טרחינן: **מתני'** מעמידין תנור וכירים וריחים במועד ר' יהודה אומר אין מכבשין את הריחים בתחילה: **גמ'** מאי מכבשין רב יהודה אמר מנקר ריחיא רב יחיאל אמר בת עינא מיתבי מעמידין תנור וכירים במועד ובלבד שלא יגמור מלאכתן דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אף יגמור רבי יהודה אומר משמו מעמידין את החדשה ומכבשין את הישנה ויש אומרים אין מכבשין כל עיקר בשלמא למאן דאמר מכבשין מנקר ריחיא היינו דמשכחת לה בישנה אלא למאן דאמר בת עינא ישנה בת עינא למה לה כגון דקא בעי לארווחי טפי פורתא רב הונא שמעיה להווא גברא דקא מנקר ריחיא בחולא דמועדא אמר מאן האי איתחיל גופיה דקא מחיל חולא דמועדא סבר לה כיש אומרים דרש רב

חמא נוקרין ריחים במועד משום רבי מאיר אמר אפילו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו (ומותר) ליטול צפרנים בחולו של מועד

רש"י תופר כדרכו. בחולו של מועד: היכי דמי הדיוט. שאינו אומן שתופר כדרכו: מלא מחט צבת אחת. שאינו יכול ללקוט נימי התפירה של חלוק כדי לתפור כשהוא תופר תוחב תחיבות הרבה כמלא אורך המחט ואח"כ מושכה מן הבגד ונמאלו הפירות הרבה במשיכה אחת והיודע לעשות כן אומן הוא: שאינו יכול לכזין אימרא בחפת חלוקו. שאינו יודע לתחוב אותו בגד עב שעושין ממנו אימרא בחפת חלוקו אלא שבמקום אחד מקלרו ובמקום אחד מרחיבו: האומן. החייט מכליב: מפסיע. שאינו תופר ביושר אלא מפזר התפירה ולהכי קרי מכליב שדומין תחובי המחט לשיני הכלב רחוקות זו מזו כשיני הכלב: כלבא. שאינו תופר כדרכו תוחב זה בסמוך זה אלא שתוחב המחט פעם אחת למעלה ופעם אחת למטה ולהכי קרי ליה כלבא דהכי קיימי שיני הכלב שן אחד גבוה מחבירו: מסרגין שתי וערב. שאורגין מטה של חבלים בשתי וערב: שתי בלא ערב. שמתח השתי ואינו אורג בה הערב: שאם היה רפוי. זה שנארג ימים רבים והיו החבלים רפויין ותלויין למטה שאינן מתוחין ממתחן: ושויין. רבי מאיר ור' יוסי: שאין מפשילין חבלים לכתחלה. שאין גודלים חבלים לכתחלה: המטה. לעולם אינה מקבלת טומאה עד שיסרג בה ג' בתי נירין שהשתי כבר מתוח ואורג בה שלשה בתי נירין דערב אלמא דמסרגין קרי שתי וערב: היינו דלתו יא אומרים לאפלוגי. דאפילו שתי בלא ערב לא מצי: ממתח נמי לא. בתמיה אהו יא אומרים למיסר נמי מהוחי ואמאי הא לא קעביד מלאכה ואי לא עביד הכי לא מצי למיזגא עלה: אין. ודאי אהו יא אומרים למיסר נמי מהוחי משום דהואיל ואפשר למלייה למטה במאני עד לעיל והדר מצי למיזגא עלייהו כרים וכסתות למיזגא עלייהו: לא טרחינן. דהוי טורח ללא כריך: מתני' מעמידין תנור וכירים. שעושין אותם לכתחלה כדאמרין לקמן תנור תוכו חלול מקום שפיתת שתי קדירות כירה מקום שפיתת קדירה אחת: מכבשין. בגמ' מפרש: גמ' מנקר ריחיא. שכשהיא ישנה וחלקה ואין החטין יכולין לפרך מנקרין אותה חותכין אותה כדי שלא יהא שוה כדי שיפרכו החטין תחתיה: בת עינא. נקב שעושין באמצע הריחים שהתבואה נופלת לתוכה: היינו דמשכחת לה ביסנה. לפי שהיבנה כריכה לכך שכבר היא חלקה לפי שתדיר היא טוחנת: אלא למאן דאמר. דמכבשין היינו בת עינא ישנה בת עינא למה והלא כבר אית לה בת עינא שכבר היא ישנה מלטחון ואי לא הוה לה בת עינא לא מצי למיטחון: כגון דבעי לארוחני. האי בת עינא טפי וכי האי גוונא משכחת לה ביסנה: מנקר ריחיא. ביסנה: איתחיל גופיה. יתחלל גופו: מותר ליטול. להן צפרנים כדרך העושין עכשיו לסוסים שלנו דאי לא עביד ליה הכי הוה ליה לערא ולא מצי אזיל: (רש"י)

תוספות ההדיוט תופר כדרכו. נראה דוקא לצורך המועד אבל בחנם למה יתירו אפילו על ידי שינוי מיהו לא איירי בדבר האבד דהיכא דאיכא דבר האבד קיימא לן כר' יוסי דאין מצריך שינוי בדבר האבד והיכא דבגדיו או מנעליו מקורעין ואם יניח אותן עד לאחר מועד יתקלקלו ראיתי רבותי שאין מקילין כלל להתיר אפילו על ידי נכרי כדאמרין לקמן (דף יב.). כל שאינו עושה אינו אומר לנכרי ועושה ושמא לא היו חושבים אותו דבר האבד או שמא אין כל דבר האבד מותר בלא שינוי דבפ' מקום שנהגו (פסחים דף נה:) משמע דוקא עולי רגלים מתקנין מנעלים במועד: במסרגין כולי

עלמא לא פליגי דשתי וערב. תימה היאך מותר לעשות מלאכה כי האי בלא שינוי: ממתוחי נמי לא. בלאו הכי נמי נראה דמצי לאקשווי היכי קאמר ר' יוסי שאם היה רפוי ממתחו אבל לא מסרגין שתי וערב הא אפילו בשתי בלא ערב אסור: כיון דאפשר למלויי במאני. משמע דאין מותר אלא לצורך המועד: ה"ג רבי יהודה אומר אין מכבשין את הריחים בתחילה. ובחדשה קאמר דהא בגמרא מתיר ישנה ואין נראה לומר דבגמ' דמתיר ישנה משום ר' אליעזר קאמר והא משמיה דידיה כי למה נדחוק לעשות מחלוקת חנם ועוד דלכתחילה משמע חדשה ואם תאמר כבוש מאן דכר שמיה י"ל תנא קמא אמר מעמידין ובחדשה קאמר ומשמע אפילו כבוש ור' יהודה אוסר בכבוש ואית דגריס ר' יהודה אומר מכבשין את הריחים ולא גרס לכתחילה והיא היא אבל עתה קשיא יותר כבוש מאן דכר שמיה תנא קמא נמי שרי יש לומר דת"ק שרי העמדה בעלמא שאין זה בנין גמור וה"ה דאסר כבוש בין בחדשה בין בישנה ור' יהודה שרי כבוש בישנה וגירסא ראשונה נראה לרבי ומעמידין נראה דוקא העמדה דתנור אין זה בנין בתחילה אלא הוא עשוי כבר אבל אינו מחובר בקרקע וצריך לחברו ולטפלו בארץ כדמפרש בפרק כל הכלים (שבת דף קכה.) אי נמי כי ההוא דפ' המביא כדי יין (ביצה לד.) גבי תנור דבי"ט אין סכין אותו ואין טשין אותו במטלית וכו' הכא במועד שרי ולקמן בשמעתין נמי קאמר ושיון שאין גודלים תנור בתחילה ובירושלמי תני ר' חלפתא ובלבד שלא יגלחנו בתחילה ופירש בתוספ' דלא ידע מאי גילוח ול"נ דגרסינן שלא יגדלנו: סוס שרוכב עליו. פי' בתוספת לצורך המועד משמע שאסור לרכוב בחנם: (תוספות)

דף י - ב

אבל חמרא דריחיא לא רב יהודה שרי למישקל טופריה לחמרא דריחיא ולאוקומי ריחיא ולמיבני ריחיא ולמיבני אמת ריחיא ולמיבני אוריא (רבא) שרא לסרוקי סוסיא ולמיבני אקרפיטא ולמיבני איצטבא רבא שרא למישקל דמא לבהמה בחולא דמועדא א"ל אביי תניא דמסייע לך מקיזין דם לבהמה ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד רבא שרא לכסכוסי קירמי מ"ט מעשה הדיוט הוא אמר רב יצחק בר אמי אמר רב חסדא קיטורי בירי אסיר מ"ט מעשה אומן הוא אמר רבא מאן דמתקיל ארעא אדעתא דבי דרי שרי אדעתא דארעא אסיר היכי דמי מוליא במוליא ונצא בנצא אדעתא דבי דרי שקל מוליא ושדא בנצא אדעתא דארעא ואמר רבא האי מאן דזכי זיכי אדעתא דציבי . שרי אדעתא דארעא אסיר היכי דמי שקיל רברבי ושביק זוטרי אדעתא דציבי שקל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא ואמר רבא האי מאן דפתח מיא לארעיה אדעתא דכוורי שרי אדעתא דארעא אסיר היכי דמי פתח תרי בבי חד מעילאי וחד מתתאי אדעתא דכוורי פתח חד בבא אדעתא דארעא ואמר רבא האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דחיותא שרי אדעתא דדיקלא אסיר היכי דמי שקיל כוליה מחד גיסא אדעתא דחיותא מהאי גיסא ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא ואסיר ואמר רבא הני תמרי תוחלני מיגזרינהו שרי מייצינהו אסיר רב פפא אמר כיון דמתלעי כפרקמטיא האבד דמי ושרי ואמר רבא לפרקמטיא כל שהוא אסור א"ר יוסי בר אבין ובדבר האבד מותר רבינא הוה ליה ההוא עיסקא דהוה מזדבן בשיתא אלפי שהייה לזבוניה בתר חולא דמועדא וזבניה בתריסר

אלפי רבינא הוה מסיק זווי בבני אקרא דשנואתא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו למיזל האידינא עליהו א"ל כיון דהאידינא הוא דמשכחת להו ביומי אחריני לא משכחת להו כפרקמטיא האבד דמי ושרי תניא נמי גבי ע"ז כי האי גוונא הולכין

רש"י אבל חמרא דריחיא. סך עושין שהיו טוחנים אגב חמורים לא מצי למישקל להווא חמרא אפרניו ללא מצי למטחון במועד אלא ללורך מועד כדמפרש לקמן פרק מי שהפך (דף יב:) הלכך טחינה מועטת יכול לטחון בחמור ולא מרעי ליה גידול אפרניו: לאוקומי ריחיא. להעמיד להאים הריחים זו על גב זו: אמת ריחיא. העץ שהריחים בנוי עליו: ולמיבני אוריא. רפת בקר: לסרוקי סוסיא. להסריק סוסים במסרק של ברזל: למיבני אקורפיטא. מה שמשמין התבואה לתוכו לפני הסוסים שקורין מנייטור"ה בלע"ז: איטבא. בנין אבנים: למישקל דמא. להקין: לככוסין. גיהוץ שקורין קובילור"ר: הרמין. בגדים: מעשה הדיוט. דמותר לעשותו בחולו של מועד ללא מעשה אומן הוא: קיטורי בירי אסיר. למיעבד במועד סך היו עושין שהיו נוטלין כלים חלוקין והיו מחליקין עליהן בית יד של חלוקיהם מעשה אומן הוא ואסור ל"א לכויץ קמטין שאדם עושה בבית יד שממלאים אותה בקנה של שבלים חלקים ומקמטין פרוונלי"א בלע"ז: דמתקיל תיקלא. שחופר משם האדמה ללורך הגורן לחצוט שם חטין ללורך המועד היינו אדעתא דבי דרי ושרי: אדעתא דארעא. שחופר שדה ללורך זריעה אסור משום דמי חורש ב"ט: מוליא במוליא. שנוטל הקרקע ממקום גבוה ומניחו שם על גבי מקום גבוה היינו מוליא במוליא: או נלא בנלא. שחופר במקום נמוך ומניחו במקום נמוך דהיינו אדעתא דארעא ואסור לזה דרכו של חורש שדה שאינו משגיח באיזה מקום שירד המחרישה בקרקע אפילו במקום נמוך חורש והיינו דומיא דחרישה ואסור: אבל שקל מוליא. שנוטל הקרקע ממקום גבוה: ופדא בנלא. במקום נמוך היינו אדעתא דבי דרי אדעתא דגורן סך דרכו של גורן שמשה הגרנות וזה מותר: דזכי זיכיא. שמכבד את הקרקע מעלים קטנים שעליה שנוטלם: אדעתא דליבי. אם ליקטן אדעתא דעלים להסיקן דנקט רבבני ופבק זוטרי: אדעתא דארעא. לזהכי ליקטן שרובה לזרוע הקרקע שלוקט גדולים וקטנים אסור: אדעתא דכוורי. שעושין המים שיולאין מן הגומא של ביבר לחוץ אם ללורך שינלאו המים וישתיירו הדגים מותר: כגון דפתח תרי בבי. חד שבו נכנסין המים לגומא ונכנסין אף הדגים לגומא וחד שהמים יולאין חוץ לגומא והדגים משתיירים בתוכה ולוקחים אותם שרי דהיינו אדעתא דכוורי: דארעא. דפתח חד בבא שבו נכנסים המים לגומא ואידך פתח שבו יולאין המים לחוץ לא פתח: אדעתא דארעא. שכשהגומא מליאה מים יולאין המים למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור: דפשא דיקלא. שזמר הדקל מן הענפים שבו: אדעתא דחיותא. דראויין למאכל בהמה דנקט מן הענפים דמחד גיסא בין לחין בין יבשין ללורך מאכל בהמה היינו דחיותא ושרי: דנקיט מהאי גיסא. דדיקלא ומהאי גיסא ענפים יבשין שבו היינו אדעתא דדיקלא ואסור: הני תמרי תוחלני. תמרים שלא נתבשלו כל ארכין: מוגזרינהו. לחותכן לשנים ולאוכלן הכי ב"ט שרי לללורך יום טוב קעביד: מייאניהו אסור. לכובשן במשוי ומוליא ליחה שבהן לחוץ היינו אסור שעכשיו אינן נתלעים אלא לעשות מהן צימוקים לאכלן בחול הוא מכויץ ואסור לתקן ביום טוב מאכל דחול: כיון דמתלעי. אי לאו דמייאניהו: כדבר האבד. כלומר כסחורה שאדם יכול לעשותה במועד כדי שלא יפסיד בה אם לא עשהה הכי נמי מצי

למייאניהו דאי לא עביד הכי מיתלעי ושרי: פרקמטיא כל שהוא. לעשות סחורה בחולו של מועד: ובדבר האבד מותר. שאם יש לו הפסד אם לא יעשה לאותה סחורה מותר לעשותה אבל בחנם שלל להרויח אסור: הוה מסיק זווי. שהיו חייבין לו מעות בלוחו מקום: (רפ"י)

תוספות למישקל טופרי. פירש בתוספתא דה"ה לדידן שמותר לתקן ברזלים דקרקע קשה ומתקלקל ומשום שאין ברזלים בימי חכמים שאין צריך רק למשקל טופריה שהיה הקרקע מטוננת כמו ברוסי"א היה אסור: איצטבא ואקרופיטא. . עניני ספסל וקצת הם חלוקים כדאמרין בריש פרק עשרה יוחסין (קדושין דף ע.). ליתב מר אקרופיטא אמר ליה מי סני ספסל כדאמרי רבנן או איצטבא כדאמרי אינשי: ואין מונעין רפואה מבהמה דברפואה דבהמה שיש בה מלאכה איירי אבל רפואה שאין בה איסור מלאכה רק גזירה משום שחיקת סממנין אפילו בשבת איכא מאן דשרי והלכה כמאן דשרי כדאי' בפ' במה בהמה (שבת דף נג.): דרש רבא הלכה כרבי יאשיה דלית ליה גזירה משום שחיקת סממנין ברפואה דבהמה פי' דלסרוקי סוסיא שפירש בקונטרס אושטלי"ר בלעז אין נראה לי דהא קי"ל דבין קירוד ובין קירצוף שרי כדאי' סוף פרק שני דביצה (דף כג.) לר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר וקיימא לן כוותיה אלא ענין אחר הוא: כסכוס"י. פי' בקונטרס אנפשי"ר בלעז"ו ויש מפרשים . ליקיי"ר ולשון כסכוס משמע כן כדאי' פ' תולין (שבת דף קמא. ושם) מכסכסו מבפנים ואין מכסכסו מבחוץ גבי טיט: קיטורי בירי גרסינן . ברי"ש ולא בידי בדלי"ת והוי מענין בירית טהורה בפ' במה אשה יוצאה (שם דף סג.) (ובפרק חזקת הבתים) (ב"ב דף נד): מוליא במוליא ונצא אדעתא דבי דרי שקל מוליא ושדי בנצא אדעתא דארעא. וכן גרס רבינו גרשון ורב אלפס גרס בהפך מוליא במוליא ונצא בנצא . אדעתא דארעא מוליא בנצא אדעתא דבי דרי משמע שיותר . קרקע שוה צריך לחרוש מלידוש ואיפכא מסתברא טפי לדידן צריך קרקע שוה לידוש יותר מלחרוש ושמא לפי שהיו דשין במוריגין אין צריך קרקע שוה ויש מפרשים כדי לעשות דיר של בהמה.: פרקמטיא כל שהוא. פי' רבינו יצחק בתשובתו כי רבינו יעקב לא היה חושב הלואת רבית פרקמטיא והא דאמר רבינא הוה מסיק זווי בבני אקרא דשנאותא משמע דחשיב פרקמטיא ולא שרי אלא משום דבר האבד היה אומר רבינו יעקב דסחורת יין היתה כדאמרין באיזהו נשך (ב"מ עג:) רבינא הוה יהיב זווי לבני אקרא דשנאותא ושפכי ליה טפי כופייתא אבל הלואה דשולחנות בקביעות וחילוף נראה דחשיב פרקמטיא: ובדבר האבד מותר. פירוש בדבר שאם לא ימכרנה עתה שמא לא ימכרנה יפה פעם אחרת ויפסיד מן הקרן אבל אם לא יפסיד מן הקרן אלא שלא ירויח כל כך אין זה חשוב דבר האבד וכל שכן לקנות סחורה שמא תהיה יותר ביוקר אחר המועד אבל לקנות יין כשר בתוך המועד מותר והר"ר יוסף פירש דיש לאסור דאף על פי שלא ימצא בזול הרי ימצא ביוקר ואין זה דבר האבד: (תוספות)

ליריד של עכו"ם ולוקחים בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידן רב שרא לחייה בר אשי למיגדל אוהרי בחולא דמועדא מאי טעמא מעשה הדיוט הוא אבל איזלי אסור מאי טעמא מעשה אומן הוא רב יהודה שרא לאמי תנורא למיגדל תנורי ולרב' בר עשבי למיגדל מהולתא איני והא תני

רבה בר שמואל ושון שאין גודלין תנור לכתחילה לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים: **מתני'** עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל אבל לא במחלצים הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד ובלבד שלא יתכוון לעשות מלאכתו במועד וכל כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן: **גמ'** היכי דמי מעשה הדיוט רב יוסף אמר בהוצא ודפנא במתניתא תנא צר בצרור ואינו טח בטיט: שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה: השתא במעגילה אמרת שרי ביד וברגל מיבעיא הכי קאמר שפין את הסדקין ומעגילין אותן כעין מעגילה ביד וברגל אבל לא במחלצים: הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד: ורמינהי עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים כו' עד ימיו אין מכאן ואילך לא לא קשיא כאן בדנפחי כאן בדנגרי מתקיף לה רב חסדא יאמרו קלא רבה אסיר קלא זוטרי שרי אלא אמר רב חסדא לא קשיא הא במגלי הא בחציני רב פפא אמר כאן קודם גזירה כאן לאחר גזירה רב אשי אמר הא ר' יהודה הא ר' יוסי דאמר ר' יצחק בר אבדימי מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד דלא כר' יוסי אמר רבינא כמאן מדלינן האיזנא קביותא דדשא בחולא דמועדא כמאן כר' יוסי: כבשין שהוא יכול לאכול במועד כובשן: בדיתא לבאי כוורי אזיל כולי עלמא צוד אייתו כוורא שרא להו רבא למימלח מינייהו אמר ליה אביי והא תנן כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן אמר ליה כיון דמעיקרא אדעתא דאכילה אייתינהו ואי שביק להו פסדי כפרקמטיא האבד דמי ושרי ואיכא דאמרי שרי להו רבא מיצד מיזל אייתויי ומימלח אמר ליה אביי והא אנן כבשין שהוא יכול לאכול מהן כובשן תנן אמר ליה הני נמי מיתאכלי אגב איצצא כי הא דשמואל עבדו ליה שיתין איצצי ואכל רבא איקלע לבי ריש גלותא עבדי ליה שיתין איצצי ואכל רב איקלע לבי רב שפיר אייתו לקמייהו ההוא כוורא תילתא בישולא תילתא מילחא ותילתא טוויא אמר רב אמר לי אדא ציידא כוורא סמוך למיסרחיה מעלי ואמר רב אמר לי אדא ציידא כוורא טוויא באחיה אסוקיה באבוה מיכלי בבריה אשתי עליה אבוה ואמר רב אמר לי אדא ציידא כוורא תחלי וחלבא ליטעון גופא ולא ליטעון פוריא ואמר רב אמר לי אדא ציידא כוורא תחלי וחלבא מיא ולא שיכרא שיכרא ולא חמרא:

רש"י יריד של עכו"ס. יומא דשוקא: ומעלה בערכאות. לקיימן בחתימתן דכיון דהשתא הוא דמשכח להו וליומא אחרינא לא שרי: אורהי. שצדין בו דגים שקורין רוש"א: איזלי. רשתות שצדין בו עופות: למגדל תנורא. לעשות התנור מחדש: מהולתא. נפה: בימות החמה. כלומר כשיש ימות החמה כגון בפסח דחבול עלמא שאין יורדין בו גשמים מותר לעשות בו תנור לפי שלאחר יבש ויכולין לאפות בו פת כרגל לכורך הרגל: כאן בימות הגשמים כרגל כגון בסוכות אין עושין תנור לפי שאינו יבש לאחר עד לאחר הרגל ועבד טירחא שלא לכורך הרגל: מתני' מעקה למרפסת. כותל קטנה העושין על האיזטבות שלפני העלויות גדולות כעין שיש על שפת נהר ריינים: שפין את הסדקין. שכתנור: ומעגילין אותן במעגילה. שגוללין על הרקעות התנור עץ גדול עגול כדי לסתום הסדקין: ביד וברגל. שזוקח בידו עץ וצועטין ביד על התנור לסתום הסדקים או צועט כרגלו על הרקעות התנור: מחלצים. עץ כעין רגל שזוחקו במעזיבה לסתום הסדקין ויש בו מעשה אומן יותר ממעגילה: ציר. רגל הדלת כמו הדלת הסוב על צירה (משלי כו): צינור. הוא החור

שבאסקופא התחתונה כמו לינורא דשא: הקורה. מה שעל הפתח שתחזור בו הדלת וקורין אורטרו"ר: מנעול. בלבדור"א: ובלבד שלא יתכוין לעשות מלאכתו במועד. כשיש לו לתקן כל אילו בשאר ימות השנה ומניחו עד המועד: וכבשין. של ליר כלומר דגים ושאר דברים שכובקים במלח שיכול לאוכלן במועד שלא יהא כריך להמתין באכילתן עד לאחר המועד שיהו נכבשין מהר וראויין לאכול מיד: גמ' הולא. הולא דקל: דופנא. עבדי לחיים של גר: ואינו טח בטיט. זה הוא מעשה הדיוט: מעגילה. דרך אומנות יותר: ביד וברגל. ללא מעשה אומן הוא לא כל שכן: כעין מעגילה. ולא מעגילה ממש אלא כעין מעגילה ביד וברגל: עד ימיו. של יוחנן כ"ג היה פטיש מכה בירוסלים בחולו של מועד והוא גזר עליו ובטלו אלמא אסור ומתני' קתני ומתקנין מנעול ומפתח: מתניתין דמתקנין אלו בחוש"מ בדנגרי. במנעול של עץ שרי ללא הוא קלא רבה: בדנפחי. דפטיש היינו קורנס אסור דהוי קלא רבה ואולודי קלא אסור: מגלי. מסר הגדול שרי ללא מוליד קלא כלום: בחיני. בבר"א אסיר דהוי אולודי קלא טפי: לאחר שגזר. יוחנן כ"ג: הא ר' יהודה הא ר' יוסי. בפירקא דלקמן (דף יב.) דרבי יוסי לא בעי לשנויי לדבר האבד ומתני' דשרי הכא כל הני בלא שינוי ר' יוסי היא: כמאן מדלינן האידנא קביותא דשא. כשיולאין מסמרים של עץ מן הקורה שעל הפתח דשרי למיעבד בלא שינוי: בדיחא. שם נהר: לבאי. שם מקום: כורי. הכי עשו דרך לנהר שיאלו מימיו ונשתירו שם דגים הרבה: למימלח. הרבה אע"פ שאין יכולים לאוכלן במועד שהרי היו מלוחין הרבה: כבשין. בחומץ ובמלח שקורין קונפוסט"א והכא נמי כיון שמלחן הרבה כדי להניען תו לא חזו במועד: אמר ליה נמי. דמלחינהו: מתאכלי. במועד: אגב אילא. שמושך המלח מהן: שיתין אילא. כלומר רוחלין אותו הרבה פעמים מלאי ליה ששים זימני: רב איקלע. במועד: תילתא מילתא. אגב אילא: סמוך למיסרחה מעלי. כלומר יפה הוא לאחר זמן שניאוד יותר מההיא שעתה דניאוד: טוויא באחיה. במלח שהמלח נברא מן המים כדגים: אסקיה באבנה. לאחר שקלאו נותנו במים כונן: אכליה בצריה. מטילין אותו בציר היולא מן הדגים ואוכלין אותו: משתיא עליה אבנה. ששותין עליו מים שדגים נבראו מן המים: לטעון גופא. כלומר לאחר אכילתו מהלך הרבה קודם שיסן: ולא לטעון פוריא. לא יסן לאלתר אחריהם: תחלי. שחלים: מיא ולא שכרא. מוטב לשתות אחריהן מים ולא שכר: (רש"י)

תוספות כוורא סמוך למסרחה מעלי. ובזמן הזה תופסים סכנה למיכל סמוך לסירחון וגם משתי עלה אבנה דאמר בסמוך דמעלי ושמה נשתנו כמו הרפואות שבש"ס שאינן טובות בזמן הזה או שמה נהרות דבבל מעלו לו טפי ויש מפרשים דכוורא לא בכלל דגים מייירי ושם דג ששמו כוורא ומשונה בדברים האלו משאר דגים כדאמרינן פ' כל הבשר (חולין דף קט:): אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכוורא ואין נראה שיהא בכל הלשונות של דגים טעם אחד: (תוספות)

מתני' מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו פועלים טוען קורה ראשונה ומניחה לאחר המועד דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר זולף וגומר וגף כדרכו: **גמ'** פתח באבל וסיים במועד אמר רב שישא בריה דרב אידי זאת אומרת דברים המותרין במועד אסורים בימי אבלו רב אשי אמר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בימי אבלו דמדרבנן הוא ושרי אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא במקום פסידא שרו רבנן תניא כוותיה דרב שישא בריה דרב אידי אלו דברים העושין לאבל בימי אבלו זיתיו הפוכין טוענין לו וכדו לגוף ופשתנו להעלות מן המשרה וצמרו להעלות מן היורה ומרביצים שדהו משתגיע עונת המים שלו ר' יהודה אומר אף זורעין לו שדה ניר ושדה העומדת לפשתן אמרו לו אם לא . תזרע בבכיר תזרע באפל אם לא תזרע פשתן תזרע ממין אחר רבן שמעון בן גמליאל אומר זיתיו הפוכין ואין שם אומן אלא הוא כדו לגוף ואין שם אומן אלא הוא פשתנו להעלות מן המשרה וצמרו להעלות מן היורה ואין שם אומן אלא הוא הרי זה יעשה בצינעא יתר על כן אמר רבן שמעון בן גמליאל אם היה אומן לרבים וספר ובלן לרבים והגיע עת הרגל ואין שם אומן אלא הוא הרי זה יעשה האריסין והחכירין והקבלנין הרי אלו יעשו אחרים בשבילן החמרין הגמלין והספנין הרי אלו לא יעשו ואם היו מוחכרין או מושכרין אצל אחרים הרי אלו יעשו שכיר יום אפילו בעיר אחרת לא יעשה היתה מלאכת אחרים בידו אע"פ שבקיבולת לא יעשה אף על פי שבקיבולת ולא מיבעיא שאינה קיבולת אדרבה קיבולת כדידיה דמי אלא אימא בין קיבולת בין שאינה קיבולת לא יעשה היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחר יעשו מריון בריה דרבין ומר בריה דרב אחא בריה דרבא הוה להו ההוא גמלא דתורא בהדי הדדי איתרעא ביה מילתא במר בריה דרב אחא בריה דרבא ופסקיה לגמליה אמר רב אשי גברא רבה כמר בריה דרב אחא עביד הכי נהי דלפסידא דידיה לא חייש אדאחרים לא חייש והא תניא אם היו מושכרין או מוחכרין אצל אחרים הרי אלו יעשו והוא סבר אדם חשוב שאני

רש"י מתני' מי שהפך את זיתיו. שהזמינו ליתנם על גבי הבד להוליא מהן שמן: ואירעו אצל. בשאר ימות השנה שלח סמוך לרגל ואינו יכול ליתנם על גבי הבד לפי שאצל אסור בעשיית מלאכה: או אונס. היינו מילתא אחריתי כלומר מי שהפך את זיתיו לפני הרגל ואירעו אונס ולא היה יכול ליתנם על גבי בית הבד וכל הרגל: או שהטעוהו פועלים. שהשכיר ליתנם על גבי בית הבד קודם הרגל ולא באו: טוען קורה ראשונה. כלומר נותן על גבי בית הבד כרגל וסוחט עליהן הקורה פעם אחת

דאי לא עביד הכי איכא פסידא יתירא: ומניחה. זו שלא יסחוט יותר עד לאחר המועד: זולף וגומר כדרכו. כלומר נותנו על גבי בית הבד וסוחט הכל כל מידי דשפוך קרי זילוף: גמ' פתח באבל וסיים במועד. דקתני מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל ולא פירש אם יכול לטעון קורה באבילות אם לא אלא מיילי דמועד קא פריש דכי אירע לו קודם המועד אונס טוען קורה ראשונה במועד: אסור בימי אבלו. כלומר להכי לא פריש לאסור לו לטעון אפילו קורה ראשונה בימי אבלו: לא מצעיא בימי אבלו. דאין אסור במלאכה אלא מדרבנן דשרי לטעון קורה ראשונה: אלא אפילו. חולו של מועד לאסירא ביה מלאכה מדאורייתא דכתיב (שמות כג) את חג המנוחה תשמור שבעת ימים לימד על כל החג שהוא אסור: במקום פסידא שרו רבנן. לטעון קורה ראשונה: העושין לאבל. אחרים אבל הוא עצמו אינו ראוי: כדו לגוף. מגופת החבית: וזיתיו הפוכין. נותנין אותן על בית הבד וטוענין לו קורה ראשונה אבל הוא עצמו אינו עושה היינו כרצו שישא לאמר דברים המותרין בחוץ"מ אסורין בימי אבלו: ופשתנו להעלות מן המשרה. כל הני אית בהו פסידא אי לא עביד להו: משתגיע עונת המים שלו. כשהגיע זמנו להשקות השדה שכך היו נוהגין כל אחד ואחד משקה כל השדות שבבקעה איש יומו או שבוע אחד: שדה ניר. שדה חרושה: שדה העומדת לפשתן. שאם לא תזרע עכשו מכאן ואילך אינו ראוי לפשתן: אמרו לו. לא תזרע שדה ניר ושדה פשתן שאם לא תזרע בבכיר בשדה ניר תזרע באפל ולא הוא פסידא יתירא: בלן. שומר בית המרחץ ומשמשן בבית המרחץ ונוטל מכל אחד שכרו: והגיע עת הרגל. שהכל כריכין לו הרי זה יעשה כיון דאית ליה פסידא ואיכא נמי כורך רבים ול"ג הכא בלינעא דהא רבים הוא: האריסין. מקבלי השדות לשנים לשליש ולרביעי: החכירים. שקיבל לשמירה ולעובדה לסכום כך וכך כורין אני נותן כך ממונה: והקבלנים. שקיבלו לשומרה לזמן פלוני בסכום כך וכך בין יהיה הרבה או מעט הרי אלו יעשו אחרים בשבילם: הגמלים והספנים הרי אלו לא יעשו. לא ישכירו לכתחילה לפי שהמלאכה שלהם הוא: ואם היו מוחכרין או מושכרין. הם או בהמתם אלא אחרים למהלך חדש או חדשים הרי אלו יעשו הם לעצמן ולא יפסידו כל שכרן ובעלים נמי לא יפסידו והכא לא קתני על ידי אחרים שהרי הן בעצמן מושכרין אבל אריסים אפשר להם על ידי אחרים בעבודת קרקע: שכיר יום. אחד ואפילו בעיר אחרת ואין יודעין שם שהוא אבל וליכא משום מראית העין: לא יעשה. הואיל ובידו לחזור כדאמרין (ב"ק דף קט"ז:): פועל כחוזר ואפילו בחלי היום וליכא פסידא כולי האי: אם היתה מלאכה אחרים בידו. בביתו כגון בגד לארוג וברשותיה לגומרו לאחר זמן הרי אלו לא יעשו: ואע"פ שבבבולת. אחרים היא שקיבל עליו לזמיתות אותו בגד לאורגו בכך וכך: קיבולת. לעשות בכך וכך (שרי): כדידה דמיא. ואסור אבל שאינה קיבולת דלא הוא כדידה שרי: בביתו. של אבל לא יעשו אותו משום חשד שיאמרו הוא בעצמו מסייע במלאכה אי נמי שלא יאמרו בימי אבלו השכירו לזה הפועל: גמלא. אמד בקר בין שניהם שור אחד לזה ושור אחד לזה: איתרע ביה מילתא. אבילות: פסקיה לגמליה. הפסיק שורו מן האמד ולא שלחו לחרוש בשדה לפי שהיה אבל ומאווה על שביתת בהמתו מדרבנן: להפסד ידיה לא חייש. דלא קא מעבד ארעא מגמליה משום דאבל הוא: לפסידא דאחריני. כגון מריון לא חייש דלא קא משדר לגמליה הוי ליה פסידא דלא הוה ליה בהמה לחרוש וכיון דשרי כדתניא אם היו

מוחכרין וכו' הוה ליה למיחש אפסידא לחזריה: הוא סבר. מר בריה דרב אחא: אדם חשוב שאני.
דהא והא חסור לדידיה למיעבד: (ה"י)

תוספות רבי יוסי אומר זולף וגומר וגף כדרכו פי' בקונטרס לישנא אחרינא וגף משום דאיכא פסידא שמוליכן בלא מגופה וי"ל דצריך לכסותו מפני השרצים ומיהו מגופה לא היה צריך דדיו בכיסוי מועט ושמן חדש מתקלקל: אפילו חול המועד דאסורא במלאכה מדאורייתא פרק קמא (דף ב. בד"ה משקין) פירשתי: רבי יהודה אומר אף זורעים כו' במתניתין מחמיר. רבי יהודה וכאן מיקל: בורו לגוף ספרים אחרים כדו: . רבן שמעון בן גמליאל אומר כו'. ואף על גב דרבן שמעון בן גמליאל נמי מודה לדרב שישא בריה דרב אידי דאסורין בימי אבלו מודה היכא דאין שם אומן אלא הוא דשרי ובצינעא יעשו ע"י אחרים משום פסידא דמשכיר שרינן וגבי אבלו דשרינן הוא עצמו באין שם שיעשה כמותו ואומן לרבים וספר וכו' משום דצורך דרבים ורגילא שריא לעיל ויש מפרשים דהא דשרינן לאבל עצמו כשלא ימצא אחרים כדמשמע הלשון ואין שם אומן אלא הוא אבל לכתחילה צריך לעשות על ידי אחרים מיהו לפי הטעם הזה לא ידענא בחמרין וספרין כשמושכרין אצל אחרים למה אין מצריך בסמוך על ידי אחרים ולפי טעם קמא ניחא דאין מי שיעשה דבר זה באותו שיש אומנות דחמר וגמל וספן: (תוספות)

א

-

יב

דף

אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אמר רב פפא ואפי' חוץ לתחום לא אמרן אלא דליכא מתא דמקרבא להתם אבל איכא מתא דמקרבא להתם אסור אמר רב משרשיא וכי ליכא מתא דמקרבא להתם נמי לא אמרן אלא בשבתות ובימים טובים דלא שכיחי אינשי דאזלי להתם אבל בחוש"מ דשכיחי אינשי דאזלי ואתו להתם אסור מר זוטרא בריה דרב נחמן בנו ליה אפדנא מקבלי קיבולת חוץ לתחום איקלע רב ספרא ורב הונא בר חיננא ולא עלו לגביה ואיכא דאמרי הוא נמי לא על בגוויה והאמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אדם חשוב שאני ואיכא דאמרי סיועי סייע בתיבנא בהדייהו רב חמא שרא להו לאבונגרי דבי ריש גלותא למיעבד להו עבידתא בחולא דמועדא אמר כיון דאגר לא קא שקלי שרשווי הוא דקא משרשו ליה ולית לן בה תנו רבנן מקבלין קיבולת במועד לעשותה לאחר המועד ובמועד אסור כללו של דבר כל שהוא עושה אומר לנכרי ועושה וכל שאינו עושה אינו אומר לנכרי ועושה תניא אידך מקבלין קיבולת במועד לעשותה לאחר המועד ובלבד שלא ימדוד ושלא ישקול ושלא ימנה כדרך שהוא עושה בחול ת"ר אין מרביעין בהמה בחולו של מועד כיוצא בו אין מרביעין בבכור ולא בפסולי המוקדשין תניא אידך אין מרביעין בהמה בחולו של מועד ר' יהודה אומר חמורה שתבעה מרביעין עליה זכר בשביל שלא תצטנן ושאר כל הבהמות מכניסין אותן לבקרות ת"ר אין מדיירין לא בשבתות ולא בימים טובים ולא בחולו של מועד ואם באו מאליהן מותר ואין מסייעין אותן ואין מוסרין להם

שומר לנער את צאנם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע מסייעין אותן ומוסרין להם שומר לנער את צאנם ר' אומר בשבת בטובה ביו"ט במזונות במועד בשכר אמר רב יוסף הלכתא כרבי: **מתני'** וכן מי שהיה יינו בתוך הבור ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו זולף וגומר וגף כדרכו דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמיץ: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמר ר' יוסי משום דמישחא נפיש פסידיה אבל חמרא דלא נפיש פסידיה אימא מודי ליה לרבי יהודה ואי אשמעינן בתרייתא בההיא קאמר רבי יהודה אבל בהך אימא מודה לר' יוסי צריכא אמר רב יצחק בר אבא מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד דלא כר' יוסי אמר רב יוסף הלכה כר' יוסי בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק מהו למישע חביתא דשיכרא בחולא דמועדא אמר להו סיני אמר הלכה כר' יוסי אימור דאמר רבי יוסי בחמרא בשיכרא מי אמר חמרא טעמא מאי משום דנפיש פסידיה שיכרא נמי אית בה פסידא דאמר אביי אמרה לי אם בר שית סאוי ושייע מבר תמני ולא שייע אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכות מועד כהלכות כותים בהלכה למאי הלכתא אמר רב דניאל בר קטינא (אמר רב) לומר שהן עקורות ואין למידות זו מזו דאמר שמואל זופתין כוזתא ואין זופתין חביתא רב דימי מנהרדעא אמר זופתין חביתא ואין זופתין כוזתא מר חייש לפסידא ומר חייש לטירחא אמר אביי נקטינן הלכות מועד כהלכות שבת

דף"י מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור. ליתן מלחכה לנכרי בקיבולת כי עבדי ליה בשבתא דידעי כולי עלמא ואמרי היום בשבת יהב ליה והא דשרי בית הלל בפ"ק דשבת (ד' יז:): ליתן כלים לכובס בע"ש עם השיכה ואפי' בתוך התחום משום דכביסה בנכרי מידי ללא מינכר וליכא חשדא אבל מידי דמינכר בתוך התחום אסור משום חשדא: אבל אי איכא מחא דמקרבא להסם. אותן פועלים נכרים אסורים לאינהו ידעי דהני נכרים עבדי ליה מלחכה ואמרי בשבתא יהב להו: אסור. לאמרי היום יהבו ליה: סויעי הוה מסייע בתיבנא. שהיה נותן להם תבן למלחכה דהואיל והוא מסייע בהדייהו אסור: אבוגנגרי. מסדרי שולחנות: למיעבד עבדיתייהו. אם נשבר השלחן שרי לתקנו: שרשווי. ריוח בעלמא כדי סעודתם דקא אכלי בהדייהו ולא קא חשיב מלחכה: מקבלין קיבולת. נותנה לנכרי לעשותה אחר המועד: אין מרביעין בהמה. משום דעביד מלחכה בחובו של מועד: אין מרביעין. אין אוחזין בהמה ומביאין עליה זכר: בזכור. דקעביד ביה מלחכה וכתוב (דברים טו) לא תעבד בזכור שורך: לבקרות. מקום שיט שם בהמות והיא רובעת מעלמה: מדיירין. מכניסין בהמה לשדה כדי שיוציאו זבל ומזבלין השדה: אין מסייעין אותן. לבהמה לזבא בשדה או אם נכרים הם אין מסייעין להם להסיען ממקום למקום כדי שתזבל כל השדה אפילו בבאין מעלמה: לנער. לשמור כגון אם נכרים הם: שכיר שבת. ששכרו כל השבוע לדייר שדהו: שבוע. שמיטה: מסייעין. כאילו של נכרים הוא: ה"ג ועושה נכרי בשבת וי"ט ומסייעין במועד. דלא טרח מלחכה כלומר יכולין לסייע לאותו שכיר לדייר: ומוסרין לו רועה אחד לנער לאנו. שמדיירין אותה הואיל ואינו שכיר לשבת ממש: רבי אומר בשבת בטובה. אם רולה שום אדם לסייע לאותו שכיר בטובה עושה כלומר בחנם ולא בשכר: מתני' בתוך הבור. שלפני הגת אותה כלי שהיין נופל בו מן הגת קרוי בור: זולף וגומר כדרכו. כלומר מריק אותה בחבית וגף החבית במגופה גמורה: עושה לו למודים. אינו

יכול לגוף כדרכו אלל שיתפס היינו לימודין בשביל שלל יחמיץ שאלם אינו סותמו מחמיץ: גמ' ונריכאל. למימר בתרווייהו בשני צבי למחני' למשחל ודחמרא ר' יוסי אומר זולף כו': בהיאל רישל דמתניתינן: קאמר רבי יוסי. זולף כדרכו: דמשחל. יקיר וליכל פסידל יתירל: מודה ליה לר' יהודה. דאינו זולף וגף ממל אלל עושה לימודים ערלי: ללל כר' יוסי. דאמר גומר כדרכו ולינו לריך שינוי: למישע. לגוף החצית: סיני: רב יוסף: הלכה כר' יוסי. דגף כדרכו: בר שית סלוי ושייע מצר תמני ולל שיע. כלומר יפה שר מוגף שמחזיק ששה סלין משכר שהול בכלי גדול שמחזיק שמונה סלין: כהלכות כותים. דאמרינן (חולין דף 7.) היכל דלחזיק לחזיק היכל ללל לחזיק לל לחזיק: עקורות כלשה עקרה סלין ללדס ממנה פרי אלל גופה: ולין למידין זו מזו. דלימל כסס שזו מותרת כך זו מותרת כמו ככותים ולל אמרינן כי היכי דלחזיק בהלי מחזיק בהלי אלל לל ילפי הני מהני: מר. דאמר זופתינן חציתל חייץ לפסידל ובחציתל איכל פסידל יתירל אי לל זפתי לל משוס דנפיץ יינל ובכוזתל ליכל פסידל יתירל כוזל כלי קטן: מר. דאמר זופתינן לכוזל דחייץ לטירחל יתירל ובכוזל ליכל טירחל יתירל ובחציתל איכל טירחל יתירל: (כ"ט)

תוספות אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום. הא דשרינן כלים לכובס נכרי פירש בקונט' דלא מינכר שהוא של ישראל ור' יעקב לא היה מחלק ואומר דשרי במועד וגם בשבת דהא ריחים של מים איכא השמעת קול ושרינן בפ"ק דשבת (דף יח. ושם) ובפ"ק דע"ז (דף כא: ושם) שרינן להשכיר שדה לנכרי משום דאריסותיה קעביד וכ"ש קבלנות שאין הבית מתעלה בכך אלא ממהר לעשות ואע"ג דר' שמעון בן אלעזר פליג מסתמא הלכה כר' שמעון בן גמליאל דקא אסר התם מרחץ במשנה משמע הא שדה שרי כדדייק התם ותניא בפ"ק דשבת (דף יט.) גבי ספינה פוסק עמו על מנת לשבות ואינו שובת אלמא אין הנכרי מניח לעשות קבלנותו בשביל ישראל ואיכא מאן דאמר אפי' לפסוק אין צריך ובשמעתין דאסר שמואל מפרש רבינו יעקב כאותו פירוש שמעמידין כולהו שמעתתא באבל וכדרב שישא דאמר (לעיל יא:) דברים המותרים בחש"מ אסורין בימי אבלו דהוי דאורייתא או כעין דאורייתא אבל במועד הקילו וכ"ש שיש להן להקל בשבת דלא חיישינן כל כך דלא ליזלזל ביה וא"ת כיון דבאבילות איירי שמואל היכי קאמר וכי ליכא מתא דמיקרבא להתם לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי דאזלי מדוכתא אבל בחולו של מועד אסור וצריך עיון: דברי רבי יוסי. בשמן תניא מילתא דר' יהודה ברישא וכיון דאתחיל מילתא דרבי יוסי מסיים לה וגף ביין לא ידענא אי אבור אי אחבית קאי מיהו לכאורה אחבית קאי דשייך בה מגופה ומדקתני בה זולף וגומר משמע דאבור קאי דאחבית לא שייך משמע דגף אחרי כן וגם עושין לו לימודין משמע דקאי אבור ולית ליה זולף וגומר דאחבית לא שייך לימודין דסגי בכיסוי קטן: (תוספות)

המועד אסור דבר שאבוד במועד מותר לעשותו במועד דבר שאינו אבוד במועד אסור במה דברים אמורים בתלושין מן הקרקע אבל מחובר לקרקע אפי' כולו אבוד אסור ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ובלבד שלא ידוש בפרות אמר ליה יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה דתניא כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל משום ר' יוסי דבר התלוש מן הקרקע אפילו מקצתו אבוד מותר והמחובר לקרקע אפי' כולו אבוד אסור ואי ר' יוסי ידוש נמי בפרות הא אמר רב יצחק בר אבא מאן תנא. שינוי במועד בדבר האבד דלא כר' יוסי אמר לך ה"נ כיון דכל יומא לאו בפרות דיישי האידינא נמי לאו שינוי הוא ת"ר טוחנין במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם טחן והותיר הרי זה מותר קוצצין עצים במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם קצץ והותיר הרי זה מותר מטילין שכר במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם הטיל והותיר הרי זה מותר ובלבד שלא יערים ורמינהו מטילין שכר במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים ואע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש תנאי היא דתניא אין מערימין בכך ר' יוסי בר יהודה אומר מערימין רב חצדו ליה חצדא בחולא דמועדא שמע שמואל איקפד לימא שמואל כיחידאה סבירא ליה לא חצדא דחיטי הוה דלא הוה פסיד ורב מאי טעמא עביד הכי אין לו מה יאכל הוה ושמאל לא סיימוה קמיה אי נמי אדם חשוב שאני ר' יהודה נשיאה נפק בחומרתא דמדושא ואשתי מיא דאחים קפילא ארמאה שמע ר' אמי איקפד אמר רב יוסף מאי טעמא איקפד אי משום חומרתא דמדושא הא תניא השירין הנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר אי משום דאישתי מיא דאחים קפילא ארמאה הא אמר שמואל בר יצחק אמר רב כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי נכרים אדם חשוב שאני אמר רב חננאל אמר רב קוצץ אדם דקל במועד אע"פ שאינו צריך אלא לנסורת שלו לייט עלה אביי רב אשי הוה ליה אבא בשלנייא אזל למיקצייא בחולא דמועדא אמר ליה רב שילא משלנייא לרב אשי מאי דעתך דקאמר רב חננאל אמר רב קוצץ אדם דקל במועד אע"פ שאינו צריך אלא לנסורת שלו הא לייט עלה אביי אמר ליה לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי אישתמיט נרגא בעי למיפסקיה לשקיה שבקיה והדר אתא רב יהודה שרא למיעקר כיתנא ולמיקטל כשותא ולמיעקר שומשמי אמר ליה אביי לרב יוסף בשלמא כיתנא חזי לחפיפה כשותא חזי לשיכרא אלא שומשמי למאי חזי חזי לנזיי דאית בהו רבי ינאי הוה ליה ההוא פרדיסא דמטא זמניה בחולא דמועדא קטפיה לשנה שהיוה כולי עלמא לפרדיסייהו לחולא דמועדא אפקריה רבי ינאי לפרדיסיה ההוא שתא: **מתני'** מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ושולה פשתנו מן המשרה בשביל שלא תאבד ובלבד. שלא יכוין את מלאכתו במועד וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו: **גמ'** תנא ובלבד שיכניסם בצנעא לתוך ביתו רב יוסף הוה ליה כשורי עיילינהו ביממא אמר ליה אביי והתניא ובלבד שיכניסם בצנעא בתוך ביתו אמר ליה צנעא דהני יממא הוא כיון דבליליא בעו גברא יתירי ובעו מדוכרי דנורא אוושא מילתא: ושולה פשתנו מן המשרה כו': בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זירא כוון מלאכתו במועד ומת מהו שיקנסו בניו אחריו אם תימצי לומר

רפ"י יש מהן פטור אבל אסור. והא דקתני אין זופתין אסור למיעבד לכתחילה אבל דיעבד לא הוי חייב והא דקתני זופתין הוי מותר לכתחילה: למיחל. לקצור ורב הונא יש לו מה יאכל הוה ואמאי קרי ליה: אמר ליה. האי דקתני מחובר אפי' כולו אבוד נמי אסור ר' יוסי היא ויחידאה היא

ולא סבירא לן כוותיה כיון דכל יומא לאו בפרות דייסי האידינא לאו שינוי הוא. כי דייסי בלא פרות ולעולם ר' יוסי היא והא דאסר בפרות משום לאושא מילתא היא: ואם טחן. במועד לכורך המועד והותיר עד לאחר המועד: מותר. לאכלו אחר המועד: ובלבד שלא יערים. שלא יעשה הרבה ויאמר לכורך המועד אני עושה ומתכוין כדי שתשתייר לאחר המועד: מערים ושותה מן החדש. שיכול לומר לכורך המועד הטיילו: לימא שמואל דאקפיד כיחידאה סבירא ליה כההיא מתניתא במחוזר אפי' כולו אבוד נמי אסור ואוקימנא כר' יוסי יחידאה: חלדא דחיטי דלא הוה פסידא. להכי איקפד אבל בחלדא דשערי לא סבר לה כר' יוסי דאסיר: אין לו מה יאכל הוה. להכי עביד הכי: לא סיימוה קמיה. לא אמרו לו דלא הוה ליה מה יאכל להכי איקפד: אדם חשוב שאני. רב לא הוה ליה למיעבד הכי אפי' אין לו מה יאכל: נפק. בחצר בשבת: בחומרתא דמדושא. טבעת היא של מתכת וחותרה של אלמוג: שירין. נושקיי"א בלעז: כל שהוא נאכל כמות שהוא חי. ומיא שחו אינסי כמות שהן: אדם חשוב שאני: יש לו להחמיר על עצמו יותר ולא הוה ליה למיפק בחומרתא דמדושא ולא למיפיק מיא דאחים הפילא נכרי: לנסורת. ערים דקים שנופלין מן החתיכה: אבא. יער: בשלנייא. פירוש שם העיר כלומר היה לו יער באותו מקום: אישתמיט נרגא בעי למיפסקיה לשקיה: דרב אפי' משום דעבר אדאביי: שקיה. לאבא דלא קלליה במועד שהרגיש משום דעבר אדאביי נפל ליה נרגא: למיעקר כיתנא. בחולא דמועדא: למיקטל. לחתוך: כשותא. הומלו"ן: לחפיפה. לכסות בו מאכל כגון תאנים ותמרים לכורך המועד: לנזיי. כמו נזייתא דשיכרא (ב"ק דף לה.) לנזיי גרעינין דאית בהו בשומשמן לחזו למיעבד בהו משחא: אפקריה ר' ינאי לפרדיסיה משום דעל ידו היה תקלה לעלמא דשהו עד לחולא דמועדא וקטפי: מתני' שולה. מעלה: שלא יכוין מלאכתו במועד. שיס לו פנאי בשאר ימות השנה והוא משהה למועד: יאבדו. שאסור ליהנות מהן: גמ' לינעא דידיהו יממא הוא. אפי' בלילה כיממא דמי ולא סגי ליה שלא להכניסן להכי מכניסן נמי ביום: מדוכרי דנורא. אבוקות: מהו שיקנסו בניו אחריו. לבניו נמי יהא אסור אותה מלאכה לכיון דכוון מלאכתו במועד דין הוא שיהו אסורין ליהנות ממנה כשם שהיה אביהם קיים: (כ"ט)

תוספות מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים. פירש בתוספות הרב דבאסיפת פירות איכא מלאכה כדאמרין פרק אין דורשין (חגיגה דף יח.) גבי חג האסיף אסיפה במועד מי שרי ואיני יודע מה מלאכה וצריך עיון אי טרח בלא מלאכה אסיר כי היכי דאסירי בפרקמטיא ולקמן בשמעתין (דף יג) אמר מועד משום . טירחא ולא טירחא הוא ושמא היינו דוקא בדבר שהוא מלאכה: אם תימצי לומר צרם און הבכור ומת קנסו בנו אחריו. משום דאיסורא עשה אבל כוון מלאכתו לא עשה איסורא עדיין ולא צריך להגיה דאוריית' אבל בפ' השולח (גיטין מד. ושם) דגבי מכר ומת בעי אי קנסו בנו אחריו התם גרסינן ודאי איסורא דאורייתא משום דמכר ומת נמי עבד איסור' אלא דלא הוי דאוריית': (תוספות)

צ'רס א'זן בכור קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא ואם תמצ' לומר. מכר עבדו לעובד כוכבים ומת קנסו בנו אחריו משום דכל יומא מפקע ליה ממצות הכא מאי גברא קניס רבנן והא ליתיה או דלמא ממונא קניס רבנן והא איתיה א"ל תניתוה שדה שנתקווצה בשביעית תזרע למוצאי שביעי' נטייבה או נדיירה לא תזרע למוצאי שביעית ואמר ר' יוסי בר חנינא נקטינן הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ה"נ לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן אמר אביי נקטינן טימא טהרותיו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק: שאינו ניכר לא שמיה היזק לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן: **מתני'** אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל: **גמ'** בעא מיניה רבא מרב נחמן שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו א"ל תנינא או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל לאתויי מאי לאו לאתויי שכר פעולה א"ל לא פרושי קא מפרש איתביה אביי אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל ה"ז יכתוב שאין לו מה יאכל לאתויי מאי לאו לאתויי שכר פעולה שמע מינה מותיב רב ששת וחכ"א שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות החייטין והספרין והכובסין החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד הספרין והכובסין שכן הבאין ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד ואי ס"ד שכר פעולה שאין לו מה יאכל שרי כל מלאכות נמי לישתרו דהא איכא שכר פעולה שאין לו מה יאכל מתקיף לה רב פפא אלא מעתה בנין לישתרי שכן כותל הגוהה לרה"ר סותר ובונה כדרכו מפני הסכנה מתקיף לה רבינא אלא מעתה לבלר לישתרי שכן כותבין קידושי נשים גיטין ושוברין אלא אמר רב אשי מועד אארבעה עשר קא רמית מועד משום טירחא הוא ובמקום פסידא שרו רבנן ארבעה עשר משום צורך יום טוב הוא מידי צורך יו"ט שרו רבנן מידי דלאו צורך יום טוב לא שרו רבנן: **מתני'** אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצרו אין מביאין כלים מבית האומן אם חושש להם מפנן לחצר אחרת: **גמ'** והאמרת רישא אין מפנין כלל אמר אביי סיפא אתאן לבית שבחצר: ואין מביאין כלים מבית האומן: אמר רב פפא בדיק לן רבא תנן אין מביאין כלים מבית האומן ורמינהו מוליכין ומביאין כלים מבית האומן ואע"פ שאינן לצורך המועד ושנינן ליה כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד איבעית אימא הא והא בחולו של מועד כאן במאמינו כאן בשאינו מאמינו

רש"י כ'רס א'זן בכור. חתך מאזנו מעט כדי שיהא בעל מוס ויהא מותר לו ואסור לעשות כן משום מוס לא יהיה בו (ויקרא כב) כלומר לא תטיל בו מוס ואם הטיל בו מוס קנסוהו רבנן דלא יהנה ממנו ואם מת אין בניו נהנין ממנו: משום דאיסורא דאורייתא הוא. אבל האי דכוון מלאכתו במועד דלאו איסורא דאורייתא הוא דהא כלל מתכוין מותר לגמרי: מכר עבדו לעובד כוכבים. קנסוהו רבנן וינא לחירות דאי ברח מן העובד כוכבים אין ישראל יכול לכופו לעבודתו ואם מת אין בניו יכולין לכופו: דכל יומא מפקע ליה ממנו. דכל זמן שהוא ברשות העובד כוכבים אינו עוסק במלכות: גברא. דנתכוון לעשות מלאכה קנסו רבנן שלא ליהנות ממנה: ממונא קנסוהו רבנן. ואפילו בניו אין יכולין ליהנות ממנה: שנתקווצה. ניטלו ממנה קוואים שבה: נטייבה. נזבלה שהוליד הזבל בעגלות

ומשאות: נדיירה. על ידי דיר זהמה לזבלה עבודת קרקע היא (נזבלה) כל הני מדרבנן ניהו ואעפ"כ קנסו ללא חזרע למואלאי שביעית: טימא טהרותיו. של חבירו קנסו לחייב לפרעו: היזק שאינו ניכר הוא. דהא בעיניה הוא: שכן פעולה שאין לו מה יאכל. שאין לו לפועל מה יאכל: מהו. שיתן לו מלאכה ולשוכרו כדי שיהא לו מה לאכול: לאתויי מאי. אי למוכר הא תני ליה לאורך המועד אלא לאתויי שכן פעולה שאין לו מה יאכל דמותר: פרוסי הא מפרש. לאורך המועד כיצד כגון שאין לו למוכר מה יאכל ולעולם לא תיפשוט מינה לשכר פעולה: ואם אינו מאמינו. מלוה ללוה: שאין לו מה יאכל לאתויי מאי. אם משום ליה הא האמר אם אינו מאמינו מותר והכא לא מלי לתרולי פרוסי הא מפרש דהכי מיתרמי מילתא דאם אינו מאמינו שאין לו מה יאכל לאו מילתא היא דהא מותר בלאו הכי: לאו לאתויי שכן פעולה. שאין לו לסופר מה יאכל שרי בחולו של מועד: כל מלאכה נמי תשתרי. בערב הפסח דהא אישתרי שכן פעולה בחולו של מועד אלא תיפשוט מינה דשכן פעולה שאין לו מה יאכל אסור בחולו של מועד: מתקיף לה רב פפא. אדרב ששת פריך מדפריך מהאי דתנו שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים כו' אלמא סבר כל מלאכה שרשי אתה לעשות בחולו של מועד עושין אותה בערב הפסח: אי"כ בנין לישתרי. בערב הפסח דהא כותל הגוהה לרה"ר מותר לבנותו בחולו של מועד: מתקיף לה רבינא. סבר נמי כרב פפא: ה"ג אלא אמר רב אשי: משום אורך י"ט. שרי כגון הני ג' אומניות ותו לא והוא הדין אם אין לו מה יאכל דאין אורך י"ט גדול מזה: מתני' אבל מפנה הוא לחכרו. והא משמע ליה עכשיו שמביא מבית שבת לחכרו: אם חושש. שמה יגנבו: גמ' והא אמרת רישא אין מפניו. מבית לבית: סיפא אתאן לבית שבת. והכי קתני מפנה הוא מבית שבת לחכרו: דיק לן אי ידעינן לתרולי: בי"ד. מולכיין ומביאיין כלים: בחולו של מועד. אין מביאיין: כאן במאמינו. לאומן אין מביאיין דשלא לאורך הוא: אין מאמינו. מביאיין: (רש"י)

תוספות נטייבה או נדיירה. פי' בקונטרס היינו מלאכה שבקרקע מדרבנן אבל נטלו קוצים אין זו עבודת קרקע ובגיטין (ד' מד: ושם) פירש בקונטרס דבקוצה מלאכה דרבנן וצ"ל דאיירי בקוצים תלושים דמחוברים כל דהו הוי דאורייתא דאמרינן בשבת (ד' .. קג.) התולש עולשין והמזרד זרדין אם ליפות את הקרקע כל שהוא ואע"פ שאין מכיין ליפות דקאמר התם דפטור גבי שבת כגון בארעא דחבריה אבל גבי שביעית לא בעינן מלאכת מחשבת: נטייבה. פי' בקונטרס זבל בהמות ובפי' ר"ח חורש בה חרישה יתירא ובירושלמי מפרש כן ומ"מ אין נראה שתהא מן התורה וקשה היכי מוכח מיניה בבכורות (ד' לד:) בעיא דצירם אוזן בבכור דהוי דאורייתא ומוכר עבדו .. נמי בפ' השולח (גיטין מד:) הא גבי עבד דכ"ע דפקע ממצות חמיר טפי ואומר ר"ת דבשביעית נחמיר כדאמר בקדושין פ"ק (ד' כ.) כמה קשה אבקה של שביעית משום הכי יש לפשוט כל הני א"נ ראוי להחמיר טפי מבשום מקום משום דהוי מזלזלין בה כדאמר (בסוף) הניזקין (דף נד.) שהיו חשודין על השביעית לכך מייתי שפיר מינה: אין לוקחין בתים עבדים כו' אלא לצורך המועד. פי' הר"ר יוסף הוא הדין בשאר דברים צריך לצורך המועד דהא אסור למכור פירות אלא לצורך המועד אלא רבותא קמ"ל דאפי' הני דהויין בפרהסיא שרי לצורך .. המועד וצריך עיון אי צריך הני צינעא כמו בההיא דפירות כסות וכלים (לקמן ע"ב) וההיא דלעיל (דף יב:) מכניס פירות מצריך בגמ' צינעא אע"פ שאינו במשנה: אין מפנין מבית לבית. בירושלמי מתיר מבית אחר לביתו שערב לאדם לדור בשלו: (תוספות)

והתניא מביאין כלים מבית האומן כגון כד מבית הכדר וכוס מבית הזגג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה יאכל נותן לו שכרו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחו בבית הסמוך לו ואם חושש להם שמא יגנבו (מפנן לחצר אחרת ואם אינו מאמינו) מביאן בצנעה בתוך ביתו תרצת מביאין מוליכין קשיא דקתני אין מביאין וכל שכן שאין מוליכין אלא מחוורתא כדשניין מעיקרא: **מתני'** מחפין את הקציעות בקש רבי יהודה אומר אף מעבין מוכרי פירות כסות וכלים מוכרים בצנעה לצורך המועד הציידין והדשושות והגרוסות עושין בצנעה לצורך המועד רבי יוסי אומר הם החמירו על עצמן: **גמ'** פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי אסי ותרוייהו משמיה דחזקיה ורבי יוחנן חד אמר מחפין אקלושי מעבין אסמוכי וחד אמר מחפין בין אקלושי בין אסמוכי מעבין עושה אותו כמין כרי תניא נמי הכי מעבין עושה אותו כמין כרי דברי ר' יהודה: מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה וכו': אבעיא להו הן החמירו על עצמן דלא הו עבדי כלל או דלמא דהו עבדי בצנעה ת"ש מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד ר' יוסי אומר תגרי טבריא הן החמירו על עצמן שלא יהו מוכרין כל עיקר צדי חיות ועופות ודגים צדין בצנעה לצורך המועד רבי יוסי אומר צדי עכו הן החמירו על עצמן שלא יהו צדין כל עיקר דשושי חילקא טרגיס וטיסני דוששין בצנעה לצורך המועד ר' יוסי אומר דשושי ציפורי הן החמירו על עצמן שלא יהו דוששין כל עיקר אמר אביי חילקא חדא לתרתי טרגיס חדא לתלת טיסני חדא לארבעה כי אתא רב דימי אמר כונתא מיתבי חילקא טרגיס וטיסני טמאין בכל מקום בשלמא למ"ד חדא לתרתי לתלת ולארבעה משום הכי טמאין בכל מקום דאתכשור אלא למ"ד כונתא אמאי טמאין בכל מקום הא לא איתכשור כגון דמיקלפן דאי לאו דשרא להו במיא לא הוה מיקלפא ואמאי קרי ליה חילקא דשקל חלקיהו מיתבי הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש ומותר בלח ומותר באורז בחילקא וטרגיס וטיסני בשלמא למ"ד חדא לתרתי חדא לתלת וחדא לארבעה שפיר דנפקו להו מתורת דגן אלא למ"ד כונתא דגן מעליא הוא קשיא רב הונא שרא להו להנהו כרופייתא למיזל לזבוני כי אורחייהו בשוקא איתבייה רב כהנא חנות פתוחה לסטיו פותח ונועל כדרכו פתוחה לרה"ר פותח אחת ונועל אחת וערב יום טוב האחרון של חג מוציא ומעטר את שוקי העיר בפירות בשביל כבוד י"ט האחרון מפני כבוד י"ט האחרון אין שלא מפני כבוד י"ט לא לא קשיא הא בפירי הא בתבלין:

רש"י והתניא. סיועה: כד וכוס לצורך המועד הן אכל כמר וכלים אין כורך המועד: ואם אין לו. לאומן מה יאכל נותן לו שכרו: מפנן לחצר אחרת ואם אינו מאמינו. בחצר אחרת: מביאין לתוך ביתו.

אלמא בשאינו מאמינו מביאין: מוליכין קשיא. דקתני מתני' דפעמים מוליכין ומתני' דהכא קתני אין מביאין כל שכן לאין מוליכין וליכא לתרץ באין מאמינו דמוליכין מאי מאמינו שייך: כדשניין מעיקרא. כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד: מתני' מחפין. מכסין: הדשוסות. שדשין וכותשין חיטין לדייסא: והגרוסות. שטוחנין פולין לגריסין: בלנעה. שמה יאמרו זה לוקח שלא לכורך המועד: גמ' אקלוסי. שמכסהו בענפים מרוחקין זה מזה ללא הוי כסוי גמור: אסמוכי. הענפים סומך זה לזה דהוי כסוי גמור: כמין כרי. מכנסין אותן ביחד כדי שיהו נוחין לכסות: החמירו על עולם ללא עבדי כלל. ולחומר: או למא. החמירו על עולם לעשות בלנעה מדעתן ואם רוצין לעשות צפרהסיא עושין ולקולא: שדשין. דשי תבואה איכא דאמרי דשדשי המשברין תבואה חדא לשנים ושורין במים כו': כונתא. כוסמת שלותתין אותן היינו חילקא: טמאים בכל מקום. מקבלין טומאה בין בכפרים בין בכרכים דקיימא לן (פסחים דף מ.) סולת של בני כרכים מקבלת טומאה שהוכשרה במים ובני כפרים אין מקפידין אסולת נקיה ללחות במים וסולת שלהן טהור שלא הוכשר מעולם אבל חילקא טמאין בכל מקום אפילו בכפרים דאי אפשר להם בלא לתיתה משום הכי טמאין דהא מיתכשר דשרי להו במיא: לעולם הוי כונתא ומיקלפן דשרי להו במיא דשרי קליפה: דשקיל חלקייהו. כלומר כשנוטל הקליפה והוי חלק: כרופייתא. מוכרי בשמים: חנות פתוח לסטיו פותח ונועל כדרכו. הואיל ואינו פתוח לרה"ר כשאר חנויות: פותח ללת אחד ונועל ללת אחד. אבל כדרכו לא אינו מוכר כדרכו: הא בפירי. שיש לחשוד שקונה לכורך ימות השנה: בתבלין. מוכר כדרכו כגון כרוב וכרשינין הכל יודעין לכורך המועד הן וליכא השדא שאין ראוי להתקיים הלכך אפי' צפרהסיא מותר: (כש"י)

תוספות בשביל כבוד יום טוב האחרון. אבל מרישא דחנות פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת ורב הונא מתיר באורחייהו בשוקא לא פריך דיש לאוקמיה בי"ט ולא בחול המועד ולהכי פריך מסיפא דמיירי בחול המועד דהא ערב י"ט האחרון חול המועד: בתבלין. פי' בקונט' כרוב וכרשינין והקשה בתוס' רבי פרץ דכרוב וקפלוט אינן חשובין תבלין דהא אמרינן (חולין דף ו.) דתבלין לטעמא עבידי ואפילו באלף לא בטיל ולפת וקפלוט אינו צריך לשער כי אם בששים כדאיתא פרק גיד הנשה (שם דף צו:) ותבלין כד נידוכין כדרכן בפ"ק דביצה (דף יד.) א"כ אינו כרוב ובערוך פירש מיני בשמים: (תוספות)

פרק שלישי - אלו מגלחין

מתני' ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים ומבית השביה והיוצא מבית האסורין והמנודה שהתירו לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם והותר והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים ומבית השביה והיוצא מבית האסורין

רש"י מהני' ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים כו'. במועד לפי שהיה חנוס שלא היה יכול לגלח קודם: ומי שנשאל לחכם. שנדר שלח לגלח ושלח לחכם במועד: מטומאתו לטהרתו. נזיר טמא כשעלה מטומאתו וקוב אינו משמר נזרו ומגלח וכן מלרע שעלה מטומאתו מגלח כרגל לפי שלא היה להם פנאי לגלח קודם הרגל: (רש"י)

תוספות מתני' ואלו מגלחין במועד. משום דתנא באידך פירקין דברים שעושין לצורך המועד כמו מוכרי פירות דנעשים כדין קתני נמי ואלו נעשים שלא כדין לצורך המועד: והיוצא מבית האסורים. שאינו יכול לגלח קודם המועד שאין מניחין לו לגלח ואפילו מניחין לו אינו ערב לאדם לגלח בבית האסורין: [כ"ה] בירושלמי] (תוספות)

א

-

יד

דף

ומנודה שהתירו לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם והותר מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג הזבין והזבות והנדות והיולדות וכל העולין מטומאה לטהרה הרי אלו מותרין ושאר כל אדם אסורין: **גמ'** ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין כדתנן אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' אלעזר מ"ט כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולין הכא נמי כדי שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין בעי ר' זירא אבדה לו אבידה ערב הרגל כיון דאניס מותר או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא לא אמר אביי יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי ביתוס מותרין ולטעמיך הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן כל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד התם נמי יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי ביתוס מותרין הא אתמר עלה אמר מר בר רב אשי איזורו מוכיח עליו רב אשי מתני בעי ר' זירא אומן שאבדה לו אבידה ערב הרגל מהו כיון דאומן הוא מוכחא מילתא או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא כי הנך לא תיקו: ממדינת הים: מתניתין דלא כר' יהודה דתניא ר' יהודה אומר הבא ממדינת הים לא יגלח מפני שיצא שלא ברשות אמר רבא לשוט דברי הכל אסור למזונות דברי הכל מותר לא נחלקו אלא להרויחא מר מדמי ליה כלשוט ומר מדמי ליה כלמזונות מיתיבי אמר ר' נראין דברי ר' יהודה כשיצא שלא ברשות ודברי חכמים כשיצא ברשות מאי שלא ברשות אילימא לשוט והאמרת דברי הכל אסור ואלא למזונות והאמרת דברי הכל מותר אלא פשיטא להרויחא אימא סיפא נראין דברי חכמים כשיצא ברשות מאי ברשות אילימא למזונות הא אמרת דברי הכל מותר ואלא להרויחא והא אמרת נראין דברי רבי יהודה בהא הכי קאמר נראין דברי ר' יהודה לרבנן כשיצא שלא ברשות ומאי ניהו לשוט שאפילו חכמים לא נחלקו עליו אלא להרויחא אבל לשוט מודו ליה ונראין דברי רבנן לר' יהודה כשיצא ברשות ומאי ניהו למזונות שאפילו רבי יהודה לא נחלק עליהם אלא להרויחא אבל למזונות מודה להו אמר שמואל קטן הנולד במועד

מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה במועד אין מעיקרא לא מתיב ר' פנחס כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו הא אסור לגלח במועד אסור לגלח בימי אבלו

רש"י גמ' הכי גרסינן ופאר כל אדם מאי טעמא אסורין כדתנן אנשי משמר כו' ואמר רבה בר בר חנה כו' עד כשהן מנוולים. ומאן דמתרשל ולא גילח מקמי רגל ומטי זמן עלייהו לגלח ברגל החמירו רבנן הואיל ולא מזרזי נפשייהו לספר מקמי רגל ללא להוי ברגל מנוולין אם היו מגלחין במועד לא היו מגלחים לפני המועד ונכנסין לרגל כשהן מנוולין: אבדה לו אבדה. שלא היה לו פנאי לגלח קודם הרגל: ללא מוכחא מילתא. ללא ידעי כולי עלמא דאנוס היה אלא יאמרו הוא מכזיב להשהות עד המועד: יאמרו כל הסריקין אסורין וכו'. כלומר דבייתוס היה יכול לסרוק חלותיו בלי שהות לפי שהיה לו דפוס ואעפ"כ אסרו משום דאמרי כל הסריקים כו' הכא נמי כיון דלא מיגליא לכולי עלמא אונסיה יאמרו כולי עלמא אסורין לגלח וזה מותר: מי שאין לו אלא חלוק אחד. נמי לאו מוכחא מילתא לכולי עלמא: איזורו מוכיח עליו. דמי שאין לו אלא חלוק אחד פושטו ומתעטף במקטרינו וחוגרו באיזורו ועומד ומכבס החלוק ומודיע לכל שאין לו אלא חלוק אחד: אומן. כגון ספר שהכל באים אצלו ערב הרגל ורואים שאבדה לו אבדה ואנוס הוא ואינו יכול לספר עלמו: כי הנך. דמתניתין דקתני מגלחין דמידע לכל: מפני שיצא שלא ברשות. כלומר הואיל ולא יצא ברשות אחרים אלא ברצון עלמו לאו אנוס הוא: לשוט. אם יצא שלא לצורך ולא יצא אלא כדי לשוט בעולם ולראותו וחזר במועד: דברי הכל אסור. לגלח במועד: למזונות. שיצא לחזר אחר מזונות שאין לו מזונות וחזר במועד אחריהן דברי הכל מותר לגלח במועד לפי שיצא באונס: להרויחא. שיש לו נכסים הרבה ויוצא כדי להרויח יותר: נראין לי דברי רבי יהודה. דאסר בגילוח לבא ממדינת הים כשיצא שלא ברשות: ודברי חכמים. המתירין כשיצא ברשות: אילימא לשוט. דקאמר רבי נראין דברי ר"י ביצא לשוט דהיינו שלא ברשות הא אמרת וכו' ומאי נראין דברי רבי יהודה הלא שניהם מודים בה אלא פשיטא להרווחא ואשמעינן דנראין לו דברי ר' יהודה שאוסר בגילוח: והא נראין דברי רבי יהודה בהא. וקשיא דרבי ארבי דברי שאר נראה לו דברי ר"י דאסר בהרווחא ובסיפא נראה לו דברי חכמים דמתירין בהרווחא אלא ודאי איכא למשמע מהכא דלאו הכי הוא כדקאמרת דבלשון ובמזונות פליגי: ה"ק. לאו היתר ידיה אשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי נראין דברי ר"י האוסר לחכמים וכו': קטן הנוול במועד. ולו שערות גדולים מותר לגלח במועד שער ראשו המלערו: שאין לך בית האסורין גדול מזה. ממעי אמו שהיה שם ואנוס הוא: מעיקרא לא. דאם נולד קודם הרגל אינו מגלח ברגל הואיל והיה יכול לגלח קודם הרגל: (רש"י)

תוספות ומנודה וכו' ושנשאל. בירושל' מקשה הני למה התירו והלא פשע שלא בא לפני המועד לפני חכמים להתיר לו ומשני שכלו לו שלשים יום של נדוי במועד דאין נדוי פחות משלשים יום וכן מי שנשאל לחכם מוקי לה כשבא בחול המועד אי נמי לפני המועד לא מצאו בו פתח וגילוח הראש נמי אסור במועד דהא אמר בגמ' שלא יכנסו לרגל מנוולין ואין לך ניוול גדול מזה ושמא לא קאי טעמא בגמרא אלא אשאר אבל גילוח של ראשו אסור משום מלאכה אפילו במקום אונס

ושאר גילוח דבעי בגמרא מאי טעמא אסורין והיינו גילוח של יפוי דהוה לך למישרי לצורך המועד אע"פ שהיא מלאכה אבל גילוח כל הראש אסור משום מלאכה והני כגון נזיר ומצורע הוא דשרי משום מצוה ולפי זה אסור לגלח ראשו במועד ועוד יש לפרש שנראה שמותר לגלח ראשו במועד וא"ת מאי קא משמע לן נזיר ומצורע יש לומר דס"ד דאסור שלא יהו קרבנותיהן קא משמע לן דשרי ואי מיירי הכא בשלא היה להן פנאי דוקא והוא כדבעי למימר בגמרא יש לומר דהכי קאמר דנזיר ומצורע העולין מטומאה לטהרה דוקא שעולין עתה אבל עולין מטומאה לטהרה מקודם רגל אסורין: ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין. אע"פ שהוא מלאכה היה לנו להתירה לצורך המועד א"נ [אף] שיש מלאכות אסורות במועד שאין בהן טורח כגון פרקמטיא מכל מקום זה שהוא ליפוי ראוי להתיר לכבוד מועד ויש מפרשים דקאי על גילוח הראש דאסורין משום טירחא מכל מקום מקשה דהיה לו להתיר לצורך המועד ואין זה נוטה לפי מה שפירש' המשנה דגילוח כל הראש מלאכה גמורה ואסור: שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו במועד. ואם תאמר היאך יכבסנו במועד אם כן ישאר במועד בלא חלוק בשעת כיבוס כמו כן היה יכול לכבס קודם המועד ויהיה בלא חלוק בשעת כיבוס וכי תימא כשכבסו קודם מועד ומשום הכי מותר לכבסו במועד א"כ תרתי נמי אם יתלכלכו למה נאסור לו והלא לא פשע י"ל דדי לו בשתי חלוקין אחד ליו"ט ראשון ואחד לי"ט אחרון בירושלמי אמרו בגדי קטנים מותר לכבסן במועד דניכרים שהם קטנים ומלוכלכין כמי שאין לו אלא חלוק אחד: אומן שאבדה לו אבידה ערב הרגל. פירש בקונטרס דבאומן מבעי' ליה אבל בני העיר אע"פ שאין להם אומן אחר לא מיבעיא ליה דפשיטא דאסורים יש להסתפק אם חלה ונתרפא אם מותר לגלח אם מוכחא מילתא כי הני. מתני' דלא כר"י. תימה לוקמא אפילו כר"י ולמזונות אפי' רבי יהודה מודה ושמא כיון דקתני ר"י אומר הבא וכו' משמע שבא לחלוק על המשנה: אלא להרווחא והא אמרת נראין דברי ר"י בהא. נראה דל"ג ועוד מכלל דפליגי רבנן אפילו למזונות ובהיא פ"ק דשחיטת חולין (דף יב.) נראין דברי רבי יהודה שמצאה באשפה ל"ג ועוד: (תוספות)

דף יד - ב

ואי אמרת קטן אית ביה פלוגתא נמצאת אבילות נוהגת בקטן והתניא מקרעין לקטן מפני עגמת נפש אמר רב אשי מי קתני הא אסורין דלמא יש מהן אסור ויש מהן מותר אמימר ואי תימא רב שישא בריה דרב אידי מתני הכי אמר שמואל קטן מותר לגלחו במועד לא שנא נולד במועד ולא שנא נולד מעיקרא אמר רב פנחס אף אנן נמי תנינא כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו הא אסורין לגלח במועד אסורין לגלח בימי אבלו אי אמרת קטן אסור נמצאת אבילות נוהגת בקטן ותניא מקרעין לקטן מפני עגמת נפש אמר רב אשי מי קתני הא אסורין דלמא יש מהן אסור ויש מהן מותר אבל אינו נוהג אבילותו ברגל שנאמר [\[דברים טז-יד\]](#) ושמת בחגך אי אבילות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד ואי אבילות דהשתא הוא לא אתי עשה דיחיד ודחי עשה דרבים מנודה מהו שינהוג נידינו ברגל אמר רב יוסף תא שמע דנין דיני נפשות ודיני מכות ודיני ממונות ואי לא ציית דינא משמתינן ליה ואי סלקא דעתך אינו נוהג נידינו ברגל משומת ואתי מעיקרא אתי רגל דחי ליה השתא משמתינן ליה אנן א"ל אביי

ודלמא לעיוני בדיניה דאי לא תימא הכי דיני נפשות דקתני ה"נ דקטלין ליה והא קא מימנעי משמחת יום טוב דתניא ר"ע אומר מנין לסנהדרין (שראו בא') שהרגו את הנפש שאין טועמין כל אותו היום ת"ל [\[ויקרא יט-כ\]](#) לא תאכלו על הדם אלא לעיוני בדיניה ה"נ לעיוני בדיניה א"ל אם כן נמצאת מענה את דינו אתו מצפרא ומעייני בדיניה ועיילי ואכלי ושתו כולי יומא והדר אתו בשקיעת החמה וגמרינן לדיניה וקטלו ליה אמר אביי ת"ש ומנודה שהתירו לו חכמים אמר רבא מי קתני שהתירוהו חכמים שהתירו לו חכמים קתני דאזל ופייסיה לבעל דיניה ואתי קמי דרבנן ושרו ליה מצורע מהו שינהיג צרעתו ברגל אמר אביי תא שמע והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו הא בימי טומאתו נהיג לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בימי טומאתו דלא נהיג אבל לטהרתו ניגזור שמא ישהה קרבנותיו קמ"ל אמר רבא ת"ש [\[ויקרא יג-מה\]](#) והצורע לרבות כהן גדול והא כה"ג דכל השנה כרגל לכולי עלמא דמי דתנן כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל שמע מינה נוהג צרעתו ברגל שמע מינה אבל אסור בתספורת מדקאמר להו רחמנא לבני אהרן [\[ויקרא י-ו\]](#) ראשיכם אל תפרעו מכלל דכולי עלמא אסור

רש"י ואי אמרת בקטן אית ליה פלוגתא. חילוק לנול קודם הרגל אינו מגלח כרגל ואית לן למימר הואיל ואסור לגלח כרגל אסור לגלח נמי בימי אבולו א"כ נמלאת חתה אומר אבילות אפילו בקטן: מקרעין לקטן. את בגדיו: מפני עגמת נפש. שיבכו הרואין וירצו בכבוד המת ולא מפני שהוא אבול: מי קתני הא אסורין. דמשמע האסורין לגלח במועד אסורין לגלח באבול: יש מהן אסורין. בשאר כל אדם שאסורין לגלח במועד אסורין לגלח בימי אבול: ויש מהן מותרין. כגון קטן זה שנולד קודם הרגל שאסור לגלח כרגל מותר לגלח בימי אבול: אחי עשה דרבים. ושמתה: ודחי עשה דיחיד. אבול דכתיב (ירמיהו ו) אבול יחיד עשי לך: דהשתא. שאירעו במועד: דנין דיני נפשות. במועד אבול לא ביום טוב שאסור משום שבות ודייקין מינה מדדנין במועד מכלל דאי לא איית נמי משמתין ליה במועד: אחי רגל ודחי ליה. שאינו נוהג נדוי כרגל: דלמא לעיוני. הא דתני דדנין לא אמרי' דלימא איש פלוני חייב איש פלוני זכאי ואיכא למידק מינה דאי לא איית משמתין ליה אלכא מעייני דנין ולא אמרי ליה כלום: מענה את דינו. דכי לא אמרו ליה דינו לאלחר דעייני ביה הוה ליה עינוי הדין: אלכא. לעולם דנין דינו וגומרינן ממך במועד ואיכא למידק מינה אי לא איית משמתין ליה ואיכא למשמע מינה דנוהג נמי כרגל ודאמרת א"כ מימנע משמתת י"ט הכא במאי עסקינן דאחו מלפרא כו': ת"ש מנודה שהתירו לו חכמים. קא סלקא דעתך התירו לכל מנודה נידויו כרגל דאין נידוי נוהג כרגל: דאזיל ופייסיה לבעל דיניה. כרגל והתירו לו חכמים ב"ד שבאותו דור: שינהיג כרעתו. שלא יבא אל תוך המחנה ולא יגלח: הא בימי טומאתו נוהג. כרעתו כרגל: ניגזור. שלא יהא מגלח במועד דכיון דגילח כריך להביא קרבן ושמא משהה קרבנותיו עד ליום טוב האחרון ומקריבין ואסור להקריב קרבנות יחיד בי"ט לרבות כ"ג. שנוהג בו כרעת: הא כהן גדול כל השנה לדידיה כרגל לכולי עלמא דמי. דתנן כ"ג מקריב אונן מדאמר לו אהרן למשה ואכלתי חטאת היום (ויקרא י) ולא אמר למשה והקרבתי מכלל דהקרבה באנינות ולמדנו דכ"ג מקריב אונן אבול כולי עלמא בשאר ימות השנה אונן אינו משלח קרבנותיו כדאמרין לקמן (דף טו:ו) שלמים בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא אונן וכרגל משלח וכהן גדול אונן מקריב כל השנה אלמא כל השנה לדידיה כרגל דמי

וקתני לנוהג בו כרעת תיפשוט דכל מזורע נוהג כרעתו כרגל: אל תפרעו. גידול שער והאי קרא גבי מיתח נדב ואביהוא כתיב ומדלכטריך קרא למישרי להו מכלל לאחריני אסורין. מזורעין. אע"ג כתיב וראשו יהיה פרוע הא דריש ליה לקמן להאי פרוע למילתא אחריתי: (ק"י)

תוספות עשה דיחיד. משמע דאבילות איכא עשה דאורייתא מדלא קאמר ודחי עשה דרבנן והאי דקאמר לעיל (דף יא:) לא מבעיא ימי אבלו דרבנן היינו עשיית מלאכה דנפקא לן (לקמן טו:) באסמכתא מוהפכתי חגיכם לאבל אבל גוף האבילות דאורייתא מיהו נראה לי דשמחת הרגל נמי דרבנן ושמחת היינו בשלמי שמחה כדאיתא בחגיגה (ח.): מהו שינהוג נידויו ברגל. והקשה הרב הא ליכא אלא עשה ואין עשה דוחה עשה ואפילו עשה ליכא אלא עזרא גזר כדלקמן (דף טז.) והא לאו קושיא היא דהא נידוי דחי לאו דמקלל חברו דאיכא לאו ושמא מסוטה ילפינן ועוד כיון שעבר על דברי הדיינין הרי יש כאן עשה דרבים: ואי לא ציית דינא משמתנין ליה. תימה לימא דאי לא ציית דינא נחתנין לנכסיה מיהו פריך שפיר: ממנעי משמחת י"ט. הקשה בתוס' הר"א היכי קשה ליה דהא ממנעי משמחת י"ט מאכילה ושתיה וגוף ההריגה דהוא מלאכה לא חיישינן ונראה לי מדאסר רחמנא הבערת בת כהן בשבת מכלל דבמועד שרי אי נמי כיון שהיא מצוה לצורך י"ט קרינא בה: נמצאת אתה מענה את דינו. קשיא לן דבפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) בשמעתין דלפיכך אין דיין (. בשבת) מוכח דעינוי הדין לא שייך עד שילינהו אחר שיגמור הדין וכי תימא דלעיוני דהכא היינו גמר דין ולא יהרגוהו עדיין עד אחר הרגל א"כ אמאי פריך לימא לעיוני בעלמא בלא גמר דין ולא יעשוהו גמר דין עד אחר המועד וי"ל דמשתכחי אף על גב דאיכא סופרי דיינין הכותבים דברי כל אחד מ"מ הסברא אשר בלב משתכח ומהאי טעמא אמרינן (שם) דאין דינין בערב שבת דליבא דאינשי אינשי: אמר אביי ת"ש מנודה שהתירו כו'. אביי לטעמיה דדחי ודלמא לעיוני ואין חושב ראייה להוכחה דלעיל ואע"ג דדחי דאי לא תימא דקאמ' לא חש באותו דיחוי ואפי' נראה דיחוי ה"נ מסתברא מ"מ נוכל לומר לעיוני בלאו הכי נמי מסתברא: והא כ"ג דכל השנה כולה כרגל כו'. משמע דאם אין מנודה נוהג נידוי ברגל הוא הדין כ"ג אינו נוהג נידוי כלל וקשה דהא כ"ג דן ודינן אותו ואי לא ציית דינא (לא) משמתנין ליה ולמאי דפרישית לעיל דנוכל לומר למיחת לנכסיה ניחא: (תוספות)

דף טו - א

מנודין ומצורעין מה הן בתספורת ת"ש מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס מנודה שמת ב"ד סוקלין את ארונו ר' יהודה אומר לא שיעמידו עליו גל אבנים כגלו של עכן אלא ב"ד שולחין ומניחין אבן גדולה על ארונו ללמדך שכל המתנדה ומת בנידויו ב"ד סוקלין את ארונו אבל חייב בעטיפת הראש מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל [\[יחזקאל כד-ז\]](#) ולא תעטה על שפם מכלל דכולי עלמא מיחייבי מנודה מהו בעטיפת הראש אמר רב יוסף ת"ש והן מתעטפין ויושבין כמנודין וכאבלים עד שירחמו עליהם מן השמים א"ל אביי דלמא מנודה לשמים שאני דחמיר מצורע מהו בעטיפת הראש ת"ש [\[ויקרא יג-מה\]](#) ועל שפם יעטה מכלל שחייב בעטיפת הראש ש"מ אבל אסור להניח תפילין מדקאמר

ליה רחמנא ליחזקאל [\[יחזקאל כד-יז\]](#) פארך חבוש עליך מכלל דכ"ע אסור מנודה מהו בתפילין תיקו מצורע מהו בתפילין ת"ש [\[ויקרא יג-מה\]](#) והצרוע לרבות כ"ג בגדיו יהיו פרומים שיהו מקורעים [\[ויקרא יג-מה\]](#) וראשו יהיה פרוע אין פריעה אלא גידול שער דברי ר"א ר"ע אומר נאמרה הוייה בראש ונאמרה הוייה בבגד מה הוייה האמורה בבגד דבר שחוץ מגופו אף הוייה בראש דבר שחוץ מגופו מאי לאו אתפילין אמר רב פפא לא אכומתא וסודרא אבל אסור בשאילת שלום דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל [\[יחזקאל כד-יז\]](#) האנק דום מנודה מהו בשאילת שלום אמר רב יוסף ת"ש ובשאילת שלום שבין אדם לחברו כבני אדם הנזופין למקום א"ל אביי דלמא מנודה לשמים שאני דחמיר מצורע מהו בשאילת שלום ת"ש ועל שפם יעטה שיהו שפתותיו מדובקות זו בזו שיהא כמנודה וכאבל ואסור בשאילת שלום ש"מ וניפשוט מינה למנודה אמר רב אחא בר פנחס משמיה דרב יוסף מי קתני שאסור שיהא כמנודה וכאבל [קתני] במילי אחרנייתא ואסור נמי בשאילת שלום אבל אסור בדברי תורה מדקאמר רחמנא ליחזקאל דום מנודה מהו בדברי תורה אמר רב יוסף ת"ש מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין לו מוחרם לא שונה ולא שונין לו לא נשכר ולא נשכרין לו אבל שונה הוא לעצמו שלא יפסיק את למודו ועושה לו חנות קטנה בשביל פרנסתו ואמר רב זבונן מיא בפקתא דערבות שמע מינה מצורע מהו בדברי תורה ת"ש [\[דברים ד-ט\]](#) והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיעה מכאן אמרו הזבין והמצורעין ובעלי נדות מותרין לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במדרש ובש"ס בהלכות ובאגדות ובעלי קריין אסורין ש"מ אבל אסור בתכבוסת דכתיב [\[שמואל ב-יד-ב\]](#) וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת מנודין ומצורעין מה הן בתכבוסת ת"ש מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס ש"מ אבל חייב בקריעה דקאמר להו רחמנא לבני אהרן [\[ויקרא יג-ו\]](#) לא תפרומו מכלל דכ"ע מיחייבי מנודה מהו בקריעה תיקו מצורע מהו בקריעה ת"ש [\[ויקרא יג-מה\]](#) בגדיו יהיו פרומים שיהו מקורעין שמע מינה אבל חייב בכפיית המטה דתני בר קפרא

רפ"י מנודין ומצורעין מהו. להכי קאמר להו בהדדי משום דפשיט להו בהדדי: מנודה שמת וכו'. סיפא דברייתא היא: כגלו של עכו. דכתיב (יהושע ז) ויקימו עליו גל אבנים גדול: והן מתעטפין. מפורש במסכת תענית לאחר שהתענו שלש עשרה ת"ל: מנודה לשמים. כי הני שאני דחמירי ולהכי כריכי עטיפת הראש אבל אחרים חינו כריכין עטיפת הראש: יעטה. משמע עטיפת הראש: פארך. זה תפילין: דבר שהוא חוץ מגופו אף הוייה. האמורה בראש ראשו יהיה פרוע משמע מגולה כענין דכתיב ופרע את ראש האשה (במדבר ה) דבר שהוא חוץ מגופו ולא אמרינן משער שהוא מגופו: מאי לאו. שיהא ראשו מגולה מתפילין: אכומתא וסודרא. כלומר שיהא ראשו מגולה מכומתא וסודרא אבל תפילין מניח: דהא א"ל רחמנא ליחזקאל האנק דום. כלומר דדבר זה תנהוג אצילות שחדום ולא תשאל לשלום: ת"ש. דתני גבי תעניות הן יושבין כמנודין ואבלים כו': שפס. משמע שפתותיו מדובקות: מי קתני כמנודה. שאסור בשאילת שלום: מוחרם. שמתרימין בחרם לאחר ל' יום לאחר הנדוי: בפקתא דערבות. בשוק של אותו מקום: בעלי קריין אסורין. לפי שבא להם מחמת שמהם וקלות ראש וליכא אימה: (רפ"י)

תוספות מנודין ומצורעין מה הן בתספורת. ומראשו יהיה פרוע לא בעי לאוכוחי דלית ליה דר"א דמוקי לה לקמן בתספורת תדע דלקמן בעי לאוכוחי מינה הנחת תפילין כר"ע: (. מנודה) מהו בעטיפת הראש אמר רב יוסף תא שמע. ולא נראה לו דברי ר' פפא דמוקי ראשו יהיה פרוע אכומתא וסודרא: וראשו יהיה פרוע. צריך עיון אי פליגי הכי בראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו דלעיל מייתי עליה תספורת לאבל ולא מייתי מיניה למצורע דמשמע דסבר כר"ע ופליג אדר' אליעזר כדפרישית לעיל ושמא ר"ע לא פליג אדרבי אליעזר דפריעת הראש היינו גידול שער בין במצורע בין באבל ותרוייהו דורש ר"ע ולעיל דלא מייתי מיניה למצורע משום דמשכח ברייתא בהדיא מייתי לה ואע"ג דברישא דסוגיא מייתי אבל אינו נוהג אבילותו ברגל ומניח המשנה דלקמן ומייתי קראי דושמחת לפי שצריך לפרש מנלן מתני' דאבל אינו נוהג אבילותו ברגל אבל ראשו יהיה פרוע דמיירי בגידול שער דומה לו דבר פשוט וניחא ליה לאתויי ברייתא: אסור בשאילת שלום דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום. דמשמע שתיקה משאילת שלום ומתלמוד תורה נמי משמע בסמוך מהאנק דום והא דהיה יחזקאל נוהג אבילות בהאנק דום ובכל שאר דברים לא היה עושה שהיה צריך להראות בקצת דברים שהוא אבל ולא היה נוהג דיני אבל אלא למשל: שיהו שפתותיו מדובקות. לעיל דרשינן מיניה עטיפת הראש ושמא תרוייהו משמע א"נ מדכתיב שפם ולא כתיב שפה: ובעלי נדות מותרין. אחר שטבל לקרי אבל לקריו צריך טבילה ולרבי יהודה משמע התם דלא צריך טבילה לדברי תורה לבעל קרי היכא דלא נטהר ע"י טבילה זו בפרק מי שמתו (ברכות דף כו.) במשמשת וראתה דם ובעל קרי שראה זיבה צריכין טבילה ור' יהודה פוטר והא דהכא בלא טבילה כרבי יהודה צריך ליישב דאייירי רבי יהודה בסיפא דהך ברייתא בפ' מי שמתו (שם דף כב.) וקאמר רבי יהודה שונה הוא בהלכות דרך ארץ וליכא למימר דלרבי יהודה נמי בועלי נדות חייבין טבילה כמו בעל קרי בעלמא דהשתא ומה בעל קרי שראה זיבה אחר כך שהיה חייב כבר פוטר רבי יהודה בועל נדה לא כל שכן מיהו לכאורה נ"ל דלא פליגי רבי יהודה ורבנן אלא בהני טומאות דדומיא דקרי הוי דהיינו דטומאה יוצאה עליו מגופו אבל בטומאת שרצים מודה רבי יהודה דבהדי קרי צריך טבילה א"כ ה"נ בועל נדה מודה דלא חשיב טומאה יוצאה מגופו ואפילו מאן דבעי למימר בפרק אלו דברים בפסחים (דף סח.) ובפ"ק דיומא (דף ו.) דמשתלח חוץ לשתי מחנות כמו בעל קרי מ"מ לא חשיב טומאה יוצאה מגופו ורבי יהודה נמי הצריך טבילה לדברי תורה בתוספ' פי' דכיון דטומאת בועל נדה מכח קרי רבי יהודה מודה דצריך טבילה: ה"ג מנודין ומצורעין מה הן בתכבוסת ת"ש מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס. ובספר הרב לא היה כתוב כל זה והיה קשה לרב למה לא בעי ליה ותירץ דכבר אייתי לעיל הך ברייתא דגבי תספורת ואהא הקשה לקמן גבי עשיית מלאכה קמיבעי ומביא ברייתא דמתנייא לעיל ונשכרין ותירץ דאגב דמצורע קאי בתיקו קא בעי מנודה ומייתי לברייתא דלעיל: (תוספות)

דף טו - ב

דמות דיוקני נתתי בהן ובעונותיהם הפכתיה כפו מטותיהן עליה מנודה ומצורע מה הן בכפיית המטה תיקו אבל אסור בעשיית מלאכה דכתיב **[עמוס ח-י]** והפכתי חגיכם לאבל מה חג אסור במלאכה אף אבל אסור במלאכה מנודה מהו בעשיית מלאכה אמר רב יוסף ת"ש כשאמרו אסור בעשיית מלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר וכן אתה

מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכולהו לא אשאר ת"ש מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין לו שמע מינה מצורע מהו בעשיית מלאכה תיקו אבל אסור ברחיצה דכתיב [\[שמואל ב יד-ב\]](#) ואל תסוכי שמן ורחיצה בכלל סיכה מנודה מהו ברחיצה אמר רב יוסף ת"ש כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכולהו לא אשאר מצורע מהו ברחיצה תיקו אבל אסור בנעילת הסנדל מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל [\[יחזקאל כד-יז\]](#) ונעליך תשים ברגליך מכלל דכולי עלמא אסור מנודה מהו בנעילת הסנדל אמר רב יוסף תא שמע כשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר הא כיצד יצא לדרך נועל נכנס לעיר חולץ וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכולהו לא אשאר מצורע מהו בנעילת הסנדל תיקו אבל אסור בתשמיש המטה דכתיב [\[שמואל ב יב-כד\]](#) וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה מכלל דמעיקרא אסור מנודה מהו בתשמיש המטה אמר רב יוסף ת"ש כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושימשו מטותיהן א"ל אביי ודלמא מנודה לשמים שאני דקיל קיל והא אמרת חמיר ספוקי מספקא ליה זיל הכא קמדחי ליה זיל הכא קמדחי ליה מצורע מהו בתשמיש המטה ת"ש דתניא [\[ויקרא יד-ח\]](#) וישב מחוץ לאהל ויהא כמנודה וכאבל ואסור בתשמיש המטה ואין אהל אלא אשתו שנא' [\[דברים ה-ל\]](#) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם שמע מינה וניפשוט נמי למנודה אמר רב הונא בריה דרב פנחס משמיה דרב יוסף מי קתני שאסור שיהא כמנודה וכאבל במילי אחרנייתא ואסור נמי בתשמיש המטה אבל אינו משלח קרבנותיו דתניא ר"ש אומר שלמים בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא אונן מנודה מהו שישלח קרבנותיו אמר רב יוסף ת"ש כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלחו קרבנותיהן א"ל אביי ודלמא מנודה לשמים שאני דקיל קיל והאמרת חמיר ספוקי מספקא ליה ומדחי ליה מצורע מהו שישלח קרבנותיו ת"ש דתניא [\[יחזקאל מד-כו\]](#) ואחרי טהרתו אחר פרישתו מן המת שבעת ימים יספרו לו אלו ז' ימי ספירו [\[יחזקאל מד-כז\]](#) וביום באו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו

רפ"י דמות דיוקני. כללם אלהים עשה את האדם (בראשית ט): וכשחמרו. חכמים גבי עזרו לכו ולח נענו (תענית דף יג.) אסור במלאכה וכו' וכן אתה מוכח במנודה: מאי לאו אכולהו. קאמר דמנודה אסור: לא אשאר. דקתני אעטיפת הראש דאמרי' התם (דף יד): בתענית לבזר מתעטפין ויושבין כמנודין: ורחיצה בכלל סיכה. דכתיב ותבא כמים בקרבן וכשמן בעלמותיו (תהלים קט): כשאמרו אסור ברחיצה. בתענית לבזר: אכולהו. ארחיצה נמי דמנודה אסור: לא אשאר. קאמר דמנודה אית ליה דין דהני דתעניות לבזר: כשאמרו אסור בנעילת הסנדל. בתענית לבזר: ויבא אליה. לאחר אבילות: מנודין היו. למקום: ספיקא הוא. אי קיל אי חמיר: זיל הכא ומדחי. דלקולא אזלי בהדיהו: לפיכך נקראים שלמים בזמן שהוא שלם. דעתו שדעתו מיושבת עליו: יספרו לו. לעיל מיניה כתיב ואל מת אדם לא יבא לטמא וכהן משתעי ואחרי טהרתו דהיינו מפרישתו מן המת משפיריש מן המת מונין שבעת ימי הזאתו שבעת ימים אחרים יספרו לו מדאפקיה רחמנא בלשון ספירה ולא נקט הזאה שמעינן שבעת ימי הזאתו שבעת ימים אחרים יספרו לו מדאפקיה רחמנא בלשון ספירה ולא נקט הזאה שמעינן שבעת ימי ספירו אס נלטרע: וביום באו ביום טהרתו. כתיב ככה גדול: (רפ"י)

תוספות ורחיצה בכלל סיכה. תימה אדבעי מהו ברחינה אמאי לא בעי מהו בסיכה: לא אשאר. דמיירי התם בסוף פ"ק דתענית (דף יג.) בנעילת הסנדל ועשיית מלאכה ואעשיית מלאכה לא קאי דהא מנודה שרי במלאכה אלא אנעילת סנדל סוף פ"ק דתענית (שם) מסיק הלכתא אבל אסור בין בחמין בין בצונן אבל לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר ולסוך אפילו כל שהוא אסור ובתוס' הרב פי' קשיא ליה מאי שנא בט' באב ויוה"כ אסור לרחוץ אפילו אצבעות כדמשמע בפרק בתרא דיומא (דף עח.) ומביאין לו מטפחת כו' והא תרוייהו מסיכה נפקי אבילות מואל תסוכי שמן יום הכפורים מוסוך לא סכתי (דניאל י) ובשם רשב"ם דלפי המסקנא דמסיק בפ"ק דתענית דאבל מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בצונן הוא הדין ט' באב ויוה"כ ותימה אמאי לא מייתי בסוגיין דתענית ההיא דמטפחת כו' ובשם רבינו תם שמעתי שהיה אוסר לרחוץ כלל בט' באב ויוה"כ חוץ מידי שחרית דחשיב להו כמו מלוכלכות בטיט וצואה הואיל ואינו יכול ליגע בפיו ועיניו משום בת מלך: לא אשאר. פי' לא קאי אנעילת סנדל אלא ארחיצה. וזיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה דאעשיית מלאכה לא קאי כדפרישית לעיל וא"ת ואמאי לא פשיט מר"א דסוף פרק הזהב (ב"מ דף נט: קרע את בגדיו וחלץ מנעליו וי"ל דשמא היה מחמיר על עצמו אי נמי מספקא ליה כי היכי דמספקא לן: ושמשו מטותיהן. בכל הני דלעיל לא מייתי מבני המדבר דלא ידעי היאך היו נוהגין אלא הא פשיטא לן שהיו משמשים מטותיהן שהרי הם היו פרים ורבים וכן גבי שלחו קרבנות דבסמוך שמא יש להוכיח הכי מן הפסוקים: וישב מחוץ לאהלו. פי' בימי ספרו ובימי חלוטו פליגי בה לעיל (דף ז:): כי האי גוונא אמרינן אבל אסור להניח תפילין ולא בכל ימי אבלו קאמרינן אלא יום ראשון בלבד ושני כדלקמן (דף כא.): ואחרי שהרתו. פי' בקונטרס דבטומאת מת איירי ז' ימים ימי הזאתו יספרו לו איירי בימי ספירו וכמו מילתא אחריתי קמ"ל וביום באו לעבודה יביא כהן הדיוט עשירית האיפה וחטאתו כמו חטויו וקדושתו לעבודה מילי מילי קאמר וקשה אמאי לא מפרש ליה בכהן גדול ויש לומר משום דבכהן הדיוט איירי דכתיב כי אם לאב ולאם ואילו כ"ג לא יטמא לאביו ולאמו ולא ניחא ליה למימר כדאמרינן בקדושין (דף עח:): רישא בכהן גדול וסיפא בכהן הדיוט ועוד דלא הוה קמ"ל מידי אבל כהן הדיוט ביום חינוכו אינו כתיב בקרא בפירוש מיהו קשה לן כיון דמילי מילי כתיב אמאי ר"ש אומר בבאו מקריב בזמן שראוי לביאה וקשה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף סב. ושם) דקאמרינן כל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ועוד דהכא נמי לא משמע דאיירי אלא במצורע דאהא דבעי מצורע מהו שישלח קרבנותיו מייתי ליה ונראה לי דר"ש לאפוקי מצורע אתי דרבי יהודה דריש ביום באו ביום שמתחנך לעבודה ור"ש מוקי לביום באו דקאי אדלעיל דאיירי במצורע ולא איירי מידי בעשירית האיפה אלא בא לומר דבמצורע דאיירי בקרא כשיטהר ויכנס לעזרה דהיינו לאחר ימי ספרו אז יקריב חטאתו או שאר קרבנותיו ובתוספות פי' דערל וטמא משלחין קרבנותיהן בטומאת שרץ ולא בטומאה מגופו והקשה על זה מהא דאמרינן במגילה פ"ק (דף ח.) מזובו ולא מנגעו משמע דאם יטהר מזובו יביא קרבן אע"פ שהוא מצורע וכמו כן קשה למאי דפרישית ותירץ דלא איירי התם לענין קרבן אלא שיהא טהור מדין משכב ומושב דחמירא הוה טפי מבמצורע וצ"ע בפרק כל הזבחים שנתערבו (זבחים עד: וטם) ובפרק כל הגט (גיטין דף כח: ושם) מפורש קצת דיני סמיכה שצריך בעלים ואם כן אין טמא מביא קרבנותיו [ועי' תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר]: (תוספות)

זו עשירית האיפה שלו דברי רבי יהודה ר"ש אומר [\[יחזקאל מד-כז\]](#) בבאו יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה אמר רבא מנלן דמשדרין שליחא דבי דינא ומזמנינן ליה לדינא דכתיב [\[במדבר טז-ז\]](#) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ומנלן דמזמנינן לדינא דכתיב [\[במדבר טז-טז\]](#) ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך לקמי גברא רבה דכתיב [\[במדבר טז-טז\]](#) לפני ה' את ופלניא דכתיב אתה והם ואהרן דקבעינן זימנא דכתיב מחר זימנא בתר זימנא דכתיב [\[ירמיה מו-ז\]](#) קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד ומנלן דאי מתפקר בשליחא דבי דינא ואתי ואמר לא מיתחזי כלישנא בישא דכתיב [\[במדבר טז-יד\]](#) העיני האנשים ההם תנקר ומנלן דמשמתינן דכתיב [\[שופטים ה-כג\]](#) אורו מרוז דהכי סברא דגברא רבה דכתיב [\[שופטים ה-כג\]](#) אמר מלאך ה' ומנלן דמחרמינן דכתיב אורו ארור דאכיל ושתי בהדיה וקאי בארבע אמות דידיה דכתיב יושביה ומנלן דפרטינן חטאיה בציבורא דכתיב [\[שופטים ה-כג\]](#) כי לא באו לעזרת ה' ואמר עולא בד' מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז איכא דאמרי גברא רבה הוה ואיכא דאמרי כוכבא הוה שנאמר [\[שופטים ה-כ\]](#) מן שמים נלחמו הכוכבים ומנלן דמפקרינן נכסיה דכתיב [\[עזרא י-ח\]](#) וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ומנלן דנצינן ולייטינן ומחינן ותלשינן שיער ומשבעינן דכתיב [\[נחמיה יג-כה\]](#) ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם ומנלן דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה דכתיב [\[עזרא ז-כז\]](#) הן למות הן לשרושי הן לענש נכסין ולאסורין מאי לשרושי אמר אדא מרי אמר נחמיה בר ברוך אמר רב חייא בר אבין אמר רב יהודה הרדפה מאי הרדפה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מנדין לאלתר ושונין לאחר ל' ומחרימינן לאחר ששים א"ל רב הונא בר חיננא הכי אמר רב חסדא מתרין ביה שני וחמישי ושני ה"מ לממונא אבל לאפקירותא לאלתר ההוא טבחא דאיתפקר ברב טובי בר מתנה אימנו עליה אביי ורבא ושמתוהו לסוף אזל פייסיה לבעל דיניה אמר אביי היכי ליעביד לישרי ליה לא חל שמתא עליה תלתין יומין לא לישרי ליה קא בעו רבנן למיעל א"ל לרב אידי בר אבין מידי שמיע לך בהא א"ל הכי אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל טוט אסר וטוט שרי אמר ליה ה"מ לממונא אבל לאפקירותא עד דחיילא שמתא עליה תלתין יומין אלמא קסבר אביי הני בי תלתא דשמיתו לא אתו תלתא אחריני ושרו ליה דאיבעיא להו הני בי תלתא דשמיתו מהו למיתו תלתא אחריני ושרו ליה ת"ש מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לנשיא מנודה לכל ישראל מנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא רשב"ג אומר אחד מן התלמידים שנידה ומת חלקו אינו מופר ש"מ תלת שמע מינה תלמיד שנידה לכבודו נידויו נידוי ושמע מינה כל אחד ואחד מיפר חלקו וש"מ הני בי תלתא דשמיתו לא אתו תלתא אחריני ושרו ליה אמר אמימר הלכתא הני בי תלתא דשמיתו אתו בי תלתא אחריני ושרו ליה א"ל רב אשי לאמימר והא תניא רשב"ג אומר אחד מן התלמידים שנידה ומת חלקו אינו מופר מאי לאו אינו מופר כלל לא עד דאתו בי תלתא אחריני ושרו ליה ת"ר אין נידוי פחות מל' יום ואין נזיפה פחות מז' ימים ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר [\[במדבר יב-יד\]](#) ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים אמר רב חסדא נידוי שלנו כנזיפה שלהן ונזיפה דידהו שבעה ותו לא והא ר"ש בר רבי ובר קפרא הוו יתבי וקא גרסי קשיא להו שמעתא א"ל ר"ש לבר קפרא דבר זה צריך רבי א"ל בר קפרא לר"ש ומה רבי אומר בדבר זה אזל א"ל לאבונה איקפד אתא

**בר קפרא לאיתחזויי ליה א"ל בר קפרא איני מכירך מעולם ידע דנקט מילתא בדעתיה
נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין שוב פעם אחד גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק
מאי דרש שיר השירים ז-ב חמוקי ירכיך כמו חלאים מה ירך בסתר**

רש"י זו עשירית האיפה שלו. שמציא כהן הדיוט כשמחנכין אותו לעבוד תחילה כדכתיב (ויקרא ו)
זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו עשירית האיפה ואמרין (מנחות דף נא:)
ובניו לרבות עשירית האיפה של כהן הדיוט לחינוך ולאו אקראי ללעיל קאי אלא מלות כהנים
בעלמא הוא דקאמר יחזקאל אלמא שלא היה יכול להקריב קרבנו עשירית האיפה עד שנטהר
מטומאת מת והוא הדין מלרעתו: אמר רבא וכו'. איידי דאיידי במנודה מפרש להו: ומזמינן ליה
לדינא. לבעל דין: זימנא בחר זימנא. דאי לא אתי ההוא זימנא קבעין ליה זימנא אחריתי: קראו
שם. שמחא כלומר שמחא לפרעה שהעביר המועד כלומר שהעביר אותו מועד ששמו אחר מועד
ראשון: דאי מתפקר בשליחא דרבנן. כלומר שחירף שליח ב"ד ושלח אמר חירפני: העיני האנשים
הם תנקר. אי לאו דשליח דא"ל למשה משה לא הוה ידע: הכי סברא דגברא פלניא. דעת פלוני
שבא לנדות את פלוני לכריך לנדותו משמו של אותו חכם: אמר מלאך ה'. ברק אמר לשמתו שהוא
שלוהו של מקום: ומחרימין. בארור: ופרטינן חטאיה. דאמרי לאנשי עירו משום הכי והכי משמתין
ליה: כוכבא הוה. מזליה דסיסרא: דמפקרין לככסיה. דמאן ללא איית להו לרבנן: יחרם הוא וכל
רכושו. דהפקר ב"ד הפקר מהכא נפקא לן בכל דוכתי: ואריב עמם ואקללם. לאותם שהוסיבו נשים
נכריות: דכפתינן. ידיו ורגליו: ואסרינן ליה. שקושרין אותו על העמוד להלקותו: הרדפה. קא מפרש
רב יהודה בריה דרב שמואל לרודפו מיד דכיון ללא איית דינא מנדין אותו: וסונין. ומנדין אותו פעם
אחרת: לממונא. שחייב ממון לחבירו ולא רצה לשלם ע"פ ב"ד: לאפקירותא. מציה תלמידי חכמים:
לא חל עליה שמתא ל' יום. ואין שמתא פחותה מל' יום: קא בעו רבנן למיעל. שצריכין לו: טוט
אסר טוט שרי. כלומר מצי למישרי ליה אע"ג ללא חל עליה ל' יום דאותו שופר שנדוהו יכול
להתיר לו ומישרי ליה בתוך ל' יום: לא אתו אחריני ושרו ליה. מדמהדר איהו נפשיה למישרי: שנידה
לכבודו. ולא לשם שמים אלא שהתריז נגדו ודאי כיון דתני אין מנודה לרב ודאי לא נידה אלא בשביל
כבודו דאי במילי דאיסורא הוי כמי שמנודה לרב דאין חכמה ואין ענה וגו' (משלי כא) וקתני אין
מנודה לרב אבל לכולי עלמא מנודה: כל אחד מיפר חלקו. מדקתני חלקו אינו מופר: לא אתו
אחריני ושרו. מדקתני חלקו אינו מופר לעולם אפי' שרו ליה אחריני: נזיפה. גערה כלקמן: נדוי
שלו. בני בבב: כנזיפה שלהן. ארץ ישראל: כריך רבי. רבי אבהו דר"ש הוה: מה רבי אומר בדבר
זה. אין רבי בעולם היודע דבר זה: א"ל לאבהו. לפי תומו ולאו משום ליסנא ביסא: לאיתחזויי ליה.
לבקר את רבי שהיה חולה שקבל עליו יסורין: אמר ליה בר קפרא איני מכירך. רמז לו שאינו רוצה
לראותו: חמוקי ירכיך. כמו חמק עבר (שיר ה): (רש"י)

תוספות מתרין בו שני וחמישי ושני. פירש בקונטרס שני מתרין בו תחילה ומנדין אותו וכן בחמישי
ובשני אחר מחרימין וא"צ שלשים יום ויש מפרשים קודם שינדוהו כלל יתרו בו וכן משמע בפרק
הגוזל בתרא (ב"ק דף קיג.): (תוספות)

אף דברי תורה בסתר יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק לרב ולרבה בר בר חנה שמע ר' איקפד אתא ר' חייא לאיתחזווי ליה א"ל עינא מי קורא לך בחוץ ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא הדר שלח ליה דלא ליתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר מקצת היום ככולו ולבסוף סבר לא אמרינן מקצת היום ככולו לסוף אתא א"ל אמאי אתית א"ל דשלח לי מר דליתי והא שלחי לך דלא תיתי א"ל זה ראיתי וזה לא ראיתי קרי עליה [\[משלי טז-ז\]](#) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו מ"ט עבד מר הכי א"ל דכתיב [\[משלי א-כ\]](#) חכמות בחוץ תרונה א"ל אם קרית לא שנית ואם שנית לא שילשת ואם שילשת לא פירשו לך חכמות בחוץ תרונה כדרבא דאמר רבא כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ והא כתיב [\[ישעיה מח-טז\]](#) לא מראש בסתר דברתי ההוא ביומי דכלה ור' חייא האי חמוקי ירכיך מאי עביד לה מוקי לה בצדקה ובגמילות חסדים אלמא נזיפה דידהו תלתין יומין נזיפת נשיא שאני ונזיפה דידן כמה הוי חד יומא כי הא דשמואל ומר עוקבא כי הוו יתבי גרס שמעתא הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל ברחוק ד' אמות וכי הוו יתבי בדינא הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא ברחוק ד' אמות והוו חייקי ליה דוכתא למר עוקבא בציפתא ויתבי עילויה כי היכי דלישתמען מיליה כל יומא הוה מלוי ליה מר עוקבא לשמואל עד אושפיזיה יומא חד איטריד בדיניה הוה אזיל שמואל בתריה כי מטא לביתה א"ל לא נגה לך לישרי לי מר בתיגריה ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא ההיא איתתא דהוות יתבה בשבילא הוות פשטה כרעה וקא מניפה חושלאי והוה חליף ואזיל צורבא מרבנן ולא איכנעה מקמיה אמר כמה חציפא ההיא איתתא אתאי לקמיה דר"נ אמר לה מי שמעת שמתא מפומיה אמרה ליה לא אמר לה זילי נהוגי נזיפותא חד יומא בנפשיך זוטרא בר טוביה הוה קפסיק סידרא קמיה דרב יהודה כי מטא להאי פסוקא [\[שמואל ב כג-א\]](#) ואלה דברי דוד האחרונים א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי נינהו שתיק ולא אמר ליה ולא מידי הדר א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי היא א"ל מאי דעתך דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו גברא רבה הוא ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא ודאתן עלה מיהא אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי היא [\[שמואל ב כב-א\]](#) וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו ומכף שאול אמר לו הקב"ה לדוד דוד שירה אתה אומר על מפלתו של שאול אלמלי אתה שאול והוא דוד איבדתי כמה דוד מפניו היינו דכתיב [\[תהילים ז-א\]](#) שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני וכי כוש שמו והלא שאול שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר [\[במדבר יב-א\]](#) על אודות האשה הכושית אשר לקח וכי

כושית שמה והלא ציפורה שמה אלא מה כושית משונה בעורה אף ציפורה משונה במעשיה כיוצא בדבר אתה אומר [\[ירמיה לח-ז\]](#) וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר [\[עמוס ט-ז\]](#) הלא כבני כושיים אתם לי (בית) ישראל וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונין במעשיהן מכל האומות א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב [\[שמואל ב כג-א\]](#) נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה [\[שמואל ב כג-ג\]](#) אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה [\[שמואל ב כג-ח\]](#) אלה שמות הגבורים אשר לדוד יושב בשבת וגו' מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק ואלה שמות גבורותיו של דוד יושב בשבת בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים וכסתות אלא על גבי קרקע דכל כמה דהוה רביה עירא היאירי קיים הוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות כי נח נפשיה הוה מתני דוד לרבנן והוה יתיב על גבי קרקע אמרו ליה ליתבי מר אכרים וכסתות לא קביל עליה תחכמוני אמר רב אמר לו הקב"ה הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה ראש השלישים תהא ראש לשלשת אבות הוא עדינו העצני כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ על שמונה מאות חלל בפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתיים דכתיב [\[דברים לב-ל\]](#) איכה ירדף אחד אלף יצתה בת קול ואמרה [\[מלכים א טו-ה\]](#) רק בדבר אוריה החתי אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו אמר רבי יעקב בר אחא אמר ר' שמלאי ואמרי לה אמר ר' תנחום אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא לחודיה

רפ"י אף דברי תורה בסתרי. דכתיב בספיה דקרא מעשה ידי אומן התורה מעשה אומנתו של הקדוש ברוך הוא: רב בר אחוה דרבי חייא דהוא בר אחתיה ורבה בר בר חנה בר אחוה דר' חייא [דלחא] בר אחתיה כדאמרין בסנהדרין: עייא. כך כינה שמו של ר' חייא לשון גנאי: ראה מי קורא לך. כלומר לא מכאן: תא. בוא אלי והדר שלח ליה לא תיתי: וזה. שלח שני לא ראיית: ברכות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. כי הוא על כרחו בא: מאי טעמא עבדת הכי. דשנית בשוק: ביומא דכלה. דרשה שהכל מזויין סס: מוקים ליה בלדקה. דמיבעי למיעבד בסתרי: מר עוקבא. כתלמיד לשמואל דשמואל גדול בתורה יותר ממר עוקבא: כי יתבן דינא כו'. משום דמר עוקבא היה נשיא: חייקי ליה דוכתיה. מנמיכין לו מקום כשיושב בדון: כי היכי דמשתמע ליה מיליה. דשמואל רביה בתורה: איטריד. מר עוקבא דינא שהיה מחשב בדון ולא אידכר ליה למיזל בתר שמואל: לא נגה לך. כלומר: לא סגי לך דאזילנא בתרד: לישרי לי מר בתוגריה. הב לי רשותא למיהדר: ידע. מר עוקבא: דנקט. שמואל דעתיה משום דאזיל בתריה: מי שמעת שמתא מפומיה. אי שמית לך: פסיק סידרא. לימד פרשיות: מכלל דאיכא ראשונים. והלא לא מזינו שאמר דוד דברי אלח במקרא זה דברי לשון נבואה: אתה שאול. שנוכח במזלו: והוא דוד. שנוכח במזל שך: אבדתי כמה דוד. שהוא לדיק ממך: שגגה היתה לו: משונה במעשיו. לדיק גמור: שהקים עולה של תשובה. שהוא שב תחלה ונתן דרך לשבים כדאמרין בפ"ק דע"ז (דף ד:) לא דוד ראוי לאותו מעשה אלח שאם חטא

יחיד אומרים לו כלך אלכל דוד שמחל לו הקב"ה אותו עון אף אתה חוזר בתשובה: אור ישראל. מושל
באדם אני מי מושל בי לדיק מושל בי ומבטלה: עירא היאירי. הוה מחני לדוד חגב כרי' וכסתוח
ודוד הוה מחני לרבנן על גבי קרקע: ראש לג' אבות. שהוא הולך לפנייהם לעוה"ב: מעדן עאלמו.
כופף עאלמו ידיו ורגליו ביחד ויושב לארץ: בדבר אוריה החתי. נטלו לו מאתים: (כ"ז)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

דף יז - א

תלמיד שנידה לכבודו נדויו נידוי דתניא מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו
מנודה לרב הוא דאינו מנודה הא לכולי עלמא מנודה למאי אי במילי דשמיא משלי
כא-ל אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' אלא לאו לכבוד עצמו אמר רב יוסף צורבא
מרבנן עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה ההוא צורבא מרבנן דהו סנו שומעניה
א"ר יהודה היכי ליעביד לשמתיה צריכי ליה רבנן לא לשמתיה קא מיתחיל שמא
דשמיא א"ל לרבב"ח מידי שמיע לך בהא א"ל הכי א"ר יוחנן מאי דכתיב מלאכי ב-ז
כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב
למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו שמתיה רב יהודה לסוף
איחלש רב יהודה אתו רבנן לשילוי ביה ואתא איהו נמי בהדייהו כד חזייה רב יהודה
חייך אמר ליה לא מסתייך דשמתיה לההוא גברא אלא אחוכי נמי חייך בי א"ל לאו
בדיך מחייכנא אלא דכי אזלינא לההוא עלמא בדיחא דעתאי דאפילו לגברא כוותך לא
חניפי ליה נח נפשיה דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר להו שרו לי אמרו ליה רבנן גברא
דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה דלישרי לך
אזל לקמיה א"ל לר' אמי פוק עיין בדיניה אי מיבעי למישרא ליה שרי ליה עיין ר' אמי
בדיניה סבר למישרא ליה עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית
רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה שלש שנים יהודה חבירינו על אחת כמה וכמה
א"ר זירא מאי דקמן דאתא האידנא האי סבא בבי מדרשא דהא כמה שני לא אתא ש"מ
לא מיבעי למישרא ליה לא שרא ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתא זיבורא וטרקיה
אמתיה ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קיבלוהו עיילוהו למערתא דדייני
וקיבלוהו מ"ט דעבד כר' אילעאי דתניא ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר
עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו
חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי רבי
חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר
משום ויקרא יט-יד ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה
לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני

רמא ביה קלא ולא אשגח ביה אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך אתא לבי מדרשא א"ל שלו נידוי שלך אינו נידוי ומאי תקנתיה זיל לגביה דלישרי לך לא ידענא ליה אמרו ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידוהו ילך אצל נשיא ויתיר לו נדויו אמר רב הונא באושא התקינו אב בית דין שסרח אין מנדין אותו אלא אומר לו [\[מלכים ב יד-י\]](#) הכבד ושב בביתך חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש תלמיד חכם שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר [\[הושע ד-ה\]](#) וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה מר זוטרא חסידא כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא ברישא משמית נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושפיזיה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לדידיה אמר רב גידל אמר רב ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא דבמערבא מימנו אנגיידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא מאי שמתא אמר רב שם מיתה ושמואל אמר שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש כשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים כך כשהיא יוצאה יוצאה ממאתים וארבעים ושמונה איברים כשהיא נכנסת דכתיב [\[יהושע ו-יז\]](#) והיתה העיר חרם חרם בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוה כשהיא יוצאה דכתיב [\[חבקוק ג-ב\]](#) ברוגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוה אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבא ואיהי דידה עבדה דההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוה קא ידעי מנו ושמתו ליה איתלי ביה נורא בגנובתיה ואכלתיה ההוא אלמא דהוה קא מצער ליה לההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל שמתיה א"ל מסתפינא מיניה אמר ליה שקילי פתיחא עליה כל שכן דמסתפינא מיניה א"ל שקליה אחתיה בכדא

רפ"י תלמיד חכם שנידה לכבודו. כבר פירשתי למעלה: עביד (איניש) דינא לנפשיה. דאמר ליה את מחייבת לי הכי והכי: דפסיקא ליה. שודאי הוא לו ולא ספק: סנו שומעניה. שיואלין עליו שמועות רעות: כריכי ליה רבנן. דאתריה דהוה רבהון: ואם לאו אל יבקשו תורה. הואיל וסנו שומעניה הא דלריכי ליה רבנן לאו כלום הוא דמוטב ללא ילפי מיניה: אתא איהו. האי מנודה נמי בהדיהו: מאי דקמן. כלומר היכי מתרמי דעל האי סבא ר' שמואל בר נחמני האידינא לבית המדרש: שמע מינה. לכהכי איתרמי דאתא האידינא לבי מדרשא דלאו מזליה הוא דלישרי ליה: וטרקיה דאחמתיה. נשכו למנודה דאמתו: ולא קבלוהו. דהדרא עכנא למערתא ולא פתחה פיה: דייני. ראשי ב"ד וחסידים עדיפי מינייהו: מאי טעמא. קבלוהו: דעבד כרבי אילעאי וכו'. בהני שמועות רעות: מה שלבו חפץ. עבירה והואיל ואין מכירין אותו קם ליכא חלול השם ואמר לן רבי משום רב האי גאון ויעשה מה שלבו חפץ רוצה לומר דודאי כיון שלבוש שחורים וכו' אני ערב בדבר שאינו חפץ מכאן ואילך בעבירה: דקא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול. דכיון גדול הוא שמא מבעט באביו והוה ליה איהו מכשילו: שלך אינו נידוי. דלאו דינא שמתיה: הכבד. כלשון הזה אומרים לו עשה עמך כאלם שכבד עליו ראשו ושם צביתך כלשון כבוד אומר לו לישנא אחרינא הכבד התכבד כבודך שתשם צביתך: כסהו. אל תבזה אותו בפרהסיא: כלילה. שחשיכה ואין אדם רואה: משמית נפשיה. משום יקרא דההוא צורבא מרבנן: מימנו אנגיידא. מלקות ומלקות יפה להם יותר משמתא

והוּו מלְקִי לְהוּ: וּמַהֲנִיחַ כִּי טִיחִיחַ בְּחִנּוּרֵה. כְּשׁוֹמֵן שְׁטוּחִין אַחַּת הַתְּנׁוּר וּנְכַלְע בְּתוֹכוֹ שְׁאִין יוֹלֵחַ לְעוֹלָם כְּלוּמַר מִכֵּה לְכָל מֵאֵן דְּמִשְׁמַחִינֵן לִיחֵה לְכֵחַ נִפְקַח מִיַּנְיַה לְעוֹלָם: וּפְלִיגֵחַ דְּרִ"שׁ בְּ"ל. לְחֵמֵר יוֹלְחָה: גְּנוּבְחִיחֵה. זְנַב: יִדְהָ עֵבְדֵחַ. וּמִלְקִי לִיחֵה: מִסְתַּפְיֵחַ מִיַּנְיַה. דְּגִבְרָח אֲלֵמַח הוּחַ: שְׁקִיל פְּתִיחַח עֲלוּיַה. כְּתוּב עֲלוּיֵן שְׁמַחֵחַ: שְׁקֵלִיחֵה. לְכַתֵּב שְׁמַחֵחַ: (רָש"י)

תוספות וטרקיה נשכו אמתו ויש מפרשים מדה כנגד מדה משום דנחשד בזנות: ולא קיבלוהו. דהדרא ליה עכנא: דעבר אדרבי אילעאי. ולכך לא קיבלוהו אע"פ שהיה תלמיד חכם וי"ג דעבד כר' אילעאי ומשום הכי קיבלוהו דייני: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו. וכתב ר"ח חס ושלום לא הותר לו לעשות עבירה אלא ע"י כך יכנע לבו בפ"ק דקדושין (דף מ. ושם) פירשתי: נידוי מי נתחייבתי לך. אע"פ שמשמתין בעבור ממון כדאמרינן לעיל (דף טז.). הני מיילי לממונא י"ל שהיה לו לקרותו לב"ד תחילה שמא יפרע ועוד דבב"ד נמי צריך שני וחמישי ושני כדפירשתי לעיל וכדמשמע בפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיג.). ולא דמי לאיסורא (. דמכין) לאלתר כדאמר בההוא גברא דקאכל תמרי שנשרו בשבת וכן [ריש] פרק הדר (עירובין דף סג.). ובשם רבינו תם שמעתי שהיו רגילין באותו מקום שאוכלין באילנות ונותן דמים והשתא לא היו עוברים על הגזל: משמית נפשיה. משום צער שצריך לנדות ת"ח א"נ כדי שיהא זכור להתיר והא דלא התיר לחבירו מתחילה כדאמרינן בשבועות פרק קמא (דף יד.). יבא זכאי ויכפר על החייב לכך טוב כשיתיר לחבירו שיהא הוא מותר קודם:

דף **יז** **-** **ב**

ואחתיה בי קברי וקרי ביה אלפא שפורי בארבעין יומין אזיל עביד הכי פקע כדא ומית אלמא מאי שפורי שנפרעין ממנו מאי תברא אמר רב יצחק בריה דרב יהודה תברי בתי רמי דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני: והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו: בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא בשלא היה להם פנאי או דלמא אף בשהיה להם פנאי אמר ליה תנינא כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד בשלא היה להם פנאי אבל היה להם פנאי אסורים נזיר ומצורע אע"פ שהיה להם פנאי מותרים שלא ישהו קרבנותיהן תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח האי אבל היכי דמי אילימא שחל שמיני שלו בערב הרגל איבעי ליה לגלוחי בערב הרגל אלא שחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל איבעי ליה לגלוחי ערב שבת דאמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא הלכה כאבא שאול ומוזים חכמים לאבא שאול בשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת לא צריכא שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן וכיון דשבת הוי אנוס הוא תנא דידן סבר לה כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת היום ככולו ואכתי לא שלים אבילות דשבעה האי כהן היכי דמי אילימא דשלים משמרתו ערב הרגל איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל לא צריכא דשלים משמרתו ברגל תנא דידן סבר כיון דתנן

בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים כמאן דלא שלים משמרתו ברגל דמי ותנא ברא סבר אע"ג דשייך בהנך משמרות משמרתיה מיהא שלימא ליה תנו רבנן כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד מותרין לגלח בימי אבלן והתניא אסורים אמר רב חסדא אמר רב שילא כי תניא הכא מותרין בשתכפוהו אבליו אי בשתכפוהו אבליו מאי איריא כל אלו שאמרו אפי' כולי עלמא נמי דתניא תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערן מיקל בתער ומכבס כסותו במים הא אתמר עלה אמר רב חסדא בתער ולא במספרים במים ולא בנתר ולא באהל אמר רב חסדא זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת ת"ר כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפורנים במועד דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר וכשם שאמרו אבל אסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפורנים בימי אבלו דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר אמר עולא הלכה כרבי יהודה באבל והלכה כרבי יוסי במועד שמואל אמר

רש"י ואחתיה כדלא. תקע בתוך הכד ולא ישמעו: כי קברי. ללא שכיחי תמן אינשי: וקרי ביה. כלומר תקע ביה אלפין שיפורי: מאי תברי. למה תוקעין תקיעה ושברים: תברי בתי רמי. כלומר שמתא משבר בתים גבוהים: בשלח היה להן פנאי. דדוקא נקט שעלו מטומאתם ברגל לפיכך מגלחין שלא היה להן פנאי לגלח דעדיין לא עלו מטומאתן: או דלמא אע"פ שהיה להם פנאי. ולא גילחו קודם המועד מותרים לגלח במועד: שלא ישאו קרבנותיהן. בתגלחתן עד לאחר הרגל דנזיר ומכורע אין מביאין קרבנותיהן עד לאחר גילוח כדכתיב בהו קראי הלכך לא קנסין להו בדלל עבדי מקמי רגל דזימנין ללא עביד קמי רגל ומיאכרי להו במועד נמלא שמשחין הקרבנות ואינן קריבין ביום השמיני בזמנן לפיכך אמרו מגלח במועד דמוטב לקרב זמן הקרבה ולא לאחר: איבעי ליה לגלחי ערב הרגל. דתנן מתניתין (לקמץ דף יט.) הקובר מתו שמונה ימים קודם הרגל בטלו ממנו גזרת ל' יום ומותר בגילוח הואיל וכבר התחיל יום אחד מן השלשים וזה הואיל ולא גילח ערב הרגל לא יגלח ברגל: בשבת ערב הרגל. והוי אנוס ללא מאי לגלח בשמיני ערב הרגל להכי מגלח ברגל: איבעי ליה לגלחי ערב שבת. שהוא שביעי: הלכה כאבא שאול. דאפילו לא קבר אלל שבעה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים: ומודים חכמים לאבא שאול. אע"ג דבעו שמונה: בשחל שמיני להיות בשבת ערב הרגל. דהוי אנוס: שמותר לגלח בערב שבת. שהוא שביעי: האי תנא דברייתא. דתני אבל מגלח במועד: סבר כאבא שאול. דיום שביעי עולה לכאן ולכאן לשבעה ולשלשים וכיון דכבר התחילו שלשים איבעי ליה לגלחי קודם הרגל אלל דשבת הוי ואנוס הוא להכי מגלח במועד: ותנא דידן. דתני אלו מגלחין ברגל ולא אבל: סבר כרבנן דאמרי לא אמרינן מהלכת היום ככולו. אלל שבעה שלימין בעינן ואכתי לא שלים אבילות דשבעה קודם הרגל ולא הוי אנוס דאפי' לא הוי שבת לא מאי לגלח להכי אינו מגלח במועד: דשלים משמרתו ערב הרגל. בשבת דלעולם לא שלמה משמרה אלל בשבת: איבעי ליה לגלחי ערב הרגל. כלומר בערב שבת שהוא ערב הרגל דהא אמרינן (לעיל דף יד.) אנשי משמר אסורין בגילוח ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת: דשלים משמרה ברגל. כגון דהוי יום חמישי יום ראשון של רגל ללא מאי לגלח דהוי י"ט ושלים משמרתו בשבת שהוא יום שלישי לרגל: תנא דידן. דאמר אינו מגלח במועד: סבר כיון דתנן בשלשה פרקים. בשלשה רגלים כל המשמרות שוים אכתי כמאן דלא שלים משמרתו דמי ועדיין יש

לו חלק באימורי רגלים ולא שלים משמרתו בכל הרגל להכי אינו מגלח כדתנו אנשי משמר אסורין לגלח: ותנא ברא. לאמר מותרין לגלח: אע"ג דשייך בהנך משמרות. [שלים] עיקר משמרתו ידידה להכי מותר בגילוח: הא אתמר עלה. הא דתני תכפוהו אכליו מיקל בתער ולא במספרים וקאתי ברייתא דכל הני שמתרין לגלח במועד מותרין לגלח בימי אכלו כשתכפוהו אכליו ומגלח במספרים: זאת אומרת. מדתני תכפוהו אכליו מכבס כסותו מכלל דשאר אכל אסור בתכבוסת: (רפ"ו)

תוספות שלא ישהו קרבנותיהן. אע"ג דתגלחת דנזיר לא מעכבא. מכל מקום רגיל הוא לגלח דמצוה הוא לגלח ולשלוח שערו תחת הדוד: כשחל שמיני בשבת. כגון שמע שמועה בשבת דקבורתו לא היה בשבת ובירושלמי מוקי לה כשגררתו חיה ונתייאשו לבקש דמונין לו משעה שנתייאשו: ותנא דידן סבר לה כרבנן. ואין להקשות מ"מ יגלח ע"ש כמו חל שבעה שלו בערב שבת ערב הרגל דשרו רבנן לגלח ואע"ג דלית להו מקצת היום ככולו באבילות דהתם נשלם האבילות קודם יו"ט אע"ג דמגלח קודם שנשלם דהא לית להו מקצת היום ככולו באבילות והכא מיהא אית להו משום כבוד יו"ט דאשכחן (יומא דף ו:): בזב וזבה דהויא מקצת היום ככולו אבל כשיש עדיין ימי אבילות לא אבל תימה דהיכי אסרינן מהאי דלא תני מתניתין האבל והכהן מותרים לגלח משום דלית ליה פנאי והא מיבעיא לעיל (דף יד.). באבדה לו אבידה ולא פשיט מדלא תני לה דאיכא למימר תנא ושייר כמו כן הני תני ושייר ויש לומר כיון דאשכחנא פלוגתא דאבא שאול ורבנן באבל אית לן למימר דתנא דמתני' וברייתא בהכי פליגי וכיון דבאבל פליגי בכהן נמי פליגי: זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת. וא"ת פשיטא דהא אפי' שאר מלאכות אסור וי"ל משום דקתני לקמן (דף כא.). אלו דברים שאבל אסור בהן ולא קתני תכבוסת אי נמי תכבוסת (חייב) קאמר: ה"ג ושמואל אמר הלכה כר' יוסי בזו ובזו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. וא"ת בעירובין (דף מו. ושם) דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואמר נמי הלכה כרבי יוחנן בן נורי ומקשה התם תרתי למה לי כו' וי"ל איצטריך הכא לאפוקי מדעולא וא"ת וכיון דאית ליה לשמואל רבי יהודה ור' יוסי הלכה כרבי יוסי כדאמרינן פרק מי שהוציאוהו (שם): למה ליה למימר הכא הלכה כרבי יוסי וי"ל לאפוקי מדעולא ואעולא לא קשיא מידי מהתם דהיכא דאתמר אתמר כדאמר התם: (תוספות)

א

-

יח

דף

הלכה כרבי יוסי במועד ובאבל דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל פנחס אחוה דמר שמואל איתרע ביה מילתא על שמואל למישאל טעמא מיניה חזנהו לטופרי דהו נפישן אמר ליה אמאי לא שקלת להו אמר ליה אי בדידיה הוה מי מזלזלת ביה כולי האי הואי **[קהלת י-ה]** כשגגה שיוצא מלפני השליט ואיתרע ביה מילתא בשמואל על פנחס אחוה למישאל טעמא מיניה שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה אמר ליה לך ברית כרותה לשפתים דאמר ר' יוחנן מנין שברית כרותה לשפתים שנאמר **[בראשית כב-ה]** ויאמר אברהם אל נערי שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה

ונשובה אליכם ואיסתייעא מלתא דהדור תרוייהו סבור מיניה דיד אין דרגל לא אמר רב ענן בר תחליפא לדידי מפרשא לי מיניה דשמואל לא שנא דיד ולא שנא דרגל אמר רב חייא בר אשי אמר רב ובגנוסטרא אסור אמר רב שמן בר אבא הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקיהו שמע מינה תלת שמע מינה מותר ליטול צפרנים בחולו של מועד ושמע מינה אין בהן משום מיאוס ושמע מינה מותר לזורקן איני והתניא שלשה דברים נאמרו בצפרנים הקוברן צדיק שורפן חסיד זורקן רשע טעמא מאי שמא תעבור עליהן אשה עוברה ותפיל אשה בי מדרשא לא שכיחא וכי תימא זימנין דמיכנשי להו ושדי להו אבראי כיון דאשתני אשתני אמר רב יהודה אמר רב זוג בא מחמתן לפני רבי ומר זוטרא מתני זוג בא מחמתן לפני רבי ובקשו ממנו צפרנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפה התיר להם ושמואל אמר אף בקשו ממנו שפה והתיר להם אמר אביטול ספרא משמיה דרב (פפא) שפה מזוית לזוית אמר רבי אמי ובשפה המעכבת א"ר נחמן בר יצחק לדידי כשפה המעכבת דמי לי ואמר אביטול ספרא משמיה דרב (פפא) פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וזקנו אמה ופרמשתקו אמה וזרת לקיים מה שנאמר [\[דניאל ד-יד\]](#) ושפל אנשים יקים עליה ואמר אביטול ספרא משמיה דרב (פפא) פרעה שהיה בימי משה אמגושי היה שנאמר [\[שמות ז-טו\]](#) הנה יוצא המימה וגו': ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים: אמר רב אסי א"ר יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד מתיב ר' ירמיה אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו' הני אין מי שאין לו אלא חלוק אחד לא אמר ליה ר' יעקב לר' ירמיה אסברה לך מתני' אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משמיה דר' יוחנן כלי פשתן מותר לכבסן בחולו של מועד מתיב רבא מטפחות הידים מטפחות

רפ"י הלכה כרבי יוסי במועד. דמתיר: איתרע ביה מילתא. בפנחס אחוה דפנחס הוה אבלי: עייל שמואל לישראל ביה טעמא. לדבר על לבו דפנחס: אילו דדידיה הוה. כלומר אילו היית אבלי: מי מזלזלת ביה כולי האי באבילות דסקלת לטופרך: ואיתרע ביה מילתא. אבילות: שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה. זרקיהו מרוב כעס והדר מכנס להו זורקן רשע: ברית כרותה לשפתים. דכתיב ונשתחוו ונסובה אליכם וכן הוה לחזרו תרוייהו: סבור מיניה דיד. מותר בימי אבלו משום דמאוס דרגל לא: גינוסטרי. מספרים: אין בהם משום מיאוס. מדסקל ליה בשיניה: ושדי ליה לאבראי. ועברה עלייהו איתתא אבראי: כיון דאשתני. מההוא דוכתא דהו מעיקרא אשתני ולא מזקי: ומר זוטרא מתני. בצרייתא דבקשו ממנו צפרנים בימי אבלו ולא משמיה דרב יהודה: ואם בקשו ממנו שפה היה מתיר להם. כלומר אנא חזינא לדעתיה אי שאלו לגלח השפה היה מתיר להם דאין בהם משום כל תשחית פאת זקנד (ויקרא יט): מזוית לזוית. מסוף הפה לסוף האחר מותר לגלח שהרי מעכבת אכילה ושחיה ומאוס: ולדידי. דאנינא דעתי כל השפה כשפה המעכבת דמי דאנינא לי דעתי: פרמשתקו. אמתו: אמגושי הוה דכתיב הנה יולא המימה. מחלוקת במס' שבת (דף עה.) חד אמר חרשי להכי יולא ליאור בשביל מכשפות ואידך אמר גידופי להכי יולא שאומר לי יאורי ואני עשיתי: מטפחות ידים. שמנגבין בהן ידים משום דמאוס: מטפחות הספוג. שמנגבין בהן עגמון כשיואלין מבית המרחץ: ושעלו מטומאתו. במועד: מתני'. דהתני אלו מכבסין אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי אבלי מי שאין לו אלא חלוק אחד דכולי עלמא שרי: (רפ"י)

תוספות ואיסתייעא מילתא דהדור. תימה דלמא מדה טובה מרובה והוה ליה לאתויי הא דאמר עולא בעלמא (ברכות דף יט. ע"ש) לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן שנאמר שמעו דבר ה' קציני סדום כו' (ישעיה א): ובגנוסטרי אסור. פי' בערוך. שהוא כלי המתוקן ליטול צפרנים וכך שמו ומלשון דגנוסטרא אסור משמע שהיה מתיר בין בתער בין במספרים ולא דוקא בשיניים מיהו קאמר בגמרא רבי יוחנן דשקלינהו בשיניו משמע דוקא בשיניו שרי ותימה דלעיל אמרינן הלכה כר' יוסי במועד לדברי הכל ושמא רבי יוחנן סבר הלכה כר' יהודה ומפרש טעמא דמחמרינן במועד טפי מבאבל ולא כרב שישא בריה דרב אידי דאמר דברים המותרין בחולו של מועד אסורין בימי אבלו ורבינו תם פירש דכשם שמותר בשיניו כך מותר ליטול צפרניו [בזו] מחבירתה דכל זה חשוב שינוי לענין שבת בפ' המצניע (שבת דף צד:) ושמעתי בשם רבי שמשון בר אברהם שבחול המועד מותר ליטול צפרנים לנשים דקתני בירושלמי גבי ועושה אשה תכשיטיה במועד וחשיב נוטלת שערה וצפרניה וצ"ע בהלכות גדולות נמי אמרינן והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה ונראה דבאשה נשואה דוקא קאמר ומיירי במעברת סרק על פניה וטופלה בסיד שהוא משום תכשיט שלא תנוול על בעלה אבל בתספורת ממש אסורה וגם בשם רבינו חיים שמעתי שהיה מתיר נטילת צפרנים במועד ובהלכות גדולות פוסק שבעה אסור בגנוסטרי בשיניו מותר לאחר שבעה מותר אף בגנוסטרי ולא ידענא מנא ליה דברייתא איירי תוך שבעה אי משום דקתני בימי אבלו ה"נ קתני ימי אבלו גבי גילוח והיינו כל שלשים וקאמר כשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרניו בימי אבלו משמע כל שלשים ואי סברי כר' יוסי יתירו לגמרי וי"ל דסברי כר' יוסי ומסתבר להו דאפילו רבי יוסי היה אסור בגנוסטרי תוך שבעה דומיא דמועד או שמא מעשה דשמואל משמע קצת דשקלינהו לטופריה חבטינהו באפיה דמיירי תוך שבעה דוקא דבתוך שבעה היה ובשיניו היה מדקא אמרינן בתר הכי ובגנוסטרי אסור משמע דשמואל לא היה בגנוסטרי ולא אשכחנא דאסור רק תוך שבעה כשהלך רב פנחס לנחמו: בקשו ממנו שפה. יש לפרש על ידי שינוי דומיא דצפרנים ונראה דהכא פירוש דוקא לאחר שבעה: אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי. מדלא משני הכא במאי עסקינן בשלא כבסו לפני הרגל דלא שרינן מי שאין לו אלא חלוק אחד אלא היכא דכבסו לפני הרגל אבל לא כבסו דפשע לא שרי משמע דמי שאין לו אלא חלוק אחד שרי לכבסו במועד אפילו פשע ולא כבסו לפני המועד כך נראה לי ובתוספות מסופק בזה ונראה לי דהכי משמע מדלא מפליג ונראה דגבי אבל לא שרינן כשאין לו אלא חלוק אחד דהא אפילו אם היו לו מכובסין אסור ללבוש מה שאין כן ברגל צ"ע בכהן ששלמה משמרתו ברגל אם מותר לכבס לתנא דלעיל (דף יז:) דתנא כהן ואבל אפילו לתנא דידן אם חל שלישי להיות בעי"ט שאסור ברחיצה עד הערב ופירש בקונטרס עד הלילה בצונן או עד חול המועד בחמין ואינו מותר לרחוץ מבעי"ט מיהו כשחל שביעי שלו בערב הרגל דאסור לכבס ולרחוץ כל היום מותר לכבס ברגל וצ"ע אם אמת הוא שמותר מאי טעמא לא תני:

דף - **יח** - **ב**

הספרים הני אין כלי פשתן לא אמר ליה אביי מתני' אפילו דשאר מיני אמר בר הידיא לדידי חזי לי ימה של טבריה דמפקי לה משיכלי דמני כיתנא בחולא דמועדא מתקיף לה אביי מאן לימא לן דברצון חכמים עבדי דלמא שלא ברצון חכמים עבדי: **מתני'** ואלו כותבין במועד קדושי נשים וגיטין ושוברין דייתיקי מתנה ופרוזבולין איגרות שום

ואיגרות מזון שטרי חליצה ומיאונים ושטרי בירורין גזרות בית דין ואיגרות של רשות: **גמ'** אמר שמואל מותר לארס אשה בחולו של מועד שמא יקדמנו אחר לימא מסייע ליה ואלו כותבין במועד קדושי נשים מאי לאו שטרי קדושין ממש לא שטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב דאמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנין באמירה לימא מסייע ליה אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו הא לארס שרי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לארס דלא קעביד מצוה אלא אפילו לישא נמי דקא עביד מצוה אסור תא שמע דתנא דבי שמואל מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו ש"מ ומי אמר שמואל שמא יקדמנו אחר והאמר רב יהודה אמר שמואל בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני אלא שמא יקדמנו אחר ברחמים כי הא דרבא שמעיה לההוא גברא דבעי רחמי ואמר תזדמן לי פלניתא א"ל לא תיבעי רחמי הכי אי חזיא לך לא אזלא מינך ואי לא כפרת בה' בתר הכי שמעיה דקאמר או איהו לימות מקמה או איהי תמות מקמיה א"ל לאו אמינא לך לא תיבעי עלה דמילתא הכי אמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש מן התורה דכתיב **[בראשית כד-ג]** ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר מן הנביאים דכתיב **[שופטים יד-ד]** ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא מן הכתובים דכתיב **[משלי יט-ד]** בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת ואמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי ואמרי לה במתניתא תנא א"ר ראובן בן אצטרובילי אין אדם נחשד בדבר אלא א"כ עשאו ואם לא עשה כולו עשה מקצתו ואם לא עשה מקצתו הרהר בלבו לעשותו ואם לא הרהר בלבו לעשותו ראה אחרים שעשו ושמוח מתיב רבי יעקב **[מלכים ב יז-ט]** ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם התם להכעיס הוא דעבוד תא שמע **[תהילים קו-טז]** ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה' רב שמואל בר יצחק אמר מלמד שכל אחד קינא לאשתו ממה התם משום שנאה הוא דעבוד ת"ש אמר רבי יוסי יהא חלקי עם מי שחושדין אותו בדבר ואין בו ואמר רב פפא לדידי חשדון ולא הוה בי לא קשיא הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק וקלא דלא פסיק עד כמה אמר אביי אמרה לי אם דומי דמתא יומא ופלגא והני מיילי דלא פסק ביני ביני אבל פסק ביני ביני לית לן בה וכי פסק ביני ביני לא אמרן אלא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה לא ולא אמרן אלא דלא הדר נבט אבל הדר נבט לא ולא אמרן אלא דלית ליה אויבים אבל אית ליה אויבים אויבים הוא דאפקוה לקלא: **מתני'** אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל הרי זה יכתוב אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד ואין מגיהין אות אחת אפילו בספר עזרא רבי יהודה אומר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו

רש"י כלי פשתן. ללא נפיץ טירחא: מטפחות הספרים. של פשתן: הני חין. אבל שאר כלי פשתן לא: אפילו דשאר מיני. כלומר מטפחות דשאר מינין כגון לכמר אע"ג דנפיץ טירחא שרי לכבס אבל שאר כלים דשאר מינין לא אבל כלי פשתן שרי לכבס: משיכלי. ספלים: מתני' קדושי נשים. שכתב בשטר הרי את מקודשת לי לאשה נקנית בשטר: דייתיקי. שטר לוואה: פרוזבולין. שכתב מלוה בשטר שאינו משמט ולא משמיט ליה שמיטה: איגרות שום. בכך שמו בית דין שדה זו ונתנו לאחים כך וכך נגדו: איגרות מזון. פלוני קבל לזון בת אשתו: שטרי בירורים. ביררו ב"ד חלק זה לזה וחלק

זה לזה: גזרות ב"ד. פסקי דינין: ואיגרות של רשות. לזוי וקיום של שלטון: גמ' כדרכ גידל. שכותב הנאי זה בשטר: ניקנין באמירה. כלל הנין: לקח עבד מלכה. דעוסק בפריה ורביה: כפרת בה'. באמנה דקאמר ללא מסייע לכותא כלום הואיל ולא מזמנה ליה כלומר השתא כלניא עלה ולא אסתיעעא מילתא: אמר. אי לא מנסבא או אייהי תמות מקמאי ללא איחזי כד מנסבא לאחר ואלער בה: או אייהו. עלמנו ימות מקמי דתינסבא אייהי לאידך ולהכי מארס במועד שלא יקדמנו אחר ברחמים שתמות היא: נחשד בדבר. עבירה: להכעיס עבוד. וידעי ללא היה: בקלא דפסיק. לא היה ביה: קלא ללא פסיק. היה ביה: דומי. חשד כמו לא ישר בת דומה (סוטה דף כז.). אבל הדר נבט. דבחר דפסיק התחיל קלא נבט נשמע דמיון כמו במסכת הענית (דף 7.) האי אורבא מרבנן דמי לפרלידא דתתי קלא כיון דנבט נבט ופי' זה וזה לשון כמה: מתני' ואם אינו מאמינו. המלוה ללוה: או שאין לו מה יאכל. לסופר: אפילו בספר עזרא. ספר תורה של עזרא ואני שמעתי עזרה בה' ופי' ספר מוגה היה בעזרה שממנו היו מגיהים כל ספרי גולה: לעלמו. לקיים זה המלוה אבל לכבוד למכור דדרך שכירות הוה חשיב מלאכה כדאמרין לעיל (דף יב.) אונכרא כיון דלאו אגרא הקיל פראוי בעלמא הוא ושרי: (רש"י)

תוספות . הספרים . פירוש להסתפר ובמסתפר לכל אותם שהתירו חכמים וי"ג הספרים ומטפחת. הספגנין ובירושלמי קאמר עלה מטפחת הספרים [אין] מכבסין אותן במי רגלים מפני הכבוד ואין נראה לי להביא ראיה דאיירי בכתבי הקדש דאפילו דאיירי באומן המספר שייך כבוד המסתפרים שנותנין אותן בפניהם וכשמסתפרין אין כבוד להם במטונפין: העולים מטומאה לטהרה. במצורע איירי דהא מצורע אסור לכבס כדאמר לעיל (דף טו.). ומסופק אם נאמר כן בעולה מטומאת מת ונבילה שצריך לכבס בגדיו או אמרינן דוקא מצורע הואיל ואסור לכבס כל בגדיו שלו מיהו מה שפירש דבמצורע איירי קשיא לן אי אמרינן דמצורע אינו נוהג צרעתו ברגל א"כ מאי איירא עולים מטומאה לטהרה אפילו בימי צרעתו נמי מותר לכבס ברגל דלא מצי למימר לא מיבעיא קאמר כדלעיל (דף יד.): דאם כן לא שייך שמא ישהו קרבנותיהן דבשלמא גילוח הוא בשעת קרבן אבל כיבוס לא שייך לקרבן ויש לומר דכיבוס נמי שייך לקרבן: מתקיף לה אביי מאן לימא לן. ואע"ג דאביי גופיה שני לעיל מתני' אליבא דרבי יוחנן אינו סובר כן: ואלו כותבין במועד. נראה דכל הני הוו דבר האבד פן ימות הנותן או העדים או ב"ד או ילכו למדינת הים: ואיגרות רשות. בירושלמי מפרש פריסת שלום ויש מפרשים ציווי השלטון כמו אל תתודע לרשות (אבות פ"א מ"י): אין כותבין שטרי חוב. פירשו בתוספות הוא הדין שטר מכירה דהא בהדי אלו כותבין במועד לא חשיב שטר מכירה ולי נראה דהא דלא קתני משום דאין כותבין שטר מכירה אלא על הקרקע ואמרינן לעיל (דף יג.) אין מוכרין בתים אלא לצורך המועד ולצורך המועד פשיטא דשרי והוא הדין אם מכר קודם המועד ועתה רוצה לכתוב דשרי במועד דהא נמי דבר האבד רק אם היה לו אונס ולא יכול לכתוב קודם המועד: הן הן דברים הנקנין באמירה. בפ' הנושא (כתובות דף קב:) מפורש.. ומי אמר שמואל שמא יקדמנו אחר. תימה לי אמאי לא משני הא בזוג שני הא בזוג ראשון כדמשני פרק שני דסנהדרין (דף כב.) ובפרק קמא דסוטה (דף ב. ושם): (תוספות)

וטווה על יריכו תכלת לציציתו: **גמ'** ת"ר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטווה על יריכו תכלת לציציתו ולאחרים בטובה דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו ר' יוסי אומר כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו אורי ליה רב לרב חננאל ואמרי לה רבה בר בר חנה לרב חננאל הלכה כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו: וטווה על יריכו תכלת: ת"ר טווה אדם על יריכו תכלת לציציתו אבל לא באבן דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אף באבן ר' יהודה אומר משמו באבן אבל לא בפלך וחכמים אומרים בין באבן בין בפלך אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה בין באבן בין בפלך והלכה כותב כדרכו ומוכר כדי פרנסתו: **מתני'** הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שבעה שמונה בטלו הימנו גזרת שלשים מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת רגלים מפסיקין ואינן עולין ר' אליעזר אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת רבן גמליאל אומר ראש השנה ויום הכפורים כרגלים וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא עצרת כרגלים ראש השנה ויוה"כ כשבת: **גמ'** אמר רב גזרת בטלו ימים לא בטלו וכן א"ר הונא גזרת בטלו ימים לא בטלו ורב ששת אמר אפילו ימים נמי בטלו מ"ט ימים לא בטלו שאם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל

רש"י וטווה על יריכו. החוטין אבל לא בידו בין ארבעותיו ובפלך כדרך חול: גמ' לאחרים בטובה. ולא בשכר: מערים ומוכר שלו. כן עושה כל ימות החג: כדי פרנסתו. בהרווחה ולא מיירי במי שאין לו מה יאכל: אבל לא באבן. שתולה בחוט כדי שיוכל לשזורו יפה: מתני' הקובר מתו שלשה ימים קודם הרגל. הואיל ועיקר אבילות אינו אלא שלשה ימים: בטלה ממנו גזרת שבעה. ללאחר הרגל אינו כריך למנות יותר: שמונה ימים. קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים דהואיל והתחיל יום אחד מן השלשים אינו כריך לשמור כלום לאחר הרגל דין שלשים אלא מותר ללכת בתכבוסת בגיהוץ ותספורת: שבת עולה. אירע שבת בימי אבולו עולה למנין שבעה: ואינה מפסקת. ללאחר שבת כריך להשלים שבעה ימי אבילות עם השבת: והרגלים מפסיקין. כדי קבר מתו שלשה ימים קודם הרגל מפסיק האבילות לגמרי ולאחר הרגל אין משלים כלום: ואין עולין. כדי קבר מתו בתוך הרגל ללא בטלה ממנו גזרת ז' אין ימי הרגל עולין למנין ז' ימי אבילות אלא לאחר הרגל כריך לישב ז' ימי אבילות זו היא סדרתי אבל בהעתק מלאתי ואין עולין כדי קבר את מתו שני ימים לפני הרגל ללא בטלה ממנו גזרת שבעה אין ימי הרגל עולין למנין שבעה ימי אבולו אלא לאחר הרגל כריך לישב ה' ימי אבילות להשלים לשני ימים שנהג לפני הרגל ואני אומר כי טעות סופר הוא דמה שנזכר שלשה ימים לפני הרגל לאו דוקא ואפילו שעה אחת לפני הרגל בטלה ממנו גזרת שבעה דהרגל מפסיק: משחרב בית המקדש. שאין לעצרת תשלומין כל ז' ואינו אלא יום אחד: כשבת. ודינו כשבת דעולה ואינה מפסקת: ראש השנה כשבת. הואיל ואינו אלא יום אחד: גמ' גזרת. שלשים בטלו אבל ימים לא בטלו שלשים יום לא בטלו דעדיין תלוין ועומדים: מאי טעמא ימים לא בטלו.

כלומר בחיזה ענין לא בטלו ימים: שאם לא גילח ערב הרגל. דכי בטלו גזרת שלשים ואיבעי ליה לגלוחי ערב הרגל ולא גילח. אסור לגלח אחר הרגל. כל שלשים יום: (רפ"י)

תוספות וטוה על יריכו תכלת לציציתו. פירוש ע"י שינוי אבל בתפילין אי אפשר בשינוי שצריך כתיבה תמה ובעשיית תפילין וציצית לא איירי במתני' ושמא אין איסור כי אם בכתיבה וטויה ומה שנהגו לכתוב בעוגל לא מצינו היתר וכן פירש בתוספות הרב בשם רבו ואפילו על ידי הדחק על יהודי אחד שתפוס היה התירו בדוחק גם על ידי היפוך שהוא נקרא מצד אחר לא היו מתירין וגם אי לא אסור משום מלאכה הא אסרינן אפילו טירחא דלאו מלאכה בפרק קמא (דף ד.). מיהו נהגו לומר דמתני' לא איירי על ידי היפוך ויש כותבין על ידי חילוק האות וכך היה עושה רבי זקני והיו"ד שאי אפשר היה כותב בכתב הפוך: רבי יהודה אומר מערים. לכאורה מחמיר יותר מרבי מאיר שהתיר לאחרים ובתוספות פירשו דרבי מאיר אינו מתיר אלא בהערמה ולא הבנתי: רבי יוסי אומר כותב ומוכר כדי פרנסתו. דשרי לגמרי לאחרים בשכר ודוקא כדי פרנסתו ולכאורה מיקל מכולהו וכן פי' הר"א עוד פי' דכולהו הוי שרי כדי פרנסתו דאין לו מה יאכל ולא איירי אלא כשיש לו מה יאכל ומחמיר רבי יוסי יותר מכולהו ולישנא לא משמע הכי דהוה ליה למימר אינו כותב אלא כדי פרנסתו מיהו במילתא דרבי יהודה קשה נמי קצת דהוה ליה למימר אינו כותב אלא כדי פרנסתו על ידי אחרים או על ידי הערמה והשתא מתני' אתיא כרבי מאיר ויש מפרשים דכדי פרנסתו נמי לא משמע דאין לו מה יאכל שרי דהואיל דצורך מצוה מותר להשתכר בה דבחנם לא ירצה לעשות כן ומתניתין פירש בתוספות הרב דפליגא אכולהו ותנא אחר הוא וה"ר יונה פירש דאתיא כתנא קמא והכי פירושו אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות כדי למוכרם או כדי להניחם ועוד פי' דאתיא כרבי יוסי לפי מה שפירש שרבי יוסי מחמיר ואין ראיה מכאן שמותר להניח תפילין דדלמא רבי מאיר ורבי יהודה לטעמייהו דסבירא להו פרק המוצא תפילין (עירובין דף צו: ושם) שבת זמן תפילין [ורב] ורבה בר בר חנה נמי הכי מצי סברי ואע"ג דכולהו אמוראי דפרק הקומץ רבה (מנחות דף לו: ושם) משמע דאית להו שבת לאו זמן תפילין הוא אבל ר' יצחק בן אברהם היה מביא מן הירושלמי להתיר להניח דאמר בירושלמי חד בר נש אובד תפיליו בחולא דמועדא אתא לקמיה דרב חננאל פי' שיכתוב לו לפי שהיה סופר כדאיתא במגילה (דף יח:): שלחיה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה זיל הב ליה תפיליך ואת כתב לך דתנן כותב אדם תפילין לעצמו אתא לקמיה דרב אמר ליה כתוב ליה פירוש בלא הערמה מתני' פליגא על רב כותב אדם תפילין ומזוזה לעצמו הא לאחר לא רב פתר לה בכותב להניח פירוש רב מעמיד המשנה להניחם אחר המועד אבל להניחם במועד שרי ובהלכות גדולות פסק דאסור להניח תפילין בחולו של מועד ולטעם שממעט שבתות וימים טובים מימים ימימה מסתבר שפיר דממעט חולו של מועד ולמאן דדריש (מנחות דף לו:): מלך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהן בעצמן אות יש לומר לפי שאין עושין מלאכה כי אם בדבר האבד אבל קשיא למאי דפרישית לעיל (דף ב. ד"ה משקין) דמלאכה דחול המועד מדרבנן היכי ממעט להו יש לומר הואיל ואוכל מצוה ויושב בסוכה אין צריך אות ואם הוא אמת דבחול המועד חייב בתפילין יש לומר הואיל ועושין מלאכה בו אין אות ומימים ימימה נמי לא ממעט אלא יום טוב דחלוק משאר ימים: הקובר את מתו. להכי נקט קובר דאבילות מתחלת משעת סתימת הגולל כדאמרינן לקמן (דף כז.): שלשה ימים. כך הוא עיקר אבילות לכמה מילי ואמרינן לקמן (שם): שלשה ימים לבכי: מאי טעמא לא בטלו. הכא הוה ניחא טפי לגרוס ימים לענין מאי לא בטלו ואין צריך להגיה דהיא היא: שאם לא גילח ערב הרגל כו'. ונראה לי דה"ה לא כיבס ולא רחץ ערב הרגל אם מותר לרחוץ ולכבס מבערב יו"ט ולא כיבס ולא רחץ לא יכבס ברגל והשתא ניחא הא דקתני גזרת שבעה בטלו הא ימים לא בטלו ומיהו קשיא לן דקאמר בסמוך שכשם שמצות שלשה מבטלת גזרת שבעה אפילו לתנא קמא דמבטלת אפילו ימים שמביא אבא שאול ראיה למצות שלשים שבטלו לגמרי אפילו ימים והרי"ן פי' דדוקא לא גילח אבל לא כיבס לא דמותר לכבס אפילו לא כיבס שהוא צורך גדול יותר ואין נראה לי טעמו דאם הוא צורך גדול כ"ש שיש לנו לקנסו בשלא עשה קודם הרגל ונכנס ברגל ולפירוש הקונטרס דמפרש לקמן שאם חל שלישי להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב זהו עד שחשכה אם כן לא שייך לקנסו במה

שלא רחץ ולא כבס וא"כ ימים לענין מאי לא בטלו גבי שבעה מיהו יש לומר דאם לא רחץ ברגל אסור לרחוץ אחר הרגל ועוד יש לומר אגב דנקט סיפא גזרת נקט ברישא גזרת ועוד נראה לי דרישא ה"פ שלשה ימים בטלה גזרת שבעה הא שני ימים לא בטלה גזרת מ"מ פי' אמת מדקאמר בסמוך שכשם שגזרת שלשה מבטלת גזרת ז' כו' משמע שזה פשוט אפילו לת"ק והשתא תימה לי דכי משני שאם לא גילח בו תינח סיפא אבל ברישא דקאמר בטלה הימנו גזרת ז' אמאי נקט גזרת ולענין מאי קאמר ימים לא בטלו וי"ל דאגב דנקט סיפא גזרת תנא נמי רישא גזרת ועוד נראה לי דרישא ה"פ שלשה ימים בטלה גזרת ז' הא שני ימים בטלו גזרת הא ימים לא בטלו לענין דנוהג דברים שבצינעא:

(תוספות)

ב

-

יט

דף

והתניא הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שבעה שמונה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שלשים ומגלח ערב הרגל אם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל אבא שאול אומר מותר לגלח אחר הרגל. שכשם שמצות שלשה מבטלת גזרת שבעה כך מצות שבעה מבטלת גזרת שלשים שבעה והאנן שמונה תנן קסבר אבא שאול מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא שאול כשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת כמאן אזלא הא דאמר רב עמרם אמר רב אבל כיון שעמדו מנחמין מאצלו מותר ברחיצה כמאן כאבא שאול אמר אביי הלכה כאבא שאול ביום. שבעה ומודים חכמים לאבא שאול ביום שלשים דאמרינן מקצת היום ככולו רבא אמר הלכה כאבא שאול ביום שלשים ואין הלכה כאבא שאול ביום שבעה ונהרדעי אמרי הלכה כאבא שאול בזו ובזו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל שלשים יום מנלן יליף פרע פרע מנזיר כתיב הכא [\[ויקרא י-נ\]](#) ראשיכם אל תפרעו וכתיב התם [\[במדבר ו-ה\]](#) גדל פרע שער ראשו מה להלן שלשים אף כאן שלשים והתם מנלן אמר רב מתנה סתם נזירות שלשים יום מאי טעמא אמר קרא [\[במדבר ו-ה\]](#) קדוש יהיה יהיה בגימטריא תלתין הוּו אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודין כשחל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב אמר רב נחמיה בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא דיתבי וקאמרי הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע איכא דאמרי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע דיתבי וקאמרי הכל מודים שאם חל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב בעא מיניה אביי (מרבא) קברו ברגל רגל עולה לו למנין שלשים או אין רגל עולה לו למנין שלשים למנין שבעה לא קמיבעיא לי דלא נהגא מצות שבעה ברגל כי קא מיבעיא לי למנין שלשים דקא נהגא מצות שלשים ברגל מאי א"ל אינו עולה איתביה הקובר את מתו שני ימים קודם הרגל מונה חמשה ימים אחר הרגל ומלאכתו נעשית ע"י אחרים ועבדיו ושפחותיו עושים בצינעא בתוך ביתו ואין רבים מתעסקין עמו

רש"י והתניא. סייעתא: שכסם שגזרת שלשה מצטלת שבעה. דכי קצר מתו שלשה ימים לפני הרגל אינו יושב לאחר הרגל כלום: כך גזרת שבעה מצטלת גזרת שלשים. דכי קצר מתו שבעה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים דאפילו לא גילח ערב הרגל מגלח אחר הרגל: ויום שבעה עולה לכאן ולכאן. דחשיב נמי שמיני: כיון שעמדו מנחמים מאללו. היינו ביום ז': כמאן כאבא שאול. דאמר עולה לכאן ולכאן דחשיב נמי שמיני דמצטל ממנו גזרת שלשים: ומודים הן לאבא שאול. ביום שלשים לקבורת מתו דמותר לגלח ללא בעינן שלשים שלימין דאמרינן מקלת היום ככולו: מנלן. דשלשים יום אסור בגילוח: ראשיכם אל תפרעו. הא שאר אבלים חייבים משמע: הכל מודים. אפילו אבא שאול דאמר מקלת היום ככולו: שאסור ברחיכה עד הערב. דודאי שלש שלימין בעינן עד הערב ולערב רוחץ בלונן או ימתין עד חובו של מועד וירחץ בחמין: למנין שבעה לא קמבעיא לן. דודאי אינו עולה דודאי לא נהגא מלכות שבעה ברגל דהא אינו אסור בנעילת הסנדל ואינו נוהג בכפיית המטה: דהא נהגא מלכות שלשים ברגל. דהא ברגל נמי אסור בגיהוץ ובתקפורת כשלשים: ואין רבים מתעסקין עמו. כלומר אין כריכין לנחמו אחר הרגל שכבר נחמוהו שבעה ימים ברגל: (רש"י)

תוספות והתניא. בניחותא הקובר את מתו כו'. הקשה בתוספות הרב אמאי לא קאמר כתנאי ורב ששת כאבא שאול ורב הונא כתנא קמא ושמא משום דברייתא מזכיר לשון בטלו וקאמר לדידיה ימים לא בטלו א"כ לא סבירא הברייתא כרב ששת דרב ששת קאמר ימים נמי בטלו משום דלשון בטלו משמע בכולו כן נראה לי: הלכה כאבא שאול. נראה דהלכה כמותו בכל מאי דפליג אתנא קמא בין במקצת היום ככולו בין לענין אם לא גילח מדלא מפליג בהלכה כאבא שאול במקצת היום ככולו ולא בגילח הרי"ן בירושלמי מקשה לרבנן דאבא שאול מה בין יום שלשים ליום שמיני דקאמר מקצת היום ככולו ומגלח ערב הרגל ויום שלשים לא אמר מקצת היום ככולו שיהא מגלח בו ומשני משום כבוד הרגל התירו תדע שהרי חל שמיני שלו בערב הרגל מגלח ערב הרגל ואילו חל שלשים בשבת אינו מגלח בערב שבת: אתיא פרע פרע מנזיר. יש שאומרים שאסור לאבל להיות סורק ראשו לאחר שבעה משום דאמרינן (נזיר דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ואנן ילפינן מנזיר ואין נראה כלל דהא בנזיר אסור ודאי שאפילו תלש שערו אסור אבל לענין אבילות שהוא משום יפוי לא ובשעת מעשה שאלתי ממורי ריב"א והתיר לי והר"ר יום טוב פירש כיון דקיימא לן מקצת יום שבעה ככולו ועולה לכאן ולכאן מקצת היום ככולו ויכול לגלח ביום עשרים ותשעה ובתוספות הרב לא פירש כן דלא אמרינן שיהא יום שבעה לשני ימים לענין שלשים יום: תלתין הוו. ולבר פדא דאמר בנזיר בפ"ק (דף ה.) נזיר להזיר כ"ט אסור שלשים שרי ונזירות הוא עשרים ותשעה יום לדידיה א"כ סבר על כרחך כדפירש אבא שאול מיהו יש לומר לכתחילה אינו מגלח בנזיר עד שלשים יום מדרבנן כדמשמע הכא ובירושלמי מקשה מן המשנה (שם דף טז.) דאמר גלח ביום שלשים יצא ומשני תמן לשעבר הכא. מתחילה והיינו כדפרישית: שאסור ברחיצה עד הערב. פי' בקונטרס ולערב יכול לרחוץ גופו בצונן אי נמי פניו ידיו ורגליו אבל כל גופו בחמין לא דאסור לרחוץ ב"ט א"נ יש לפרש בחמי טבריא א"נ לשטוף מותר כדאי' פרק כירה (שבת דף לט: ושם) אי נמי בחמין שהוחמו בקרקע ואמר בפרק כירה מחלוקת בחמין שהוחמו בכלי וא"ת מאי שנא דלא אמרינן מקצת היום ככולו בשלישי ובשביעי לרבנן ובשביעי לאבא שאול שרינן על ידי מקצת היום ככולו וכי תימא משום דאפשר לרחוץ ביו"ט ולא יהא ניוול תינח רחיצה אלא כיבוס מאי איכא למימר ואין נראה לר"י דכיבוס שרי בשלישי וי"ל דבאבילות שבעה חמיר טפי בה"ג מפרש הוא הדין רביעי וחמישי אסור עד הערב ע"כ פי' בתוספות והרי"ט פירש עד הערב היינו. מבערב י"ט ולאפוקי דלא שרי מן הבקר ונראה דהוא הדין בכיבוס מותר לערב מעי"ט ולפירושו נראה דשבעה קודם הרגל אליבא דרבנן מותר מבערב י"ט. ומדקאמר הכל מודים פירוש אפילו אבא שאול

דשרי בשביעי מן הבקר הכא מודה לרבנן דלא שרי מן הבקר אלא יש לו דין שביעי לרבנן: קברו ברגל רגל עולה לו מן המנין שלשים או אינו עולה. פירש בתוספות דהוא הדין דמיבעיא לן בקברו שני ימים קודם הרגל וקשיא לן דהא בסמוך משמע דפשיטא בקברו שני ימים קודם הרגל דקאמרין מאי לאו אסיפא לא ארישא משמע דברישא ניחא ליה ושמא היה הרב רוצה לומר דתרווייהו מיבעי ליה וכי פשיט בעי למיפשט הכל ומשני דלא תיפשוט הכל: דלא נוהגין מצות שבעה ברגל. ומיהו דברים שבצינעא נוהגין כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ד: ושם) דקאמרין כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לרבי יוחנן וכן פירש הרב בשם רבו ממתני' מצי למיפשט דאינו עולה למנין שבעה דקתני מפסיקין ואין עולין ולכל הפחות איירי לענין שבעה ומיהו יש לומר דנותן טעם מנין לו פשוט דמתניתין איירי שאינו עולה למנין שבעה אימא לענין שלשים: ומלאכתו נעשית ע"י אחרים. אפילו בביתו אע"ג דאמר לעיל בפ"ב (דף יא:) היתה מלאכתו ביד אחרים בתוך ביתו אסור לעשות בבתייהם מותר וי"ל דהכא מיירי בדבר האבד:

(תוספות)

א

-

כ

דף

שכבר נתעסקו בו ברגל כללו של דבר כל שהוא משום אבל רגל מפסיקו וכל שהוא משום עסקי רבים אין רגל מפסיקו קברו שלשה ימים בסוף הרגל מונה שבעה אחר הרגל ארבעה ימים הראשונים רבים מתעסקין בו שלשה ימים האחרונים אין רבים מתעסקין בו שכבר נתעסקו ברגל ורגל עולה לו מאי לאו אסיפא לא ארישא איתבייה רגל עולה לו למנין שלשים כיצד קברו בתחילת הרגל מונה שבעה אחר הרגל ומלאכתו נעשית על ידי אחרים ועבדיו ושפחותיו עושין בצנעא בתוך ביתו ואין רבים מתעסקין בו שכבר נתעסקו בו ברגל ורגל עולה לו תיובתא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו קברו ברגל וכן אורי ליה ר' אלעזר לרבי פדת בריה אפילו קברו ברגל ת"ר קיים כפיית המטה שלשה ימים קודם הרגל אינו צריך לכפותה אחר הרגל דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אפי' יום אחד ואפי' שעה אחת א"ר אלעזר בר' שמעון הן הן דברי ב"ש הן הן דברי בית הלל שבת שמאי אומרים שלשה ימים וב"ה אומרים אפי' יום אחד אמר רב הונא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר (ליה) ר' יוחנן לר' חייא בר אבא ולרב הונא אפי' יום אחד אפי' שעה אחת רבא אמר הלכה כתנא דידן דאמר שלשה רבינא איקלע לסורא דפרת א"ל רב חביבא לרבינא הלכתא מאי אמר ליה אפי' יום אחד ואפילו שעה אחת יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אמר ור' יצחק נפחא אקילעא דרבי יצחק בן אלעזר נפק מילתא מבינייהו מנין לאבילות שבעה דכתיב [\[עמוס ח-י\]](#) והפכתי חגיכם לאבל מה חג שבעה אף אבילות שבעה ואימא עצרת דחד יומא ההוא מיבעי ליה לכדריש לקיש דאמר ר"ל משום ר' יהודה נשיאה מנין לשמועה רחוקה שאינה נוהגת אלא יום אחד דכתיב והפכתי חגיכם לאבל ואשכחן עצרת דאיקררי חד יומא חג ת"ר שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד איזו היא קרובה ואיזו

היא רחוקה קרובה בתוך שלשים רחוקה לאחר שלשים דברי ר"ע וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מקיל ורבים מחמירין הלכה כרבים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא מקיל וחכמים מחמירין הלכה כרבי עקיבא דאמר שמואל הלכה כדברי המקיל אבל רב חנינא אתיא ליה שמועה דאבוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד רב נתן בר אמי אתא ליה שמועה דאימיה מבי חוזאי אתא לקמיה דרבא אמר ליה הרי אמרו שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד בלבד איתבייה במה דברים אמורים בחמשה מתי מצוה אבל על אביו ועל אמו שבעה ושלשים אמר ליה יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה דתניא מעשה ומת אביו של רבי צדוק בגינזק והודיעוהו לאחר שלש שנים ובא ושאל את אלישע בן אבויה וזקנים שעמו ואמרו נהוג שבעה ושלשים וכשמת בנו של רבי אחייה בגולה ישב עליו שבעה ושלשים איני והא רב בר אחוה דרבי חייא דהוא בר אחתיה דר' חייא כי סליק להתם אמר ליה אבא קיים

רש"י כל שהוא משום אצל רגל מפסיקו. שרריך להשלימו אחר הרגל כיון דכי יקב שני ימים לפני הרגל כריך להשלים וליקב חמשה ימים אחר הרגל: כל שהוא משום עסקי רבים. כלומר תנחומי רבים אין רגל מפסיקו [כדין] שיהא כריך להשלים ולעסוק בו אחר הרגל אלא מתעסקין בו ברגל: ארבעה ימים הראשונים. של אחר הרגל רבים מתעסקים בו ומשלימין לשלשה שנתעסקו ברגל שכבר נתעסקו בו ברגל שלשה ימים: ורגל. עולה. למנין שלשים: מאי לאו אסיפא. הא דתני דרגל עולה למנין שלשים היינו אסיפא אקברו ברגל ותיפשוט מינה דכי קברו ברגל עולה למנין שלשים וקשיא לרבא דאמר אינו עולה: לא ארישא. קא מהדר אקברו שני ימים קודם הרגל רגל עולה לו למנין שלשים דהתם ודאי עולה לו הואיל וכבר התחיל באבילות אצל קברו ברגל לא ידענא: בתחילת הרגל. ביום ראשון של רגל וקשיא לרבא: שכבר נתעסקו ברגל. כל שבעה: אפילו קברו ברגל. רגל עולה למנין שלשים ולא מיבעיא קברו קודם הרגל: תנא דידן. היינו תנא (דברייתא): במה דברים אמורים. שאינה נוהגת אלא יום אחד: אלא חמשה. מהני שבעה מתי מנא דכתיב בקרא (ויקרא כא) בנו ובתו אחיו ואחותו ואשתו: יחידאה היא. ולא ר' עקיבא דלר"ע לא שנא אביו ואמו לא שנא שאר קרוביו: בגינזק. מקום: רב בר אחוה דר' חייא דהוא בר אחתיה דר' חייא. דרבי אחא מכפרי נשא לאה והוליד ממנה אייבו מתה ונשא רחל ולה בת מאיש אחר וממנה נולד רבי חייא ונשא אייבו הבת ונולד להן רב ונמלא רב בר אייבו בר אחוה דרבי חייא מאבוה ובר אחתיה מאמיה: כי סליק. רב מעירו דבבל לר"י שהיה רבי חייא פס: א"ל. רבי חייא לרב: אבא קיים. ר"ל אייבו אביך קיים הוא: (רש"י)

תוספות שכבר נתעסקו בו ברגל. תנחומין וברכה בשורה והרי"ט דפירש לענין הבראה חולק על מחזור ויטר"י שפירש בשם רש"י שהיה אומר שאין עושים הבראה ברגל הואיל וליכא אבילות ולאחר הרגל נמי לא יעשוה הואיל ובטלה סעודה ראשונה פי' דמספקא ליה לרש"י אי הבראה במועד אי לאחר המועד דשמא הבראה אינו עסקי רבים הואיל ויחיד יכול לעשות ועל הבראה פירש לקמן כל יום ראשון אסור לאכול משלו אפי' אוכל שתי פעמים ביום דהא לא קאמר גמרא סעודה ראשונה אלא יום ראשון: שלשה ימים אחרונים אין רבים מתעסקין בו. פירש בתוספות דהוא הדין

דמלאכתו נעשית ע"י אחרים: אמר רבי יוחנן אפילו יום אחד אפי' שעה אחת. קשיא לי דהא אית ליה לר' יוחנן הלכה כסתם משנה: מה חג שבעה. ובירושלמי דייק אימא שמונה כשמונה דחג ומשני שמיני רגל בפני עצמו הוא ומויעש לאביו אבל שבעת ימים (בראשית נ) לא מצי לאתוי דהתם קודם קבורה היה ובירושלמי משני דאין למידין מקודם מתן תורה והתם בירושלמי מייתי קראי טובא: כל מקום שאתה מוצא יחיד מקיל ורבים מחמירין. והוא הדין יחיד מחמיר ורבים מקילין הלכה כרבים ומשום דהכא איירי ביחיד מקיל נקיט הכי וכל מקום לאו דוקא דבהרבה מקומות פוסק כדברי היחיד והיכא דאתמר אתמר ועוד דבעירוב אומר הלכה כדברי המקיל אפי' לגבי רבים מיהו התם היינו ריב"ל ולא רבי יוחנן פר' מי שהוציאוהו (עירובין מו.). יחידאה היא. ואף על גב דלעיל נקיט וחכ"א: אייבו קיים. עדיין לא השיבותיך על אייבו כך פי' בקונטרס וקשה שהיה לר' חייא לומר אמך קיימת ולא אימא דמשמע אמו של ר' חייא ועוד דרב היה לו להשיב אבא ולא היה לו לקרות אביו בשם אייבו ונראה שר"ח גורס א"ל אבא קיים א"ל אבא קיים אימא קיימת א"ל אימא קיימת פירש ר' חייא היה שואל על אביו ואמו ורב היה משיב לו על אביו ואם שלו ואין לנו להקשות מה לנו לומר דרב בר אחוה דרבי חייא ובר אחתיה בשלמא לפירוש ראשון הביאו לומר מה היה חושש ר' חייא על אביו ועל אמו של רב כי לפירוש זה נמי י"ל דהוצרך יפה שלא תאמר מה היה לו לרב להשיב על אביו ואמו שלו כמו כן היה לו להשיב שאר בני אדם קיימין אבל השתא קמ"ל שהיה משיב לו לפי שהיה אחיו של ר' חייא ונוח לו להשמיעו חדשות טובות דלא לימא צא ובשר לקרובים כדאמרין בריש פסחים (דף ג: ושם) צא ובשר לסוסים ולחמורים וי"ג אמר. ליה אבא קיים אמר ליה אימא קיימת א"ל אימא קיימת אמר ליה אבא קיים וכפר"ח וכענין שפירש ר"ח לגירסת ר"ח ורבי חייא היה שואל על אביו ואמו שלו והוא משיב על אביו ואמו של עצמו ומה שלא היה משיב לו כמו גירסת ר"ח שאם היה משיב לו אבא קיים כשהיה שואל על אביו שלו משום דהוה משמע שהיה משיב לו על אביו של רבי חייא שהיה רגיל לקרות אבי אביו אבא: (תוספות)

ב - כ דף

אמר ליה אימא קיימת אמר ליה אימא קיימת א"ל אבא קיים אמר ליה לשמעיה חלוץ לי מנעלי והולך אחרי כלי לבית המרחץ שמע מינה תלת שמע מינה אבל אסור בנעילת הסנדל ושמע מינה שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ושמע מינה מקצת היום ככולו רבי חייא לחוד רבי אחייה לחוד אמר רבי יוסי בר אבין שמע שמועה קרובה ברגל ולמוצאי הרגל נעשית רחוקה עולה לו ואינו נוהג אלא יום אחד תני רבי אדא דמן קסרי קמיה דר' יוחנן שמע שמועה קרובה בשבת ולמוצאי שבת נעשית רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד קורע או אינו קורע רבי מני אמר אינו קורע רבי חנינא אמר קורע אמר ליה רבי מני לר' חנינא בשלמא לדידי דאמינא אינו קורע היינו דלא איכא אבילות שבעה אלא לדידך דאמרת קורע קריעה בלא שבעה מי איכא ולא והתניא איסי אבוב דרבי זירא ואמרי לה אחוה דרבי זירא קמיה דר' זירא מי שאין לו חלוק לקרוע ונזדמן לו בתוך שבעה קורע לאחר שבעה אינו קורע עני ר' זירא בתריה במה דברים אמורים בחמשה מתי מצוה אבל על אביו ועל אמו קורע והולך כי תניא ההיא לכבוד אביו ואמו ת"ר כל

האמור בפרשת כהנים שכהן מיטמא להן אבל מתאבל עליהן ואלו הן אשתו אביו ואמו אחיו ואחותו בנו ובתו הוסיפו עליהן אחיו ואחותו הבתולה מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו וכשם שמתאבל עליהם כך מתאבל על שניים שלהם דברי ר"ע רבי שמעון בן אלעזר אומר אינו מתאבל אלא על בן בנו ועל אבי אביו וחכ"א כל שמתאבל עליו מתאבל עמו חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו עמו בבית כי הא דאמר ליה רב לחייה בריה וכן א"ל רב הונא לרבה בריה באפה נהוג אבילותא בלא אפה לא תינהוג אבילותא מר עוקבא שכיב ליה בר חמוה סבר למיתב עליה שבעה ושלישים על רב הונא לגביה אשכחיה אמר ליה צודנייתא בעית למיכל לא אמרו לכבוד אשתו אלא חמיו וחמותו דתניא מי שמת חמיו או חמותו אינו רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתו ונוהג עמה אבילות וכן היא שמת חמיה או חמותה אינה רשאה להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתה ונוהגת עמו אבילות ותניא אידך אף על פי שאמרו אינו רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת באמת אמרו מוזגת לו את הכוס ומצעת לו מטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו קשיין אהדדי אלא לאו שמע מינה כאן בחמיו וחמותו כאן בשאר קרובים שמע מינה תניא נמי הכי לא אמרו לכבוד אשתו אלא חמיו וחמותו בלבד אממר שכיב ליה בר בריה קרע עילויה אתא בריה קרע באפיה אידכר דמיושב קרע קם קרע מעומד אמר ליה רב אשי לאמימר קריעה דמעומד מנלן דכתיב איוב א-כ ויקם איוב ויקרע את מעילו

רפ"י א"ל אימא קיימת. בלשון שאילה הוא כלומר שאתה שואל על אבי שאל על אמי שאף היא אחותך: א"ל. ר' חייה ואמך אחותי קיימת היא: א"ל. רב אבא קיים עדיין לא השבתיך עליו וממילא הבין ויש אומרים בניחותא היה רב משיבו על מי שאינו שואל כדי שיבין מן הכלל וקשה בעיני לומר שרב יוציא דבר שקר מפיו: חלוץ מנעלי. להתאבל על אחי ואחותי: והולך כלי אחרי לבית המרחץ. ללמד הלכה נהגין שאין שמועה רחוקה לאחר שלשים נהגת אלא יום אחד ומקצת היום ככולו: למוצאי הרגל נעשית רחוקה. דהוי שלשים יום: אינה נהגת אלא יום אחד. אע"פ דכי שמע עדיין היתה קרובה עולה הרגל להשלים שלשים דהוי שמועה רחוקה: אינו קורע. עכשיו לנוהג יום אחד לשמועה רחוקה: היינו דליכא אבילות שבעה. כלומר משום דליכא שבעה אינו קורע: קורע והולך. אחר שבעה אע"ג דליכא שבעה: אכל מתאבל עליהן. על אוחן קרובים: אחיו מאמו. שאל מאביו דקרא משמע מאביו שאל מאמו: אחותו נשואה בין מאביו בין מאמו. דבקרר לא אשכחן אלא אבתולה: על שניים שלהן. אבי אביו ועל בן בנו ועל בן בתו ועל בן אחותו: כל שמתאבל עליו מתאבל עמו. כלומר מתאבל עם אביו כשהוא מתאבל על אב שלו נמצא זה מתאבל על אבי אביו וכן כל שמתאבל עליו כגון שמתאבל על בנו מתאבל עמו כלומר מתאבל עם בנו כשהוא מתאבל פי' על בן שלו ונמצא זה מתאבל על בן בנו: היינו תנא קמא. של רבי שמעון: עמו בבית. דתנא קמא לא בעי שיהא אביו או (בן) בנו עמו בבית ויושב עמו וחכמים בעו עמו בבית: כי האי. ענין דא"ל רב לר' חייה וכו': באפה. דאיתתך כשהיא אבילה דהאי נמי כל שמתאבל עליו כגון אשתו מתאבל עמו בפניו: צידונייתא. סעודות דאבל: קשיין אהדדי. דהכא קתני מלעת לו מטתו והכא קתני כופה מטתו: בשאר קרובי אשתו. מלעת לו מטתו: אתא בריה. דדר אממר קרע באפיה דבריה: קם קרע. פעם שלישית: (רפ"י)

תוספות עולה לו. פירוש הרגל עולה לו למנין שאינו נוהג אלא יום אחד: קורע או אינו קורע. דוקא כענין זה מיבעי ליה לפי שהיה חייב לקרוע בשעת שמועה אבל שמע שמועה רחוקה בחול אינו קורע כלל ואפי' על אביו ואמו וכן קאמר נמי בסמוך כי תניא ההיא בכבוד אביו ואמו והכי משמע לעיל דלא מצינו לר' חייא שקרע אע"פ שהיה אביו ואמו לגירסת ר"ח וא"ת אי מהא משמע דאינו קורע על אביו ואמו אמאי לא. קאמר ש"מ דאינו קורע יש לומר דאינו מביא ש"מ כי אם ממה שראינו שעשה אבל ממה שלא ראינו אינו מביא ראיה מכל מקום מדלא קבעי הש"ס כלל אם רבי חייא קרע משמע א"צ לקרוע ובתשובת רבינו זקיני פי' דאינו קורע על שמועה רחוקה אפי' על אביו ואמו והרי"ן וגם בתוס' הרב מסופק והא דאמר בסמוך מי שאין לו חלוק וכו' מיירי כגון שהיה שאול מחבירו או נתמלא קרעים ונראה לי שיש לסמוך יותר על ה"ג מרב צמח גאון דאין קורעים לאחר ל' יום אלא על אביו ואמו בלבד וברכת אבלים נחלקו בה"ג אם שמע בשבת אם חייב לברך ברכת אבלים דיש מפרשים דנקרא דברים שבצינעא וי"א כיון דמברכין בג' או בעשרה לאו דברים שבצינעא הוא: ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו. לא מיבעי מאביו אלא אפי' מאמו נמי: על שניים שלהם. פי' הנולדים מהן אבל באחיהם ובנשותיהם היה מסופק בתוספות הרב בשם רבו ולא ידענא מאי שנא: על אבי אביו ועל בן בנו. פירוש בתוספות הרב בשם רבו דהוא הדין אבי אמו ובת בתו: באפה נהוג אבילות. פירוש בתוספות בכל דיני אבילות נעילת הסנדל ורחיצה וסיכה וכולן כל זמן שהוא בפניה ובפ"ק דכתובות (דף ד:) קאמר עמו בבית ושמא באפה דוקא או שמא בכל הבית: ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו. בחמין קאמר דאילו בצונן היא נמי מותרת: אלא בחמיו וחמותו. והוא הדין היא נוהגת עמו בחמיה וחמותה והא דקתני לעיל כל שמתאבל עליו מתאבל עמו בכל שאר קרובים קאמר אבל אשתו יש חילוק בין חמיו וחמותו לשאר קרובים: אתא בריה קרע באפיה. להיות נוהג עמו אבילות ותימה כיון דקרע כבר וכי צריך לקרוע כלל לפני הקרובים ושמא לאשמועינן דבאפיה נוהג אבילות והר"א פירש אתא בריה קרע באפיה לפי שאמימר קרע מיושב ואתא בנו להזכירו שהוא טעה לקרוע מיושב והקריעה זה עשה בנו של אמימר ועל ידי כך נזכר

אמימר וקרע פעם שניה מעומד: (תוספות)

א - כא דף

אלא מעתה **[דברים כה-ח]** ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה ה"נ והא תניא בין יושב בין עומד בין מוטה א"ל התם לא כתיב ויעמד ויאמר הכא כתיב ויקם ויקרע אמר רמי בר חמא מנין לקריעה שהיא מעומד שנאמר **[איוב א-כ]** ויקם איוב ויקרע דלמא מילתא יתירתא הוא דעבד דאי לא תימא הכי **[איוב א-כ]** ויגז את ראשו ה"נ אלא מהכא **[שמואל ב יג-לא]** ויקם המלך ויקרע את בגדיו ודלמא מילתא יתירתא עביד דאי לא תימא הכי **[שמואל ב יג-לא]** וישכב ארצה ה"נ והתניא ישב על גבי מטה על גבי כסא על גבי אודייני (גדולה) לא יצא ידי חובתו וא"ר יוחנן שלא קיים כפיית המטה א"ל כעין ארצה ת"ר (ואלו) דברים שאבל אסור בהן אסור במלאכה וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המטה ובנעילת הסנדל ואסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה במדרש ובהלכות ובהש"ס ובאגדות ואם היו רבים צריכין לו אינו נמנע ומעשה ומת בנו של ר' יוסי בציפורי ונכנס לבית המדרש ודרש כל היום כולו רבה בר בר חנה איתרעא ביה

מילתא סבר דלא למיפק לפירקא א"ל ר' חנינא אם היו רבים צריכין לו אינו נמנע סבר לאוקמי אמורא עליה א"ל רב תניא ובלבד שלא יעמיד תורגמן ואלא היכי עביד כי הא דתניא מעשה ומת בנו של ר' יהודה בר אילעאי ונכנס לבית המדרש ונכנס ר' חנניה בן עקביא וישב בצדו ולחש הוא לר' חנניה בן עקביא ור' חנניה בן עקביא לתורגמן ותורגמן השמיע לרבים ת"ר אבל ג' ימים הראשונים אסור להניח תפילין משלישי ואילך ושלישי בכלל מותר להניח תפילין ואם באו פנים חדשות אינו חולץ דברי ר"א ר' יהושע אומר אבל ב' ימים הראשונים אסור להניח תפילין משני ושני בכלל מותר להניח תפילין ואם באו פנים חדשות חולץ אמר רב מתנה מאי טעמא דר"א דכתיב [\[דברים לד-ח\]](#) ויתמו ימי בכי אבל משה אמר רב עינא מ"ט דר' יהושע דכתיב [\[עמוס ח-ג\]](#) ואחריתה כיום מר ורבי יהושע נמי הא כתיב ויתמו ימי וגו' אמר לך שאני משה דתקיף אבליה ור"א נמי הא כתיב ואחריתה כיום מר עיקר מרירא חד יומא הוא אמר עולא הלכה כר"א בחליצה והלכה כר' יהושע בהנחה איבעיא להו בשני לעולא חולץ או אינו חולץ ת"ש אמר עולא חולץ ומניח אפי' מאה פעמים תניא נמי הכי יהודה בן תימא אומר חולץ ומניח אפי' מאה פעמים רבא אמר כיון שהניח שוב אינו חולץ והא רבא הוא דאמר הלכה כתנא דידן דאמר שלשה

רפ"י אודייני. מכתשת גדולה: מכולם. אמרו אפי' יפן ע"ג הקרקע לא ילא עד שיכפה מטתו וישב עליה: כעין ארלה. כלומר שכפה מטתו וישב עליה ולעולם קריעה מעומד: ואסור לקרות. כדאמרין לעיל (דף טו.). מדאמר רחמנא ליחזקאל האנק דום והא דאמר (סוכה דף כה.) אכל חייב בכל המלות האמורות בתורה חוץ מן התפילין התם שאר מלות בעלמא אכל הני אית בהו שמהה: רבים צריכים ליה. לדרשה: סבר לאוקמי אמורא עליה. תורגמן: ופליגי בכלל. מותר להניח תפילין דעיקר אבילות אינו אלא ב' ימים: ואם באו פנים חדשות. ביום ג' אפי' אינו חולץ תפילין אפי' דאיכא למיחש דלמא אמרי [בשני] ימים הראשונים נמי הניח תפילין: רבי יהושע אומר וכו'. דעיקר אבילות אינו אלא יום אחד: ואם באו פנים חדשות. ביום שני חולץ תפילין: מ"ט דר"א. דסבר עיקר אבילות שני ימים: דמסמע ב' ימים: עיקר מרירא יום אחד. אכל אבילות ב' ימים: הלכה כר"א בחליצה. שאם באו פנים חדשות בג' אינו חולץ והלכה כרבי יהושע בהנחה דבשני מותר להניח תפילין: בשני לעולא חולץ. בשלישי האמר הלכה כר"א דאמר אינו חולץ אכל בשני לא ידענא אי חולץ אי לא: חולץ ומניח. בשני אפי' מאה פעמים ביום וכי באו פנים חדשות חולץ וכי ליכא פנים חדשות מניח: רבא אמר כיון שמוניח. בשני שוב אינו חולץ לפנים חדשות: והאמר רבא. לעיל (דף כ.) בכפיית המטה הלכה כתנא דידן דאמר ג' ימים עיקר אבילות ה"נ נבטי ג' ימים להניח תפילין: (רפ"י)

תוספות אלא מעתה ועמד ואמר ה"נ. משמע ועמד ואמר היינו אפי' מיושב והא דאמרין פרק מצות חליצה (יבמות דף קו.) בתי עמודי לכתחילה שמא צריך עמידה מדרבנן מיהו קשה דועמדו שני האנשים (דברים יט) דבעינן עומד וי"ל דועמד ואמר ודאי משמע אפי' מיושב כמו ועמדו וקדשו (לעיל דף יח:) אבל ועמד לחוד לא משמע הכי: דאי לא תימא הכי וישכב ארצה וכו'. אע"ג דושכב ארצה כתיב נמי אצל הילד דבת שבע אע"ג דלא גבי מת כתיב אלא על בנו ושמה הואיל והנביא אמר לו מות ימות הרי הוא כמת ואע"פ שהתפלל עליו שיחיה וכענין זה אמר בירושלמי הקב"ה שהיה יודע שעתיד להיות מבול היה מתאבל על עולמו קודם המבול ובתוס' הרב הקשה כי הסוגיא משונה

בתחילה אומר מלתא יתירתא עבד דאי לא תימא הכי והדר מקשה דלא יצא ידי חובתו ונ"ל דהכי פי' מלתא יתירתא וה"נ כפה מטתו ושכב ע"ג קרקע וא"כ עבד מלתא יתירתא דליכא למימר ושכב היינו כפיית המטה דהא לא יצא ידי חובתו מכפיית המטה א"ל כעין וליכא שום יתור וניחא ליה לשנויי הכי מלומר שהיה מלתא יתירתא ולהוכיח קריעה מכפיית המטה: אלו דברים שאבל אסור בהן. הכא לא חשיב דברים שמצווה עליהן כגון כפיית המטה ועטיפת הראש דלא חשיב אלא מילי דאסור בהן תפילין ושאילת שלום לא חשיב דאין זה כל ימי האבל כדאמר לקמן תכבוסת לא חשיב דהוא בכלל רחיצה אע"ג דלעיל (דף טו.) מייתי תרי קראי לרחיצה ולתכבוסת אבל הני דלא נוהגים כל השבוע לא לאפוקי מפי' הר"א שפירש שרבינו שמואל היה מתיר לאבל לעשות מלאכה אחר ג' ימים ומה שאין נוהגין עתה לעשות עטיפת הראש וכפיית המטה סמכינן אהא דאמרין בירושלמי אכסנאי אינו חייב בכפיית המטה דלא לימרון חרש הוא פי' מכשף וכמו כן אנו בין הנכרים ויש בינינו עבדים ושפחות ועוד יש ליתן טעם בכפיית המטה לפי שמטות שלנו כך יכולין לשכב בנחת מצד זה כמו מצד זה ואין ניכרת הכפייה דיש להן ד' קונדיסים מלמעלה כעין רגלים וכדאמרין לקמן דרגש אין צריך לכפותו ועוד יש ליתן טעם בעטיפת הראש שלא היה מביא כי אם לידי שחוק ענין עטיפת ישמעאלים: ואסור לקרות בתורה. בתשובת רבינו יצחק זקני כתב כי רבינו יעקב היה אוסר בימי אבלו באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיה מדלא תני ליה בשמעתין כמו ט' באב שילחי תענית (דף ל.) ובימי זקנותו חזר והתיר ובירושלמי אמר אבל שונה במקום שאינו רגיל משמע ששונה כמו בט' באב שאומר בפרק בתרא דתענית (שם) אבל קורא במקום שאינו רגיל וה"ק התם כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בט' באב ואסור לקרות בתורה כו' אבל קורא במקום שאינו רגיל וקורא באיוב וקינות וכו' משמע לכאורה דאבל וט' באב שוין כדקאמר בירושלמי ומיהו אבל שונה במקום שאינו רגיל משמע דהא דוקא שרי ולא באיוב ובקינות ובירמיה ומה שהביא רבי יצחק ראה לאסור מדקאמר לעיל (ד' טו.) אסור בדברי תורה שנאמר האנק דום ומשמע הכל אין נ"ל ראייה דלא קאמר אלא מדבר המשמחו כדאמר בתענית (ד' ל.) משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב תדע דכולהו לאו דוקא דהא קאמר אסור בתפילין שנאמר פארך חבוש עליך ואינו אסור כל ימי אבלו: משלישי ואילך. ושלישי חשבינן [מקצתו] ככולו ומדרבנן דהא לא מייתי. קרא אלא לשני ימים דכתיב ויתמו ימי בכי אבל משה הר"א והאי ויתמו בתפילין וכן ואחריתה כיום מר טפי מכל שאר מילי דכל שעה שהוא מר נפש מתעולל בעפר ואין זה פאר כדפירש בקונטרס בכתובות (ד' ו:): ריב"א ובט' באב היה אומר ר' יצחק זקני דשרי כמו בשלישי דשרי: חולץ ומניח אפילו מאה פעמים. פי' חולץ בפנים חדשות ומניח כשילכו וכן כל שעה שילכו מאה פעמים ביום וטעמיה משום בין לר"א בין לרבי יהושע בפנים חדשות אסור לר"א להניח אסור ולרבי יהושע אפי' חולץ:

(תוספות)

ב

-

כא

דף

מצוה שאני ת"ר אבל ג' ימים הראשונים אסור במלאכה ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה מכאן ואילך עושה בצינעא בתוך ביתו והאשה טווה בפלך בתוך ביתה ת"ר אבל ג' ימים הראשונים אינו הולך לבית האבל מכאן ואילך הולך ואינו יושב במקום המנחמין אלא במקום המתנחמין תנו רבנן אבל ג' ימים הראשונים אסור בשאילת שלום משלשה ועד שבעה משיב ואינו שואל מכאן ואילך שואל ומשיב כדרכו שלשה ימים הראשונים

אסור בשאילת שלום והתניא מעשה ומתו בניו של ר"ע נכנסו כל ישראל והספידום הספד גדול בשעת פטירתן עמד ר"ע על ספסל גדול ואמר אחינו בית ישראל. שמעו אפי' שני בנים חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשיתם ואם בשביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק אלא כך אמרתם תהילים לז-לא תורת אלהיו בלבו וכ"ש ששכרכם כפול לכו לבתיכם לשלום כבוד רבים שאני מג' ועד ז' משיב ואינו שואל מכאן ואילך שואל ומשיב כדרכו ורמינהו המוצא את חבירו אבל בתוך ל' יום מדבר עמו תנחומין ואינו שואל בשלומו לאחר ל' יום שואל בשלומו ואינו מדבר עמו תנחומין מתה אשתו ונשא אשה אחרת אינו רשאי ליכנס לביתו לדבר עמו תנחומין מצאו בשוק אומר לו בשפה רפה ובכובד ראש אמר רב אידי בר אבין הוא שואל בשלום אחרים שאחרים שרויין בשלום אחרים אין שואלין בשלומו שהוא אינו שרוי בשלום והא מדקתני משיב מכלל דשיילין ליה דלא ידעי אי הכי התם נמי התם מודע להו ולא מהדר להו הכא לא צריך לאודועינהו ורמינהו המוצא את חברו אבל בתוך י"ב חדש מדבר עמו תנחומין ואינו שואל בשלומו לאחר י"ב חדש שואל בשלומו ואינו מדבר עמו תנחומין אבל מדבר עמו מן הצד א"ר מאיר המוצא את חברו אבל לאחר י"ב חדש ומדבר עמו תנחומין למה הוא דומה לאדם שנשברה רגלו וחיתה מצאו רופא ואמר לו כלך אצלי שאני שוברה וארפאנה כדי שתדע שסממנין שלי יפין לא קשיא הא באביו ואמו הא בשאר קרובים התם נמי ידבר עמו תנחומין מן הצד אין ה"נ ומאי אינו מדבר עמו תנחומין כדרכו אבל מדבר עמו מן הצד ת"ר אבל ג' ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהן בא ממקום רחוק מונה לעצמו מכאן ואילך אפי' בא ממקום קרוב מונה לעצמו ר"ש אומר אפי' בא ביום השביעי ממקום קרוב מונה עמהן אמר מר ג' ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן והוא שיש גדול הבית בבית איבעיא להו

רש"י מנחה חני. כלומר הואיל ומנחה להניח תפילין מצי להניח לאלתר בשני: אשה. אבילה טווה בפלך: אלא במקום המתנחמין. סמוך לאבלים: אפילו ב' בנים חתנים. קברתי מנוחם אני מרוב כבוד שעשיתם לי: ואם בשביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק. שלא הלכתם לנחמן: כ"ש ששכרכם כפול. שלכבוד התורה באתם: לכו לבתיכם לשלום. הרי שאל בשלומן: ורמינהו. דבתוך ל' יום אינו שואל: ונשא אשה. בתוך שלשים יום כגון שאין לו בנים כדלקמן: אינו רשאי ליכנס לביתו. לנחמו משום חלישת דעת דאשה אחרונה קתני מיהת בתוך ל' יום אינו שואל בשלומו כ"ש שהאבל עממו אינו שואל בשלומו של זה ולעיל קתני משבעה ואילך משיב ושואל כדרכו: אמר רב אידי הוא שואל בשלום אחרים. כלומר תריץ הא דתני מכאן ואילך שואל כדרכו בתוך שלשים יום שהוא שואל בשלום אחרים שהן שרויין בשלום והא דקתני בתוך ל' יום אינו שואל בשלומו אין אחרים שואלין בשלומו: מכלל דשיילי. בתוך ל' יום וקשיא למאן דתני בתוך ל' יום אינו שואל: דלא ידעי. כלומר הא דתני דמשיב להני דשאלי ליה ולא ידעי דאבל הוא אבל מאן דידע דאבל הוא לא שאל ליה בתוך ל' יום: אי הכי. דאוקמת לה בלא ידעי אפילו ג' ימים נמי משיב (למאן דשאל ליה ואמר דאבל הוא) למאן דלא ידע ושאל ליה בתוך ג' ימים: התם מודע להו. הא דקתני כל ג' ימים אסור בשאילת שלום אבל מודע להו דאבל הוא ולא מהדר להו: הכא. לאחר ג' לא צריך לאודועינהו למאן דלא ידעי דאבל הוא אלא משיב: ורמינהו בתוך י"ב חדש אינו שואל בשלומו. וקשה להך דתני לאחר

שִׁלְשִׁים יוֹם שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ: מִן הַלֵּל. שְׁאוֹמֵר לוֹ תַּנְחֵם וְאִינוּ מִזְכִּיר שֶׁסָּם הַמַּת: הֵא בְּאֵבֶל עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ. אִינוּ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ עַד י"ב חֲדָשׁ: הֵא בְּשָׂר הַקְּרוֹבִים. שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ לְאַחַר ל' יוֹם: הַחֵם נִמְי. שִׁלְשִׁים דְּמוֹקֵמֶת לִיה בְּשָׂר הַקְּרוֹבִים: יִדְבֵר עִמּוֹ תַּנְחוּמִין מִן הַלֵּל. לְאַחַר ל' כִּי הִיכִי דְבִאֲבִיו וְאִמּוֹ מִדְּבַר עִמּוֹ תַּנְחוּמִין מִן הַלֵּל לְאַחַר ל' אִינוּ מִדְּבַר עִמּוֹ תַּנְחוּמִים כִּלְל: ה"נ. וּמֵאִי לְאַחַר ל' אִינוּ מִדְּבַר עִמּוֹ תַּנְחוּמִים כִּדְרָכּוֹ: מוֹנֵה עִמָּהֵן. עִם הָאֲבָלִים שְׂבָחוֹתוֹ מִקּוֹם הוֹאִיל דְּמִקּוֹם קְרוֹב הוּא וַיְכוּל לְבַא בְּתַחֲלַת הָאֲבָלִים חֲשִׁבִין לִיה כְּמוֹ דְּאִתָּא דְּאִינוּ מוֹנֵה אֲלָא ה' יָמִים עִם שָׂר אֲבָלִים: מוֹנֵה לְעַלְמּוֹ. שְׂבָעָה שְׁלִימִין: שִׁשָּׁ גְדוֹל הַבַּיִת בְּבֵית. שְׂבָא וּמֵאֵל גְּדוֹל הַבַּיִת בְּבֵית מוֹנֵה עִמָּהֵן עִם אֲבָלִי הַבַּיִת וְזֶה שְׂבָא הוּא הַלְעִיר מִמֶּנּוּ אֲבָל אִם הִיא גְדוֹל בְּדֶרֶךְ וְבָא בְּתוֹךְ שְׂבָעָה יָמִים אֲפִי מִמִּקּוֹם קְרוֹב מוֹנֵה לְעַלְמּוֹ לְכָל חֲשִׁב אֲבָלִים לְעִיר לְאֲלֵטְרוּפִי גְדוֹל בְּהַדְיָה: (כ"ז"י)

תוספות מכאן ואילך עושה בצינעא בתוך ביתו. פי' בתוספת הרב ... במתפרנס מן הצדקה קאי והכי משמע לעיל דקאמר לעיל (ד' יט:): הקובר מתו ב' ימים קודם הרגל מונה ה' ימים אחר הרגל ומלאכתו נעשית ע"י אחרים משמע דהאבל אסור כל ז' והתם נמי לא שרינן לעצמו שיהא עושה מלאכה וה"נ תניא במסכת שמחות (פ"ה) אבל כל ז' ימים אסור בעשיית מלאכה הוא ובניו ובנותיו ועבדיו ושפחותיו ובהמתו כשם שהוא אסור לעשות לו כך אחרים אסורים לעשות לו פי' חוץ מזיתיו הפוכים ומלאכת האבד מיום ג' ואילך עושה מלאכה דוקא במי שמתפרנס מן הצדקה ובצינעא אבל אמרו חכמים תבא מארה לשכיניו כו' בר קפרא אומר אף בשלישי לא יעשה כך הביא בתוס' הרב ולכאורה נראה דכיון דילפינן (לעיל דף כ.). מוהפכתי חגיכם לאבל מה חג ז' לענין מלאכה איירי וגם הר"א מסופק דלמא אעני דוקא קאי אבל בשם רבינו שמואל אמר בכל אבליים קאי מדלא קתני מכאן ואילך עושה עני בצינעא ולא כדפרישית: מכאן ואילך הולך. פי' בתוספת הרב ועל זה סומכים שבאים בבהכ"נ בט' באב ואיני יודע אם הוא מנהג טוב ומדבריו מצינו למדין שחושב ט' באב כמו לאחר שלשה ונפקא מינה לענין תפילין כדפי' לעיל: מדבר עמו תנחומין ואינו שואל. וקשיא למ"ד מכאן ואילך שואל ומשיב: מתה אשתו ונשא אשה אחרת. משמע בתוך ל' יום דאי לאחר ל' יום היכי קאמר אינו רשאי ליכנס לביתו לדבר עמו תנחומין הא בשאר מתים נמי אמרו אינו מדבר עמו תנחומין וצריך לאוקמי באין לו בנים לפי ר"ת שמתיר לישא אשה אחר שבעה א"נ בהניחה לו בנים קטנים שמתר לישא מיד ולבעול אחר ל' יום לפירוש רבינו יצחק והאריך בתוספות פרק קמא דכתובות (דף ד. ושם בד"ה אבל איפכא) ובליקוטין כתוב בתשובה: מקום קרוב. פירשו בהלכות גדולות דהיינו י' פרסאות: אפילו בא ביום שביעי ממקום קרוב. וא"ת והא מקצת היום ככולו וי"ל כגון שלא עמדו עדיין מנחמין מאצלן ויש נמי בפ"ק דכתובות (דף ח:): ברכת אבליים בעשרה כל ז' ומסתמא היינו ביום א"נ י"ל מקצת היום ככולו לא הוי בלילה לענין שום דבר כדאמרין במגילה בפ"ב (דף כ.). דשימור לילה לאו שימור הוא לענין שבעה נקיים: (תוספות)

הלך גדול הבית לבית הקברות מהו תא שמע דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות מונה עמהן מונה עמהן והתניא מונה לעצמו לא קשיא הא דאתא בגו תלתא והא דלא אתא בגו תלתא כי הא דאמר להו רב לבני הצלפוני דאתו בגו תלתא לימנו בהדייכו דלא אתו בגו תלתא לימנו לנפשיהו אמר להו רבא לבני מחוזה אתון דלא אזליתו בתר ערסא מכי מהדריתו אפייכו מבבא דאבולא אתחילו מנו: ר"ש אומר אפילו בא ביום השביעי ממקום קרוב מונה עמהן: א"ר חייא בר גמדיא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי והוא שבא ומצא מנחמין אצלו בעי רב ענן ננערו לעמוד ולא עמדו מהו תיקו גמירי חבריה דר' אבא בר חייא מר' אבא ומנו ר' זירא ואמרי לה חבריה דר' זירא מרבי זירא ומנו ר' אבא בר חייא דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה כרבי שמעון בן גמליאל בטריפות והלכה כרבי שמעון באבל כרבי שמעון באבל הא דאמרן כרשב"ג בטריפות דתנן בני מעים שניקבו וליחה סותמתן כשרה דברי רשב"ג מאי ליחה אמר רב כהנא שירקא דמעיא דנפיק אגב דוחקא אמר מאן דהוא איזכי ואסיק ואגמרא לשמעתי מפומיה דמריה כי סליק אשכחיה לר' אבא בר חייא דרבי חייא בר אבא א"ל אמר מר הלכה כרשב"ג בטריפות א"ל אנא אין הלכה אמרי כר"ש באבל מאי א"ל פלוגתא ניהו דאיתמר רב חסדא אמר הלכה וכן א"ר יוחנן הלכה ר"נ אמר אין הלכה ואין הלכה כרשב"ג בטריפות והלכה כר"ש באבל דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל על כל המתים כולן מדחה מטתו הרי זה משובח על אביו ועל אמו הרי זה מגונה היה ערב שבת או ערב יום טוב הרי זה משובח שאינו עושה אלא לכבוד אביו ואמו על כל המתים כולן רצה ממעט בעסקו רצה אינו

ר"ש"י הלך גדול הבית לבית הקברות. אחר מטתו לקוברו ושהה שם ג' ימים: מהו. מי חשבינן ליה כמאן דהוי צביתיה הואיל ולכורך המת הלך אהו: מונה עמהן. דאבילות שלהם התחילה משחזרו פניהם מן המת ואבילות של גדול עד שיסתום הגולל: לבני הצלפוני. מקום: דלא אזליתו בתר ערסא. דמאן דאזיל בתר ערסא לא חיילא עליה אבילות עד שנסתם הגולל כשמוליכין המטה מצדל לא"י לקבור ואין כל הקרובים כולם יכולין לעלות עד לא"י ומלוין המת פרסה או מיל וחוזרים: מכי אהדריתו אפייכו מצדל דאבולא. משער החילון של העיר ומגרסיה דאתיתו לביתא: אתחילו מנו. ימי אבילות אע"ג דלא נקבר המת עד ימים רבים ואע"ג דאבילות אינו חל עד שיסתום הגולל לדידכו דלא מחזי חזרתכם כנסתם הגולל: ה"ג והוא שלל עמדו מנחמין מאכלו. שבל בשביעי שחרית עד שלל עמדו מנחמין אכל זה שבבית: ננערו לעמוד. מנענעים ורואים לעמוד: אמר מאן דהוא. אדם אחד מאן דהוה: מפומיה דמריה. מר' אבא בר חייא דרבי חייא או רבי זירא: אין הלכה אמרי. כלומר אין הלכה כרבי שמעון: מדחה מטתו. ממהר להוליאו: ממעט בעסקו. כגון סחורה: (ר"ש"י)

תוספות הלך גדול הבית לבית הקברות מהו. פי' מי מונה לעצמו או לא דשמה כיון שהוא טרוד בעניני מת וכששמעו הם שמע גם הוא ימנה עמהן או שמה מונה לעצמו ולא ידענא מאי הוי דינא בגדול הבית שבא ממקום קרוב אי מונה עמהן הואיל והוא עיקר ויש ליתן טעם לומר שהוא מונה לבדו הואיל ואינו יודע האבילות או טעם להיפך שהואיל משום המת הלך ימנה עמהם: דאתא בגו תלתא יומין. כשאתא גדול הבית בתוך ג' ימים מונה הוא עמהן וכדאמרין לעיל ג' ימים הראשונים מונה עמהם וקשיא לי דהא קיי"ל כר"ש דאפי' ביום ז' מונה עמהן כדאמרין לקמן וא"כ מה לי

תוך ג' מה לי לאחר ג' ונראה מתוך ה"ג דאפי' לר"ש (בר יוסי) הוי חילוק דתוך ג' ואחר ג' מקום רחוק שפי' הא דאתא בגו תלתא יומי מונה עמהן אפי' בא ממקום רחוק אתא לבתר תלתא יומי ממקום קרוב אפי' תוך ז' מונה עמהן ובסמוך פירש אפי' לר"ש אתיא הך מילתא ועוד יש לפרש דה"פ הלך גדול הבית לבית הקברות מהו דמיבעיא ליה אם אותו שבא מונה עם הנשארים וכך פי' ר' יצחק ז"ל והוא כשיש גדול הבית בבית אז מונה עמהן הבא אצלם ממקום קרוב ומצאם אבלים שאע"פ שאבלותם חל מקודם לשלו ומצאם יום או יומים יסיים עמהן. לרבנן כשבא גדול הבית תוך ג' ימים שפירש גדול הבית ג' ימים ולר"ש אפי' ביום השביעי ודוקא כשיש גדול הבית בבית כי אז בטל אצלם והכי פי' איבעיא להו הלך גדול הבית לבית הקברות פי' הלך ללות מת עד עיר אחרת וקברו שם מהו שיהא מונה עמהן אותו שבא אצל אבלים שבעיר שמת בה מונה עמהן אע"פ שאין גדול הבית עמהן שם [או לא] דהא דבעינן גדול הבית בבית למעוטי האי נמי קאתי אע"ג דידע בהאי אבילות ושייך בה או דלמא לא אתא למעוטי אלא היכא דאתא גדול הבית בדוכתא אחריתי דלא ידע בהאי אבילות כלל אבל הלך לבית הקברות כיון דידע בהאי אבילות חשיב אבילות דידהו עיקר ובטל האורח גבייהו א"ל מונה עמהן והתניא מונה לעצמו לא קשיא הא דאתא גדול הבית בגו תלתא יומי מבית הקברות דאז הוא מונה עמהן וגם האורח מונה עמהן אם בא בתוך שלשה לרבנן או בתוך שבעה לרבי שמעון הא דלא אתא גדול הבית בגו תלתא יומי דלא חשיב אבילות דידהו עיקר דלימני הא דאתא מעלמא בהדייהו מאחר שאין גדול הבית מונה עמהן ולא מיבעיא לרבנן שאין גדול הבית מונה עמהן כי לא אתא בגו תלתא אלא אפי' לר"ש דאמר אפי' ביום ז' מונה עמהן ה"מ אחר דלא הוה ידע ביה בתחילה ובטל לגבייהו כיון דגדול הבית נמי מני בהדייהו והם תחילת האבילות ועיקרו יותר ממנו שלא ידע בתחילת האבילות אבל החוזר מבית הקברות שהיה בתחילת האבילות אינו מונה עמהן היכא דלא אתא בגו תלתא יומי בין אם יש גדול הבית בין אם אין גדול הבית כי הא דא"ל רב לבני הצלפוני דאתי בגו תלתא החוזר מבית הקברות בגו תלתא לימנו בהדייכו דלא אתו בגו תלתא יומי מימני לנפשיה עכ"ל ז"ל הירושלמי הרי שבא ומצא אבל בתוך ביתו בשני ובשלישי משלים עמהן ברביעי מונה לעצמו ר"ש אומר אפי' בז' משלים עמהם ריב"ל אומר הלכה כר"ש כשיש גדול המשפחה בבית אבל כשאין גדול המשפחה מונה לעצמו ולפי הירושלמי היה נ"ל דאינו פוסק כר"ש אלא כשיש גדול המשפחה בבית אבל אם אין גדול המשפחה הלכה כרבנן דבתוך ג' ימים מונה עמהם לאחר ג' מונה לעצמו ולפ"ז אתי שפיר אפי' אליבא דהלכתא דאתי בגו תלתא לימנו בהדייכו בגדול הבית בבית דכמו שאין גדול הבית הלכתא כרבנן כמו כן בגדול הבית עצמו והוי דינא כרבנן: מהדריתו אפייכו אתחילו מנו. אבל אותם ההולכים עם המת משיסתם הגולל בין גדול הבית בבית בין הולך לבית הקברות וכן המנהג ובירושלמי אינו כן דהכי תנן מת שהוליכו אותו ממקום למקום כגון אלו דקברין במקום אחר אית תניא תני אלו שכאן מונין משיצא המת ואלו ששם מונין משנסתם הגולל ואית תני הני והני משנסתם הגולל ורב סימון בשם ריב"ל הכל הולך אחר גדול המשפחה ר' יעקב בשם ר' יוסי לחומרין מהו לחומרין שאם היה גדול המשפחה כאן אלו שכאן מונין משיצא המת ואלו ששם מונין משנסתם הגולל וגדול המשפחה שם אלו ואלו מונין משיסתם הגולל וקשיא מהו לחומרין הא זימנין אזלינן לקולא בתר גדול הבית כגון שגדול המשפחה כאן שכולם מונין משיצא המת מן הבית דהוה קולא לכן נראה לפרש שאם גדול המשפחה כאן מונין מיד ומתחילין להתאבל עמו לכבודו מיד כשישמעו אפי' שלא בפניו אבל עיקר אבילות יתחילו למנות משיסתם הגולל וכן איתא בהדיא ר"ג זוגה דמכת. אחתיה סליק אחיה עמה אמר ליה רבי מנא כיון שיש גדול הבית מסלקת גבי אחוך שלוף סנדלא ובתוספות הרב פירש שהש"ס אינו מחלק כך: (תוספות)

ממעט על אביו ועל אמו ממעט על כל המתים כולן רצה חולץ רצה אינו חולץ על אביו ועל אמו חולץ ומעשה בגדול הדור אחד שמת אביו וביקש לחלוץ וביקש גדול הדור אחר שעמו לחלוץ ונמנע ולא חלץ אמר אביי גדול הדור רבי גדול הדור שעמו ר' יעקב בר אחא ואיכא דאמרי גדול הדור ר' יעקב בר אחא גדול הדור שעמו רבי בשלמא למ"ד גדול הדור שעמו רבי היינו דנמנע ולא חלץ אלא למ"ד רבי יעקב בר אחא אמאי נמנע ולא חלץ רשב"ג נשיא הוה וכולי עלמא מיחייבי למיחלץ קשיא על כל המתים כולן מסתפר לאחר ל' יום על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חבריו על כל המתים כולן נכנס לבית השמחה לאחר ל' יום על אביו ועל אמו לאחר י"ב חדש אמר רבה בר בר חנה ולשמחת מריעות מיתיבי ולשמחה ולמריעות ל' יום קשיא אממר מתני הכי אמר רבה בר בר חנה ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר והא תניא לשמחה שלשים ולמריעות שלשים ל"ק הא באריסותא הא בפורענותא על כל המתים כולן קורע טפח על אביו ועל אמו עד שיגלה את לבו א"ר אבהו מאי קרא [\[שמואל ב א-יא\]](#) ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפח על כל המתים כולן אפילו לבוש עשרה חלוקין אינו קורע אלא עליון על אביו ועל אמו קורע את כולן ואפיקרסותו אינה מעכבת אחד האיש ואחד אשה ר"ש בן אלעזר אומר האשה קורעת את התחתון ומחזירתו לאחוריה וחוזרת וקורעת את העליון על כל המתים כולן רצה מבדיל קמי שפה שלו רצה אינו מבדיל על אביו ועל אמו מבדיל רבי יהודה אומר כל קריעה שאינו מבדיל קמי שפה שלו אינו אלא קרע של תיפלות אמר רבי אבהו מ"ט דר' יהודה דכתיב [\[מלכים ב ב-יב\]](#) ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים ממשמע שנאמר ויקרעם איני יודע שהן לשנים אלא שנראין קרועים כשנים על כל המתים כולן שולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שלשים על אביו ועל אמו שולל לאחר ל' ואינו מאחה לעולם והאשה שוללתו לאלתר מפני כבודה כי אתא רבין א"ר יוחנן על כל המתים רצה קורע ביד רצה קורע בכלי על אביו ועל אמו ביד וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן על כל המתים כולן מבפנים על אביו ועל אמו קורע מבחוץ אמר רב חסדא וכן לנשיא מיתיבי לא הושוו לאביו ולאמו אלא לאיחוי בלבד מאי לאו אפילו לנשיא לא לבר מנשיא נשיאה שכיב א"ל רב חסדא (לרב חנן בר רבא) כפי אסיתא וקום עלה ואחוי קריעה לעלמא על חכם חולץ מימין על אב ב"ד משמאל על נשיא מכאן ומכאן ת"ר חכם שמת בית מדרשו בטל אב ב"ד שמת כל בתי מדרשות שבעירו בטיילין ונכנסין לביהכ"נ ומשנין את מקומן היושבין בצפון יושבין בדרום היושבין בדרום יושבין בצפון נשיא שמת בתי מדרשות כולן בטיילין ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת

רש"י רצה חולץ. כתיפו: ונמנע. האכל ולא חלץ משום כבוד גדול הדור שעמו שצקש לחלוץ גם הוא: אלא למ"ד גדול הדור שעמו ר' יעקב. ורבי הוה אכל: עד שיגערו בו חבריו. שכבר גידל פרע יותר מדלחי: אמר רבה. הא דתניא נכנס לבית המסכה לאחר ל' יום: לשמחת מריעות. סעודה שעוסין ריעים ואהובים זה עם זה ולא הוי שמחה כל כך אכל סעודה דשמחה כגון דנישואין לא: הא באריסותא הא בפורענותא. אריסא היינו שמתחיל אחד מהן לעשות סעודה ומלוא לכולם כדי שיעשו גם הם נמי כך לאותה סעודה אינו נכנס עד לאחר שלשים יום אכל בפורענותא שמשלם

להם סעודות שנעשו לו יכנס לאלתר שאי אפשר לו שלא לשלם: ואפיקרסותו. שעל ראשו אינה מעכבת כלומר אינו צריך לקורעה: אחד איש ואחד חשה. חייבין לקרוע: האשה. שמת אביה או אמה קורעת חלוק התחתון משום לניעות: ומחזרת. הקרע לאחוריה: וחוזרת וקורעת העליון. והתחתון מכסה לבה: ראה מזדיל קמי שפה. שאינו בשפה שלפני האורח אלא קמי שפה שלפני השפה שלפני האורח שאינה קרועה וקורע תחתיה כדי שיהיה נראה הקרע: ראה אינו מזדיל. אלא קורע של בית האורח אע"ג דאינו נראה הקרע דהכל בית האורח הוא: על אביו ועל אמו מזדיל. קמי שפה כדי שיהא נראה הקרע: קרע של תיפלה. כלומר לא ירא ידי קריעה לפי דנראה דבית אורח הוא הכל: ויקרעם לשנים. אין קורעין אלא שנראה כשנים מזדיל קמי שפה ונראה בית האורח קרע אחר: שולל. באשטייר"י: מאחה. קנט"ר תופר כדרכו: קורע בכלי. סכין כדי שלא יפסיד הכנף: קורע מפנים. תחת המקטורין שלו שאינו קורע מחוץ לעיני הכל: וכן לנשיא. קורע מבחוץ: לא הושוו. רבו ואז ב"ד ונשיא וכל הנך דתני במתניתא לאביו ולאמו: אלא לאיחוי. שאין מתאחים לעולם אבל לא הושוו לאביו ולאמו לקרוע מבחוץ להאי לא הושוו דעל אביו קורע מבחוץ ועל כולן אינו קורע מבחוץ: כפי אסיתא. הפוך המכתשה ועמוד עליה וקרע כדי שיראוך כל העם כשתקרע: חכם. ממונה על העיר שמבקשים ממנו הוראה: חולץ. כתף מימין: בית מדרכו בטליון. אותן שרגילין ללמוד תורה מפיו: (רש"י)

תוספות מעשה בגדול הדור. אין זה מעשה לסתור דהא דנמנע ולא חלץ זהו מפני גדול הדור שעמו ובמס' שמחות (פ"ט) קתני עלה ואין ראוי לחלק כבוד לו והאחרים הראויין לחלוץ אף על אביו ועל אמו ואם אינן ראויין אינו חולץ כדי שלא יחלצו אחרים ומעשה בר' יעקב כו': עד שיגער בו חביריו. נראה דרגל אינו מבטל דבר זה מדאמרין בירושלמי רבי שמואל בר אבדימי דמנה תלתין יומין קמי מועדא שאיל לרבי מנא א"ל כל דבר שהוא תלוי בז' ול' הרגל מפסיק ברם הכא עד שישלח פרע ויגער בו חביריו ויאמרו לו צא מעמנו ובשמחה נמי אשכחנא הכא י"ב חדש ואין רגל מבטל ויש ספרים שכתוב בהן או יגער בו חביריו בירושלמי ונראה שהוא טעות סופרים כי אם כמו שכתבתי עד שישלח פרע ויגער בו: ולשמחת מריעות. פירש בקונטרס סעודות שעושים ריעים ואהובים זה לזה וכ"נ דדוקא לשמחת מריעות מותר לאחר ל' יום אבל שמחת חתן אסור אפילו לאחר ל' יום. והא תניא לשמחה ל' ולמריעות ל' וה"נ פריך בריש פ"ק דבבא מציעא (דף ב.). והא זה וזה קתני וכן בפ"ק דסנהדרין (דף ח.). גבי זימון בג' וברכת המזון בג' וטובא איכא ויש מקומות שאינו שואל כגון בפ"ק דנדרים (דף ד:). גבי אסור אסור ובפרק גיד הנשה (חולין דף צח. ושם) גבי אסורות אסורות ובפרק בית כור (ב"ב דף קד.). גבי בית כור אני מוכר לך כבית כור וי"מ ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר ואנן בסעודת חתן איירינן הא דאמרין בירושלמי ובמסכת שמחות (פ"ט) אם היה סעודה של מצוה מותר לא ידענא מהו קורא סעודת מצוה להתיר אבל אם דוקא סעודת קידוש ר"ח פירש הר"א בשם רבינו שמשון דלסעודת ברית מילה מותר ליכנס דלא חשיבא שמחה כדאמרין בפ"ק דכתובות (דף ח.). דלא מברכינן בה שהשמחה במעונו משום דטרידי וליכא שמחה ולהר"א לא היה פשוט דגרע משמחת מריעות וגם פירש דאסור לאכול אפי' עם המשמשין ואין לחלק בין סעודת המשמשין לסעודה עצמה ופסק דכניסה בלא אכילה שרי דאין שמחה בלא אכילה ושתיה ובתוספות הרב פוסק כלישנא דאמימר דמיקל טפי: אחד האיש ואחד האשה. ובתוס' הרב פוסק כר"ש בן אלעזר דהלכה כדברי המיקל. ולא ידענא מאי קאמר דלקמן (דף כו:): אמרינן אבילות לחוד וקריעה לחוד (תוספות)

וקורין שבעה ויוצאין רבי יהושע בן קרחה אומר לא שילכו ויטיילו בשוק אלא יושבין ודומין ואין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל אמרו עליו על ר' חנניה בן גמליאל שהיה אומר שמועה ואגדה בבית האבל ת"ר אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו שניה יוצא ואינו יושב במקומו שלישי יושב במקומו ואינו מדבר רביעית הרי הוא ככל אדם רבי יהודה אומר לא הוצרכו לומר שבת ראשונה לא יצא מפתח ביתו שהרי הכל נכנסין לביתו לנחמו אלא שניה אינו יוצא מפתח ביתו שלישי יוצא ואינו יושב במקומו רביעית יושב במקומו ואינו מדבר חמישית הרי הוא ככל אדם ת"ר כל שלשים יום לנישואין מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו שלשה רגלים רבי יהודה אומר רגל ראשון ושני אסור שלישי מותר ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר משום ביטול פריה ורביה הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר מפני פרנסתן מעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה בבית הקברות לכי ופרנסי את בני אחותך ואעפ"כ לא בא עליה אלא לזמן מרובה מאי לזמן מרובה אמר רב פפא לאחר שלשים יום ת"ר כל שלשים יום לגיהוץ אחד כלים חדשים ואחד כלים ישנים יוצאין מתוך המכבש רבי אומר לא אסרו אלא כלים חדשים בלבד רבי אלעזר בר' שמעון אומר לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים בלבד אביי נפיק בגרדא דסרבלא כרבי רבא נפיק בחימוצתא רומיתא סומקתא חדתי כרבי אלעזר בר' שמעון: מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת: בני יהודה ובני גלילא הני אמרי

ר"י וקורין שבעה. בספר תורה דאין מתפללין יחד בבית הכנסת אלא כל אחד ואחד מתפלל בביתו: לא הוצרכו לומר שבת ראשונה. שודאי לא יכלו מפתח ביתו: כל שלשים יום לנישואין. עד שלשים יום לאחר אכלו אינו יכול לישא אשה: ואחד כלים ישנים יוצאין מתוך המכבש. פירוש שהן כחדשים: בגרדא דסרבלא. מלבוש לבן מגוהץ יסן: כרבי. דאמר לא אסרו לבן אלא חדש: בחימוצתא. חלוק: רומיתא. שבת מרומי: כרבי אלעזר. דאמר לא אסרו אלא לבנים וזו הדומה היתה: (ר"י)

תוספות רבי יהודה אומר לא הוצרכו. בירושלמי פוסק הלכה כדברי המוסף בימים (שבעה) וראיתי כשהייתי קטן רבינו יצחק זקני שלא היה יושב במקומו עד שבוע רביעי ולא ידעתי טעמו שאם היה סובר כר' יהודה א"כ יסבור כמותו בשניה שאינו יוצא מפתח ביתו מיהו י"ל בהא אשכחנא טובא לעיל דאבילות שבעה וקי"ל הכי ושמה טעמו כרבנן ומשום דצריך לישב במקומו ואינו מדבר וטוב יותר שישב חוץ למקומו דשמה אין אסור לדבר כי אם במקומו: עד שיעברו שלשה רגלים. עד שיהיה שלשה רגלים בלא שמחה ולא ישכח אהבת אשתו אי נמי כדי שישא אשה אחרת ולא יהא זכור מן הראשונה [שלא] יהא ב' דעות במטה ועוד פן יזכרנה אהבת אשתו לקנטרה ודומיא דהכא אמרי' לעיל (ד' כא:) מתה אשתו ונשא אשה אחרת אינו רשאי ליכנס לביתו כו' פירש ה"ר יונה דאין שייך לפסוק כרבי יהודה דאמר שני רגלים משום דקי"ל לעיל (ד' כב.). כדברי המיקל באבל דהא מילתא דפליגי בה הכא אין זו באבל דימי אבלו כלו להן: ואמר לאחותה בבית הקברות. לאו דוקא שהאבל כל שבעה אסור וריב"א מפרש דזו היא האשה שאומר בזבחים פ' טבול יום (ד' ק.).

שמתה בערב הפסח ואמרי' לעיל אפי' יום אחד אפילו שעה אחת בטלה ממנו גזרת שבעה ומיהו משמע שסובר כאותו הפירוש שפי' למעלה בשם ה'ר' יונה שאסור ברחיצה עד הערב זהו מבעוד יום ודין הניחה לו בנים קטנים מיד מותר לישא ולבעול וכן אין לו בנים פירשתי בתוספות יבמות (ד' מג: ושם) וכן בכתובות פ"ק (ד' ד.) ובתשובות ומה שאמר במס' שמחות (פ"ז) בהאי מילתא דנסיב לאלתר ולא בא עליה עד זמן מרובה והאי דאמרינן אין לו מי שישימשנו מותר ואין צריך להמתין שלשה רגלים כתבתי במקום אחר: כל שלשים יום לגיהוץ. דוקא גיהוץ אסור אבל בלא גיהוץ כגון כיבוס מותר דאמרינן לקמן (ד' כז:): אל תבכו למת הא כיצד שלשים יום לגיהוץ ולתספורת ובמסכת שמחות (פ"ז) שלשים יום לגיהוץ כיצד כו' ובירושלמי גזרת שלשים גיהוץ ותספורת אבל כיבוס משמע דשרי מדאמרינן פ' החולץ (יבמות מג:): גבי אלמנה מפני האיבול וקאמר באיבול שלה שלשים יום ופריך קל וחומר מה במקום שאסור לכבס מותר לארס במקום שמוותר לכבס אינו דין שמוותר לארס והדתניא במסכת שמחות (פ"ז) שמונה ימים קודם הרגל אם רצה לכבס ולספר הרשות בידו לא ספר לא כיבס ערב הרגל אסור לספר ולכבס עד שישלימו שלשים יום משמע דכיבוס נמי אסור נראה ההוא כיבוס היינו גיהוץ ומאחר דכיבוס שרי גיהוץ נמי שרי לדין כדאמרי' פ"ק דכתובות (ד' י:): ופ"ד דתענית (ד' כט:): דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהן והקשה ה"ר שמואל מוורדו"ם דהא בשמעתין באביי נפיק כו' והא בבבל הו' קיימי דגיהוץ דאינהו אינו אלא כיבוס ומ"מ אסרי ותירץ רבינו יצחק דפעמים שהיו מביאים מא"י כלים מגוהצין או שמא פעמים שמביאין אומנין יודעין לגהץ כבארץ ישראל והא דתניא בתוספתא (פ"ב) כל אלו שאמרו מותר לספר במועד מותר לספר בתוך שלשים יום אבל כל אלו שאמרו מותר לכבס במועד אסור בתוך שלשים יום של אבל צריך לומר דכיבוס נמי היינו גיהוץ ומורי ריב"א זצ"ל היה אוסר לכבס בתוך שלשים יום ואין נראה לו לדחות כל אלו והא דקאמר בפרק החולץ (יבמות ד' מג: ושם) מקום שמוותר לכבס היינו בהני דהתירו לגלח ולכבס בריש פירקין (ד' יג:): בא ממדינת הים ויוצא מבית האסורין ומה שאסור שם בתשעה באב לכבס היינו דוקא טעמא שיכול להמתין אחר תשעה באב הואיל ואיסורו אינו מושך כל כך וגרסינן שפיר במקום שמוותר לספר כדפרישית וא"צ למוחקו וא"צ ליישבו באשה או בגילוח כל הראש כדברי המפרשים שרוצים ליישב גירסת הספרים והארכתי בתוספות יבמות (ג"ז שם) וגרסינן לקמן (ד' כז:): אל תבכו כו' הא כיצד שלשים יום לתכבוס ולתספורת והא דאמר לעיל (ד' טו.) אבל אסור בתכבוסת משמע לאחר שבעה שרי התם במים איירי ולא בנתר וחול זה יוכל להיות מותר לאחר שבעה בתוספות הרב כך פירש לאסור ובשם רבו פירש היתר ולפי מה שפירש דכיבוס אסור כמו גיהוץ ניחא קושיית ה"ר שמואל מוורדו"ם מיהו מורי לא היה מפרש ממש לאסור כל כיבוס אלא היה מפרש דהאי ברייתא דאסרה כיבוס היינו בא"י דכיבוס שלהן כגיהוץ שלנו והיא דקתני גיהוץ ולא כיבוס היינו בבבל מיהו לפי זה לא היה אסור לדין כי אם גיהוץ אכן היה ר"י מפרש בלא ראיה כמו שפירש רבינו יצחק הזקן דבבבל היו פעמים אומנים מא"י יודעין לגהץ וכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ וחולק על הש"ס ירושלמי דקתני התם כל שלשים יום לגיהוץ אסור ללבוש כלי צמר מגוהצין וכלי פשתן מגוהצין לבנים פירש בתוספות הרב דהא דאסרי גיהוץ דוקא ללבוש אבל לגהץ מותר והא דקתני כל שלשים יום לגיהוץ היינו אסור ללבוש כלים מגוהצין כו' עד מותר להוליך כלים לגיהוץ בתוך שלשים ואיני יודע אם היה אומר הרב היתר בכיבוס תוך שבעה ומחלק נמי בין לכבס או ללבוש מיהו רבינו יצחק זקני מפרש בתשובתו דאפי' לכבס ולהניח אסור מדאמרינן בפרק בתרא דתענית (ד' כט.) לכבס ולהניח ועוד פירש בתשובתו דכיבוס שלנו מותר בט' באב כדאמרינן דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהן משמע דכיבוס שלנו אינו ככיבוס שלהם והכי איתא בהדיא בפ"ק דכתובות (ד' י:): מיהו לענין ימי אבילות אסור בכיבוס שלנו אפי' בתשעה באב מחמירין העולם בכיבוס שלנו מתוך המנהג כמו שהחמירו לענין אבילות דבשר מליח דשרי בהלכה ורגילין לנהוג בו איסור ומיהו איני מבין מנין לו להקל בתשעה באב יותר מימי אבול דאדרבה בפרק בתרא דתענית (שם) נראה לי שמחמיר יותר לענין גיהוץ כלי פשתן בימי אבול ממועד ובמטפחות ידים השיב רבינו שאף על פי שהתירו במועד אסורין בימי אבול כדאמרינן לעיל (דף יז:): כל שאמרו מותר לגלח במועד כו' והתניא אסורים ומוקי לה בתכפוהו אבלי: רבא נפיק כו'. ופי' בתוספות דאביי ורבא הלכה כרבא וא"כ

דף כג - ב

יש אבילות בשבת והני אמרי אין אבילות בשבת מאן דאמר יש אבילות בשבת דקתני עולה מאן דאמר. אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אי סלקא דעתך יש אבילות בשבת השתא אבילות נהגא אפסוקי מיבעיא ואלא הא קתני עולה איידי דקבעי למיתנא סיפא אינן עולים תנא רישא עולה ולמאן דאמר יש אבילות בשבת הא קתני אינה מפסקת משום דקבעי למיתנא סיפא מפסיקין תנא רישא אינה מפסקת לימא כתנאי מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חברו אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מזמן ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומזמן ומברכין ומזמנין עליו וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן ואמר ר' יוחנן תשמיש המטה איכא בינייהו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר יש אבילות בשבת ומר סבר אין אבילות בשבת ממאי דלמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא משום דמתו מוטל לפניו אבל הכא דאין מתו מוטל לפניו לא וע"כ לא קאמר ר"ג התם דאכתי לא חל אבילות עליה אבל הכא דחל אבילות עליה הכי נמי

רש"י אפסוקי מצעיא. כלומר מי לריכא למומר דאינה מפסקת: אין מצרך. להוילא אחרים ידי חובתן: מתוך שנתחייב באלו. קריאת שמע כו' נתחייב בכולן: תשמיש המטה איכא בינייהו. הא דאמר נתחייב בכולן סבר מותר בתשמיש המטה ותנא קמא סבר אסור בתשמיש המטה: מר. דלסר בתשמיש סבר יש אבילות בשבת: ומר. דקרי סבר כשמואל דאמר אין אבילות בשבת: עדיין לא חלה אבילות עליה ללא נקבר: (רש"י)

תוספות יש אבילות בשבת. בדברים שבצנעא מיירי כדפירש בקונט' ובסמוך נמי לימא כתנאי מייתי פלוגתא דרשב"ג ורבנן דהוי דברים שבצנעא והכי משמע קצת בירושל' דלעיל אמתניתין דהשבת עולה פליגי רבי יוחנן וריב"ל אם אסור בשבת בתשמיש המטה משמע דפליגי כעין פלוגתא דהכא ואלבא דרבי יוחנן יש שאומרים שם מותר ואותו חולק על הש"ס שלנו דא"ר יוחנן בפ"ק דכתובות (דף ד. ושם) אע"פ שאמרו אין אבילות בשבת אבל דברים שבצנעא נוהג וקצת קשה לי תימה בשמעתין אביי אשכחיה לרב יוסף דפריס סודרא ארישיה אמר ליה לא סבר לה מר אין אבילות בשבת אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן דברים שבצנעא נוהג שמא היה סבור דפריס סודרא ארישיה הוה דברים שבפרהסיא וכמאן דאמר פריעת הראש חובה ולא היה מחלק בין בביתו בין

חוץ לביתו והוא השיב לו בביתו חשיב צנעא. מאן דאמר יש אבילות בשבת מדקתני עולה. פירש הר"א ז"ל מדקתני ולא פירש ואין בה אבילות אלמא אבילות נוהג בה דאם לא כן היה לו לפרש הכי בהדיא אע"ג דעולה לא נהג בה אבילות דכיון דעולה משמע דנוהג בה אבילות ומשני איידי דקתני סיפא אין עולין סתם תנא ברישא עולה סתם ולא נהירא ופירש ר' שמעון זצ"ל מרבו מאן דאמר יש אבילות דקתני עולה משמע דעולה לכל מנין שבעה ולאבילות שינהג בשבת מה שנהג אתמול ומתוך כך תעלה שבת לחשבוננו כשם שע"ש עולה לחשבוננו מ"ד אין אבילות בשבת דקתני אינה מפסקת אע"ג דחשיבא כולי האי לבטל אבילות בגוה מ"מ אינו מפסיק דאל"כ פשיטא וקפרידן ואלא הא דקתני עולה דמשמע דנוהג אבילות כשאר ימים ומשני איידי דקתני גבי י"ט אין עולין לגמרי לא למנין ולא לאבילות משום שמחה דכתיב בהן כדפרישית תנא רישא נמי עולה באותו לשון עצמו דתנא בי"ט תנא בשבת דלא להפליג בלשון המשנה ומיהו עולה דשבת אינו למנין דלאבילות לא סלקא אלא אי נהגא אבילות בגויה וא"כ לפי פירוש זה ואלא הא דקתני עולה ומשני לעולם לא נהגא ואידי דתנא כו' וא"כ המשנה אין שטת הש"ס לומר איידי דתנא הא תנא נמי הא אלא במילתא דאמת אלא דלא צריכי אבל דברים נראים שקר אין לו לשנות ועוד יש להקשות לפי מה שמפרש אי הכי ליתני שבת אינו עולה והוי דומיא דסיפא יותר עד כאן לשון הר"א ובתו' הרב מקשה דמשמע אפילו למאן דאמר דלא נהגא עולה למנין שבעה וא"כ ברגל נמי אע"ג דלא נהגא יהא עולה ולעיל אמרי' לענין שבעה לא קמבעיא ליה דלא נהגא מצות שבעה ברגל ומתוך אע"ג דשבת עולה רגל אינו עולה הואיל ואין אבילות כלל משום דכתיב בהן שמחה שבת מיהא לא כתיב שמחה אפילו אינה נוהגת עולה בירושלמי מפרש טעמא דשבת דאין אבילות נוהג בו משום דכתיב (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה ושבת כתיב ביה ברכה: ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין. נראה דכי היכי דשרי בפרק בתרא דתענית (דף ל.) גבי ערב תשעה באב בשר כל זמן שאינו כשלים ויין מגתו הכי נמי שרי באונן מיהו אין רגילין לנהוג בהן היתר לא בכאן ולא בתשעה באב תימה משמע דאונן חמור מאבל דלא מצינו אבל שיהא בו איסור בבשר וביין ולענין קדשים אשכחן דאבל אוכל בקדשים ואונן אסור ובשאר דברים החמירו באבילות בכפיית המטה ונעילת הסנדל ועטיפת הראש וטובא איכא ובאונן שרי וי"ל דדברים שהן משום אבל מותר גבי אונן ובאבילות אסורין אבל דברים שאינם אסורין משום אבילות אלא משום שיש לו להיות טרוד בקבורת מתו ולא ימשך אחר דברים אחרים כגון אכילת בשר ושתית יין אסירי באונן דוקא ותשמיש המטה דמשמע בסמוך דאסור באונן בהא נמי שמא ימשך או שמא שמחה יתירתא וחוצפה כך מצאתי ובתגלחת ובתכבוסת לא ידעינן אי שרי באונן ואין ללמוד איסור לגלח מדתני' במס' שמחות היה מגלח ואמרו לו מת אחד מקרוביו הרי זה יגמור משמע הא לא התחיל אסור דלמא בשמועה איירי ולאחר שנקבר ובשם ריב"א כתבתי דתגלחת אסור דנפקא לן מראשיכם אל תפרעו (ויקרא י) הא כולי עלמא אסירי ואינהו אוננים הוו ובתשמיש המטה דאסורין בסמוך וראו להתיר באנינות כדאמרינן פ"ק דכתובות (דף ד. ושם) ובאבילות אסורו דקאמרינן התם מכניסין את המת לחדר ובעל בעילת מצוה ופורש והא דקאמרינן התם אבילות דהכא קילא ואתי לזלזולי בה ומקשה מאי קולא אילימא דקתני בועל בעילת מצוה משום דלא חיילא אבילות עליה אינו רוצה לומר שאין קולא בדבר אלא הכי קאמר אין קולא באבילות כי אם באנינות ולא אתי לזלזולי באבילות: ואין מברכין עליו. פירש בקונטרס בברכות פרק מי שמתו (דף יח. ושם) ברכת המוציא ואין מזמנין ברכת המזון ותימה גבי המוציא מה שייך לומר אין מברכין עליו בשלמא גבי ברכת המזון שייך צירוף אלא גבי המוציא מאי שייך צירוף ויש לפרש דבגמרא קאמרינן דאין מברכין עליו אלא מצוה לחלק דהוה כשנים שאכלו שמצוה ליחלק ואין זה האונן מצטרף עמהן ואין מזמנין עליהן עמהן לומר נברך שאכלנו משלו ואי לא הוה תני אלא חדא הוה אמינא לענין נברך שאכלנו משלו דאין מצטרף אבל מצטרף להיות להם דין שלשה לברך אחד מהן בעבור חברו להכי תני תרתי וריב"א מפרש דאין מברכין ומזמנין חדא לומר נברך שאכלנו משלו וחדא לברך בשם כמו שמזכירין שם בעשרה פירש בקונטרס בפרק מי שמתו (ג"ז שם) ואינו מברך אין צריך לברך ברכת המזון משמע מפירושו דאין אסור לברך ובשמעתין נמי פירש כענין זה ומיהו מדקאמר בריש פרק מי שמתו התם למאן דאמר [תוך] ארבע אמות הוא דאסור פירש רבינו יצחק בברכות דאיכא איסור

לברך וגם בתוספות הרב פירש דאסור לברך ותימה לרבי יצחק דהשתא נהגו לברך ולזמן והיה אומר
דלא איירי הכא רק כשהוא עוסק בצרכי המת שאין לו להתבטל מן המצוה אבל בשעה שאינו עוסק
שרי אי נמי בשעה שאחרים עוסקים והוא אינו עושה כלום ומיהו בירושל' אינו משמע כן והכי
איתא התם אינו אוכל כל צורכו ואינו שותה כל צורכו כו' ואינו מברך ואם בירך אין עונין אחריו אמן
ואם ברכו אחרים אינו עונה אחריהם אמן ואם משום ביטול מצות עסק במתו מה ביטול יש בעניית
אמן מיהו נראה לי משום שמיעת הברכה שלא תהיה אמן יתומה ועוד דאמרין לקמן הן עומדין
ומתפללין והוא יושב ומצדיק עליו את הדין ומשמע שאינו עוסק בו כלל אלא יושב ודומם ונראה
דאסור לברך ושוב מצאתי בירושל' דריש פרק מי שמתו תני אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין
לו למה מפני כבודו של מת או משום שאין לו מי שישא משאוי ופריך והא תניא פטור מנטילת לולב
וקא סלקא דעתיה דמיירי ביום טוב ובו אינו טרוד לישא במשאוי ומשני תפתר בחול פירוש בחולו
של מועד ופריך והתניא פטור מתקיעת שופר אית לך למימר בחול ולא ביום טוב אמר ר' חנינא
מכיון שהיו זקוקים להביא לו ארון ותכריכין דתנינן תמן מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה
ועל עסקי המת להביא ארון ותכריכין נמי כמו שהוא נושא משאוי דמי משמע דפליגי בשבת וביום
טוב דאינו מברך במאי דאמרין מיהו הא קשיא לן דאמרין בסיפא בשבת מברך ומזמן וצריך עיון:
(תוספות)

א

-

כד

דף

בעא מיניה ר' יוחנן משמואל יש אבילות בשבת או אין אבילות בשבת אמר ליה אין
אבילות בשבת יתבי רבנן קמיה דרב פפא וקאמרי משמיה דשמואל אבל ששימש מטתו
בימי אבלו חייב מיתה א"ל רב פפא אסור אתמר ומשמיה דר' יוחנן אתמר ואי שמיעא
לכו משמיה דשמואל הכי שמיע לכו אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אבל שלא
פרע ושלא פירם חייב מיתה שנאמר [ויקרא י-ו](#) ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו
ולא תמותו וגו' הא אחר שלא פרע ושלא פירם חייב מיתה אמר רפרם בר פפא תנא באבל
רבתי אבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו
ושמטו חזירים את גוייתו אמר שמואל פח"ז חובה נת"ר רשות פריעת הראש חזרת קרע
לאחוריו זקיפת המטה חובה נעילת הסנדל תשמיש המטה רחיצת ידים ורגלים בחמין
ערבית רשות ורב אמר אף פריעת הראש רשות ושמואל מאי שנא נעילת הסנדל דרשות
דלאו כולי עלמא עבידי דסיימי מסאנייהו פריעת הראש נמי לאו כולי עלמא עבידי דמגלו
רישייהו שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע וכל
עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה מחוי ר"נ עד גובי דדיקנא א"ר יעקב
א"ר יוחנן לא שנו אלא שאין לו מנעלים ברגליו אבל יש לו מנעלים ברגליו מנעליו
מוכיחין עליו כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע והא אמרו ליה לשמואל נח נפשיה
דרב קרע עליה תריסר מני אמר אזל גברא דהוה מסתפינא מיניה א"ל לרבי יוחנן נח
נפשיה דר' חנינא קרע עליה תליסר אצטלי מלתא אמר אזל גברא דהוה מסתפינא מיניה
שאני רבנן דכיון דכל שעתא מדכרי שמעתייהו כשעת חימום דמי א"ל רבין בר אדא

לרבה אמר תלמידך רב עמרם תניא אבל כל שבעה קורעו לפניו ואם בא להחליף מחליף וקורע בשבת קורעו לאחוריו ואם בא להחליף מחליף ואינו קורע כי תניא ההיא בכבוד אביו ואמו אותן קרעין מתאחין או אין מתאחין פליגי בה אבוה דרב אושעיא ובר קפרא חד אמר אין מתאחין וחד אמר מתאחין תסתיים דאבוה דרב אושעיא דאמר אין מתאחין דאמר רב אושעיא אין מתאחין ממאן שמיע ליה לאו מאבוה לא מבר קפרא רביה שמיע ליה אמר רבא אבל מטייל באונקלי בתוך ביתו אביי אשכחיה לרב יוסף דפריס ליה סודרא ארישיה ואזיל ואתי בביתיה א"ל לאו סבר לה מר אין אבילות בשבת א"ל הכי א"ר יוחנן דברים שבצינעא נוהג: ר"א אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת וכו': אמר רב גידל בר מנשיא אמר שמואל הלכה כר"ג ואיכא דמתני להא דרב גידל בר מנשיא אהא כל ל' יום תינוק יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים

רש"י אבל רבתי. מסכת שמחות: גוייתו. כל גופו ואיכא דאמרי אבר שלו: פריעת הראש. שמגלה האבל ראשו בשבת ואינו מתעטף וחזרת קרע לאחוריו וזקיפת המטה חובה בשבת: נעילת הסנדל. דלאו כולי עלמא סיימי מסאנייהו בשבת ולא מוכח דאבל הוא: לא כולי עלמא מגלי רישייהו. בשבת ואע"פ שמתעטף לא מיחזי כאבל: בשעת חימום. בשעת התחלת הלעך בשעת מיתה: וכל עטיפה שאינה כעטיפה ישמעאלים. הלכך כיון דכל ימי שבעה שהאבל מתעטף כישמעאל אם אינו נוטל בשבת נראה כנוהג אבילות דכ"ע לא נהיגי בעטיפה זו אלא אבלים בלבד: מחוי ר"נ. עטיפה ישמעאלים: גובי דיקנא. גומות שבלחי למטה מפיו: לא שנו. פריעת הראש בשבת לזכרון לגלות חוטמו ושפתו וזקנו שהיה מכוסה בימי אבלו להודיע כי אין אבילות בשבת: אלא שאין מנעלים ברגליו אבל יש מנעלים ברגליו מנעליו מוכיחים עליו. דאינו אבל אבל לגלות ראשו אינו צריך ואם בא להתעטף בצינעא אפי' כעטיפת הישמעאלים אין בכך כלום: דמסתפינא מיניה. בקושיות: מחליף וקורע. אע"פ שאינו שעת חימום: כבוד אביו. שנו אבל לכולי עלמא אין קורע אלא בשעת חימום: ממאן שמיעא. לרב אושעיא הא דאמר אין מתאחין שמע מינה האי דאמר אין מתאחין אבוה דרב אושעיא: אונקלי. שייפינ"ש חלוק שקורעו: בתוך ביתו. שצינעא מותר לנהוג אבילות בשבת: דברים סודריה ארישיה. בשבת משום עטיפה דנהיגי אבילות: כל ל' יום יוצא בחיק. בן ל' יום מוציאו בחיק לבית הקברות ולא בארון: אבל לא באיש אחד. שאין מתייחדין עם האשה: (רש"י)

תוספות בעא מיניה ר' יוחנן משמואל. מיהו ר' יוחנן לא קיבל משמואל דאיהו סבירא ליה דברים שבצינעא נוהג כדפרישית לעיל: הא אחר שלא פרע כו'. אע"ג דפשטי' דקרא הא אחר פורע ופורם ואם הם יעשו ימותו נראה דאסמכתא בעלמא הוא דהא לא מייתי להו סוף פרק הנשרפין (סנהדרין דף פג.) גבי אלו שבמיתה: ושמואל לטעמיה. פי' בתוספ' הרב דרב סבר דעטיפת הראש שאינה כעטיפת ישמעאלים הויא עטיפה ומסתמא רב ושמואל הלכה כרב יש מפרשין דרחיצת ידים דקאמר הכא רשות היינו כמ"ד פרק במה מדליקין (שבת דף כה:) דבלא אבילות הוא רשות אבל לר"נ בר יצחק דאמר התם ואני אומר מצוה באבל נמי הוי מצוה ולא רשות ונראה דלא צריך למימר הכי אלא הכי פירושו הכא דמשום אבילות אינו חובה להראות אבילות בשבת: לא שנו שאין לו מנעלים ברגליו. תימה דכי היכי דמנעליו מוכיחין עליו אמאי לא אמרי' אחד מהני מוכיחין ונמצא דאינו חובה כי אם האחד ושמה במנעלים יש הוכחה יותר: וכל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע. נראה דהא דאמר לעיל (דף כ:) מי שנזדמן לו חלוק בתוך ז' אע"פ שאינו שעת חימום שמא דוקא

כגון שקרע כבר והכא מיירי בשלא קרע עדיין א"נ כגון שאין לו חלוק בשעה ראשונה חייב לקרוע כשיהיה לו אפי' שלא בשעת חימום ולי נראה דבכל שעה שיוכל להתחמם על מתו אפי' לזמן מרובה אחר מיתתו קרוי שפיר בשעת חימום כמו שאמרו ברבנן משום דמדכרי שמעתייהו הוא הדין נמי בכל מת שיוכל להתחמם עליו והא דפריך בסמוך ולא משני הכי משום דבלאו הכי משני שפיר: כי תניא ההיא בכבוד אביו ואמו. ומכאן קשה לי על מה שפי' למעלה (דף כ:): דגרסי' רבי חנניא מי שאין לו אלא חלוק אחד דמיירי בכה"ג דמחליף וקורע דהא גבי אביו ואמו אמר הכא מחליף וקורע כל שבעה ולעיל (שם) אמרי' על אביו ואמו קורע לעולם וצ"ע: הכי א"ר יוחנן דברים שבצינעא .. נוהג. פסק בהלכות גדולות כר' יוחנן לאפוקי מרב ושמואל דאמרי לעיל תשמיש המטה רשות ודברים שבצינעא הוא ובפ"ק דכתובות (דף ד.) נמי קאמר עלה מסייע ליה לר' יוחנן דאביי ורבא סברי כוותיה ואע"ג דקיימא לן (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל ה"מ במחלוקת של תנאים אבל במילתא דאמוראי לא אמרן מספקא לי כי היכי דשרי בתוך ביתו הני דברים דקריעה אי הוה אסור נעילת הסנדל בצנעא וכל שאר דברים: עזרת כשבת. וכ"ש ר"ה ויוה"כ ר"ג אומר ר"ה ויוה"כ כרגלים וכ"ש עזרת לאחר חורבן ולישנא לא אתי שפיר דהוה ליה למתני ר"ג אומר אף ר"ה ויוה"כ כו': וחכמים אומרים לא כדברי זה כו'. ולא שייך למימר היינו תנא קמא דנימא כולהו אתו לפרש מילתא דתנא קמא כי ההיא דלא ירבה לו נשים בפרק ב' דסנהדרין (דף כא.) וההיא (דהמקדש): הלכה כר"ג. תימה כיון דאמר שמואל (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל באבל אמאי איצטריך למיפסק הלכה כר"ג וי"ל דחומרא נמי היא דאם קברו סמוך לחשיכה ולא היה לו שעה אחת לנהוג בו אבילות או קברוהו נכרים ביום טוב או שמע שמועה קרובה ביום טוב אם הם כרגלים אינם עולים למנין שבעה ואם הם כשבת עולים: (תוספות)

דף כד - ב

אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים ואין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים בן שלשים יוצא בדלוסקמא רבי יהודה אומר לא דלוסקמא הניטלת בכתף אלא הניטלת באגפיים ועומדין עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים בן י"ב חדש יוצא במטה ר"ע אומר הוא בן שנה ואבריו כבן שתיים הוא בן שתיים ואבריו כבן שנה יוצא במטה ר' שמעון בן אלעזר אומר היוצא במטה רבים מצהיבין עליו אינו יוצא במטה אין רבים מצהיבין עליו ר"א בן עזריה אומר ניכר לרבים רבים מתעסקים עמו אינו ניכר לרבים אין רבים מתעסקים עמו ומה הן בהספד רבי מאיר בשם רבי ישמעאל אומר עניים בני שלש עשירים בני חמש רבי יהודה אומר משמו עניים בני חמש עשירים בני שש ובני זקנים כבני עניים אמר רב גידל בר מנשיא אמר רב הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי ישמעאל דרש ר' ענני בר ששון אפיתחא דבי נשיאה יום אחד לפני עזרת ועזרת הרי כאן ארבעה עשר שמע רבי אמי ואיקפד אמר אטו דידיה היא דרבי אלעזר א"ר אושעיא היא דרש רבי יצחק נפחא אקילעא דריש גלותא יום אחד לפני עזרת ועזרת הרי כאן ארבעה עשר שמע רב ששת איקפד אמר אטו דידיה היא דר"א אמר ר' אושעיא היא דא"ר אלעזר א"ר אושעיא מנין

לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה שנאמר **[דברים טז-טז]** בחג המצות ובחג השבועות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה אדבריה רב פפא לרב אויא סבא ודרש יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר אמר רבינא הלכך יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן עשרים ואחד יום רבינא איקלע לסורא דפרת א"ל רב חביבא מסורא דפרת לרבינא אמר מר יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר אמר ליה אנא מסתברא כרבן גמליאל הוא דאמינא: **מתני'** אין קורעין ולא חולצין ואין מברין אלא קרוביו של מת ואין מברין אלא על מטה זקופה:

רפ"י לזוסקמא. ארון: ואין עומדין עליו בשורה. אין כריך לעמוד עליו בשורה כשחוזרין מבית הקברות עוברין לפני האבל בשורה וכל אחד אומר לו תנחם: ברכת אבלים. ברכה שאומר ברחבה כדאמר בכתובות (ד' ה:): תנחומי אבלים. כל שבעה הולכין לנחמו בביתו: הניטלת בכתף. באדם אחד: בארבעים. בשני בני אדם דרך כבוד: ואצרו כבן שתיים. שאצרו גדולים: משהיבין. מרגישין ומאצרו: ניכר לרבים. שהיו מכירין כבר שהיה רגיל ללכת מן הבית: מה הן בהספד. כמה יהא גדול שמא להספידו: עניים בני שלש. לפי שהעני מטעור על בניו יותר מן העשיר לפי שאין לו שמחה אחרת: יום אחד לפני ערכת. היה אבל: הרי כאן ארבעה עשר. לערכת חשוב כשבעה וזהו יום שלפני ערכת חשוב ז' דסבר כי האי תנא דלעיל (ד' כ.) דאמר אפילו יום אחד אפילו שעה אחת וכמאן דאמר ערכת כרגלים: מתני' על מטה זקופה. וישבין המנחמין: חולצין. כתפיהו: (רפ"י)

תוספות אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים. מפורש במסכת קדושין (דף פ: ושם) אע"ג דאין איש אחד מתייחד עם שתי נשים בשעת אבילות דטרידא שרי: ואין אומרים עליו ברכת אבלים. פירש בקונטרס דמיירי בלא כלו לו חדשיו ומיהו אפי' מיירי בכלו לו חדשיו נהי דמתאבלים עליו כדאיתא בפרק ר"א (שבת ד' קלו. ושם) ובפרק יש בכור לנחלה (בכורות דף מט.). מ"מ אין מחמירין עליו כל כך לצערו כדאשכחן בהני דסמוך דלפי מה שהוא גדול מחמירין לכבודו: ברכת אבלים ותנחומי אבלים. שמנחמים אותו בדברים: לעיל (ע"א) פירש בקונטרס דאם בא להחליף בגדים שכבסו קודם הרגל ללבוש בגדים שהן מכובסין כי חלוק הוא מלבוש ומכאן. משמע שר' שמעון היה מתיר בגדים שכבסו קודם הרגל ובתוס' פי' אם בא להחליף ללבוש בגדים שאינם מכובסים כי חלוק הוא מלבוש ורגילים ללבוש ולהחליף בלא כיבוס ור' יצחק זקני סובר כך ועל פירש"י הקשה דאי שרי בגדים שכבסו קודם אבלו ומסתמא הכי נמי שרי בגדים המגוהצים קודם אבילות וא"כ מנין לו למעלה דאביי כרבי מנא ב"ר אלעזר בן שמעון שמא מקודם אבלו היו מגוהצין וי"ל דמדדשו הני דוקא ולא חדשים לבנים ש"מ דסבירא להו הכי ומיהו זהו המנהג עתה שמלבישין אותו לאדם אחר יום או חצי יום ואין זה קרוי בגד מכובס לדידיה: רבי עקיבא אומר בן שנה כו'. ולא סגי בי"ב חדשים ובמסכת שמחות נראה לי ר"ע כו' פירוש דלא בעי ג' שנים ואם מת ביום שלשים פוסק בפ' יש בכור (בכורות ד' מט.). שלשים יום באדם אינו נפל ויום שלשים לענין אבילות כיום שלפניו ואינו מתאבל וה"ה מסתמא לענין בכור: דרבי אלעזר א"ר אושעיא היא. והא דלא מיייתי ברייתא דר"א בן יעקב דמפיק תשלומין מוקראתם ובקצרכם איזהו חג שאתה קורא וקוצר הוא אומר זה חג השבועות וריש לקיש אמר חג הקציר איזהו חג שאתה חוגג וקוצר בו הוא אומר זה עצרת ויש לומר דלא ידעין כמה ימים אי לאו מדרבי אושעיא כדאיתא פרק אין דורשין (חגיגה דף יז: ושם) אלא קשיא מנא ליה דעצרת כרגלים בזמן הזה הא ליכא תשלומין ונהי דמתני' הכי משמע מדקאמרי עצרת כרגלים משמע לגמרי מיהו היא גופא מנא ליה י"ל כיון דעצרת חד יומא ונחשב כמו פסח וסוכות בזמן שבית המקדש קיים לענין תשלומין חשיב נמי לדידן כרגל

דפסח וסוכות מיהו בר"ה ויום הכפורים משמע דלא סבירא להו הכי דליהו חשיבי כשבעה ימים מדלא נקט אלא עצרת ולית ליה דרבנן גמליאל ורב פפא דבסמוך דאמרי אפילו ר"ה ויוה"כ ישנן כרגלים דלעולם הוא במקום פסח וסוכות הקשה בתוספות הרב מה אנו צריכים שיהא ראש השנה כשבעה ימים בלאו הכי נמי מותר לגלח ערב יום כפורים דהוי קובר את מתו שמונה ימים קודם יום כפורים דבטלה הימנו גזרת שלשים ותירץ דנפקא מינה אם לא גילח ערב יום כפורים דאינו מגלח אחר יום כפורים אבל עתה דחשבינן ראש השנה כשבעה ויום הכפורים כשבעה וערב ראש השנה כשבעה ימים קודם ובין ראש השנה ליום כפורים שבעה ונקיט ליה בתר יום כפורים שני ימים ומגלח ואין נראה לי תירוץ זה דהא קיימא לן כאבא שאול דאמר לעיל (ד' יט:): מגלח אחר הרגל אלא יש לפרש דנפקא לן מינה לענין שמועה רחוקה דחשבינן לה שמועה רחוקה בהני שני ימים אחר יום כפורים וזהו דוחק גדול כי זה אינו מפורש בשום מקום שתחשב שמועה רחוקה פחות משלשים יום ויותר היה יכול לומר לענין דחשבינן אחר ראש השנה שבת שלישית דאמר לעיל יושב במקומו מיהו אין זה נראה שום קושיא כלל דהא דאמר שמונה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים יום היינו דוקא היכא דנהג אבילות שבעה ימים אבל זה שלא נהג אבילות כי אם יום אחד לא אמרינן יום כפורים תבטל שלשים ותמהתי למה לא פירש הרב כך כי דבר זה פשוט ובסמוך פירש כענין זה הרב יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א יום דדוקא בהני אומרים דשמיני עצרת הרי כ"א יום אבל מת ברגל שלא נהג אבילות קודם הרגל לא הוי שמיני עצרת כי אם יום אחד למנין שלשים כך נראה לי ואיני יודע הברור כך פירש הרב ופירש בהלכות גדולות דהשתא דאית לן תרי יומי אי שכיב ליה שיכבא ביום טוב ראשון לא ינהוג אבילות עד מוצאי יום טוב שני (ימים) ואותו יום טוב שני עולה למנין שבעה ואי שכיב ביום שני ההוא יומא נוהג אבילות דכיון דיום טוב שני דרבנן אתי אבילות דאורייתא דיום ראשון דהוי מן התורה כדאמרינן בזבחים (ד' ק:): ומבטל יום שני דרבנן ואין נראה לר"י וגם אין נוהגין כלל ובמקום אחר פירשתי: אלא קרוביו. ירושלמי ובלבד קרובים הראוין להתאבל כהדא דרבי אבין דמך במועדא לא גמל ר' מנא חסדא אמר בתר מועדא ניעבדא ליה יקרא ואסיק חכם שמת הכל כקרוביו מברין עליו אלו ואלו נראה לי מכאן משמע שיש הבראה בלא אבילות כגון ברגל ולקמן (ד' כה:): אמר אפי' רבו שלמדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד ותמיהני אם כן נצטרך הבראה לשמועה רחוקה ולא מצינו ברבי חייא שעשו לו הבראה אלא קאמר לעיל (דף כ:): והולך כלי אחרי לבית המרחץ ושמא לענין הבראה החמירו משום כבוד החכם: (תוספות)

א

-

כה

דף

גמ' ואפי' חכם והתניא חכם שמת הכל קרוביו הכל קרוביו סלקא דעתך אלא הכל כקרוביו הכל קורעין עליו והכל חולצין עליו והכל מברין עליו ברחבה לא צריכא דלאו חכם הוא ואי אדם כשר הוא חיובי מיחייב למיקרע דתניא מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר יבכה ויתאבל ערבונא קא שקיל מיניה אלא מפני שלא בכה והתאבל על אדם כשר שכל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו בשביל כבוד שעשה לו דלאו אדם כשר הוא אי דקאי התם בשעת יציאת נשמה חיובי מיחייב דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר העומד על המת

בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע למה זה דומה לספר תורה שנשרף שחייב לקרוע דלא קאי התם בשעת יציאת נשמה כי נח נפשיה דרב ספרא לא קרעו רבנן עליה אמרי לא גמרינן מיניה אמר להו אביי מי תניא הרב שמת חכם שמת תניא ועוד כל יומא שמעתתיה בפומין בבי מדרשא סבור מה דהוה הוה אמר להו אביי תנינא חכם כל זמן שעוסקין בהספד חייבין לקרוע סבור למיקרע לאלתר אמר להו אביי תניא חכם כבודו בהספידו כי נח נפשיה דרב הונא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה אמר להו רב חסדא מילתא דבחייה לא סבירא ליה השתא ליקום (ליה) ליעבד ליה דאמר רב תחליפא אנא חזיתיה לרב הונא דבעי למיתב אפורי' והוה מנח ספר תורה עליה וכף כדא אארעא ואותיב ספר תורה עילויה אלמא קסבר אסור לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה לא הוה נפיק פוריא מבבא סבור לשלשולי דרך גגין אמר להו רב חסדא הא גמירנא מיניה חכם כבודו דרך פתח סבור לאשנויי מפוריא לפוריא אמר להו רב חסדא הכי גמירנא מיניה חכם כבודו במטה ראשונה דאמר רב יהודה אמר רב מנין לחכם שכבודו במטה ראשונה שנאמר [\[שמואל ב ו-ג\]](#) וירכיבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה פרוס בבא ואפקוה פתח עליה רבי אבא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכניה אלא שבבל גרמה ליה מתיב רב נחמן בר חסדא ואמרי לה רב חנן בר חסדא [\[יחזקאל א-ג\]](#) היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים טפח ליה אבוה בסנדליה א'ל לאו אמינא לך לא תיטרוד עלמא מאי היה שהיה כבר כי אסקוה להתם אמרו ליה לר' אמי ולר' אסי רב הונא אתי אמרו כי הוינן התם לא הוה לן לדלויי רישין מיניה השתא אתינן הכא אתא בתרין אמרו (ליה) ארונו בא ר' אמי ור' אסי נפוק ר' אילא ור' חנינא לא נפוק איכא דאמרי רבי אילא נפק ר' חנינא לא נפק דנפק מאי טעמיה דתניא ארון העובר ממקום למקום עומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים דלא נפק מאי טעמא דתניא ארון העובר ממקום למקום אין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים קשיין אהדדי לא קשיא כאן ששלדו קיימת כאן בשאין שלדו קיימת ורב הונא שלדו קיימת הוה דלא נפק לא סיימוה קמיה אמרי היכא נינחיה רב הונא ריבץ תורה בישראל ור' חייא ריבץ תורה בישראל הוה מאן מעייל ליה אמר להו רב חגא אנא מעיילנא ליה דאוקמתיה לתלמודאי כי הוינא בר תמני סרי שנין ולא חזי לי קרי ומשמע ליה קמיה וידעי בעובדיה דיומא חד אתהפיכא ליה רצועה דתפילין ויתיב עלה ארבעין תעניתא עייליה הוה גני יהודה מימיניה דאבוה וחזקיה משמאליה אמר ליה יהודה לחזקיה קום מדוכתיך דלאו אורח ארעא דקאים רב הונא בהדי דקאים קם בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חגא איבעית זקפיה לארוניה ונפק אתא והאי דלא איענש ענש משום דזקפיה לארוניה דרב הונא כי נח נפשיה דרב חסדא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה אמר להו ר' יצחק מילתא דלרביה לא סבירא ליה אנן ניקום נעביד ליה סבור דלא למישלל קרעייהו אמר להו ר' יצחק בר אמי חכם כיון שהחזירו פניהם מאחורי המטה שוללין כי נח נפשי' דרבה בר הונא ורב המנונא אסקינהו להתם

רש"י גמ' לספר תורה. דתורה קרויה נר שנאמר (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור ונשמה נקראת נר דכתיב (שם כ) נר (אלהים) נשמת אדם: שמעתתיה בפומין. והוי כמאן דגמרינן מיניה: מאי דהוה הוה. הואיל דלא קרעו בשעת מיתה תו לא קרעו: למקרע לאלתר. כלל הספד: לאותובי ס"ת אפורייה. ולומר קיים זה מה שכתוב בזה: לא הוה נפיק פוריא מבבא. דזוטר הוה בבא: מפוריא

לפוריא. לתתו במטה אחריתא קטנה שתאלך דרך הפתח: אל עגלה חדשה. אותה עגלה ששיגרוהו פלשתים בה ובאותה עגלה הביאו דוד מבית אבינדב לעיר דוד: פרום בצבא. שצרו הפתח והרחיבוהו: בצב גרמה לו. שאין שכינה שורה בחוץ לארץ: טפה ליה אבהו. רב חסדא בסנדלך שטפה לו לרב נחמן על סנדלו כאלם שנוגע על רגל חזירו בחשאי כדי שלא ישמעו העומדים סביב מפתו לרב הונא ע"א הכהו בסנדלו: לא תטרוד עלמא. לא תטרך בקושיות: שהיה כבר. כלומר ההיא שעתא הוה ולא יותר ויש אומרים שהיה כבר בארץ ישראל ששרתה עליו רוח הקודש: כי אסקוה להתם. לארץ ישראל לקוברו שכל הנקבר שם נקבר בלא חטא שנאמר העם היושב בה נשוא עון כדאיתא בכתובות (דף קיא.): לדלויי רישון. דאדם חשוב היה והוה לן בושת לדלויי רישון: ואתי להכא. דסבורין שהוא חי: שלדו. גופו קיימת יולאין: לא סיימוה קמיה. דשלדו הוה קיימת: רב הונא ריבך תורה. כדאמרין פרק שני דיני גזירות (כתובות דף קו.). כי קיימי רבנן מקמיה ומנפלי גלימייהו מכסי ליה ליומא באבדקא: רבי חייל ריבך תורה. כדאמרין בצבא מליעא (דף פה): אנא עבדי ליה לתורה ללא שתכח מישראל: מאן מעייל ליה. מי ילך להכניסו לקבורה אלל רבי חייל: איתהפיכא ליה לרועה דתפילין. השחור בפנים דרצועה שחורה נראה בחוץ הלכה למשה מסיני: איבעית. נבעת ונפחד: זקפיה לארונא. רב הונא לקמיה עמודא דנורא ללא ליזקיה: (רש"י)

תוספות וכף כדא אארעא ואנח עליה ספר תורה. ונראה דאפילו הספר תורה מונח בגבוה ממנו לא שרי מדלא אותבוה לספר תורה בגבוה ממנו וכן פירשתי במנחות בפרק הקומץ רבה (דף לב:). ושם הארכתי: ורבי חייל ריבך תורה וכו'. והקשה בתוספות הרב דמשמע בירושלמי. שרב הונא מת קודם רבי חייל דאמר ליה לרבי חייל ארונו בא והכא משמע שרבי חייל מת קודם רב הונא ונראה לי דרב הונא אחר היה ואותו שבימי רבי חייל אין זה רב הונא תלמידו דרב ע"כ ומיהו קשה בירושלמי קאמר בעובדא דהכא רב הונא ריש גלותא ולפי הענין של הירושלמי היה משמע דזקפיה ר' חגא לארוניה דרב הונא כדי שלא יהא יושב אצל הצדיקים והכי איתא בפ"י רבינו חננאל דרב הונא ריש גלותא: חכם כיון שהחזיר פניו. פירוש חכם שמת כיון שהחזיר פניו אותו שקרע וגרסיןן אפילו חכם שקרע על החכם כיון שהחזיר פניו שולל לאלתר דמשום כבודו של חכם הקורע התירו דגנאי הוא לצאת בבגד קרוע ולא נהיר': (תוספות)

ב - **כה** **דף**

כי מטו אגישרא קמו גמלי אמר להו ההוא טייעא מאי האי אמרו ליה רבנן דקא עבדי יקרא אהדדי מר אמר מר נייעול ברישא ומר אמר מר נייעול ברישא אמר דינא הוא דרבה בר הונא לייעול ברישא חליף גמליה דרבה בר הונא נתור ככיה ושניה דההוא טייעא פתח עליה ההוא ינוקא גזע ישישים עלה מבבל ועמו ספר מלחמות קאת וקפוד הוכפלו לראות בשוד ושבר הבא משנער קצף על עולמו וחמס ממנו נפשות ושמח בהם ככלה חדשה רוכב

ערבות שש ושמח בבא אליו נפש נקי וצדיק כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים [על משים לילות כימים] א"ל רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת אמר ליה אמינא אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגי רקק בנחל שוטף נפלה חכה מה יעשו מי גבים א"ל בר אבין ח"ו דחכה ושלחבת בצדיקי אמינא ומאי אמרת אמינא בכו לאבלים ולא לאבידה שהיא למנוחה ואנו לאנחה חלש דעתיה עלייהו ואתהפוך כרעייהו ההוא יומא לא אתו לאספודיה והיינו דאמר רב אשי לא בר קיפוק חליץ ולא בר אבין חליץ רבא כי הוה אתא לדגלת א"ל לבר אבין קום אימא מילתא קאי ואמר באו רוב שלישית במים זכור ורחם תעינו מאחריך כאשר מבעלה אל תזניחנו כאות מי מרה (חנין יוחנן זירא אבא יעקב יוסי שמואל חייא מנחם סימן) רבי חנין חתניה דבי נשיאה הוה לא קא הוה ליה בני בעא רחמי והוה ליה ההוא יומא דהוה ליה נח נפשיה פתח עליה ההוא ספדנא שמחה לתוגה נהפכה ששון ויגון נדבקו בעת שמחתו נאנח בעת חנינתו אבד חנינו אסיקו ליה חנן על שמיה כי נח נפשיה דר' יוחנן פתח עליה ר' יצחק בן אלעזר קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים דכתיב [\[עמוס ח-ט\]](#) והיה ביום ההוא והבאתי השמש בצהרים ואמר ר' יוחנן זה יומו של יאשיהו כי נח נפשיה דר' יוחנן יתיב רבי אמי שבעה ושלשים אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא רבי אמי דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אפילו רבו שלימדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה כי נח נפשיה דרבי אבהו אחיתו עמודי דקסרי מיא דרבי יוסי שפעו מרזבי דציפורי דמא דרבי יעקב אתחמיאו כוכבי ביממא דר' אסי איעקרו כל אילניא דר' חייא נחיתו כיפי דנורא מרקיעא דר' מנחם (בר' יוסי) אישתעו צלמניא והוה למחלציא דר' תנחום בר חייא איתקצצו כל אנדרטיא דר' אלישיב איתתרו שבעין מחתרתא בנהרדעא דרב המנונא נחיתו כיפי דברדא מרקיעא דרבה ורב יוסף נשוק כיפי דפרת אהדדי דאביי ורבא נשוק כיפי דדגלת אהדדי כי נח נפשיה דר' משרשיא טעון דיקלי שיצי ת"ר

רפ"י כי מטו אגישרא. כשהגיעו לעבור דף של גשר קצר שעכשו לא היו יכולין לעבור זה בצד זה אלץ זה אחר זה: קמו גמלי. עמדו הגמלים נושאי המטות במקומן: טייעא. סוחר ישמעאלים: רבנן. דשיכזי רבה בר רב הונא ורב המנונא: עבדי יקרא. דהא לא בעי האי למיעל מקמי האי: נחור ככי. לחייו משום דבזי לרב המנונא: ספר מלחמות. ספר תורה ליסנא אחרינא סנלחם רבה ורב המנונא ונתור ככי דההוא טייעא ליסנא אחרינא גזע יסיס זה רבה בר רב הונא דהוא בן גדולים בן רב הונא דהוא ראש גולה ועדיף מנשיא דארץ ישראל ועמו ספר מלחמות עמו רב המנונא: קאת וקיפוד הוכפלו. קללה כמו וירשוקה קאת וקיפוד (ישעיהו לד) כלומר קללה באה והוכפלה בעולם: לראות שוד ושבר. זה שקלף הקב"ה על עולמו: נשים לילות כימים. בהספד על שם לילות כימים בחורה: בר קיפוק ובר אבין. הוה ספדני: (ההוא יומא. דנח נפשיה): חלש דעתיה. דהאי מדמי ליה לשלהבת והאי לאבידה: וההוא יומא. דנח נפשיה לא ספדוהו משום דאירע להו תקלה על ידו: לא בר קיפוק ולא בר אבין חליץ. משום דאיתהפכו כרעייהו ותנינא (יבמות דף קג.) האי מאן דמסגי אלוחתא דריגלא לא חליץ דהתורה אמרה וחלצה נעלו מעל רגלו ולא מתחת

לרגלו: אתי לדגלת. חדקל: רוב שליטת. ישראל נקראו שליטת ורצא שקול כרוב ישראל ואמר ליה קום ואמור מילתא כלומר בקש רחמים: כאות בני מרה. שאשה סוטה נבדקה בהן: בעת חנינו. דולל: אבד חנינו. אביו המחננו: והבאתי השמש בלהרים. אשקיע השמש בלהרים: יומו של יאשיה. שנהרג יאשיה קרי יומו שמש: לגרמיה. לדעתיה: רבי זירא היה מצבב ובה נולד וגדל בארץ ישראל והיינו דקאמר ארץ שנער הרה וילדה ארץ לבי גדלה פעשועיה ואהכי קרי ליה רבי זירא ורבי זירא: אוי נא לה אמרה רתת. יכולה לומר כן רתת היא טבריא: אחיתו. הורידו דמעוה: איתחמיאו כוכבי. נראו הכוכבים שנשתנה העולם מרוב לער: כיפי דנורא. אבנים של אור: אשתעו כלמנייא. נימוחו פראוף שלהן: והו למחללייא. כלומר נחלקה ונתמעכה כל אורת פראוף של כלמים ונור' המטבעות מפני אורת החסיד שנשתנית: דרבי מנחם. בנן של קדושים שלא נסתכל אף בצורה של זוזא כדאמרין בערבי פסחים (דף קד.). והו למחללייא. כמו שהחלקה במעגל ובמחללים שבה מטחין טיט הכותל: אנדרטא. אורת הכלמים פעושין על סם המלך שמת: שבעין מחתרין. דגנבים דזכותיה לא הו אהו גנבים: כיפי דברדא. אבנים: נשוק כיפי. כיפאות של גשרים נשתברו ונשקו זו את זו: פיני. קוליס: (רש"י)

תוספות שפעו מרזבי דציפורי דמא. מפרש בירושלמי דיהב נפשיה על גזרתם פירוש נשפך דמו על יחוד השם תוספתא פ"א שנתן נפשו על המילה: ועל רבו שלמדו חכמה. בפרק אלו מציאות (ב"מ דף לג. ושם) פליגי רבי יהודה ורבי יוסי שרבי יהודה אומר כל שרוב חכמתו הימנו ורבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זהו רבו ומסיק שם עולא אמר תלמידי חכמים שבבבל קורעין זה על זה כרבי יוסי ס"ל ופוסק רב ששת כרבי יוסי ופי' רבינו חננאל דהכי הלכתא ובשאלות דרב אחאי פוסק כרבי יהודה דאמר כל שרוב חכמתו הימנו ומפרש בפר' אלו מציאות בתוספתא דהו קורעין קריעה [דאין] מתאחה וכן פירש רבי יצחק בר יהודה ויותר היה נראה לי דמעשה רב דשמואל עבד כרבי יוסי כדאי' התם ורבא נמי מפרש מילתא דרבי יוסי ורבי אלעזר בירושלמי נמי עבד כוותיה ושמא היו מחמירין על עצמן: (תוספות)

א

-

כו

דף

ואלו קרעין שאין מתאחין הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלימדו תורה ועל נשיא ועל אב ב"ד ועל שמועות הרעות ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף ועל ערי יהודה ועל המקדש ועל ירושלים וקורע על מקדש ומוסיף על ירושלים אביו ואמו ורבו שלימדו תורה מנלן דכתיב [\[מלכים ב ב-ב יב\]](#) ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו אבי אבי זה אביו ואמו רכב ישראל ופרשיו זה רבו שלימדו תורה מאי משמע כדמתרגם רב יוסף רבי רבי דטב להון לישראל בצלותיה מרתיכין ופרשין ולא מתאחין מנלן דכתיב [\[מלכים ב ב-ב יב\]](#) ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים ממשמע שנאמר ויקרעם איני יודע

שלשנים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אליהו חי הוא אמר ליה כיון דכתיב [\[מלכים ב ב-יב\]](#) ולא ראהו עוד לגבי דידיה כמת דמי נשיא ואב בית דין ושמועות הרעות מנלן דכתיב [\[שמואל ב א-יא\]](#) ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב שאול זה נשיא יהונתן זה אב ב"ד על עם ה' ועל בית ישראל אלו שמועות הרעות א"ל רב בר שבא לרב כהנא ואימא עד דהוו כולהו א"ל על על הפסיק הענין ומי קרעיןן אשמועות הרעות והא אמרו ליה לשמואל קטל שבור מלכא תריסר אלפי יהודאי במזיגת קסרי ולא קרע לא אמרו אלא ברוב צבור וכמעשה שהיה ומי קטל שבור מלכא יהודאי והא א"ל שבור מלכא לשמואל תיתי לי דלא קטלי יהודי מעולם התם אינהו גרמי לנפשיהו דא"ר אמי לקל יתירי דמזיגת קסרי פקע שורא דלודקיא על ברכת השם מנלן דכתיב [\[מלכים ב יח-לז\]](#) ויבא אליקים בן חלקיה אשר על הבית ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים ת"ר אחד השומע ואחד השומע מפי השומע חייב לקרוע והעדים אינן חייבין לקרוע שכבר קרעו בשעה ששמעו בשעה ששמעו מאי הוי הא קא שמעי השתא לא ס"ד דכתיב [\[מלכים ב יט-א\]](#) ויהי כשמוע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו המלך קרע והם לא קרעו ולא מתאחין מנלן אתיא קריעה קריעה ספר תורה שנשרף מנלן דכתיב [\[ירמיה לו-כג\]](#) ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבעה ויקרעה בתער הסופר והשלך אל האש אשר אל האח וגו' מאי שלש דלתות וארבעה אמרו ליה ליהויקים כתב ירמיה ספר קינות אמר להו מה כתיב ביה [\[איכה א-א\]](#) איכה ישבה בדד אמר להו אנא מלכא א"ל [\[איכה א-ב\]](#) בכה תבכה בלילה אנא מלכא [\[איכה א-ג\]](#) גלתה יהודה מעוני אנא מלכא [\[איכה א-ד\]](#) דרכי ציון אבלות אנא מלכא [\[איכה א-ה\]](#) היו צריה לראש אמר להו מאן אמרה [\[איכה א-ה\]](#) כי ה' הוגה על רוב פשעיה מיד קדר כל אזכרות שבה ושרפן באש והיינו דכתיב [\[ירמיה לו-כד\]](#) ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם מכלל דבעו למיקרע אמר ליה רב פפא לאביי אימר משום שמועות הרעות א"ל שמועות רעות בההיא שעתא מי הוה א"ר חלבו אמר רב הונא הרואה ספר תורה שנקרע חייב לקרוע שתי קריעות אחד על הגויל ואחד על הכתב שנאמר [\[ירמיה לו-כז\]](#) אחרי שרוף המלך את המגלה ואת הדברים רבי אבא ורב הונא בר חייא הוו יתבי קמיה דרבי אבא בעא לאפנויי שקליה לטוטפתיה אחתיה אבי סדיא אתאי בת נעמיתא בעא למיבלעיה אמר השתא איחייבין לי שתי קריעות א"ל מנא לך הא והא בדידי הוה עובדא ואתאי לקמיה דרב מתנה ולא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה ואמר לי הכי אמר שמואל לא אמרו אלא בזרוע וכמעשה שהיה ערי יהודה מנלן דכתיב [\[ירמיה מא-ה\]](#) ויבאו אנשים משכם משילו ומשמרון שמונים איש מגולחי זקן וקרועי בגדים ומתגודדים ומנחה ולבונה בידם להביא בית ה' וגו' א"ר חלבו אמר עולא ביראה אמר ר' אלעזר הרואה ערי יהודה בחורבנן אומר [\[ישעיה סד-ט\]](#) ערי קדשך היו מדבר וקורע ירושלים בחורבנה אומר [\[ישעיה סד-ט\]](#) ציון מדבר היתה ירושלים שממה וקורע בית המקדש בחורבנו אומר [\[ישעיה סד-י\]](#) בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבותינו היה לשריפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה וקורע: קורע על מקדש ומוסיף על ירושלים: ורמינהו אחד השומע ואחד הרואה כיון שהגיע לצופים קורע וקורע על מקדש בפני עצמו ועל ירושלים בפני עצמה לא קשיא הא דפגע במקדש ברישא הא דפגע בירושלים ברישא תנו רבנן וכולן רשאין לשוללן ולמוללן וללוקטן ולעשותן כמין סולמות אבל לא לאחותן אמר רב חסדא

רש"י ואלו קרעין כו'. באבל רבתי במסכת שמחות (פ"ט): ברוב ליבור. רוב ישראל: וכמעשה שהיה. בשאול ויהונתן: גרמו לנפשיהו. למרדו ביה והא דקאמר לא קטלי יהודי רוצה לומר בחנם: לקול יתירי. לקול כנורות שמרדו: אתיא קרע קרע (מדוד): שלף לכתות וארבעה. כלומר ארבעה פסוקים: אנא מלכא. ואמלכא לא כתיב כלום: היו כריה לראש. שהנכרי ראש ולא אתה: משום שמועות רעות. על הגלות איבעי למיקרע: את המגילה. זה הגויל: ואת הדברים. זה הכתב: השתא. אי שקיל להו נעמיתא איבעי לי למיקרע על הגויל ועל הכתב דהוי כנסרף: בזרוע. שאין יכול להאילו: וכמעשה שהיה. דיהויקיס אבל דנעמיתא דמאי להאיל. לא מיקרע: הא דפגע במקדש ברישא. כגון כשנכנס לירושלים בשידה תיבה ומגדל ללא ראה ירושלים עד שראה בית המקדש. קורע על המקדש ומוסיף על ירושלים אבל בשלא נכנס בתיבה ופגע בירושלים ברישא קורע על ירושלים בפני עצמה ועל המקדש בפני עצמו: כל הקרעים רשאין למוללן. לקפל בגד בתפירה: כעין סולמות. שאין מלקטין זה סמוך לזה אבל זה רחוק מזה שמלקט ברוחב כעין מעלות סולמות: (רש"י)

תוספות ברכת השם מנלן. ועל ברכת השם דנכרים פליגי הכא בירושלמי אית דאמרי רבשקה ישראל מומר הוה אבל דנכרי לא ואית דאמרי נכרי הוה ובפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס.). נמי פליגי בה בש"ס שלנו ובירושלמי הוה ריש לקיש קורע על ברכת השם: ואחד השומע מפי השומעים. פירש בתוס' כגון מן העדים שאומרים זה ואם הוא אומר יכה יוסי את יוסי אין קורעין על זה וכן משמע בפ"ד מיתות (שם דף נו.). אתיא קריעה. תימה אם כן נילף כל קריעות שלא יתאחו מקריעה קריעה ושמא לא מיסתבר ליה: קדר כל האזכרות. תימה והא דקרעה בתער הסופר משמע כל המגילה ובירושלמי לא גרסינן האזכרות: לא אמרו אלא בזרוע. ובירושלמי גרס ששרפה מלך ישראל בזרוע: משכם משילו. לא שייך הכא למיפרך ואימא עד דאיכא תלתא אבל קצת קשה דאימר מילתא יתירתא הוה דמגלחי זקן ומתגודדים כתיב בהאי קרא ויש לומר דלא שייך למימר דלא נילף כלל אלא קריעה ולעיל (ד' כא.). הכי קאמר נמי נהי דגמרת שפיר קריעה מ"מ לא תילף מינה מעומד: (תוספות)

דף **כו** **ב**

ובאיחוי אלכסנדרי ת"ר הקורע מתוך השלל מתוך המלל מתוך הלקט מתוך הסולמות לא יצא מתוך האיחוי יצא אמר רב חסדא ובאיחוי אלכסנדרי ת"ר רשאי להופכו למטה ולאחותו ר' שמעון בן אלעזר אוסר לאחותו וכשם שהמוכר אסור לאחותו כך הלוקח אסור לאחותו ולפיכך מוכר צריך להודיעו ללוקח ת"ר תחילת קריעה טפח ותוספת שלש אצבעות דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר תחילת קריעה שלש אצבעות ותוספת כל שהו אמר עולא הלכה כרבי מאיר בקריעה והלכה כרבי יהודה בתוספת תניא נמי הכי רבי יוסי אומר תחילת קריעה טפח ותוספת כל שהו ת"ר אמרו לו מת אביו וקרע מת בנו

והוסיף תחתון מתאחה עליון אינו מתאחה מת בנו וקרע מת אביו והוסיף עליון מתאחה תחתון אינו מתאחה מת אביו מת אמו מת אחיו מתה אחותו קורע קרע אחד לכולן רבי יהודה בן בתירה אומר על כולן קרע אחד על אביו ואמו קרע אחד לפי שאין מוסיפין על קרע אביו ואמו מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק לפי שאינן בתוספת אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל אבילות לחוד קריעה לחוד עד היכן קורע עד טיבורו ויש אומרים עד לבו אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר [יואל ב-יג] וקרעו לבבכם ואל בגדיכם הגיע לטיבורו מרחיק שלש אצבעות וקורע נתמלא מלפניו מחזירו לאחוריו נתמלא מלמעלה הופכו מלמטה והקורע מלמטה ומן הצדדין לא יצא אלא שכהן גדול פורם מלמטה פליגו בה רב מתנה ומר עוקבא ותרוייהו משמיה דאבוב דשמואל ולוי חד אמר כל שבעה קורע לאחר שבעה מוסיף וחד אמר כל שלשים קורע לאחר שלשים מוסיף מתקיף לה רבי זירא מאן דאמר כל שבעה קורע אמאי דלא ניתן לשוללו אלא הא דאמר מר האשה שוללתו לאלתר ה"נ התם משום כבוד אשה הוא מאן דאמר כל שלשים קורע אמאי דלא ניתן לאחותו אלא לאביו ולאמו דלא ניתן לאחותו לעולם ה"נ התם משום כבוד אביו ואמו הוא ת"ר היוצא בבגד קורע לפני המת הרי זה גוזל את המתים ואת החיים רשב"ג אומר האומר לחבירו השאילני חלוקך ואלך ואבקר את אבא שהוא חולה והלך ומצאו שמת קורע ומאחו וכשיבא לביתו מחזיר לו חלוקו ונותן לו דמי קרעו ואם לא הודיעו הרי זה לא יגע בו ת"ר חולה שמת לו מת אין מודיעין אותו שמת שמא תטרף דעתו עליו ואין מקרעין בפניו ומשתקין את הנשים מפניו ומקרעין לקטן מפני עגמת נפש וקורעין על חמיו ועל חמותו מפני כבוד אשתו ואמר רב פפא תנא באבל רבתי אבל לא יניח תינוק בתוך חיקו מפני שמביאו לידי שחוק ונמצא מתגנה על הבריות: ואין מברין על מטות זקופות: ת"ר ההולך לבית האבל אם היה לבו גס בו יברוהו על מטות כפויות ואם לאו יברוהו על מטות זקופות רבא איתרע ביה מילתא על לגביה אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי רבא זקיף אבא בר מרתא כפי אמר כמה לית ביה דעתא להאי צורבא מרבנן תנו רבנן ההולך ממקום למקום

רפ"י מתוך השלל. שלל קרע אלל בשלל: מתוך האיחוי. מקרע האיחוי: ובאיחוי אלכסנדר. דהוה כשלל: רשאי להפכו למטה. שהופך הקרע למטה והופך שלמטה למעלה ומאחהו ועושה בית הכואר ולבזשו: ותוספת שלל. כגון שמוסיף קרע אחר על אותו קרע כגון שאירעו אבל אחר: עליון אין מתאחה. שקרעו על לבו ועל אמו: שאינן בתוספת. כלומר אין דין שמוסיף עליהן: הגיע לטיבורו. ומת לו מת אחר: מרחיק שלל אצבעות. כלל אותו קרע וקורע: נתמלא. קרעים מלפניו מחזירו לאחוריו וחוזר וקורע לפניו: כל שבעה. אם מת לו מת קורע קריעה אחרת: לאחר שבעה מוסיף. על קרע ראשון: דלא ניתן לשוללו. תוך שבעה כלל ואי מוסיף ביה מיחזי כקרע אחד אבל לאחר שבעה דכבר שללו קורע כל השלילות ומוסיף כל שהו דמינכר דעל מת אחר קרע: אשה שוללתו לאלתר. אפילו תוך שבעה: הכי נמי. דמוסיף דקורע השלילה ומוסיף בה פורתא דקא מינכר וקא פסיק כל שבעה קורע ואפילו אשה: משום כבוד האשה הוא. ולא מן הדיון: משום כבוד לבו. ולא מן הדיון והוי כאיחוי לפיכך מוסיף בו לאחר שלשים: בבגד קרוע. קודם לכן גוזל הכל שמרמה הכל

שמרחה להן שקרע על המת: ואם לא הודיעו. שהולך לבקר את רביו: יצוהו. לראותו שכל על מטות כפויות: אבל ההולך ממקום למקום: (ר"ע)

תוספות ובאיחוי אלכסנדר. בירושלמי איזהו איחוי כל שאין מקומו ניכר ובמסכת שמחות (פ"ט) מפרש כל שאחווה כל צורכו: כך הלוקח אסור לאחותו. שמעתי אם מותר למוכרו לנכרי נהי דלוקח אסור לאחותו אם הוא נכרי מותר ואע"פ דמוכר צריך להודיע ללוקח היינו כדי שלא יעשה לוקח איסור אבל אין אנו חוששין אם יתפרנו הנכרי ולכאורה היה מותר ועוד צ"ע והאי וכשם שמוכר כו' הוי פי' לתנא קמא בלא הפיכה ולר"ש בן אלעזר אפילו ע"י הפיכה ובמאי דפליגי נראה דהלכה כתנא קמא וכן פירש הר"א: תחילת קריעה שלש אצבעות. לא ידענא ממאי מפיק טעמא דלעיל (ד' כב:) מפקין טפח מויחזק אין אחיזה פחות מטפח: תניא נמי הכי. רבי יוסי סובר כן ורבי יוסי הלכה כמותו לגבי דרבי מאיר ורבי יהודה בפרק מי שהוציא והו (עירובין ד' מו:) ועוד דה"ל מכריע: קורע קרע אחד על כולן. במסכת שמחות (פ"ט) א"ל מת אביו וקרע והוא אינו אלא אמו יצא מתה אמו והוא אינו אלא אביו יצא מת אביו וקרע והוא אינו אלא אמו וקרע והוא אינו אלא אביו יצא אחד מן הקרובין וקרע והוא אינו אלא אביו או אמו לא יצא ובירושלמי אמרו לו מת ראובן וקרע ואמרו שמעון היה יצא אמרו לו מת ראובן וקרע ואח"כ: אמרו לו קיים היה ומת אית תנא לא יצא וכן קרע על אביו ונמצא בנו אם מת על אתר אין צריך לקרוע כמה הוא על אתר כדי דבור ובסוף פרק בתרא דנדרים (דף פז.) כמו כן היא שנויה: אמר רב נחמן בר יצחק לפי שאינן בתוספת תימה. מאי מוסיף לפרש הטעם מן הברייתא ופירש הר"א בשם רבינו שמואל דלא גרסינן לפי שאין מוסיפין בברייתא והר"י הקשה בתוספות מאי שייך בתוספת נראה לי דמצי למימר דסבירא כמאן דאמר עד טיבורו אי נמי עד שיגלה את לבו אין זה כל כך כמו עד לבו מיהו יותר נראה לי דקאמר רב נחמן בר יצחק לפי שאינן בתוספת שצריך לקרוע עד לבו ואם אירע כך שלא קרע עד לבו מ"מ כיון דלא עשה כמו שהיה צריך אומר אין שייך תוספת מיהו לפירושו קסבר רב נחמן בר יצחק כיש אומרים עד לבו ואפילו למאן דאמר בסמוך עד טיבורו יש ליישב כמו שפי' שאין צריך לקרוע על אביו ועל אמו רק עד שיגלה את לבו מכל מקום אם קרע טפי שפיר משום כבוד אביו ואין כאן כל תשחית: פורם מלמטה. בפ' בתרא דהוריות (ד' יב:) מפרש מה קורע למטה אם בצואר: לפי שאין מוסיפין על אביו ואמו. פי' בקונטרס דאכולהו קאי דבין אם קרע על אביו קודם בין קרע על אחד מקרוביו קודם ולא ידענא מנא ליה דלישנא משמע דוקא על קרע אביו ואמו שהיה קודם: (תוספות)

אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יגלגל עמהן תנו רבנן מאימתי כופין את המטות משיצא מפתח ביתו דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר משיסתם הגולל מעשה שמת רבן גמליאל הזקן כיון שיצא מפתח ביתו אמר להם רבי אליעזר כפו מטותיכם וכיון שנסתם הגולל [אמר להם רבי יהושע כפו מטותיכם] אמרו לו כבר כפינו על פי זקן ת"ר מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת מן המנחה ולמעלה אמר רבה בר הונא אף על פי כן אינו יושב עליה עד שתחשך ולמוצאי שבת אע"פ שאין לו לישוב אלא יום אחד חוזר וכופה תנו רבנן הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא

כופה ואפילו יש לו עשר מטות בעשרה מקומות כופה את כולן ואפילו חמשה אחין ומת אחד כולן כופין ואם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה דרגש אין צריך לכפותו אלא זוקפו רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר את קרביטיו והוא נופל מאיליו מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמר ליה רבה אלא מעתה גבי מלך דתנן כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הדרגש מי איכא מידי דעד האי דנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רב אשי מאי קושיא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האי דנא לא אוכליניה ולא אשקיניה השתא אוכליניה ואשקיניה אלא אי קשיא הא קשיא (דתנן) דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ערסא דגדא אמאי אינו צריך לכפותו הא (תנן) הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו כופה ומאי קשיא מידי דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא אם היתה מטה המיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגדא מאי קרביטין אית ליה כי אתא רבין אמר ליה ההוא מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמיה דהוה שכיח בשוקא דגילדאי מאי דרגש ערסא דצלא איתמר נמי אמר ר' ירמיה דרגש סירוגו מתוכו מטה סירוגה על גבה אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל (איתמר נמי) אמה רבי יעקב בר אחא אמר רבי אסי מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו תנו רבנן ישן על גבי כסא על גבי אודייני גדולה על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו אמר רבי יוחנן שלא קיים כפיית המטה תנו רבנן מכבדין ומרביצין בבית האבל ומדיחין קערות וכוסות וצלוחיות וקיתוניות בבית האבל ואין מביאין את המוגמר ואת הבשמים לבית האבל איני והא תני בר קפרא אין מברכין לא על המוגמר ולא על הבשמים בבית האבל ברוכי הוא דלא מברכין הא אתוויי מייתי' לא קשיא הא בבית האבל הא בבית המנחמין: **מתני'** אין מוליכין לבית האבל לא בטבלא ולא באסקוטלא ולא בקנון אלא בסלים ואין אומרים ברכת אבלים במועד אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: **גמ'** תנו רבנן בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה והיו עניים מתביישים התקינו שיהו הכל מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה מפני כבודן של עניים תנו רבנן בראשונה היו משקין בבית האבל עשירים בזכוכית לבנה ועניים בזכוכית צבועה והיו עניים מתביישים התקינו שיהו הכל משקין בזכוכית צבועה מפני כבודן של עניים בראשונה היו מגלין פני עשירים ומכסין פני עניים מפני שהיו מושחרין פניהן מפני בצורת והיו עניים מתביישים התקינו שיהו מכסין פני הכל מפני כבודן של עניים בראשונה היו מוציאין עשירים בדרגש ועניים

רש"י יגלגל עמהן. ואינו עושה סחורה בפני עצמו אלא עם חבורה: אף על גב שאין לו. לאכל אחר השבת אלא יום אחד: קרביטיו. רצועותיו שהוא כעין תרניפני"א: ערסא דגדא. מטה שמייחדים אותה למזל טוב ואין משתמשין בה כלום אלא מייחדין אותה לשרות מזל טוב עליה: דללא. עור: סירוגו מחוכו. מכנים רצועות מן חורי עמי המטה: על גבה. והעור כפול על העץ: נקליטי. עלים יולאין מתוקנין למראשותיו ולמרגלותיו ונותנין עץ ארוך עליהן ונותן הסדינין עליהם לשמור מהזבובים: אין מברכין. על הריח בבית האכל: המנחמין. קרוביו מביאין עניים של אוכלין: מתני'

אסקוטלאל. תמחוי: פוטרין את הרצים. שאומרים למנחמין לכו לכתוב: אין מניחין מטה במועד ברחוב. להספידו: ולא של נשים לעולם. שאופעות זיבה: גמ' (רש"י)

תוספות אם יכול למעט בעסקו ימעט. פירש בקונטרס בסחורתו ונראה בדבר האבד קאמר וכן פי' לעיל (ד' כב.) גבי על כל המתים כולן רצה ממעט בעסקו רצה אינו ממעט וגם הרב פירש לעיל בדבר האבד עושה בצנעא בתוך ביתו נראה לפירושו דהכא מיירי באביו ואמו ומשום דהולך בדרך התירו לו שיגלגל עמהם אם אינו יכול למעט דבשאר מתים אינו ממעט כלל אם אינו רוצה ואי מיירי הכא בשאר מתים צריך לומר להפך הולך בדרך ואינו נוהג אבילות כל כך ומתנחם יותר אסור להרבות בעסקו יותר מאותו שיושב בביתו ואינו מתנחם וה"ר יוסף פירש דהכא ימעט בעסקו לקנות צורכי סעודה ולפי שהולך בדרך רגיל לקנות צורכי סעודה יותר מבביתו שיש לו קונים עבורו וגם מוצא בביתו הרבה משום הכי נקט הולך בדרך ומה שפירש בקונטרס דאיירי כשאמרו לו על מיתת קרוביו כשהיה בדרך לא ידענא אי בעי למימר דאיירי במוליד סחורתו ממקום למקום כדפי' בקונטרס ור"ל דשמא שרי ליה לדידיה למכור סחורתו דכיון דהוליד אותה כבר וטרח בה ולא פשע בהליכתו שלא היה יודע לישוב בביתו שיכול לשומרה או שמא הקונטרס ר"ל משום דאמרינן לעיל (דף כג.) שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו וזה אינו קושיא דאע"פ שאינו יוצא מפתח ביתו בעיר הא אמרינן (לעיל דף טו:) יצא לדרך (. חולץ ונכנס לעיר אלמא מותר לצאת (בו) ושמא דוקא בדבר האבד מותר לצאת לדרך: מן המנחה ולמעלה. פי' בתוספות הרב דמספקא ליה אי מנחה גדולה אי מנחה קטנה דמקודם לכן אינו יושב עליה נראה לי דמכאן סמכו שלא לישוב ע"ג כסא וספסל אע"פ שאין ראייה גמורה דשאני מטה הואיל וצריך כפייה ולא מציינו כפייה בכסא וספסל: ואין מוליכין לבית האבל. זאת המשנה על כרחין נסדרה בהיפך ושמא כל זה מן הברייתא דלמעלה כמו שפירש בתוספות בהיא. דלעיל ותמיהני מדוע לא פירשו גם כאן כמו שפירש למעלה ושמא בספר הרב היתה כתובה מגוף הברייתא ולא הוצרך לפרשו או לא היה כתוב בספרו כלל ואין מוליכין כו' וכן מוכיח מתוך פירוש התוספות שפי' לא ידענא אי קאי האי בראשונה היו מוליכים אמוגמר ובשמים דאמר אין מברכין הא אתויי מיייתנן אי אמתניתין קאי דקתני מברין ואותה הבראה היא בראשונה מוליכין כו' דאמתניתין קאי ועוד כיון שפירש התקינו שיהו הכל מוליכין כו' ומתניתין לאחר תקנה:

ב

-

כז

דף

בכליכה והיו עניים מתביישין התקינו שיהו הכל מוציאין בכליכה מפני כבודן של עניים בראשונה היו מניחין את המוגמר תחת חולי מעים מתים והיו חולי מעים חיים מתביישין התקינו שיהו מניחין תחת הכל מפני כבודן של חולי מעים חיים בראשונה היו מטבילין את הכלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות בראשונה מטבילין על גבי זבין מתים והיו זבין חיים מתביישין התקינו שיהו מטבילין על גב הכל מפני כבודן של זבין חיים בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו קרוביו מניחין

אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן אמר רב פפא והאידינא נהוג עלמא אפילו בצרדא בר זוזא: אין מניחין את המטה ברחוב: אמר רב פפא אין מועד בפני תלמיד חכם וכל שכן חנוכה ופורים והני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא איני והא רב כהנא ספדיה לרב זביד מנהרדעא בפום נהרא אמר רב פפי יום שמועה הוה וכבפניו דמי אמר עולא הספד על לב דכתיב [\[ישעיה לב-יב\]](#) על שדים סופדים טיפוח ביד קילוס ברגל תנו רבנן המקלס לא יקלס בסנדל אלא במנעל מפני הסכנה אמר רבי יוחנן אבל כיון שניענע ראשו שוב אין מנחמין רשאין לישב אצלו ואמר רבי יוחנן הכל חייבין לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה ואמר ר' יוחנן לכל אומרים להם שבו חוץ מאבל וחולה אמר רב יהודה אמר רב אבל יום ראשון אסור לאכול לחם משלו מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל [\[יחזקאל כד-יז/כב\]](#)

א

-

כח

דף

אלא חיה אבל שאר נשים מניחין ר' אלעזר אמר אפילו שאר הנשים דכתיב [\[במדבר כ-א\]](#) ותמת שם מרים ותקבר שם סמוך למיתה קבורה ואמר ר' אלעזר אף מרים בנשיקה מתה אתיא שם שם ממש ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' מפני שגנאי הדבר לאומרו א"ר אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת א"ר אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתן של צדיקים מכפרת ת"ר מת פתאום זו היא מיתה חטופה חלה יום אחד ומת זו היא מיתה דחופה ר' חנניא בן גמליאל אומר זו היא מיתת מגפה שנאמר [\[יחזקאל כד-טז\]](#) בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה וכתיב [\[יחזקאל כד-יח\]](#) ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב שני ימים ומת זו היא מיתה דחוויה ג' גערה ארבעה נזיפה חמשה זו היא מיתת כל אדם א"ר חנין מאי קרא [\[דברים לא-יד\]](#) הן קרבו ימיך למות הן חד קרבו תרי ימיך תרי הא חמשה הן חד שכן בלשון יוני קורין לאחת הן מת בחמשים שנה זו היא מיתת כרת חמשים ושתים שנה זו היא מיתתו של שמואל הרמתי ששים זו היא מיתה בידי שמים אמר מר זוטרא מאי קרא דכתיב [\[איוב ה-כז\]](#) תבא בכלח אלי קבר בכלח בגימטריא שיתין הוו שבעים שיבה שמונים גבורות דכתיב [\[תהילים צ-י\]](#) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה אמר רבה מחמשים ועד ששים שנה זו היא מיתת כרת והאי דלא חשיב להו משום כבודו של שמואל הרמתי רב יוסף כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקי לי מכרת א"ל אביי נהי דנפק ליה מר מכרת דשני מכרת דיומי מי נפקי מר א"ל נקוט לך מיהא פלגא בידך רב הונא נח נפשיה פתאום הוו קא דייגי רבנן תנא להו זוגא דמהדייב לא שנו אלא שלא הגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות זו היא מיתת נשיקה אמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא דהא רבה ורב חסדא תרוייהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי ואתי מיטרא ומר מצלי ואתי מיטרא רב חסדא חיה תשעין ותרתין שנין רבה חיה ארבעין בי רב חסדא שיתין הלולי בי רבה שיתין תיכלי בי רב חסדא סמידיא לכלבי ולא מתבעי בי רבה נהמא דשערי לאינשי ולא משתכח ואמר רבא הני תלת מילי בעאי קמי שמיא תרתי יהבו לי חדא לא יהבו לי חוכמתיה דרב הונא ועותריה דרב חסדא ויהבו לי ענותנותיה דרבה בר רב הונא לא יהבו לי רב שעורים אחוה דרבא הוה יתיב קמיה דרבא חזייה דהוה קא מנמנס א"ל לימא ליה מר דלא לצערן א"ל מר לאו שושביניה הוא א"ל כיון דאימסר מזלא לא אשגח בי א"ל ליתחזי לי מר איתחזי ליה א"ל הוה ליה למר צערא א"ל כי ריבדא דכוסילתא רבא הוה יתיב קמיה דר"נ חזייה דקא מנמנס

א"ל לימא ליה מר דלא לצערן א"ל מר לאו אדם חשוב הוא א"ל מאן חשיב מאן ספין מאן רקיע א"ל ליתחזי לי מר אתחזי ליה א"ל ה"ל למר צערא א"ל כמישחל בניתא מחלבא ואי אמר לי הקב"ה זיל בההוא עלמא כד הוית לא בעינא דנפיש בעיתותיה רבי אלעזר הוה קאכיל תרומה איתחזי ליה א"ל תרומה קא אכילנא ולא קודש איקרי חלפא ליה שעתא רב ששת איתחזי ליה בשוקא אמר ליה בשוקא כבהמה איתא לגבי ביתא רב אשי איתחזי ליה בשוקא א"ל איתרח לי תלתין יומין ואהדרי לתלמודאי דאמריתו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ביום תלתין אתא אמר ליה מאי כולי האי קא דחקא רגליה דבר נתן ואין מלכות נוגעת בחבירתה אפילו כמלא נימא רב חסדא לא הוה יכיל ליה דלא הוה שתיק פומיה מגירסא סליק יתיב בארזא דבי רב פקע ארזא ושתיק ויכיל ליה ר' חייא לא הוה מצי למיקרבא ליה יומא חד אידמי ליה כעניא אתא טריף אבבא א"ל אפיק לי ריפתא אפיקו ליה א"ל ולא קא מרחם מר אעניא אההוא גברא אמאי לא קא מרחם מר גלי ליה אחוי ליה שוטא דנורא אמצי ליה נפשיה :

רס"י אלל חיה. שמתה מחמת וולד שהיא שופעה: מת פתאום. שלח חלה: מחמשים שנה. ולמעלה: והאי ללא חשיב ליה. כהדי כרת: כרת דיומי. שמה ימות מיתה חטופה: פלגא. דמכרת דשני מיהא פלטי לוי: מנמנס. גוסס: ח"ל. רבא לרב שטורים: לימא מר. למלאך המות ללא ללעורי: שושנייה. דמלאך המות: דלימסר מזליה. איתרע מזליה: ליתחזי לי מר. בחר מיתה: מר לאו אדם חשוב. לימא ליה מר: ספין רקיע. מתוקן למיבעי מיניה: . ביעתותיה. דמלאך המות: רגליה דבר נתן. למיהוי נשיא: אמאי לא מרחם. דמתפקדנא למייתי ליה למר כההוא עלמא: אחוי ליה שוטא דנורא. וידע דהוא מלאך המות: (רס"י)

תוספות מה פרה אדומה מכפרת פירוש על מעשה העגל וכדאמרינן במדרש משל לבן השפחה שטינף פלטירין של מלך אומר המלך תבא אמו וכו': מיתת אהרן לבגדי כהונה. דכתיב (במדבר כ) והפשט את אהרן את בגדיו ואהרן יאסף ומת שם וכן פי' בקונטרס ואין לפרש מיתת בני אהרן לבגדי קדש ילבש לפי שאינו סמוך כ"כ: מה בגדי כהונה מכפרין. בזבחים כו' (דף פח:): חטופה ודחופה. לא ידענא מאי שנא הוא ומנא ליה: ואדבר אל העם בבקר. פי' וחלתה ומתה: הן קרבו וכו'. לאו דוקא דלא אשכחנא דמשה היה חולה וביום מותו כתב הרבה (סוטה יג:): ופסע כמה פסיעות בבת אחת כדפירש בפירוש חומש: מת בחמשים זו היא מיתת כרת. בירושלמי (פ"ב דביכורים) דייק מאל תכריתו שבט הקהתי (במדבר ד) ועבודתם עד חמשים דכתיב (שם ח) מבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ועוד מימי שנותיו ע' שנה דל עשרין דלא איענש עליהן נשתירו חמשים (כדאי' שבת פט:): ותימה לפי' דהא משמע בשמעתין דבחמשים משנולד קאמר ועוד יהא חמשים לאחר שנתחייב כרת והוא מיתת כל אדם: ומיתה בידי שמים בששים. בירושלמי מפיך ממתי מדבר דאמרינן לא מת אחד מהן פחות מבן ששים ומיתה דהכא משמע זו היא מיתה בידי שמים וכרת בחמשים עד ששים ולא ששים בכלל וזהו שזרעו נכרת וי"מ דחמשים היא מיתה שבידי שמים וכי איתא בהדי זרעו הוי כרת וששים מיתת כל אדם ובשבת פרק שני (כה. בד"ה כרת) ובריש יבמות (ב. בד"ה אשת אחיו) הארכת: אלא במזלא תליא מילתא. והקשו בתוספות הא דאמרן בסוף שבת (דף קנו. ושם) אין מזל לישראל וי"ל דלפעמים משתנה ע"י מזל כי הנהו דהתם ופעמים שאין משתנה כדאמרינן בתענית (דף כה.). גבי רבי אלעזר בן פדת דא"ל ניחא לך דאחריב עלמא דאולי אברי' בעידנא דמזוני: שתין הלולי. יש . מפרשים לאו דוקא: ספין. חשוב למחר (הוא ו) היא . מתה ואין כל בריה. ספונה (כתובות עב.). פירוש חשובה ובמדרש ילמדנו אין העובדי כוכבים ספונים כלום שנא' (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו וכן פירש בערוך והביא עדיין ראיות אחרות: מאן רקיע פי' מתוקן ותפור . ונעלות בלות ומטולאות (יהושע ט) תרגום בלן ומרוקעים למתפרות כסתות (יחזקאל יג) תרגומו דמחטטים רקיעי חשוך והוא לשון ישמעאל חתיכת בגד תפורת על הקרע בערוך ועוד הביא דאמרינן בפ' לא יחפור (ב"ב דף כ.). חזי למרקע לבוש מיהו יש ספרים כתוב שם לקרעא:

(תוספות)

מתני' נשים במועד מענות אבל לא מטפחות ר' ישמעאל אומר הסמוכות למטה מטפחות בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומטפחות בזה וזה לא מקוננות נקבר המת לא מענות ולא מטפחות איזהו עינוי שכולן עונות כאחת קינה שאחת מדברת וכולן עונות אחריה שנא' [\[ירמיה ט-ט\]](#) ולמדנה בנותיכם נהי ואשה רעותה קינה אבל לעתיד לבא הוא אומר [\[ישעיה כה-ח\]](#) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו': **גמ'** מאי אמרן אמר רב ויי לאזלא ויי לחבילא אמר רבא נשי דשכנציב אמרן הכי ויי לאזלא ויי לחבילא ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן גוד גרמא מככא ונמטי מיא לאנטיכי ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן עטוף וכסו טורי דבר רמי ובר רברבי הוא ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן שייל אצטלא דמלתא לבר חורין דשלימו זוודיה ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן רהיט ונפיל אמעברא ויזופתא יזוף ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן אחנא תגרי אזבזגי מיבדקו ואמר רבא נשי דשכנציב אמרן מותא כי מותא ומרעין חיבוליא תניא היה ר' מ אומר [\[קהלת ז-ב\]](#) טוב ללכת אל בית אבל וגו' עד והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד דיספדוניה דיקבר יקברוניה דיטען יטעוניה דידל ידלוניה ואיכא דאמרי דלא ידל ידלוניה דכתיב [\[משלי כה-ז\]](#) כי טוב אמר לך עלה הנה וגו' ת"ר כשמתו בניו של רבי ישמעאל נכנסו ד' זקנים לנחמו ר' טרפון ור' יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור' ע אמר להם ר' טרפון דעו שחכם גדול הוא ובקי באגדות אל יכנס אחד מכם לתוך דברי חבירו אמר ר' ע ואני אחרון פתח רבי ישמעאל ואמר רבו עונותיו תכפוהו אבליו הטריח רבותיו פעם ראשונה ושניה נענה ר' ט ואמר [\[ויקרא יו-ו\]](#) ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה והלא דברים ק'ו ומה נדב ואביהוא שלא עשו אלא מצוה אחת דכתיב [\[ויקרא ט-ט\]](#) ויקריבו בני אהרן את הדם אליו כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה נענה ר' יוסי הגלילי ואמר [\[מלכים א יד-יג\]](#) וספדו לו כל ישראל וקברו אותו והלא דברים ק'ו ומה אביה בן ירבעם שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב ביה [\[מלכים א יד-יג\]](#) יען נמצא בו דבר טוב כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה מאי דבר טוב ר' זירא ור' חנינא בר פפא חד אמר שביטל משמרתו ועלה לרגל וחד אמר שביטל פרדסאות שהושיב ירבעם אביו על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר [\[ירמיה לד-ה\]](#) בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים [אשר היו לפניך כן] ישרפו לך והלא דברים ק'ו ומה צדקיהו מלך יהודה שלא עשה אלא מצוה אחת שהעלה ירמיה מן הטיט כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה נענה ר' ע ואמר [\[זכריה יב-יא\]](#) ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדררימון [בבקעת מגידו] ואמר רב יוסף אלמלא תרגומיה דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמר בעידנא ההוא יסגי מספדא בירושלם כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדררימון בר טבריימון וכמספד דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו והלא דברים ק'ו ומה אחאב מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב [\[מלכים א כב-לה\]](#) והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם כך בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה א"ל רבא לרבה בר מרי כתיב ביה בצדקיהו בשלום תמות וכתיב [\[ירמיה לט-ז\]](#) ואת עיני צדקיהו עור א"ל הכי א"ר יוחנן שמת נבוכדנאצר בימיו ואמר רבא לרבה בר מרי כתיב ביה ביאשיהו [\[מלכים ב כב-כ\]](#) לכן הנני אוסיף על אבותיך ונאספת אל קברותיך בשלום וכתיב [\[דברי הימים ב לה-כג\]](#) ויורו היורים למלך יאשיהו ואמר רב יהודה אמר רב שעשאוהו ככברה א"ל הכי א"ר יוחנן שלא חרב בית המקדש בימיו א"ר יוחנן אין מנחמין רשאין לומר דבר עד שיפתח אבל שנאמר [\[איוב ג-א\]](#) אחרי כן פתח איוב את פיהו והדר ויען אליפו התימני א"ר אבהו מנין לאבל שמיסב בראש שנאמר [\[איוב כט-כה\]](#) אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם ינחם אחריני משמע אמר רב נחמן בר יצחק ינחם כתיב מר זוטרא אמר מהכא [\[עמוס ו-ז\]](#) וסר מרזח סרוחים מרזח נעשה שר לסרוחים אמר ר' חמא בר חנינא מנין לחתן שמיסב בראש שנאמר [\[ישעיה סא-י\]](#) כחתן יכהן פאר מה כהן

בראש אף חתן בראש וכהן גופיה מנלן דתנא דבי ר' ישמעאל [\[ויקרא כא-ח\]](#) וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א"ר חנינא קשה יציאת נשמה מן הגוף

רש"י מהני' בלל פירוש: גמ' לחבילא. חבילא: גוד גרמא מככא. נפלו הלחיים: נמטו מיא לאמטיכי. כלומר הדרי מיא למפרע כלפי למעלה: שיוול איכטלא דמלתא. כלומר יפה מיתה כמלבוש של מילת: דשלימו זוודיה. שכלו לו מזונותיו שהוא עני: עטוף. חושך: אזבוגי. קיניה: מותא. כל אדם מת: (מרעא חבילא). מרעין חיבולייא. האיכורין הן בבית: דידל ידלוניה. כלומר מגביהין בהספד למי שמגביה קולו להספד אחרים: הטריח רבותיו. שבחין לנחמו: משמרתו. שהשיב ירבעם שלא לעלות לרגל: מעמד במרכבה. שלא יכשלו: ינחם אחרים משמע. שמנחמין יושבין בראש: סרוחיס. לשון רבים: לפתוח בראש. לקרות בס"ת: ולברך. ברכת המזון: (רש"י)

תוספות בלע המות'. כדי לסיים בדבר הטוב משום דמועד קטן הוא סוף סדר מועד ומה"ט מתרץ הרב רבי יעקב מאורלייני"ש הא דאתחיל סדר נשים בט"ו נשים אע"ג דאתחיל בפורענותא לא מתחיל כדאמרינן ביש נוחלין (ב"ב דף קח.). ותירץ דסומכין פורענות דמועד קטן אצל פורענות דיבמות דסמכין פורענותא לפורענותא ונחמתא לנחמתא: צדקיהו מלך יהודה. צדיק גמור היה. אבל במקרא לא מצינו יותר כי אם שצוה להעלות ירמיהו מן הטיט: ינחם כתיב. בכתובות (דף סט:). פירשנו בענין אחר שלא כפירוש הקונטרס דהכא: וליטול מנה יפה ראשון. פי' יש לישראל ליתן לו אבל הוא אין לו ליטול כדאמרינן פ' מקום שנהגו (פסחים דף נ:). הנותן עיניו בחלק יפה כו' מיהו נראה לי דכהן כיון שזהו דינו יכול לראות סימן ברכה ואע"פ שאומרים בפ' הזרוע (חולין קלג.) ונתן ולא שיטול מעצמו אין זה לוקח מתנות כי אם רואה שפיר מה שהוא רוצה ואומר ליתן לו: [וע' תוס' גיטין נט: בד"ה וליטול מנה]: (תוספות)

דף - **כט** - **א**

כציפורי בפי הוושט רבי יוחנן אמר כפטירי בפי וושט ואמר רבי לוי בר חיתא הנפטר מן המת לא יאמר לו לך שלום אלא לך בשלום הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך שלום הנפטר מן המת לא יאמר לו לך שלום אלא לך בשלום שנאמר [\[בראשית טו-טו\]](#) ואתה תבא אל אבותיך בשלום הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך שלום שהרי דוד שאמר לאבשלום [\[שמואל ב טו-ט\]](#) לך בשלום הלך ונתלה יתרו שאמר למשה [\[שמות ד-יח\]](#) לך שלום הלך והצליח ואמר רבי לוי כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנסת זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר [\[תהילים פד-ח\]](#) ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון אמר רב חייא בר אשי אמר רב תלמידי חכמים אין להם מנוחה אפילו לעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון:

רש"י כציפורי בפי הוושט. כחבל שיש בו קשר ויואלא בקושי מן התורן: פיטורי. שקורין שתי ספינות ביחד: ילכו מחיל אל חיל. שילכו מבית המדרש לבית הכנסת ומבית הכנסת לבית המדרש אחר יראה אל אלהים בציון יזכנו אל עליון: (רש"י)

(תוספות)

זה

לקטע

פירוש

תוספות אין

